

1413

1894.

XII. T. Cz

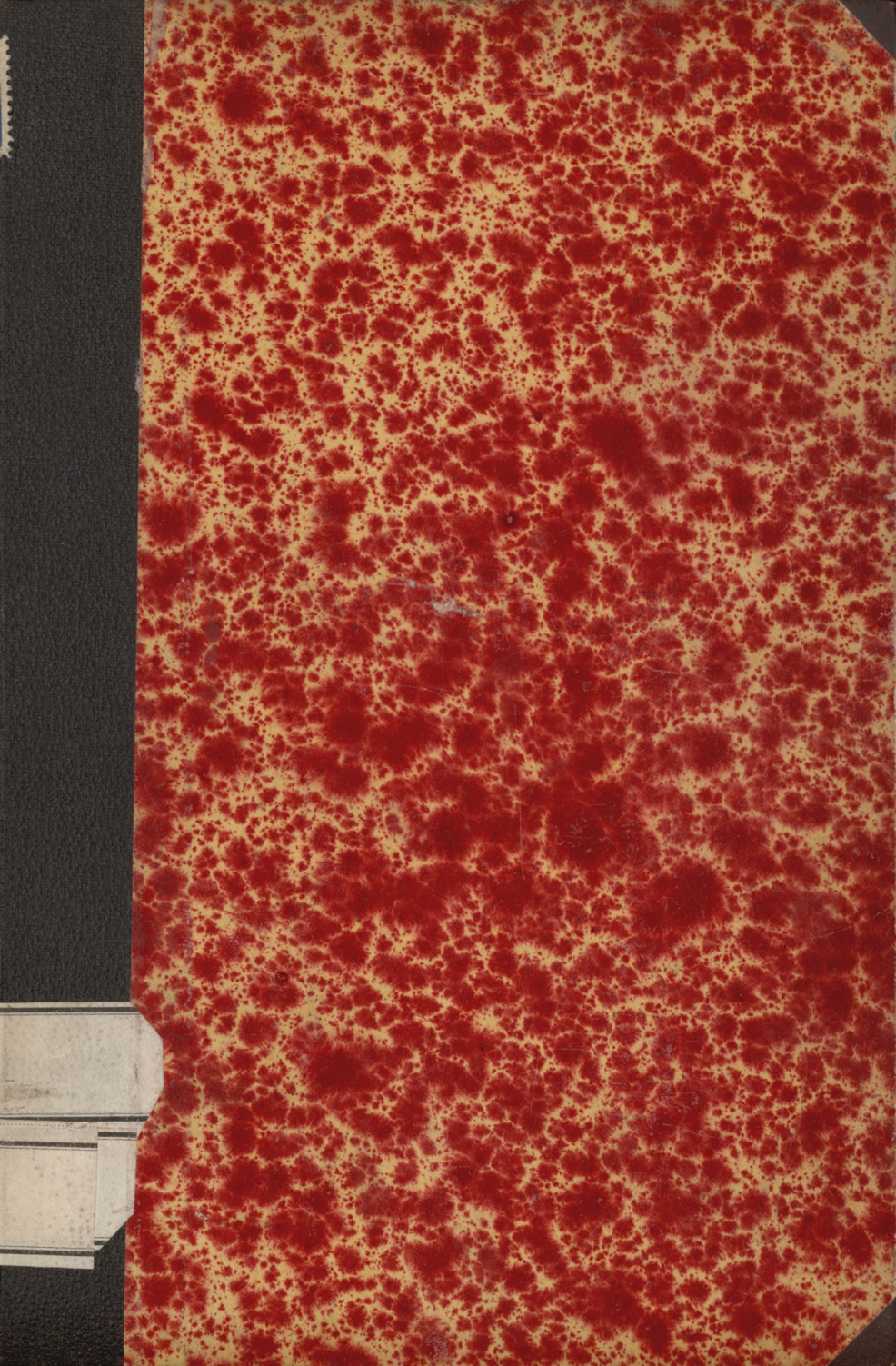
Mezőgaz-
daságról

és

Mezőrend-
őrségről

K

39

OEE Könyvtár
Áll.EH. 2018

AZ 1894. ÉVI XII. TÖRVÉNYCZIKK

A

MEZŐGAZDASÁGRÓL ÉS MEZŐRENDSÉGRŐL

ÉS A

VONATKOZÓ RENDELETEK

JEGYZETEKKEL, MAGYARÁZATOKKAL, IDÉZETEKKEL

ÉS

BETŰSOROS TÁRGYMUTATÓVAL ELLÁTVA

ÖSSZEÁLLITOTTÁK ÉS KIADJÁK

KOVÁCSY SÁNDOR ÉS NÉMETH JÓZSEF

Ára 1 frt 50 kr.

BUDAPEST
KILIÁN FRIGYES BIZOMÁNYA
1894

M/2/3
111

ARTIFACTUM 02/177 191 52

Az „Országgyűlési Értesítő” kő- és könyvnyomdája részv.-társ. Budapest.

Tartalommutató.

	Lap
Bevezetés	6
A földbirtok gazdasági használatáról	16
A legeltetésiől	28
Az állattenyésztésről	35
A birtokhatár megjelöléséről	45
A mezei közös dülő utakról	49
A faiskolákról és fásításokról	53
A kártékony állatok és növények irtásáról s a hasznos állatok oltalmazásáról	57
A hegyközségekről	79
A mezei rendőrségről	93
Kihágások és büntetések	101
Hatóságok és eljárás	109
Zárhatórozatok	117
Életbeléptetési rendelet	121
A földbirtok gazdasági használatáról	125
A legeltetésről	144
Az állattenyésztésről	153
A birtokhatár megjelöléséről	166
A mezei dülő utakról	169
A faiskolákról és fásításokról	172
A kártékony állatok és növények irtásáról s a hasznos állatok oltalmazásáról	175
A hegyközségekről	181
A mezei rendőrségről	193
Kihágások és büntetések	202
Hatóságok és eljárás	209
A kis- és nagyközség, előljárási eljárása mezőrendőri kihágási ügyekben	210
A járási főszolgabírák, székes fővárosi kerületi előljárók, törvényhatósági városi rendőrkapitányok, vagy a tanács által megbízott tisztviselők és rendezett tanácsú városi polgármesterek eljárása mezőrendőri kihágási ügyekben	231
Utasítás az apa állatok vizsgálatánál követendő eljárásra nézve	A) melléklet
Szemlejegyzőkönyvek	B) »
Utasítás a fatenyésztésnek a népiskolákban való oktatására	C) »
A mező-(hegy-)őrök szolgálati szabályai	D) »

Betűsoros tárgymutató.

- Apaállatok arányszáma** 36, 156.
Apaállatok beszerzése, tartása 36.
Apaállatok beszerzésére határidők 37, 156, 159.
Állatok összeírása 34, 151.
Apaállatok vizsgálata 39, 162. A) melléklet.
Apaállatok számának kiegészítése 44, 159.
Apaállatok használata saját állatokhoz 45, 166.
Aranka irtása 59, 177.
Apionok 75, 176.
Aratás és kaszáláskor gyomirtás 76, 179.
Birtokossági gyűlés 22, 124, 133, 136.
Birtokossági gyűlés hat. ellen felebbezés 23, 135.
Birtokossági gyűlés hat. végrehajtása 23, 135.
Bűnjelek elkobzása 99.
Büntetések nemei 115, 229.
Csordákban való legeltetés 30, 148.
Csordákban legeltetés alól kivétel 31, 149.
Csíkok, bikaborjúk legeltetése 34, 150.
Cyprusi sövények 63, 176.
Dohánylúgvíz 62, 176.
Eljárás kihágási ügyekben 208.
Eljárás zálogba vett állatok és tárgyaknál 111, 225.
Eljárás gazdátlan állatok és tárgyaknál 112, 227.
Eljárás tenyészapaállatok vizsgálatánál A) melléklet.
Földbirtok szabad használatát érintő rendelkezések 15, 124.
Faiskolák nagysága 53, 172.
Faiskolák berendezése községek által 53, 172.
Faiskolák felügyelete 53, 172, 175.
Fatenyésztésben való oktatás 54, 173. C) melléklet.
Faiskolák művelési iránya 54, 173.
Faiskolai csemeték rendeltetése 55, 174.
Faiskoláért való felelősség 56, 175.
Felebbezés 116, 230.
Felelősség családtagokért 115, 229.
Gazdasági bizottság (járási) 39, 162.
Gazdasági bizottság (vármegyei) 40, 231.
Gyomok és rovarok irtása utakon 59, 178.
Gabnazsíz 67, 176.
Gabona futrinka 69, 176.
Gazdátlan tárgyak 113, 225.
Gazdátlan állatok 112, 226.
Gazdátlan állatok és tárgyakból befolyt pénz 112, 228.
Gazdátlan állatok tartási díja 225.
Hágás (idő előtti) 34.
Haszonállatok összeírása 34, 151.
Határjelzés kötelezettsége 45, 166.
Határjelzéstől szabályrendelet 45, 167.
Határjelek felállítás, kijavítása, megújítása 46, 167.
Határjelzésre felügyelet 49, 168.
Hernyók irtása 58, 175.
Heszszeni légy 67, 176.
Hernyó irtás erdőben 77, 179.
Hasznos madarak oltalma 77, 180.
Hasznos madarak és tojásaik forgalomba hozatala 77, 180.
Homokkötő növények 78.
Hegyközségek 79, 181.
Hegyközségek alakításának föltételei 80, 181.
Hegyközségek földadatai 82, 185.
Hegyközségi szervezeti szabályzat 83, 192.
Hegyközségi járulékok kivetése 87, 190.
Hegyközségi járulékok behajtása 89, 190.
Hegyközségi szervek 90, 191.
Hegyközségi közgyűlés 90, 191.
Hegyközségből kilépés 90, 193.
Hegyközség föloslása 92, 193.
Hegyőrök 93, 193.
Hegyőrök javadalmozása 93, 195.
Hegyőrök jelvénye 197.
Hegyőrök szolgálati szabályai 100 és D. melléklet.
Hegyőrök szolgálati könyve 123, 197.
Hegyőri jelvény visszaadása 107, 203.
Hatóságok 109.
Hajtópénz 114, 228.
Haszonbérbe adott birtokok 27, 143.
Járási mezőgazd. bizottságok 39, 162.

- Járási főszolgabírók eljárása kihág. ügyekben 281.
- Közös legelők** I. osztatlan legelők.
Korlátolt forgalmu birtokon kopár terület befásítása 25, 141.
Községek és városok földbirtoka 26, 142.
Kender és lenáztatás 27, 143.
Kender és lenáztatásra nem használható helyek 144.
Kender és lenáztató helyek kijelölése 144.
Közös legelőhasználat gazdasági természete 30.
Közös legeltetési kérdések 32.
Községi apaállatok 37, 156, 159.
Községek szövetkezése apaállatok tartására 38, 162.
Kisajátítás mezei utaknál 57, 170.
Kártalanítás a kisajátításnál mezei utak érdekében 52, 171.
Kosárfűz tenyésztése 55.
Kolumbácsi légy 60, 176.
Kaszáláskor és aratáskor gyomirtás 76, 179
Káros állatok és növények tömeges föllépése 76, 179.
Káros rovarok irtásánál kártérítés 77.
Költés rohadás 79, 181.
Külön mező- (hegy-) őr tartás 94, 195.
Kihágások és büntetések 101, 202.
Kihágás súlyosító körülményei 108, 203.
Kihágási B. T. K. ált. határozmányai 108, 204.
Községi előjáróság eljárása kihágási ügyekben 210.
Kihágásoknál eljáró hatóságok 110.
Kerületi előjárók eljárása kihágási ügyekben 281.
Kárdijak 114, 228.
Kártérítés elévülése 115, 229.
Legelő rendtartás nyomásos gazdálkodásnál 20, 129.
Legelő rendtartás oszt. közös legelőknél 21, 314.
Len és kenderáztatás 27, 143.
Len és kenderáztatásra nem használható helyek 144.
Len- és kender-áztató helyek kijelölése 144.
Legeltetés 28, 30, 144.
Legeltetés bekerített helyen 28, 144.
Legeltetés vasutak mentén 28, 144.
Legeltetés közutakon 28, 144.
Legeltetésnél való felügyelet módozatai 28, 29, 145.
Legeltetés csordákban 30, 148.
Legelő-társaságok 149.
- Legelő (közös) gazdasági természete 30.
Legeltetési (közös) kérdések 32.
Legelőre hány állat bocsátható 32, 148.
Legelő részekre osztásra 32, 148.
Legeltetési sorrend 33.
Legelők befásítása 55.
Lóher- és luczernamagvak tisztítása 59, 178.
Letartóztatás mezőőr által 98, D. melléklet.
- Mesterséges len- és kenderáztatók** 143-
Mezei utak 49, 169.
Mezei utak kihásítása 49, 169.
Mezei utak karbantartása 50, 169.
Mezei utakra felügyelet 50, 169.
Mezei utak karbantartásához járulás 50, 169.
Marhahajtó utak kijelölése 52, 171.
Mezei utak tilalma 52, 171.
Marokkói sáska 63, 176.
Méhraj befogása 78, 180.
Mezőőrök 93, 193.
Mezőőrök javadalmazása 93, 195.
Mezőőrök minősítése 95, 196.
Mezőőrök fölesketése 96, 197.
Mezőőrök eskümintája 97.
Mezőőr bizonyító képessége 97, 199.
Mezőőr nyilvános őr 97, 199.
Mezőőr elbocsátása 98, D. melléklet.
Mezei károk bejelentése 99, D. melléklet.
Mezei károk becslése 100, 201.
Mező- (hegy-) őrök szolgálati szabályai 100, D. melléklet.
Mező- (hegy-) őrök nyilvánítása 198.
Mezőőrök jelvénye 197.
Mezőőrök szolgálati könyve 123, 197.
Mezei lopás 101.
Mezőőri jelvény visszaadása 107, 203.
Nyomásos gazdálkodás 16, 125.
Nyomásos gazdálkodás fönntartásának módja 16, 125.
Nyomásos gazdálkodás ügyeinek vezetése 23, 24, 129, 136.
Nyomásos gazdálkodásból kivehető birtokok 18, 125, 132.
Nyomásos gazdálkodást üző birtokosság szervezete 24, 136.
Nyomásos gazdálkodás megszüntetése 19, 132.
Nyomásos gazdálkodásnál apaállat tartás 20, 135.
Növények forgalmának korlátozása 77, 179
Néptanítók a faiskoláknál 53, 173.
Osztatlan legelők kezelése, használata 20, 133.

Osztatlan legelők fölosztása 24, 139.
Olasz sáska 66, 176.
Pásztorok 29, 145.
Pásztorokra szabályrendelet 29, 145.
Postaszállítás mezői utakon 51, 170.
Pénzbüntetések hovaforvitása 109, 207.
Pénzbüntetések kezelése 109, 205.
Polgármesterek eljárása kihágási ügyekben 281.

Rovartani állomás 57.
Rovarok és gyomok irtása utakon 59, 178.

Rendőrkapitányok eljárása kihágási ügyekben 281.

Szederfa tenyésztése 54, 173.
Szederfa csemeték nyérése államtól 55.

Szerb törvis irtása 58, 176.
Sző'ilonca 69, 176.

Tenyészkerületek 35, 153.
Törvényhatóságok teendői az állattenyésztés terén 38.

Tenyészigazolvány 158.
Tilosban talált állatok 99.

Tilosban talált baromfiak 100, 201.
Talált tárgyak 112.

Utak befásítása 56, 173.
Vizmosások 25.

Vizmosások elleni intézkedések 25, 140.
Városok és községek földbirtoka 26, 142.

Vármegyei mezőg. bizottságok 40, 231.
Vetőmagvizsgáló állomások 59.

Vértetű 70, 176.

Vetési bagolyvilla 71, 176.

Visszaesés 108, 204.

Zálogolás mezőőr által 98, 200, D. melléklet.

Zálogolás birtokok által 100.

Zálogba vett állatok tartása 225.

Minták.

Mező-(hegy)-őrök eskümintája 97.
Hirdetmény nyomásos gazdálkodásnál 125.

Rendtartás nyomásos gazdálkodásnál 129.
Szervezeti szabályzat nyomásos gazdálkodásnál 136.

Hirdetmény közös legelőknél 133.

Állatösszeírás 151.

Pásztorokról szóló szabályrendelet 145.

Állattenyésztési szabályrendelet 156.

Járási mezőgazdasági bizottságokról szóló szabályrendelet 163.

Vármegyei mezőgazdasági bizottságról szóló szabályrendelet 40.

Mező-(hegy)-őrök nyilvántartása 198.

Kihágási jegyzőkönyv. E. melléklet

Pásztorok fogadalma 145.

Pénzbüntetések nyilvántartása. F. melléklet.

Szemlejegyzőkönyvek apaállatokra. B. melléklet.

Hegyközségi szervezeti szabályzat 83.

Értelemzavaró sajtóhibák.

Az 55. lap	7. sorában ágalyi	helyet olvasd	égalyi
A 93.	» 9.	» felosztáshoz	» » <i>felosztáshoz</i>
A 93.	» 10.	» nyilvántartatván	» » <i>nyilvántartatván</i>
A 102.	» 3.	» kihágásnak	» » <i>kihágásnak</i>
A 104.	» 19.	» 169	» » <i>165.</i>
A 104.	» 22.	» 468	» » <i>368.</i>
A 111.	» 12.	» X	» » <i>XI.</i>

Az utolsó huszonöt év alatt alig alkottatott meg hazánkban törvény, a mely végső kihatásaiban a gazdaközönségre nézve fontosabb lenne, mint az 1894. XII. t.-cz. a mezőgazdaságról és a mezőrendőrségről.

Ámbár a törvény világos és mindenki által könnyen megérthető, mégis a törvénynek és a vonatkozó rendeleteknek ismerete azokra nézve, a kik ennek a törvénynek végrehajtásával hivatásszerűleg nem foglalkoznak nagyobb nehézségekkel jár.

Másrészt, a törvény oly mélyen benyul a mezőgazdasági életbe, hogy a gazdára nézve a benne foglalt adminisztratív és jogi intézkedéseknek teljességükben való átértését, a közigazgatási tisztviselőkre nézve pedig az adminisztratív intézkedések gazdasági kihatásának és horderejének alapos ismeretét teszi szükségessé.

A jelen munkának feladata egyrészt a törvényben és a rendeletekben elszórtan foglalt határozmányokat olyképen összefüggésbe hozni, hogy mindazok, a kik azt a kezükbe veszik, a szóban levő határozmányokról könnyen és azonnal tudomást szerezhessenek, másrészt közölni azon mezőgazdasági ismereteket, melyek a törvény végrehajtásánál a gyakorlati adminisztrációra nézve föltétlenül szükségesek, illetve fölvilágosítást adni a törvény egyes intézkedéseinek gazdasági jelentőségéről. Midőn tehát e könyvet közhasználatra bocsátjuk, abban nem egy tudományos munka megírását tüztük czélul, hanem felada-

tunkat az képezte, hogy azt, — a kikre a törvény közvetlenül kihat, tehát a gazdák és mindazok, a kik hivatva vannak az idézett törvényt végrehajtani, vagy alkalmazni, — mint gyakorlati segédkönyvet használhas-sák és abban mindazt megtalálják, a mire a mezőgazda-ságról és mezőrendőrségről szóló törvény alkalmazásánál szükségük van.

Ebből a szempontból a mezőgazdaságról és mező-rendőrségről szóló törvény nyelv kapcsolatos más törvé-nyeket, valamint mindazon rendeleteket, a melyek vagy a most idézett törvény végrehajtása érdekében adattak ki, vagy korábban adattak ki, de erre a törvényre is vonatkoznak, a jelen munkában nemcsak közzétettük, hanem a törvény szövegéhez fűzött magyarázatunkban külön fel is említettük; ott, hol a törvény szövege több-féleképen értelmezhető, annak valódi értelme iránti indo-kolt nézetünket szintén elmondjuk.

Ismerve a törvény előkészítése alkalmával felmerült összes véleményeket, ezzel hasznavehető tájékozást vél-tünk nyújthatni.

Ugyancsak a törvény és vonatkozó rendeletek köny-nyebb használhatását tartottuk szem előtt, a midőn könyvünket betűsoros tárgymutatóval elláttuk.

Budapesten, 1894. év október havában.

Kovácsy Sándor.
Németh József.

Bevezetés.

Az 1840: IX. t.-cz. alkotása óta mezőgazdaságunk jelentékenyen átalakulván, változott viszonyaink között egy szerves mezőrendőri és mezőgazdasági törvénynek hiányát annál is inkább érezzük, mert a jelzett törvénycikk hatálya Magyarország egy jelentékeny területére, t. i. az erdélyi részekre, továbbá a polgárosított határőrvidék területére ki sem terjedt, intézkedései pedig a letelt félszázad alatt történt gazdasági fejlődéssel annyira nem hangzottak többé össze, hogy a mezőrendőri ügyek rendezése, ezen törvény alapján lehetetlen volt.

Növelte ezen elavult törvény mellett a zavart azt is, hogy hazánk különböző területén különböző magánjogi törvények levén érvényben, a magánjoggal kapcsolatos gazdasági kérdések megítélése és eldöntése sem volt egyöntetű s e miatt is a közvélemény folytonosan sürgette az 1840. IX. t. cz. helyett új mezőrendőri törvénynek alkotását s bizonyos mezőgazdasági jogi kérdéseknek egyöntetű alapon való rendezését.

1870-ből ismerünk már egy javaslatot, a mely azonban az első javaslat stadiumából nem emelkedett ki. Ez a javaslat egy törvényben akarta rendezni a mezőgazdasági, az erdészeti, a vízjogi és a halászati ügyeket, de hézagos volta miatt még csak előzetes tárgyalás alá sem vétetett. Később nálunk is tért foglalt az a nézet, hogy ennyi fontos gazdasági kérdést egy törvényben rendezni nem lehet és célszerűbb, ha mindenik nagy gazdasági ágazat ügyei külön-külön törvényekben rendeztetnek. Így keletkezett azután az 1879. XXXI. t.-cz. az erdőkről, az 1885. XXIII. t. cz. a vízjogról, az 1888. XX. t. cz. a halászatról és végül az 1894. XII. t.-cz. a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről.

Az újabbkori haladás által előidézett viszonyok gyakran adtak alkalmat a hatóságoknak és a földmivelésügyi ministereknek, hogy

olyan kérdésekben döntsenek, a melyekre nézve törvények nem léteznek, vagy ha léteznek, azok már az újabb felfogásnak teljességgel nem felelnek meg.

Ilyen körülmények között az akkori földmivelésügyi minister, Széchenyi Pál gróf 1885-ben elhatározta, hogy a mezőrendőrségről szóló törvény megalkottassék és a kellő tájékozás megszerzése végett 1885. július hó 20-án 36,647. sz. a. kelt rendeletével valamennyi törvényhatóságnak, közgazdasági előadónak, gazdasági egyesületnek, gazdasági és állatorvosi tanintézetnek, ménesintézeti igazgatónak, állami állatorvosnak és kincstári erdőigazgatónak kérdőíveket küldött ki. A kérdőíveken a kérdések a következő czímek alatt csoportosítottak: 1. a mezőgazdasági birtok elhatárolása; 2. a mezőgazdasági területek felhasználása; 3. a birtokrészek telki szolgálmai; 4. a növénytermelés és fatenyésztés megvédése; 5. káros állatok és ártalmas gyomok mikénti irtása; 6. az állattenyésztés emelését célzó intézkedések.

A kérdőívekre beérkezett bő anyag alapján készült el a földmivelésügyi ministeriumban 1887-ben az »előadói javaslat a mezőgazdasági rendtartásról.« Ezen munkálat a következő 13 fejezetből állott: I. Általános intézkedések. II. A legeltetésről. III. A mezei utakról. IV. Az ültetvényekről. V. A káros állatok és növények irtásáról. Hasznos állatok oltalmazásáról. VI. Az állattenyésztésről. VII. A gazdasági egyesületekről. VIII. A gazdasági bizottságokról. IX. A hatóságokról. X. A mezei rendőrökről. XI. A mezőrendőri kihágásokról és büntetésekről. XII. Kártérítési ügyekről. XIII. Zárhatározatotról. Az egész javaslat 110 szakaszból állott.

Az ismertetett előadói javaslat 1887. évi június hó 12-én 29.261 sz. a. kelt rendelettel véleményes jelentés tétel végett, valamennyi törvényhatóságnak, az orsz. magyar gazdasági egyesületnek, az erdélyi gazdasági egyesületnek, az orsz. méhészeti egyesületnek, az orsz. vadászati védegyeletnek, az orsz. kertészeti egyeletnek, valamennyi vármegyei gazdasági egyeletnek, az orsz. borászati kormánybiztosságnak, a selyemtenyésztési meghatalmazottaknak, valamennyi gazdasági tanintézetnek, valamennyi ménesintézetnek, valamennyi erdőigazgatóságnak és erdőhivatalnak s néhány magánembernek megküldetett.

A begyűlt jelentésekben foglalt észrevételek ismét földolgoztattak, — s az előadói javaslattal együtt egy 1887. évi november hó 24-ik s következő napjain tartott tanácskozásnak képezték tárgyalási anyagát, a mely tanácskozásokban az egyes ministeriumok képviselőin kívül az országos gazdasági egyesület, erdélyi gazd. egyesület, továbbá a Sopron, Vas, Tolna, Nógrád, Trencsén, Hont, Heves, Bereg, Szathmár, Bihar, Torontál, Sz.-Doboka, Szepes Csik és Szeben vármegyei gazdasági egyesületek képviselői vettek részt.

Ezen tanácskozmányok folyamán az előadói javaslat harmadik §-a (mely a közös vetésforgó, ugar és tarlólegettetésről szólott) s a gazdasági bizottságokról szóló fejezet provokált nagyobb vitát a minek folytán a közös vetésforgó szabályozása a birtokosok elhatározására bizandónak lett véleményezve, a gazdasági bizottságok intézménye — a járásiak kivételével, továbbá a gazdasági egyesületekről szóló fejezet, és a mezei vagyon bizonyos nemeinek végrehajtását korlátozó §-ok elejtettek, ez utóbbi két kérdés külön törvényben, illetőleg a végrehajtási törvénytörvényben lévén czélszerűbben megoldható.

Az értekezlet megállapodásai, valamint a beérkezett véleményes jelentések alapján a javaslat átdolgoztatott, s »Törvényjavaslat a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről« czim alatt került 1887. évi április hó 23-án tartott értekezleten, — melyen az egyes ministeriumok képviselői vettek részt — újabb megvitatás alá. E javaslat az előbbitől főleg abban különbözött elvileg, hogy intézkedései a fennálló közigazgatási hatósági szervezetbe illesztettek be, a helyi érdekű kérdések eldöntése pedig első sorban az érdekeltekre bízott.

Ezen értekezlet után a javaslat a hatósági forumok tekintetében ment változáson keresztül, t. i. a legeltetésnél és a külső birtok szabad használatának korlátozásánál előforduló kérdések eldöntésére első sorban a közig. hatóságok lettek volna illetékesek, a közig. uton hozott határozattal meg nem elégedő félnek azonban e javaslat szerint jogában lett volna birói utra fordulni.

A most már harmadizben átdolgozott javaslatot 1889. évi január hó 4-én tárgyalta a ministertanács, — s itt az akkori igazságügyminister javaslatára ismét oly változáson ment keresztül

hogy a fentebb említett kérdések eldöntésénél a feleknek tetszésükre bízott az, hogy közigazgatási vagy bírói uton keressenek orvoslást az érdekeltek közgyűlésének határozata ellen.

Az 1889. évi február hó 17-én tartott ministertanács jegyzőkönyve szerint Ő Felsége a javaslatnak a törvényhozás elé terjesztését megengedte, az előadó minister megfontolására bizván, hogy a hatóságok fenn említett bifurcációját nem lenne-e célszerű egyszerűsíteni?

A javaslaton ilyesmi változás nem történt, s a ministertanács által elfogadott szöveggel nyújtott a törvényhozás elé, honnan azt 1889. évi május havában Szapáry Gyula gróf, akkori földmivelésügyi minister, visszavonta és az orsz. gazdasági egyesületnek véleményezés végett megküldötte.

E szerint az első törvényjavaslat törvényhozási tárgyalása elmaradt és e miatt e fontos gazdasági törvénynek megalkotása öt egész esztendővel elodáztatott. — Az országos gazdasági egyesület az ő véleményét még 1889 évben felterjesztette a miniszternek, azonban daczára annak, hogy az országos gazdasági egyesületnek, eltekintve némely apróbb megjegyzéstől, a javaslat lényegére nézve kevés észrevétele volt, még is ilyen hosszú idő kellett, míg a javaslatból törvény lett.

Ennek oka volt először a miniszter személyében történt változás, másodsor pedig az, hogy a közigazgatás reformja iránti törvényhozási tárgyalások erre az időre esvén, a javaslatot a most említett szellemben kelle átdolgozni. — A közigazgatás reformjáról szóló javaslatok a képviselőházban nem fogadtattak el, a remény azonban mindig fennállott, hogy azok ismét a ház elé fognak tetjesztetni és így a mezőgazdaságról szóló törvényjavaslat is a jobb időkre várt mindaddig, a míg gróf Bethlen András akkori földmivelésügyi minister látva azt, hogy a közigazgatás reformja még igen hosszú időnek lehet szüleménye, a törvényjavaslatnak a fenálló közigazgatási szervezet alapján leendő átdolgozását rendelte el,

A törvényjavaslat 1892. évi májusra el is készült és június hóban az országos gazdatanács, november hóban és 1893. január hóban pedig a földmivelésügyi, belügyi és kereskedelemügyi ministerek megbízottjaiból alakított bizottság előtt tárgyalatott le,

az igazságügyi miniszter pedig a javaslatot két tisztviselőjének adta ki bírálathoz és azoknak észrevételeit írásban küldte meg — A felmerült észrevételek feletti tárgyalások azután írásban folytak az igazság és — kereskedelemügyi miniszterekkel, a miknek befejezése után a javaslat végleges szövege is elkészült és az összes minisztereknek 1893. június hó folyamán megküldetett.

A javaslatot a minisztérium július hó 15-én tartott ülésében fogadta el és miután az indoklás is készen volt és azon csak a minisztérium által tett kevés módosításnak megfelelő változtatást kellett tenni, az egész munkálat 5 cs. és apostoli kir. Felhívásához a törvényhozás elé leendő terjesztés megengedése végett már 1893. augusztus elején előterjeszhető volt és a miniszter a törvényjavaslatot királyi jóváhagyás után 1893. szeptember 1-én már a képviselőháznak be is terjesztette.

A képviselőház a javaslat tárgyalására külön földművelésügyi bizottságot választott, a mely a javaslat tárgyalását ugyanazon év novemberében megkezdvén, 15 ülésben gondos és beható tanácskozás után letárgyalván, munkálatának eredményét ugyanazon év december 30-án a ház elé terjesztette.

A bizottság a javaslat több rendelkezését módosította. — E módosítások a javaslatot lényegesen át nem alakították és inkább szerkezeti és stílusi módosítások voltak, azért ezeknek a módosításoknak mindenikét itt ismertetni felesleges lévén, csak azoknak a felsorolására szorítkozunk, a melyek a javaslatot lényegükben érintették.

A földművelésügyi bizottság jelentéséből a bizottság véleményének megismerhetése érdekében a jelentés bevezető részét ide iktatjuk:

»Azon félszázadot meghaladó időszak alatt, mely bennünket az 1840. évi LX. t.-cikk meghozatalától elválaszt, mezőgazdasági viszonyaink annyira megváltoztak, összes életviszonyaink annyira átalakultak, hogy egy újabb mezőrendőrségi törvény már régebben minden körben és minden irányban általánosan érzett szükséglet képezett.

Felismerték e szükségletet az arra hivatott tényezők önrendelkezési jogunk visszanyerése után azonnal és már a hetvenes években látjuk nyomait az 1840. évi IX. t.-cikk revideálási kísérletének.

Foglalkozott e kérdéssel azóta is mindenkori földmivelésügyi, kormányunk, ismételten foglalkoztak azzal az ország gazdasági egyesületei és egyértelműleg nyilvánult a szakkörök óhaja, hogy a hozandó újabb törvényhozási intézkedés ne csak a mezőrendőrségi ügyekre, hanem a mezőgazdaságnak egyéb, sürgős, mielőbbi megoldást igénylő kérdéseire is kiterjesztessék.

Ily értelemben készült 1887. évben törvényjavaslat a mezőgazdaság és mezőrendőrségről, mely 1889. tavaszán nyújtatott be a házhoz s bizottsághoz is utasított, de ebben nem tárgyalhatott, mert a földmivelési kormányban beállott személyváltozás után visszavonatot.

Ugyanily értelemben készült s a mezőrendőrség kérdésén kívül, előrehaladott mezőgazdaságunknak több, további hasztást alig szenvedhető fontos anyagi kérdését is öleli fel a jelentésünk tárgyát képező törvényjavaslat.

A bizottság mindezen kérdések fontossága, valamint mielőbbi korszerű megoldásának égető szüksége tudatában fogott és látott a törvényjavaslat tárgyalásához és miután a javaslatnak alapelveit helyeseknek ismerte el; miután úgy találta, hogy a földmivelési kormány helyes érzékkel állapította meg a tért, melyet egy mezőgazdasági törvénynek mai viszonyaink között el lehet és el kell foglalnia és alapos körültekintéssel jelölte meg a határokat, melyeken belül a helyi érdekek saját különleges viszonyaiknak megfelelőleg szabadon érvényesülhetnek, miután továbbá helyeselte a törvényjavaslat egészen végig vonuló és minden intézkedésében szem előtt tartott azon vezérelvet, hogy tekintettel Magyarország mezőgazdaságának vidékek szerint csaknem ellentétességig menő különféleségére, a részletekben is merev egyöntetűsége törekvő törvényes intézkedéseket létesíteni célt tévesztő munka lenne:

mindezek alapján a törvényjavaslathoz hozzájárult és azt az alább részletezendő és indokolandó módosításokkal elfogadta.«

Helyeselte a bizottság, hogy a törvényjavaslat számol azon arányba sem tehető eltérések- és különbségekkel, melyek az országban nem ritkán egy és ugyanazon megye különböző vidékein a mezőgazdaságnak ugy tárgyaiban, mint a vele foglalkozóknak általános, és gazdasági értelmiségében találhatók, mely különféleségek teszik szükségessé és indokolttá, hogy a törvény-

javaslat minden oly intézkedésében, hol az egyöntetű rendelkezés a viszonyok természetszerű követelményeibe ütközhetnék, a főbb irányadó elvek és szabályok föllállítása mellett a részletekbe menő és a külön viszonyokhoz alkalmazandó intézkedés a helyi önkormányzati hatóságok körébe utaltassék.

Leglényegesebb a bizottság által a javaslaton eszközölt módosítások közt kétségkívül az, hogy annak 4-ik §-át (mely a szabad gazdálkodásról a fordulás gazdálkodásra leendő visszatérést bizonyos feltételek mellett megengedte volna) egészen elhagyandónak találta; mert a bizottság alapos és beható vita után hozzájárult ugyan ahhoz, hogy a törvényjavaslat 2. §-a, mely ott, hol a nyomásos gazdaság jelenleg is gyakorlatban van, a birtokosok birtokarány szerinti többségének megadja a jogot, hogy a nyomásos gazdálkodást az egész birtokosságra nézve kötelezőleg jövőre is kimondhassa, fentartassék; de a szabad gazdálkodás korlátozásában annyira elmenni, hogy a nyomásos gazdálkodásra való visszatérés még ott is, hol ezen rendszer a törvény életbelépte időpontjában már nem volt gyakorlatban, kérhető és elrendelhető legyen, — a bizottság nem tartotta helyén valónak és ép azért a 4. §-t egészen mellőzendőnek és kihagyandónak tartotta.

A földmivelésügyi bizottság a javaslatot több irányban kiegészítette, nevezetesen a birtokossági közgyűlésnek szervezetét és jogkörét magában a törvényben (10. §.) szabályozta eltérőleg a javaslattól, a mely csak az elvet akarta kimondani, a részleteket azonban a rendeletnek tartotta fen. Kiegészítette továbbá a 13. és 14. §-okat, a melyekre nézve kötelező és büntető határozatokat vett a javaslatba. — Ezen határozatokat később a főrendiház akként módosította, a mint most a törvény szövege hangzik. — A bizottság kiegészítette továbbá a javaslatot a kender- és len-áztatásra vonatkozó határozmányokkal (17. §.).

A ministeri javaslat szerint is a törvény végrehajtása tárgyában kiadandó rendelkezések jelentékeny része a törvényhatóságok hatáskörébe utaltatott, e hatáskört azonban a képviselőház földmivelésügyi bizottsága és a főrendiház még jobban kiterjesztette, nevezetesen a földmivelésügyi bizottság a 33. §. szerint a birtokhatár jelzése tárgyában kiadandó szabályrendeleteket a törvényhatóságokra bizta. — Ugyancsak a törvényhatóságokra bizta

a főrendiház a 2. §-ban a fordulógazdálkodás fentartása iránt hozott érdekeltségi határozat feletti döntést, a birtokossági közgyűlésre vonatkozó szervezeti szabályok helybenhagyását (11. §.), egyes községeknek a faiskola fentartása vagy berendezése alóli felmentés iránti határozathozatalt (43. §.) és végül az utak befásítása körüli rendelkezéseket még az állami utakra nézve is. (49. §.).

A földmivelésügyi bizottság által tett lényegesebb módosítások az előbb említettekén kívül még a következők, nevezetesen:

nem tartotta szükségesnek kimondani, hogy a községi faiskola célja első sorban a községi tanköteles gyermekeknek a fatenyésztésben való oktatása, mi okból a javaslat erre vonatkozó rendelkezését törölte (45. §.);

az aranka irtására és arankamentes magvak eladására vonatkozó rendelkezéseket még hatályosabbá tette (51. §.);

megengedte, hogy bizonyos esetekben egyes községeket az állandó mezőőr tartása alól fel lehessen menteni vagy e célra több község egyesülhessen (74. §.);

a magán mezőőr tarthatás jogát kiterjesztette, a mennyiben erre jogot adott a tulajdonosnak akkor is, ha 150 hold összefüggő területe több község határában is van. — A főrendiház ezt a jogot még jobban kiterjesztette az által, hogy a 150 holdat le szállította 100 holdra és az összefüggő terület feltételét törölte

Megengedte, hogy a büntetés-pénzeknek legfőlebb 25%-a a mezőőrnek mint jutalom biztosittassék.

A bizottság abban a reményben volt, hogy a közigazgatási bíróságról szóló törvényjavaslattal egyidejűleg fog életbelépni, és azért a kormányjavaslatnak erre vonatkozó rendelkezését változatlanul elfogadta.

A javaslatnak ezek a rendelkezései azonban már a képviselőházban módosultak, mert akkor már tisztában állott a dolog, hogy ezen javaslatnak a sorsát a közigazgatási bíróságról szóló törvényjavaslat sorsával összekötni nem lehet. — A képviselőház tehát a közigazgatási bíróságra vonatkozó határozatokat kihagyta és helyeltük a jelenleg fenálló közigazgatási hatóságok illetékességét állapította meg, kimondván azt, hogy ha a közigazgatási bíróságról szóló javaslat törvényerőre emelkedik, az 1894. XII. t.-cz. vonatkozó határozmányai is módosulni fognak.

A képviselőház a javaslat tárgyalását 1894. január 26-án kezdte meg és nyolcz ülésben behatóan tárgyalta. — Itt is több módosítás tétellett a javaslaton, a melyeknek egy részét azonban a főrendiház nem fogadta el. A képviselőház a következő fontosabb módosításokat tette:

Kimondta, hogy az állami, községi, egyházi, alapítványi, hitbizományi és közbirtokossági birtokokra, ha azok után legalább ezer forint állami adó fizettetik, csak kvalifikált gazdatisztek alkalmazhatók. Ezt a főrendiház törölte és a törvényből ennél fogva ki is maradt;

a nyomásos gazdálkodás további fentartásához az érdekeltek birtokarány szerinti kétharmad többségét írta elő. Ehez a főrendiház is hozzájárult (2. §.);

a kóbor-czigányokra vonatkozó külön rendelkezés kihagyott;

a járási állattenyésztési bizottságok helyett a járási mezőgazdasági bizottság kifejezést fogadta el (28. §.);

a hatóság által a birtokos helyett teljesített munkák értékének a közadók módjára leendő behajtását rendelte el;

a javaslatnak a közigazgatási bíróságokra vonatkozó szakaszai kihagyatván, a kihágási és hozzájárulási ügyekben is a törvény 102.—103. szakaszaiban meghatározott hatóságok lettek illetékesek és az eredeti javaslat akként módosított, hogy a községi bíróság hatásköre csak a kisebb — 40 korona kárt meg nem haladó — kihágásokra nézve állapított meg (117. §.).

A főrendiház 1894. márczius 2-án tárgyalta a javaslatot és azon a már fentebb közlötteken kívül még a következő lényegesebb módosításokat tette, nevezetesen kimondta, hogy:

a nyomásos gazdálkodás rendszerének megszüntetése nem annak fentartása után, hanem a jelen törvény életbelépte után is hat év alatt kérhető (4. §.);

a 13. és 14. szakaszoknál törölte azt, hogy a birtokos helyett a munkálatokat az illető költségére a hatóság teljesítheti, a helyett azonban kimondta, hogy a teljesítésre a birtokos annyiszor, a mennyiszor 200 korona birsággal szorítható;

a községi ménék tartására a községet csak annyiban kötelezi, a mennyiben állami ménekről kielégítőleg gondoskodva nincs (26. §.).

Vitás határjelzéseknél a közigazgatási uton hozott határozot ellen 30 nap alatt a fél bírói uton kereshet orvoslást, s ha ezt nem teszi, a határjel a hozott közigazgatási határozat értelmében felállítandó (34. §.).

Ezen módosításokhoz, valamint a szövegben tett kisebb jelentőségű változtatásokhoz a képviselőház is hozzájárulván, a javaslat szentesítés végett Ő cs. és ap. királyi felségéhez terjesztett s ennek megtörténte után f. évi május hó 31-én ki is hirdettetett s most már csak az életbeléptetésre vár.

A gyakorlati élet fogja megmutatni azt, hogy vajjon az élet minden követelményeivel számolt-e a törvény s ha nem számolt volna, novelláris uton mindig lehet a hiányokon segíteni, de fő, hogy végre az egész országra nézve egységes törvényünk van, a melyen gazdasági adminisztrációnkat tovább építhetjük.

I.

1894. ÉVI XII. TÖRVÉNYCZIKK

a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről.

(Szentelést nyert 1894. május 25-én. Kihirdettetett az országos törvénytárban 1894. évi május 31-én.)

Ezen törvény a földmivelésügyi miniszternek 1894. évi 48,000 sz. a. kiadott rendelete szerint 1894. évi november hó 1-én lépett életbe, ettől a naptól kezdve tehát megszűnik a törvényhatóságoknak az a kötelezettsége, hogy a törvényhatóság területén talált gazdtalan állatokról jelentést tegyenek, mert az ilyen állatok eladására és az azok után befolyó pénzek elszámolására vonatkozó eddigi eljárást a törvény 104—107. szakaszai módosították.

Ugyancsak a jelzett naptól kezdve kötelesek gondoskodni a hatóságok, hogy mindazon kiadások, a melyekről a jelen törvény szerint a községeknek kell gondoskodni, a községi költségvetésekben előirányoztassanak. Ilyenek az apaállat tartási költségek (10 §.), a közös legelők fentartására szükséges kiadások (21. §.), a községben levő gazdasági állatok összeírásával összekötött kiadások (23. §.), a faiskola létesítésére és fentartására vonatkozó kiadások és a mezei rendőrök alkalmazásának költségei. (74 §.)

I. FEJEZET.

A földbirtok gazdasági használatáról.

1. §.

Mezei földbirtokát, a törvény korlátai között, gazdálag mindenki szabadon használhatja.

Az erdőkre nézve az 1879:XXXI. t.-cz. határozatai irányadók.

Azon jogelv, hogy saját tulajdonával mindenki szabadon rendelkezik, természetesen a földbirtokra is áll.

A tulajdon fölött való szabadrendelkezést azonban köztekinteteből több, s az itt szóban levő törvény is korlátozza. Az ezen törvényben foglalt korlátozások a következők:

1. fordulós gazdálkodási rendszernél, azon határrészben, a melyben az érdekelt birtokosság kétharmad része ezen rendszert fogadta el, a kisebbség is köteles ehhez a rendszerhez alkalmazkodni; (a törv. 2. §.)

2. a vizmosásos és kopár területeket a tulajdonos záros határidő alatt köteles befásítani; (a törv. 13. és 14. §.)

3. a ki külön apaállatot nem tart, az csakis a tenyészkerület követelményeinek megfelelő apaállatot használhat s annak beszerzési és tartási költségeihez hozzájárulni köteles;

4. az előirt határjelzést köteles mindenki alkalmazni; (a törv. 32. §.)

5. a hernyókat és káros állatokat irtani, a hasznos állatokat oltalmazni; (a törv. 50. és 57. §§.)

6. a szerb tövist és arankát irtani; (a törv. 51. és 52. §§.)

7. a hegyközségben bizonyos esetekben tagnak lenni és az előirt kötelességeket teljesíteni. (a törv. 62. és 64. §§.)

2. §.

Hol a nyomásos gazdálkodás a jelen törvény életbelépésének idejében is gyakorlatban van, az érdekelt birtokosságnak birtokarány szerint számított két harmad többsége az érdekelt birtokosságra kötelezőleg a nyomásos gazdálkodást, az illető törvényhatóság jóváhagyásával jövőre is fentarthatja, ha a külső birtok:

a) tagosítatlan határookban vagy határrészekben fekszik,

b) tagosított határookban fekszik, de több dülőben van kiosztva,

c) réteknél oly kis földrészetekből (parcellákból) áll, hogy azok egyenkint alig alkalmasak a legeltetésre.

Ezeknél a birtokoknál, a birtokosság közgyűlése határozza meg a vetésforgókat, továbbá azon módozatokat, a melyek szerint a rétek használandók és a tarló, ugar és rét legeltethető.

Ezen szakasz tekintetében voltak a legnagyobb véleménykülönbségek a javaslatnak úgy a földművelési ministeriumban, mint a képviselőház és főrendiház előtt folyt tárgyalásai alkalmával. Ellentétbe helyezkedtek itt a szabad gazdálkodásnak a hívei azokkal, a kik még kevésbé haladott gazdasági állapotok között levő vidékeken laknak, a hol az ugynevezett háromnyomásos gazdasági rendszer ma is divatban van, és a hol a rendszert egyhamar megváltoztatni már abból az okból sem lehet, mert a tagosítások alkalmával a volt urbéressek illetőségei három fordulóban adatnak ki. A hosszú vitának eredménye azon szöveg lett, mely most a törvény második §-át képezi, és a mely szerint a nyomásos gazdálkodás ott, a hol a jelen törvény életbelépésének idejében gyakorlatban volt, jövőre is fenntartható, ha a birtokosságnak birtokarány szerint számítandó kétharmad többsége azt elhatározza és e határozatot a törvényhatóság jóváhagyja, feltéve, hogy a község határa még tagosítatlan állapotban van, vagy ha tagosítva van, az egyesek birtoka több dülőben van kiosztva. Ha tehát egy község határában a birtokosság a nyomásos gazdálkodási rendszert továbbra is fenn akarja tartani a törvény 3., 4., 5. és 8. szakaszainak és a végrehajtási rend. ugyanazon számú §-ainak rendelkezése szerint kell eljárni. A birtokosság köteles bevárni azt, a mig a hatóság a végreh. rendelet 2. §-a szerint fölhívja, hogy közgyűlést tartson. Azonban a birtokosságnak saját érdekében különösen figyelni kell arra, hogy a nyomásos gazdálkodás fenntartása iránti határozat a törvény életbelépte után minél hamarabb meghozassék és rendezett állapotok teremtesse.

Ott, a hol a nyomásos gazdálkodás fennáll, természetes, hogy minden érdekelt birtokosnak alkalmazkodnia kell azon rendelkezésekhez, a melyeket a birtokosok többsége vagyis a birtokosság közgyűlése határoz meg. A birtokosság közgyűlésének határozata azonban csak arra kötelezi az egyeseket, hogy a vetésforgókat tartsák meg, vagyis hogy a tavaszi vetésforgóban ne vethessenek őszi gabonát vagy olyan veteményeket, a melyek fejlődése több évre terjed, mert különben annak lesznek kitéve, hogy veteményeiknek gyümölcsét nem élvezhetik, továbbá, hogy legeltetésre csakis az e célra kijelölt határrészt és csakis a megállapított időben használják.

Ezen korlátokon belül birtokát mindenki szabadon használhatja és a

birtokossági közgyűlésnek nincs joga meghatározni például azt, hogy egyik vetésforgóban csak kukoricza, vagy csak buza vetendő.

A birtokossági közgyűlés, ha saját gazdasági dolgait addig nem maga vezette volna is, azonnal állandó szervezetté alakulhat, a mely esetben a törvény 11. §-a és a végr. rend. u. a. számú §-ainak határozmányai tartandók szem előtt.

V. ö. a törv. 11. §-nál tett megjegyzéssel.

3. §.

A nyomásos gazdálkodás rendszerének elfogadására nem kötelezhetőek az önálló puszták, tagosított határookban az önálló tagok, továbbá az állandóan bekerített vagy a szőlővel beültetett területek tulajdonosai.

Más területek csak abban az esetben vonhatók ki, ha a kivonás által a többi birtokrészeken a nyomásos gazdálkodás meg nem nehezítettik.

Kinek területére a nyomásos gazdálkodás nem terjed ki, azt az abból származó előnyök sem illetik meg.

A 2. §. határozmányának következménye, hogy a nyomásos gazdálkodás rendszerének elfogadása alól a törvénynek kivételeket is kell megengedni. A 3. §-ban ezen kivételek vannak felsorolva. Az önálló puszták és önálló tagok alatt minden olyan terület értetik, a mely mint önálló gazdaság kezeltek. Ilyenek tehát nemcsak a puszták lehetnek hanem kisebb területek is, ha azok nem egy, a többi fordulóban is fekvő birtoktestnek részét képezik. Önálló tagnak tekintendő minden olyan tag, a mely nem több fordulóban osztott ki.

Ugyanez áll az állandóan bekerített helyekre valamint a szőlővel beültetett területekre még akkor is, ha ezen utóbbi területek állandóan bekerítve nincsenek, mert a szőlő természete maga kizárja azt, hogy a nyomásos gazdálkodás rendszerébe besoroltassék. A szőlővel beültetett helyeknek őrizete azonban a szőlőbirtokos kötelessége. ha az ilyen területet bekerítetlenül hagyná, Más területek csak akkor vonhatók ki a nyomásos gazdálkodás rendszere alól, ha a kivonás által a többi birtokrészeken a nyomásos gazdálkodás meg nem nehezítettik.

Az iránt, hogy valamely terület a nyomásos gazdálkodásból hibocsátassék-e vagy sem, első fokon a birtokossági közgyűlése határoz. (L. a

végrehajtási rend. 3-ik §-át). A közgyűlés határozata ellen a közigazgatási bizottsághoz; onnan a földmivelésügyi miniszterhez lehet felebbezni. (törv. 9. §. a.)

A szakasznak azon rendelkezése alatt, hogy kinek területére a nyomásos gazdálkodás nem terjed ki, azt az abból származó előnyök sem illetik meg, az értendő, hogy az ily birtokos a közös ugar és tarló legeltetésben részt nem követelhet, a birtokosság apaállatait a nyomásos gazdálkodásban részt vevőkkel azonos föltételek mellett nem használhatja stb.

4. §.

Hol a nyomásos gazdálkodás fentartatott és a jelen törvény életbeléptetése óta hat év eltelt, a terület szerint érdekelt birtokosok egy tizedrésze azon gazdálkodási rendszernek megszüntetését kérheti.

Az elsőfoku hatóság, ha a kérelem a kellékeknek megfelel, az érdekelteket a községben szokásos módon a községben tartandó gyűlésre összehívja s arról a távol lakó birtokosokat is külön értesíti.

A gyűlés megtartására kitűzendő határidő a kitűzés idejétől számítandó harmincz napnál rövidebb nem lehet.

A törvénynek ezéja a nyomásos gazdálkodásról a szabad gazdálkodásra való átmenetelt megkönnyíteni. Ennélfogva egy jelentékeny kisebbségnek, t. i. a terület szerint érdekelt birtokosok egy tizedrészének meg adja a jogot, hogy a nyomásos gazdálkodás megszüntetését kérhesse. E kérelem, ha a nyomásos gazdálkodás fentartatott, csak akkor nyújtható be a hatóságnak, ha a jelen törvény életbe lépte óta hat év eltelt.

A törvény ezen határozmányánál az országban leginkább divó három nyomású gazdálkodás vétetett tekintetbe; a nyomásos gazdálkodás megszüntetése két turnus teljes befejezéseig lehetetlen. Ennyi idő legalább is kell arra, hogy a nyomásos gazdálkodás által föltételezett primitív viszonyok javuljanak s a szabad gazdálkodásra való áttérés kárral ne járjon.

A nyomásos gazdálkodás megszüntetésére irányuló kérvény *kellékei*: hiteles kimutatása annak, hogy a kérelmet az érdekelt birtokosoknak területük szerint számított egy tizedrésze kéri. A kérvény tehát az illetők által

aláírandó (keresztvonással ellátandó) s ahoz a birtokterületüknek a községi előljáróság által hitelesített kimutatása csatolandó.

A szabad gazdálkodásra való áttérést a törvény ezen §-a egyszerű birtokarány szerinti többséggel engedi meg, a nyomásos gazdálkodás további fönntartásához azonban birtokarány szerinti kétharmad többség szükséges.

5. §.

A gyűlésen a főszolgabíró vagy polgármester, illetve ezek helyettese elnököl s az érdekelteket a hozandó határozat gazdasági fontosságára figyelmezteti, azután az indítvány mellett és ellene felhozott indokokat, valamint a hozott határozatot jegyzőkönyvbe véteti.

A jogerőre emelkedett határozat, ha a szabad gazdálkodást mondja ki, egyáltalán, ha pedig a nyomásos gazdálkodást mondja ki, a birtokosságnak birtokarány szerint számított kétharmadtöbbsége, újabbi hat éven belül meg nem változtatható.

A határozat jogerőre emelkedettnek tekintendő: ha ellene 15 napon belül nem felebbezték, vagy ha a benyújtott felebbezések felett végérvényes határozat hozatott.

A közgyűlés összehívni s az elnöki teendők teljesítésére, a határozatok sorrendjére s a szavazás mikéntjére nézve. l. a végr. rend. 1—5. §-át.

6. §.

Osztatlan közös tulajdont képező legelőknél az érdekeltektől birtokosok közgyűlése állapítja meg a legelő-rendtartást, a legeltetés, az állattenyésztés s az apaállattartás módzatait.

Ha a legeltetéshez való jog egyes, a közösségben részes tulajdonosok közt kétséges és a jogosultság, illetve használat aránya biróilag ideiglenesen vagy véglegesen nem rendeztetett, addig, míg a birói rendezés megtörténik, a közigazgatási hatóság a legeltetéshez való jog ideiglenes rendezéséről gondoskodik.

Ezen szakasz a hazánkban még oly igen jelentékeny területek használati viszonyának szabályozására nézve tartalmaz intézkedéseket, a melyek osztatlan közös tulajdont képeznek és miután az ilyen tulajdonok egy részénél a legeltetéshez való jog aránya még ma sines véglegesen rendezve, a terület használatához való jog ideiglenes szabályozását a törvény a közigazgatási hatóság illetékességébe utalja, hogy eként addig is, míg a bíró a felett véglegesen határoz, bizonyos meghatározott arányban a terület kihasználása biztosítható legyen.

A legelő rendtartást illetőleg I. a törvény II. fejezetéhez fűzött jegyzeteket, különösen a 20, 21, 22. §§-okat és a végrehajtási rend. u. a. számú §-ait. *Az állattenyésztés és apaállattartás módozataira* nézve I. a törv. 24, 25, 26. §§-aihoz fűzött jegyzeteket és a végr. rend. u. a. számú §-ait.

Az állattenyésztés módozatát illetőleg vagyis azt, hogy a birtokosság vegyen-e apaállatokat vagy pedig a községéit, illetve valamelyik birtokoséit használja; kézből hágatás mellett üzessék-e a tenyésztés, vagy az apaállatok a legelőre járjanak; legyenek-e hágatási díjak és mily összegűek továbbá, hogy az apaállattartás költségei miként fedeztessenek sat. I. a törvény II. fejezetét különösen pedig a 20, 21 és 22 §§-hoz fűzött megjegyzéseket és a végrehajtási rend. 21. §-át.

7. §.

A közös legelőre nézve az érdekelt birtokosok közgyűlése állapítja meg, hogy:

- a) mennyi és minő állatot van jogositva minden egyes birtokos vagy községbeli lakos a legelőre bocsátani;
- b) mily kötelezettség terheli azt, ki nem saját állatait bocsátja a közös legelőre, hanem jogának gyakorlását másnak engedi át.

A törvény az érdekelt birtokosok közgyűlésére bizza, a mint ez körülbelül eddig is szokásban volt, hogy azon állatok minőségét és mennyiségét, a melyek a közlegelőre bocsáthatók, meghatározza, valamint, hogy a felett is határozzon, hogy a ki nem saját állatait bocsátja a közlegelőre, jogositva van-e jogának gyakorlását másnak átengedni, és ha igen, mily köteleességek mellett.

A birtokosok közgyűlése a törv. 8. §-ban előirt módon hivatandó össze és határozatai csak a 9. §-ban említett esetekben felelkezhetnek.

A 7. §. intézkedései csak azon közös legelőkre nézve irányadók, a melyek a birtokosok egyetemének vagy egyes egyéneknek tulajdonát képe-

zik és közös legeltetés alá bocsáttatnak, nem vonatkoznak azonban a község tulajdonát képező legelőkre, a melyekre nézve a legeltetés módzatait és egyéb jogviszonyt illetőleg nem a birtokosok közgyűlése, hanem községi képviselőtestület illetékes döntenie és a mihez a felsőbb hatóságoknak is, és pedig nemcsak a legeltetési jog arányosításának szempontjából, hanem a törvény 15. §-a szerint azon szempontból is van beleszólása és határozathozatali joga, hogy az illető községi terület a gazdasági jövedelmezetés tekintetében helyesen mivellettik, illetve hasznosítottatik-e? (L. a végr. rend. 15. §-át.)

8. §.

A 2-ik, 3-ik, 4-ik, 5-ik, 6-ik és 7-ik §§-okban elsorolt ügyekben az érdekelt birtokosok birtokossági közgyűlése határoz.

E közgyűlés tagjai mindazok, kik a közös gazdálkodásban részt vesznek. Ezek szavazati jogukat személyesen, vagy igazolt meghatalmazottjaik által illető birtokuk arányában gyakorolják.

A közgyűlés elnöke rendszerint a községi bíró (polgármester), azonban valahányszor szükségét látja, azon a járási főszolgabíró vagy helyettese elnökölhet, az 5. §. esetén pedig elnökölni tartozik.

Összehívandó, valahányszor az elnökség, vagy községi előljáróság (illetőleg a 11. §-ban említett gazdátanács) szükségesnek találja, vagy a tagoknak birtokaránylag számított egytizedrésze kívánja.

Határnapja a tárgyalásra kerülő ügyek kitüntetése mellett legalább 15 nappal előre kihirdetés s a távol lakó birtokosok levélbeni értesítése által közhírré teendő s a főszolgabírónak bejelentendő.

A 8. §. a képviselőház földmivelésügyi bizottsága által módosított szövegben fogadtatott el. E szakasz a birtokossági közgyűlés illetékességi körét határozza meg, annak összehívási módját, a tagokat, az elnöklést és a határozathozatal módjait állapítja meg és a birtokossági közgyűlésnek saját belügyeiben hatósági jogkört biztosít s határozatai ellen

(v. ö. a jelen törvény 9. §. ával) felebbezésnek csak akkor van helye a közigazgatási bizottsághoz s végső fokon a földmivelésügyi ministerhez, ha a közgyűlés határozata által hatáskörét tullepi, törvénybe ütközik, avagy egyesek jogait sérti. (l. törv. 9. §.)

A határozat mindenkor a megállapított szervezési szabályzatnak megfelelően hozandó. Az első közgyűlés a felett határoz, hogy a fordulás gazdálkodást fentartja-e vagy nem és ha nem tartja fenn, de osztatlan közös legelő van, annak gazdasági vezetését maga akarja-e végezni avagy annak végzését a községre bizza-e, a mennyiben pedig ezeket az ügyeket maga akarja végezni, a szervezeti szabályok kidolgozása iránt azonnal rendelkezik. A szervezési szabályzatra nézve l. a törvény 11. §-hoz fűzött jegyzeteket illetve a végr. rend. 2 §-ának 5. pontját. Ha a nyomásos gazdálkodás nem tartatott fenn s közös osztatlan tulajdon nincs, a birtokossági közgyűlés az első határozat után feloszlik.

9. §.

A birtokossági közgyűlés oly határozatai ellen, melyek annak hatáskörét tullepik, törvénybe ütközök, vagy egyesek jogait sértik, felebbezésnek van helye.

E felebbezések felett első fokon a közigazgatási bizottság, második és végső fokon a földmivelésügyi minister határoz.

10. §.

A birtokossági közgyűlés határozatait a községi előjáróság hajtja végre; a nyomásos gazdálkodás, közös legeltetés és apaállattartás ügyeit az intézi. Megállapítja továbbá az ugar, tarló, rét és legelő legeltetésének idejét; gondoskodik az apaállatok beszerzéséről és eltartásáról.

Ezen teendők ellátásának költségei a községi költségvetéssel együtt, de a többi kiadásoktól elkülönítve állapítandók meg s azok által viselendők, kik a közös gazdálkodásban és állattenyésztésben részt vesznek.

Az állattenyésztési kiadások fedezésére jogában áll a községi képviselő-testületnek a tenyészanyaállatok után

bizonyos díjakat állapítani meg. Az ezekből származó bevétel azonban kizárólag állattenyésztési célokra fordítandó.

Az előjáróságot ezen ügykörben is a képviselő-testület ellenőrzi és sérelmes intézkedései az elsőfoku hatósághoz felelbezhetők.

További felelbezés esetén a másodfoku hatóság végérvényesen határoz.

(L. a. végr. rend. 2. §-át.)

11. §.

A birtokossági közgyűlésnek jogában áll a 10. §-ban említett teendőket saját közegeire bízni s e célból külön tanácsot és végrehajtó közegeket választani.

Ez azonban csak a törvényhatóság által jóváhagyott szervezési szabályok alapján eszközölhető.

Ez esetben a községi előjáróságnak és képviselő-testületnek a 10. §-ban körülírt jogai és kötelességei ezen tanácsra és végrehajtó közegekre mennek át s ezek intézkedései is a 10. §. értelmében felelbezhetők.

Ezen szakasz jogosítja fel a birtokosságot, hogy az előző szakaszban említett teendőket maga végezhesse, e célra külön tanácsot és végrehajtó közegeket választhasson. Ez az alakulás azonban a törvény világos határozata alapján nem lehet minden alakítás nélkül, hanem a törvény megköveteli, hogy a birtokossági közgyűlés szervezési szabályokat dolgozzon ki és azokat a törvényhatóság jóváhagyja. A szervezési szabályzat mintája a végr. rend. 11-ik §-ánál van.

12. §.

Osztatlan közös tulajdont képező közlegelők csak akkor oszthatók fel, ha a földmivelésügyi miniszter a felosztáshoz az engedélyt megadta.

Közös havasi legelőknél igazolandó, hogy más mivéleési módok alkalmazása esetén, sem a felosztás alá

kerülő legelő, sem pedig az az alatt elterülő földek vizmosások képződése vagy a feltalajnak más módon eltünése által, állagukban veszélyeztetve nem lesznek.

L. a végrehajtási rend. 12-ik §-át.

13. §.

Vizmosásos és vizmosás veszélyének kitett területeken, a legeltetés egészben vagy részben eltiltható.

Ha a létező vagy keletkező vizmosások másnak birtokát is károsítanak, vagy kárral fenyegetnék, a szükséges óvintézkedéseket, eselleg ezen területeknek záros határidő alatti befásítását a hatóság elrendelheti, s meg nem egyezés esetén a költségek viselése tekintetéből az érdekeltég arányában határoz.

Ha az érdekeltek a hatóság által elrendelt intézkedéseket a kitűzött határidő alatt, elfogadható indok nélkül, végre nem hajtánák, a hatóság által kötelezettségeik teljesítésére annyiszor, a mennyiszor, 200 koronáig terjedhető pénzbírsággal szoríthatók.

L. a végrehajtási rendelet 13. §-át.

A vízjogi törvény 55, 56, 175, 176. §-ai, továbbá ezen törvény 184. §-ának 6. pontja, valamint a vízj. törv. végrehajtása tárgyában 1885. évi 45., 689. sz. a. kiadott ált. rend. XIV. r. 85—86 §-ai hatályon kívül vannak ezen szakasz által helyezve.

14. §.

A korlátolt forgalmu birtokon létező kopár területek, melyek befásításra alkalmasak és más módon okszerűben nem használhatók záros határidő alatt befásítandók.

Mely területek s minő határidő alatt fásíttassanak be, azt az érdekelt birtokos meghallgatása után a törvényhatóság közigazgatási bizottsága határozza meg.

Ha az illető birtokos a hatóság által elrendelt intézkedéseket elfogadható indok nélkül a kitűzött határidő alatt végre nem hajtáná, a hatóság által kötelezettségé-

nek teljesítésére, annyiszor, a mennyiszer 200 koronáig terjedhető pénzbírsággal szorítható.

A 13. §. a vizmosásos területeken a legeltetés egészben vagy részben való eltiltásáról, ezen területek befásításáról, a 14. §. pedig a korlátozott forgalmu birtokokon létező kopár területek befásításáról rendelkezik. Mindkét esetben a hatóság és pedig a 13. §. esetében az elsőfoku közigazgatási hatóság (törv. 102. §), a második esetben pedig a közigazgatási bizottság határozza meg a befásításra vonatkozó záros határidőt.

A végrehajtási utasítás köteleességévé teszi egyébként a községeknek, hogy a vizmosásos helyeket a jelen törvény életbeléptétől számítandó egy év alatt a járási főszolgabírónak bejelentésük. Ugyan ez a köteleességük van a községeknek a kopár területekre nézve is, de itt a határidőt a járó főszolgabíró szabja meg. (L. a végr. rend. 13, 14. §-át.)

A hatóságnak és pedig első sorban a főszolgabírónak, a kiknek kötelezése időnkint a községekben megfordulni, feladatát képezi, tudomást szerezni arról, hogy a községek bejelentési kötelezettségeiknek eleget tettek-e.

15. §.

A városoknak, továbbá a kis- és nagyközségeknek mint jogi személyeknek tulajdonát képező mezőgazdasági birtokok, a czélszerű gazdasági hasznosítás és jövedelmeztetés szempontjából is hatósági ellenőrzés alatt állanak.

Kis- és nagyközségekben a főszolgabíró vagy helyettese a helyszínén járta alkalmával köteles a községi birtokok mikénti kezeléséről is személyes meggyőződést szerezni s a tapasztalt hiányokról jelentést tenni, illetve a mennyiben hatáskörében áll, azok megszüntetése iránt intézkedni.

A törvényhozás igen nagy súlyt helyezett arra, hogy a községek tulajdonát képező mezőgazdasági birtokok jövedelmezősége fokoztatván, ez által a községi lakosoknak adózási terhe minél inkább megkönnyíttessék. Addig is tehát, míg a törvényhatósági szolgálat keretében a gazdasági szakszervek rendszeresítettének, (az eljárásra nézve l. a végrehajtási rend. 15-ik §-át) a főszolgabírót vagy helyettesét kötelezi arra, hogy a községi tulajdont képező birtokok mikénti kezeléséről is személyes meggyőződést szerezzen és azoknak minél jobb értékesítése érdekében a járási mezőgazdasági bizottságok igénybevételével intézkedjék.

16. §.

Haszonbérbe adott birtokoknál a haszonbéri szerződés határozza meg, hogy a birtokos a jelen törvényben gyökerező jogait és kötelezettségeit mily mérvben ruházza át a bérlőre.

Ha a szerződés ez iránt intézkedéseket nem tartalmaz, vagy ha intézkedéseket tartalmaz, de az a községi előljárásánál be nem mutattatik: minden ezen törvényen alapuló jogok és kötelezettségek a bérlőre ruháztaknak tekintetnek. A birtok állagát érintő tárgyaláshoz azonban a birtokos mindig meghívandó.

L. a végr. rendelet 16. §-át. E szakasz utolsó pontjának tulajdonképpen a következőleg kellene hangzani: »A birtok állagát érintő *kérdések* tárgyalásához stb.« A *kérdések* szó azonban a főrendiház által elfogadott javaslatból kimaradt.

17. §.

Kendert és lent áztatni csak a hatóság által e célra kijelölt helyeken és megállapított módozatok mellett szabad.

Azzal a bizonytalansággal szemben, a mely eddig a kender- és len-áztatásra nézve fennállott, a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény erre nézve is határozott utmutatást ad, a mennyiben a hatóságot, tehát vármegyékben a főszolgabíró és városokban a törv. 102. §-ban megnevezett hatóságokat ruházza fel azon joggal, hogy a helyet, a hol kendert áztatni szabad, és a módozatokat, a melyek mellett a kenderáztatás megengedettik, meghatározhassa.

A hatóságra nézve, a kenderáztatók kijelölésénél irányadó szempontokat a végrehajtási rend. 17-ik §-a sorolja föl.

A vízjogtörvény 24-ik §-a a kender és len-áztatásra nézve ezen törvény által hatályon kívül helyezettnek tekintendő. Az idézett törvényszakasz és az annak alapján egy konkrét esetben hozott határozat szerint a kender és lenáztatás folyó vizekben és patakokban egyáltalán tilos. volt. Ezen törvény s a végr. rend. 17-ik §-ában megjelölt korlátok között a hatóság belátására van bízva a kender és lenáztató helyek kijelölése.

II. FEJEZET.

A legeltetésről.

18. §.

Legeltetni csak kellő felügyelet mellett szabad. Beke-
rített helyeken az állatok felvigyázó nélkül is legel-
hetnek.

Mennyiben kell a vasutak mentén legelő állatokra
közbiztonsági szempontból fokozott felügyeletet gyakorolni,
azt a vasuti üzletrendtartás és a fennálló külön szabályok
határozzák meg.

A közutakon való legeltetés tárgyában az 1890:I,
t.-cz. 137. §-ának határozmányai irányadók.

Kellő felügyelet. Hogy kik felügyelhetnek *kellően* a legelő állatokra
azt a törvényhatóságnak a törvény 19. §-a és a végr. rend. 19. §-a ér-
elmében alkotandó vagy már meglevő s érvényben tartott szabályrendelete
határozza meg. Nevezetesen ez mondhatja ki, hogy csordák, nyájak,
csürhék falkák csak szabályszerűen fölfogadott pásztorok felügyelete alatt
legelhetnek, valamint azt is, hogy a magánlegeltetésnél a felügyelet
éretlen gyermekekre, erőtlen aggokra vagy bármi, a felügyeletet akadá-
lyozó fogyatkozással bíró egyénekre bizható ne legyen.

A felügyelet kellő voltának megítélésénél, a felügyelő személyek
minőségén kívül a legeltetés helye is tekintetbe veendő. Egy a közforga-
lomból félre, károsítható terményekből távolabb eső legelőterületen nagyobb
állatállomány mellett is csekélyebb felügyelet kell, mint más ezzel ellen-
kező körülmények között legeltetett kevés számú állatnál. Ezen szempontok
azonban általánosan nem szabályozhatók, s így a *kellő felügyelet* elbírálása
jó részben a rendészeti hatóságok belátására van bízva. A törvény 95. §-ának
b) pontja csupán a teljesen felügyelet nélkül való legeltetést rendeli bü-
ntetni; a hatóság tehát a törvény jelen szakaszában foglalt a mezei vagyon
épsége és a közbiztonság szempontjából fontos határozmányának csupán
preventív, a felügyeletnek a helyi viszonyokhoz alkalmazott módját meg-
határozó rendelkezésekkel szerezhet érvényt.

A vasuti üzletrendtartás 99. §-a kimondja, hogy a pálya szomszédjainak
a pálya környékén oly intézkedéseket tenni nem szabad, melyek a pálya és

partozékai fennállását vagy ezeknek rendszeres és biztos használatát veszélyeztetnék. Ugyancsak az üzletrendtartás 100. §. pedig szószерint a közetközleg szól: »Az erdők, csalitok vagy bokrok kivágása, egyes fák levágása vagy lebecsátása a marhának legelőre hajtása, kavics termelése, agyag ásása és egyáltalán minden oly cselekmény, mely által a talaj porhanyóssá válik, tárgyak a pályára hullanak, a telkek azon vonalain és pontjain, melyek az erre hivatott hatóság részéről e végből különösen megjelöltettek, tilos.« Végül a 101. § kimondja, hogy a község-előljárók, a biztonsági közegek és egyáltalán a közigazgatási hatóságok kötelesek a fent előadott szabályok pontos megtartása fölött őrködni, a felügyelettel megbízott vaspálya-személyzetnek e tekintetben leghatályosabban segílyt nyujtani, az áthágókat a körülményekhez képest letartóztatni és az illetékes bírói hatóságnak megfenyítést végett átszolgáltatni.

Az ide vonatkozó büntető határozatok az 1879: XL. t.-cz. 111. és 112. §§-aiban foglaltatnak. Ezen szakaszok a következőleg szólanak:

Egy hónapig terjedhető elzárással és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő: a ki a gőz, vagy más gépekre, mozdonyokra, vaspályákra vonatkozó, az életbiztonság s az egészség oltalma végett kiadott rendeletet vagy szabályrendeletet megszegi.

A ki vaspályán, vagy ahoz tartozó épületekben, a biztonság szempontjából kiadott rendeletet vagy intézkedést — miután a felügyelő személyzet tagja által figyelmeztetve lett — megszegi: ötven forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A közutakon való legeltetés. Az 1890. I. t.-cz. 137. §-a következőleg szól: »A ki az utak árkaít, padkáít, a töltések és bevágások részsüit állatokkal legelteti, felturni engedi, vagy az uton etet, 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Ezen tilalom a baromfi legeltetésére nem terjed ki.«

19. §.

A pásztorokra, valamint az állatok legelésénél való felügyelet módozataira nézve, a törvényhatóság szabályrendeletileg intézkedik.

A pásztorokra vonatkozó szabályrendeletek mintája a végrehajtási rend. 19. §-ánál van.

A szabályrendelet keretébe tartozik annak kimondása, hogy a pásztorok bojtárjaikért felelősek, valamint azon mulasztások és cselekmények felsorolása, melyek által a pásztorok vagy bojtárok szolgálatuk szempontjából szabálytalanságot követnek el s a vonatkozó büntető határozmányok megállapítása. Ilyen megtorlást érdemlő cselekmények: a törvény

21. §-ának b) pontja értelmében legeltetésre kijelölt legelő részletek közül azokon való legeltetés, a melyeken az illető időben legeltetni nem lehet; az állatoknak a legelő egészségtelen részére való bocsátása; a nyáj részére kijelölt utakon kívül mások használata; az őrizetükre bízott marha által véletlenül történt s a pásztor által meg nem akadályozható kárra vonatkozó, a kártévő állat tulajdonosának megnevezésével a községi előljárásnak való bejelentés elmulasztása. A pásztorok által elkövethető ezen cselekmények részletes felsorolását egyébként a törvényhatósági szabályrendeletek legcélszerűbben a községi szabályrendeletek keretébe utalhatja s csupán a a büntetethez statuuálja olyféle határozmány fölvételével, hogy:

»Kihágást követ el s . . . frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntethető azon pásztor, a ki a községi szabályrendeletekben a pásztorok szolgálatára nézve foglalt szabályok ellen vét.«

Azon pásztor, a ki parancsoló szükség nélkül a rábizott állatokat kellő felügyelet nélkül hagyja, a törvény 95. §-ának m) pontja 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel rendeli büntetni.

Hogy a legeltetésére bízott állatok által okozott kárért a pásztor mennyiben felelős anyagilag, az a konkrét esetek körülményei szerint a hatóság által bírálendő meg.

A *kellő felügyelet* egyik legfőbb ismérve az, hogy a felügyelt állatok kárt nem tesznek. Ha tehát pásztor vagy bárki más által legeltetett állat kárt tesz: mindenek előtt a pásztor vagy legeltetőnek kell beigazolnia azt, hogy a kártételt megakadályoznia módjában nem volt. Ellen esetben az anyagi felelősségen kívül még a törvény 95. §-a g) vagy m) pontja alkalmazásának is helye van. (A *kellő felügyelet* értelmezésére nézve l. a 18. §-hoz fűzött jegyzeteket is.)

20. §.

Közös, avagy községi tulajdont képező legelőkön és oly határookban vagy határrészekben, hol a nyomásos gazdálkodás van elfogadva: lovat, szarvasmarhát és sertést legeltetni rendszerint csak közös csordákban, nyájokban, falkákban, csürhékben és ménesekben szabad.

A közös legelőhasználat gazdasági természete. A közös haszonélvezetnél fődolog, hogy egyes jogosítottak a többiek rovására több előnyt ne élvezzenek. Ha a közös legelőkön egyeseknek a külön legeltetés megengedett, ezek módot nyernek arra, hogy a legelő legjobb helyeit használ-

ki, s a közös csordában legeltetők rovására a legelőből aránytalanul több hasznot huzzanak. A közös legelőn való külön legeltetés módot ad

továbbá a pásztortartásra vonatkozó szabályok kijátszására; megakadályozza a legelőnek a 21. §-a b) pontja értelmében részekre való osztását s megnehezíti a közös apaállatok használatát, ha nem kézből hágatás útján hanem, mint az az országban ezidő szerint még legnagyobb részt szokásos, legelőn használnak tenyésztésre.

A nyomásos gazdálkodással egybekötött közös ugar és tarló legeltetésnél nemcsak a legelő, hanem az összes a nyomásba eső földek közösek a legeltetés szempontjából. Minden egyes birtokos állítja az egész határt járja be, s mindenki azért engedi át saját területét a legeltetésre, mert saját marhája is járja a másét. A külön legeltetésnek a közös legeltetésre használt ugaron és tarlón való megengedése egyértelmű volna egyes területeknek a közös használat alól, megfelelő rekompenzáció nélkül való elvonásával.

Ezért állítja föl szabályul a törvény a közösen használt legelő területeken a közös nyájakban stb. való legeltetést.

A 21. §-a g) pontja lehetővé teszi, hogy különösen indokolt esetekben ezen szabály alól kivétel tétessék.

Ilyen indokolt esetek lehetnek:

1. ha egyes, a közös legelő terület használatára jogosult birtokosoknak a közös legelőre hajtott apaállatoktól eltérő, de a tenyészkerületbe beillő fajtájú, s jelentékenyebb számu (20 szarvasmarha, 40 sertés, 150—200 juhból álló) állatállománya van, a tenyésztést tisztavérben kívánják üzni, külön pásztort tartanak, külön apaállatokat szereznek be, vagy ilyenek használatáról másként gondoskodnak;

2. ha egyes birtokosok tejgazdaságot kívánják üzni s ezért a legelőnek a községhez közelebb eső részét kívánják ezen előnyt megfelelő rekompenzációja ellenében, használni.

Különös figyelmet érdemelnek ezen kivételek akkor, ha azokat állattenyésztési vagy tejszövetkezet keretében egyesült gazdák kérik.

A külön legeltetés megengedését, ha községi tulajdont képező legelőről van szó, a községi képviselő testülettől, ha közbirtokossági, vagy ugar, illetve tarló legelőről, a birtokossági tanácstól kell kérni.

A legeltetésre vonatkozó kérdésekben, tehát abban is, hogy egyeseknek, vagy többeknek együtt a közös csordák-nyájakban, falkákban, csürhekben és ménetekben való legeltetés megengedtetik-e, a törvény 21. §-a szerint a községi képviselő-testület, illetve a birtokossági külön tanács határoz.

21. §.

A közös legeltetésre használt birtokoknál a községi képviselő-testület, illetve a birtokossági külön tanács (11. §.) megállapítja, hogy

- a) a legelőre hány állat bocsátható,
- b) a területnek mely részei, mely időben és minő sorrendben felváltva kerüljenek legeltetés alá,
- c) egymást a legeltetésben hátráltató állatnemek a legelőnek mely részeiben és minő sorrendben legel-hessenek,
- d) hol nem szabad állategészségi vagy más okokból legeltetni,
- e) hol legyenek a kutak, itatók, delelők és védhelyek stb. készítendőik,
- f) egy állat után legeltetési költségek (pásztorbér legelő stb.) czimén mily összeg fizetendő,
- g) mely esetekben engedhető meg az, hogy a 20 §-ban elrendelt legeltetési módtól eltérőleg egyesek külön legeltethessenek.

A legelőre hány állat bocsátható? A legelő okszerű használatának legfontosabb kérdése. mert a legelő túlterhelés a talaj termő erejének kifogyására, a jobb fajta füvek kivészésére vezet. Helyes eldöntése függ :

1. attól, hogy milyen a legelő fűhozama, a mit holdanként becslés utján lehet megállapítani. A fűtermés a legelő ápolása, a tövises gyomok kutyatej, bodza s efélék kiirtása, fogasolás és alkalmas fűmag keverékkel aló bevetés által fokozható. A közlegelők kellő ápolása egyáltalán kiváló gondját kell, hogy képezze a hatóságoknak, mert közlegelőink legnagyobb része harmadrésnyi hasznót sem hajt mostani elhanyagolt állapotában. Az ápolás teendőinek részleteire nézve szükség esetén véleményt lehet kérni a m.-óvári gazdasági akademián, a kassai, debreczeni, keszthelyi és k.-monostori gazdasági tanintézeteken szervezett gazdasági tanácsadó bizottságoktól;

2. a legeltetett állatok számától. Egy felnőtt lovat vagy szarvas-

marhát véve számosmarhául (egységül) rendszerint egy számosmarhára 2 csikót vagy borjut, 5—6 sertést és 8—10 juhot szoktak számitani.

A legelő részekre osztása és a legeltetési sorrend. Hogy a legelő nyájak ne csatangolják folytonosan és rendszertelenül az egész legelő területet, szükséges azt részekre osztani. A fölosztás nélkül ugyanis megeshetik az, hogy egy-egy részletet tulságosan kizsarol a legelő marha, más részletek meg teljesen kihasználatlanul maradnak. Az alföldi és a hegyi nagy területű legelőkön a kopasz és az érintetlen növényzetű foltok gyakorisága a rendszertelen, fölosztás nélküli legeltetésnek a következményei. Szükséges továbbá, hogy a legelőnek a marhával már megjárt részei pihentesenek a legeltetési évad bizonyos részében. Végül figyelembe veendő, hogy a ló és szarvasmarha, a juh, a sertés külön legelő területet igényel. A juh után a ló és szarvasmarha legelőt már nem kap. A sertés fölthurja a legelőt. Liba után sem a ló, sem a szarvasmarha nem legel. Ezen körülményeket érti a törvény jelen §-ának *c)* pontja, midőn az egymást a legeltetésben hátráltató állatnemekről szól, s kötelességévé teszi a községi képviselő testületnek illetve birtokossági tanácsnak, hogy a sorrendet, a melyben az egyes állatnemek egymásután legelhetnek, határozza meg.

A törvény 21. §-ának *e)* és *f)* pontja első sorban nem legelő gazdasági, hanem állategészségügyi és mezeti rendészeti szempontból rendelkezik. Az állatokra egészségtelen helyek kijelölése, kutak, itatók, delelők és védhelyek készítése állategészségügyi szempontból szükséges. A legelő-kutak és itatók készítése kétségtelenül terhet ró a közöslegelő tulajdonosaira, azonban a legtöbb közlegelőt csak ezen rendelkezés pontos végrehajtása fogja igazán használhatóvá tenni. Delelőkül facsoportok jelölhetők meg legczészerűbben. Siksági legelőkön a delelők létesítése, ha még nem volnának, sürgős teendőt képez. A mi nyári delünk forróságát csak a magyar marha képes kár nélkül elviselni, a nyugati fajta marhának alkalmas delelő helyek nélkül többet árt a legelő, mint használ. Védhelyekre csak ott van föltétlen szükség, a hol a marha az éjt is kinn tölti a legelőn.

A más okok alatt: egyes legelő részletek kimélése s károsítható vetések közelsége érthető, mely körülmények természetszerűleg csak az év bizonyos szakában korlátozhatják a legelő használatát.

A törvény ezen szakasza végrehajtásával kapcsolatos teendők iránt l. a végrehajtási rend. 21. §-át.

22. §.

Egy évnél idősebb méncsikók és félévnél idősebb bikaborjuk közös legelőkön, csak elkülönített helyen legeltethetők.

A törvény ezen rendelkezése az időelőtti párzást akadályozza meg mely a legelőn, ha az évesnél idősebb méncsikók és félévnél idősebb bikaborjuk teljesen el nem különítettnek, föltétlenül bekövetkezik s a fiatal állatok fejlődésére igen káros hatással van.

23. §.

Minden községben, a községbeli összes haszonállat létszáma, faj és kor szerint megkülönböztetve évenként akkor, midőn a közös legelőre kihajtandó állatok az 1888: VII. t.-cz. 17. §-ának megfelelően számba vétetnek és egészségileg megvizsgáltatnak, összeírandó és az összeírás márczius hó végéig, a járási főszolgabírónak egy példányban felterjesztendő.

Oly esetben, midőn a legelő-jogosult később szándékozik a legelőre marhát kihajtani, ezt a községi előljárárságnak bejelenteni s az állatot a bejelentéstől számítva 48 óráig saját külön területén tartani köteles, mely idő alatt annak egészségi állapotáról, hol a községben állatorvos van, az, ennek hiányában az előljárárság egy tagja meggyőződni tartozik s az állat a közlegelőre csak akkor bocsátható ki, ha egészségesnek találtatott.

Hol közös legelő nincsen, az összeírás legkésőbb márczius hóban teljesítendő.

Az összeírás részletes kivitelére s az adatok fölhasználására nézve ásd a végrehajtási rend. 23. §-át.

III. FEJEZET.

Az állattenyésztésről.

24. §.

A szarvasmarhára nézve a földmivelésügyi minster által megállapított tenyészkörletek: vagyis az, hogy hatóságilag az ország melyik részében, milyen szarvasmarhafajnak tenyésztése támogatatik, — a jelen törvény által érintetlenül hagyatnak.

A fennálló tenyészkörleteket a változott viszonyoknak megfelelőleg a törvényhatóság szabályrendelet által módosíthatja.

Ilyen szabályrendelet a földmivelésügyi minster jóváhagyása után léphet érvénybe.

A tenyészkörletek. A tenyészkörletek megállapításának nagy jelentőségű következménye az, hogy a vidékenkint egyértelműleg követett tenészirány okszerű tenyésztés mellett egyöntetű tájjelleget hoz létre. Azon körülmény pedig, hogy egy nagyobb vidéken a marha állomány egyöntetű és konstans jellegű az értékesítésnél igen előnyös befolyással van.

Szakemberekből álló értekezlet meghallgatása után a földmivelésügyi kormány nagyjában megállapította azt, hogy az ország egyes vidékein, azoknak talaj, éghajlati és gazdasági viszonyai közepette, mely szarvasmarha fajták tenyésztése legindokoltabb. A kormány tehát a saját tevékenysége szempontjából már megállapította a tenyészkörleteket, s csak a tenyészkörületi beosztásnak megfelelő irányban támogatja a tenyésztést. Például a mely vidékre a borzderes irány van megállapítva, nem adományoz piros tarka fajta apaállatot.

A tenyészkörletekbe való beosztás nálunk még ez idő szerint más jelentőséggel bír, mint pl. az alpesi tartományokban. Ha ugyanis a pinzgau marha eredeti tenyészkörületéről beszélünk, az alatt azt is értjük, hogy az illető vidéki tenésztőinél pinzgau marhát találunk. Nálunk a tenyészkörletekbe való beosztás még jóformán elméleti, mert hiszen a beosztásban megállapított jellegek, a magyar kivételével, a tenyésztésben a kellő tért még nem foglalták el s inkább azon jelentőséggel bír, hogy a kormány valamely vidéken csak azon fajta szarvasmarha tenyésztését moz-

ditja elő, a mely az azon tenyészkörületbe megállapított jellegnek megfelelő.

A kormány által megállapított tenyészkörületi beosztást l. a végrehajtási rend. 24-ik §-ában.

A törvény jelen szakasza fölhatalmazza a törvényhatóságokat, hogy a földmivelésügyi kormány jóváhagyásával megállapítsák a vármegye területén követendő tenyészirányt, a közösen használt apaállatok fajtájának meghatározásával.

Azon birtokosok, a kik anyaállataikhoz saját tenyészbikát használnak, a tenyészirány tekintetében kötve a törvény által nincsenek. Azonban kétségtelenül csak előnyükre szolgáland, ha a környék állatállományával azonos jellegű marhát tenyésztenek, s a népies tenyésztésnek példát és jó tenyészanyagot szolgáltatván, azt a kellő fokon tartják, fejlesztik s a mellett saját tenyésztésük jövedelmezőségét is biztosítják.

A tenyészirány meghatározásánál figyelembe veendő, hogy a nyugati fajták a takarmányozás, legeltetés, téli istállózás és ápolás tekintetében sokkal igényesebbek és kényesebbek, mint a magyar fajta szarvasmarha. Ezeknek tenyésztése tehát vagy igen előnyös természetes takarmány termelési viszonyokat, vagy pedig haladottabb, a mesterséges takarmány termelésére nagyobb súlyt fektető gazdasági üzemvitelt föltételez.

A sertések és juhokra nézve a tenyészkörületek meghatározását a törvény nem írja elő, ennél fogva a tenyésztési irány ezekre nézve kötelezőleg elő sem írható, de nincsen is megbízható vezérfonal, a melyet ezen állatokra nézve, a köztenyésztési irány meghatározásánál irányadóul lehetne venni. A hazai fajta juh és sertés fajták tenyésztésétől való eltérés, az illető vidék klimatikus és takarmányozási viszonyainak gondos mérlegelése, a piaci kívánalmak és a tenyésztési intelligencia meglévő fokának alapos ismeretével dönthető el csakis. Ha tehát a törvényhatóságok a juh- és sertésenyésztés irányát a törvény által e tekintetben érintetlenül hagyott önkormányzati jogukhoz képest a szarvasmarháéhoz hasonlólag megakarják szabni: czélszerű, ha ugy az intelligens tenyésztő közönség, mint szakférfiak véleményét meghallgatják.

Lásd a törvény 26-ik §-ához fűzött jegyzeteket is.

25. §.

A törvényhatóság meghatározza, hogy területén az egyes állatnemeknél az egyes vidékeken (ló, szarvasmarha, juh és disznó) hány anyaállathoz szerzendő be egy apaállat.

A közös használatra szolgáló apaállatok megszerzéséről, elhelyezéséről és tartásáról a község, illetve a birtokossági tanács gondoskodik. Ugyancsak a község gondoskodik arról is, hogy a szükséges számú apaállat a jelen törvény 26. §-ában kitűzött határidő alatt beszereztessek.

Ha a község ebbeli köteletségének nem felel meg, a hatóság a szükséges számú apaállatok beszerzéséről, a járási mezőgazdasági bizottság közreműködése mellett a község költségére (10. §.) gondoskodik.

Az apaállatoknak az anyaállatok számához való aránya a meglévő vármegyei állattenyésztési szabályrendeletek legtöbbjében meg van szabva. Egy ménre rendszeren 50—60 kanczát, egy bikára 40—60 tehenet, egy kanra 30—40 koczát, egy kosra 30 juhot szokás számítani. Kézből hágatás mellett egy apaállatra valamivel több anya állatot lehet venni.

26. §.

A községi apaállatok megszerzésére nézve, a jelen törvény életbelépésétől számítva, a következő határidők állapíttatnak meg:

lovakra nézve, a mennyiben állami ménokról

kielégítőleg nincs gondoskodva	10 év,
szarvasmarhákra nézve	4 »
juh és sertésre nézve	2 »

Ezen határidőkön belül az érdekelt községek meghallgatása után, a törvényhatóság, tekintettel a községek állattenyésztésének fejlettségére és vagyoni viszonyaira, meghatározza, hogy fokozatosan mely község, mely évben köteles a kellő számú apaállatokat beszerezni.

Mennyiben menthető fel ebbeli kötelezettsége alól valamely község, azt a hatóság indokolt javaslatára esetről-esetre a földmivelésügyi minister állapítja meg.

Az apaállatok megszerzésére való határidők kitűzésénél a törvény-

hozásnak tekintettel kellett lenni azon körülményre, hogy jelenlegi állattenyésztési viszonyaink között a tenyésztésre minden tekintetben alkalmas apaállatok produkciója nem elég nagy arra nézve, hogy egyszerre valamennyi községnek lehessen megfelelő apaállatokat megszerezni. Méncsikót például annyit sem tudnak a tenyésztők nevelni, a mennyire az állami lótenyésztézménynek szüksége van, s mindenesetre kell tiz év ahoz, míg lótenyésztésünk oda fejlődik, hogy legalább azon községek, a melyek állami ménhez fedeztetési állomások utján nem juthatnak, jó ménekkel ellegyenek láthatók. Alkalmas tenyész bikát is csak a haladottabb nagy tenyészetekből lehet még beszerezni. A juh és sertésnél valamivel kedvezőbbek a viszonyok.

A községeknek az apaállatok beszerzésére vonatkozó kötelezettsége megállapítását illetőleg lásd a végrehajtási rend. 26-ik §-át.

A törvényhatóságok teendői az állattenyésztés terén, kétfelék. T. i. állandó szabályozást és esetről-esetre való határozatokat igénylők.

Állandó szabályozást igényel a tenyészirány megjelölése (törv. 24. §.), az apaállatok számarányának meghatározása s a járási mezőgazdasági bizottságnak (törv. 28. §.) az apaállatok vizsgálata körül való eljárásánál követendő szabályok megállapítása.

Mindezek legcélszerűbben a vármegyei állattenyésztési szabályrendeletek keretében oldhatók meg. Minthogy a meglevő szabályrendeletek nem mindenike terjed ki a felsorolt kérdések valamennyijére, a végrehajtási rend. 24 §-a azoknak revízióját rendeli el.

A szabályrendeleti mintát, a végrehajtási rend. 24-ik §-ánál találjuk.

Esetről esetre való határozat hozatalt igényelnek a törvény 27. és 31. §-ában említett kérdések. A dolog természetéhez képest a hatóságok ezen kérdésekben is a járási mezőgazdasági bizottságok közrehatásával árhatnak el leghelyesebben.

27. §.

Egyes községeknek, a melyekben annyi annyaállat nincs, hogy azok miatt egy apaállat beszerzése és tartása indokolt volna, vagy egyébként olyan különleges viszonyok vannak, hogy az önálló apaállat beszerzése és tartása különös nehézségekkel járna, a hatóság megengedheti, hogy annak beszerzése és tartása végett más községekkel egyesülhessenek.

A községeknek apaállatok tartása alól való fölmentésének a 26. §-nál említett szabályrendeletben megállapított számú anyaállat állomány hiánya esetein kívül helye van például a következő esetekben:

a) a tenyésztők egyike sineş abban a helyzetben, hogy az apaállat-tartást megbízhatólag elvállalhatná;

b) a hol a legelő terület más községével érintkezik, s a másik községnek elég apaállata van;

c) a hol magánbirtokos a kistenyésztők apaállatszükségletét ellátja

A törvény intenciója föltétlenül az, hogy apaállat hiánya miatt egy anyaállat se maradjon meddőn. A törvény ezen szakaszában említett különleges viszonyokat tehát az állattenyésztés érdekeit kellőleg méltató hatóság a minimumra fogja redukálni.

28. §.

Az apaállatok megvizsgálása czéljából minden közigazgatási járásban, járási mezőgazdasági bizottság alakítandó.

A járási mezőgazdasági bizottságok alakítása és működési körük meghatározása iránt, a földmivelésügyi minister rendeletileg intézkedik.

A mezőgazdasági bizottságnak az apaállatok vizsgálatánál való eljárására nézve lásd a törv. 26. §-hoz fűzött jegyzeteket.

Szervezetük stbre nézve l. a végrehajtási rendelet III. fejezetét és a 28. §-ánál fekvő mintát.

A járási mezőgazdasági bizottság kifejezés a képviselőház által fogadtatott el, mert a minister által előterjesztett törv. javaslatban »járási állattenyésztési bizottság« kifejezés használtatott. — A ministernek ugyanis az volt a szándéka, hogy a törvény életbelépte előtt fenállott és legtöbb helyen sikerrel működött járási állattenyésztési bizottságokat addig megtartsa, a míg a mezőgazdasági administratio törvény által szabályozva és szervezve leend. — Ugy látszik azonban, hogy a képviselőház azt az időt sokallta s legalább a vármegyei járásokra nézve egy — gazdasági ügyekre nézve — részben véleményező részben intézkedő testületet kívánt elállítani azonnal a mint a 1894. XII. t.-cz. életbelép.

A gazdasági képviselőlet legalább ezen alsó fokban a törvény által ev én meghatározva, a földmivelési minister a törvény ezen rendelkezéséhez képest a végrehajtási rendelet 28. §-ában gondoskodott a járási gazdasági bizottságok szervezéséről és ugyanott közölt egy mintát, melynek

alapján a törvényhatóságok szabályrendeleteiket alkossák, magában a végrehajtási rendeletben pedig több helyen előírta azokat az eseteket, a melyekben a járási mezőgazdasági bizottságok véleménye meghallgatandó. (Lásd e tekintetben a végrehajtási rendelet 12. §-át az osztatlan közös legelők felosztása tárgyában, 14. §-át a kopár területek befásítására nézve, 15. §-át a községi földbirtok kezelésére nézve, 17. §-át kenderáztató telepek kijelölésére nézve, 23. §-át az állatösszeírásokra nézve, 24. §-át a tenyészkerületekre és a tenyészapaállatokra nézve, 25. §-át az apaállatok beszerzésére nézve.)

Miután most már a törvény szentesítette a járási mezőgazdasági bizottság szervezését, a földművelésügyi minster megkezdte a törvényhatósági mezőgazdasági bizottságok szervezése iránti tárgyalásokat is az egyes törvényhatóságokkal, a melyek már eddig is a legtöbb vármegyében kedvező eredményre vezettek s remélni lehet, hogy az 1894. XII. t.-cz. életbelépteig valamenyi törvényhatóságban szervezve lesznek a törvényhatósági gazdasági bizottságok is, a melyek az alispán mellett fognak gazdasági szaktestületek lenni és a melyek szakdolgozókban a járási gazdasági bizottságok felett fognak állani. Ezekre a bizottságokra utal a végrehajtási rendelet 118. §-a is, midőn kimondja, hogy az alispán, közig. bizottság illetve, törvényhatósági bizottság véleményező testülete, gazdasági kérdésekben a vármegyei mezőgazdasági bizottság.

Ámbár a vármegyei mezőgazdasági bizottságok ezen törvény keretén kívül szervezetnek, a közönség tájékozása végett mégis ide iktatjuk egy ilyen bizottságnak szervezeti szabályát:

..... vármegye mezőgazdasági bizottságának
szervezése és ügyrendje.

1. §.

.....vármegye törvényhatósága a mezőgazdasági érdekek állandó gondozása céljából mezőgazdasági bizottságot alakít, melynek feladatát képezi:

1. A mezőgazdasági érdekek előmozdítása céljából szükséges hatósági intézkedések javaslatba hozása.

E célból folytonos figyelemmel kíséri a mezőgazdasággal foglalkozók munkásságát, eredményeiket és szükségleteiket, s tett tapasztalatait jelentés alakjában és javaslata kíséretében a törvényhatóságnak tudomására hozza;

2. működéséről, tapasztalatairól évi jelentést készít és azt a törvényhatósági bizottsághoz s annak útján a földművelésügyi m. kir. minsterhez felterjeszti;

3. a vármegye hatóságának felmerülő mezőgazdasági ügyek s kérdésekre nézve szakvéleményeket ad.

Továbbá feladatát képezi :

4. A földmivelés és termelés javítása, helyes gazdálkodási rendszer meghonosítása által.

5. Szőlő, gyömölcs és ipari növények termelésének meghonosítása.

6. Vetőmagvak beszerzése, illetőleg megbízható forrásoknak felkérése és közvetítése.

7. Az összes állattenyésztési ágazatok érdekeinek előmozdítása, különösen tenyészállatoknak beszerzése.

8. Mezőgazdasági iparágak kezdeményezése és meghonosítása.

9. Megbízható mezőgazdasági statisztika szerkesztése, tagosítások kezdeményezése.

10. A mezőgazdaságot érdeklő szabályrendeletek tervezése vagy a hatóság által kiadott tervezetek szakszerű megbírálása.

11. Mindezen célok elérése érdekében kifejtendő munkásságának sikeresebbé tételére alapokat létesít ezeket és a létezőket gyarapítani törekszik; kezeli mindazon alapokat, melyek a mezőgazdasági s az ezzel rokon termelési ágak előmozdítására alapítottak, s a melyek kezelése a bizottságra bízottnak.

12. A kezelése alatt álló pénzalapokról évenként költség előirányzatot és zárszámadást készít és azt jóváhagyás illetőleg felülvizsgálás végett a törvényhatósági bizottság közgyűlése elé terjeszti oly időben, hogy a költségvetés, a törvényhatósági bizottság előző évi őszi rendes közgyűlésén a zárszámadás pedig a számadási évet követő tavaszi rendes közgyűlésen tárgyalható legyen.

2. §.

A vármegye mezőgazdasági bizottsága áll;

a) a törvényhatósági bizottság által saját kebeléből 3 évre választott, lehetőleg mezőgazdasággal foglalkozó 18 rendes tagból, a kiknek megválasztása szavazatlapok útján akként eszközözendő, hogy a bizottságban a vármegye mindenik járása legalább 2 taggal képviselve legyen.

b) a bizottságnak hivatalból való tagjaiból.

Hivatalból tagjai a bizottságnak: az erdőfelügyelő, a kultur- és folyammérnöki hivatalok főnökei, az állami kerületi és vármegyei állatorvosok és a közgazdasági előadó.

3. §.

A mezőgazdasági bizottság elnökét és alelnökét 3 évre terjedő megbízással saját kebeléből önmaga választja.

4. §.

A mezőgazdasági bizottság rendes előadója a vármegye közgazdasági előadó, ki a hatásköréhez tartozó ügyeket előterjeszti s a hozott határozatok végrehajtását nyilvántartja.

A közgazdasági előadón kívül a bizottságnak hivatalból való többi tagjai is a saját ügykörüket érintő ügyekben mint szakelőadók az elnök megbízására közreműködni tartoznak.

5. §.

A mezőgazdasági bizottság jegyzőjét a vármegye alispánja a vármegyei jegyzői karából rendeli ki.

A jegyző vezeti az ülések jegyzőkönyveit, a javaslatokat és határozatokat kiadmányozásra elkészíti s azokat az elnök aláírása mellett ellenjegyzi.

6. §.

Pénztárnoka a mezőgazdasági bizottságnak a vármegye pénztárnoka, a ki a bizottság pénzeit s a bizottság kezelésére bízott alapok számadásait szabályszerűen kezeli.

7. §.

Jogi kérdésekben a mezőgazdasági bizottságot kifelé a várm. tiszti főügyész vagy annak helyettese képviseli. A mezőgazdasági bizottság a vármegye székhelyében havonként egyszer rendes ülést tart.

Az elnök szükség esetén — belátásához képest vagy 3 tag írásbeli kívánatára rendkívüli ülést is összehívhat, illetőleg összehívni tartozik. — A meghívók a rendkívüli gyűlést megelőzőleg legalább 4 nappal küldendők szét.

8. §.

A bizottság érvényes határozat hozatalához az elnökön kívül legalább 4 tag jelenléte szükséges.

A határozatok szavazattöbbséggel hozatnak, a szavazatoknak egyenlő megosztása esetében az elnök szavazata dönt.

9. §.

A mezőgazdasági bizottság az ügykörébe vágó mezőgazdasági és azzal rokon gazdasági ágakra vonatkozólag saját kebeléből és szakértőkből albizottságokat küldhet ki s azoknak feladatát, illetőleg munkakörét meghatározhatja.

A kiküldött szakbizottságok önálló intézkedési körrel nem bírván,

határozataik vagy véleményeik felett a vármegyei mezőgazdasági bizottság dönt.

10. §.

A költségvetésben előirányzott, a bizottság határozatainak végrehajtása által igényelt költségeket az elnök vagy alelnök mint helyettese utalványozza; ugyan ő 50 frtig terjedő kiadásokat a bizottság utólagos jóváhagyásának kikérése mellett utalványozhat.

11. §.

A beszerzett állatok, anyagok, magvak, eszközök és gépek eladásából, kölesön adásából befolyó árak vagy díjak és mindennemű bevételek közvetlenül a várm. pénztári tisztség által kezelt pénztárba vételezendők be.

12. §.

A vármegyei mezőgazdasági bizottság elnöke utján lép érintkezésbe a vármegye területén már fenálló, vagy általa alakítandó mezőgazdasági körök tenyésztési egyletek és szövetkezetek, esetleg járási vagy községi bizottságokkal, melyek a várm. mezőgazdasági bizottságot közreműködésükkel támogatni hivatvák.

13. §.

A mezőgazdasági bizottság tagsága megszűnik *a)* lemondás, *b)* elhalálozás, *c)* a választási idő tartam lejártá és *d)* a törvényhatósági bizottság határozata folytán, ha az illető tag a bizottsági ülésekről 5 egymás után következő esetekben igazolatlanul távol maradt.

14. §.

A mezőgazdasági bizottság elnöke, az ekként megüresedett tagsági hely betöltése végett a vármegyei törvényhatósági bizottság legközelebbi közgyűlése elé jelentést tenni tartozik.

15. §.

A vármegyei mezőgazdasági bizottság kezelése alatt a gondozása tárgyát képező közgazdasági érdekek előmozdítására mezőgazdasági alap szerveztetik.

16. §.

A mezőgazdasági alap jövedelmét képezik 1. az 1888. évi VII. t.-cz. 156. §. a értelmében a vármegyei pénztárban kezelt pénzbüntetések, valamint a vármegyei ebtartási és állattenyésztési szabályrendeletek alapján kiszabott pénzbüntetések, 2. a földművelésügyi m. kir. ministeriumnak

segélye, 3. magán adományok, 4. a törvényhatósági bizottság által a szükséghez képest $\frac{1}{2}\%$ -nyi összegben kivethető pótdadó.

17. §.

A mezőgazdasági bizottság ügyrendjét ezen szabályrendelet keretében s a földmivelésügyi m. kir. ministerium jóváhagyása mellett önmaga állapítja meg.

29. §.

Közös használatra szánt apaállatok tenyésztésre csak akkor használhatók, ha azokat a járási mezőgazdasági bizottság megvizsgálta és az illető évadra, tekintettel a szarvasmarhánál és lónál a tenyészkerület követelményeire is, tenyésztésre alkalmasaknak találta és arról tenyésztési igazolványt állított ki. Ha az apa állatok tenyésztésre alkalmasaknak nem találtak, a tenyésztéstől ideiglenesen vagy véglegesen kizárandók és kiheréltetésük is elrendelhető.

A járási mezőgazdasági bizottság határozata ellen a másodfoku hatósághoz van felebbezésnek helye, a mely végérvényesen határoz.

Az állam által fentartott fedező állomások apaállataira, a bizottság hatásköre nem terjed ki.

L. a törv. 26. §-hoz fűzött jegyzeteket.

30. §.

Ha a közös tenyésztésre használt apaállatok száma a törvényhatóság által előírnál kevesebb lenne (25. §.) vagy a kizárás következtében (29. §.) az előirt számot el nem érné, a község köteles a tenyésztési évad megkezdése előtt az apaállatok számának kiegészítéséről gondoskodni.

L. a végrehajtási rendelet 25. §-át.

31. §.

Saját és alkalmazottjainak anyaállataihoz, tekintet nélkül a tenyészkerület követelményeire, mindenki tetszés szerinti apaállatot használhat, ha azonban apaállatait pázás végett másoknak is átengedni akarja, azt csak a járási mezőgazdasági bizottság által kiállított igazolvány alapján teheti.

IV. FEJEZET.

A birtok-határ megjelöléséről.

32. §.

A földbirtok határai, minden birtokos által látható módon megjelölendők.

Ha a földbirtok határát folyók, csatornák, patakok, rendszeren vízzel bíró erek vagy el nem mozdítható természetes jelek képezik, más határjelzés nem szükséges.

A birtok határának megjelöléséről határozott rendelkezések csak az osztrák polgári tvkönyvben vannak, de hazánk azon területrészein a hol ez a törvénykönyv hatályos nem bír, külön kodifikált magánjogi törvényünk nincsen. Ezért kellett erre vonatkozólag a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvényben gondoskodni. E szakasz csak azt írja elő, hogy a földbirtok határai látható módon jelölendők meg, mert tekintettel volt arra a számtalan apró parcellára, a mely hazánk egyes vidékein van és számolni kellett azokkal a viszonyokkal, hogy még igen hosszú idő fog eltelni addig, míg birtokosaink képesek lesznek, birtokaik határát állandó jelekkel is megjelölni. Az állandó jelek alatt értjük, ha a határjelzés kő- vagy faoszlopokkal, élő fával, sövényvel stb. eszközöltetik, míg a látható jelzés szerint azt is megfelelő határjelzésnek vehetjük, ha a birtok határán árok ásatik vagy földhányás emeltetik, czövek üttetik le stb.

L. a végr. rend. 32. §-át.

33. §.

A birtok határainak jelzése tárgyában a törvényhatóságok a törvény életbeléptetésétől számítva egy év alatt szabályrendeletet alkotni tartoznak.

A birtok határainak jelzése tárgyában a törvény szabályrendelet alkotását írja elő, a melyet a törvényhatóságok a törvény életbeléptetésétől számítva egy év alatt megalkotni kötelesek. Törvény hiányában eddig is a legtöbb törvényhatóságnak szabályrendelete van a birtokhatár megjelöléséről, tehát a törvény tulajdonképen újat nem rendel el és a mint eddig volt, jövőre is a törvényhatóságok hatáskörébe utalja a szabályrendeletek alkotását.

A törvényjavaslat előterjesztése alkalmával a 33. §-ban elő volt írva az is, hogy a szabályrendeletnek mikről kell intézkedni, nevezetesen kimondatott, hogy a szabályrendeletnek intézkednie kell arról, hogy a szomszéd-birtokosok közös határvonalain a határjelek miként állítandók fel; 2. minő esetben és mekkora földbirtoknál engedhető meg, hogy állandó határjel helyett ideiglenes alkalmaztassék, 3. az állandó határjel felállítására köteles birtokos, mely esetekben választhat a határkő stb. közt és melyiket mi módon alkalmazhatja, 4. a hiányzó határjelek mennyi idő alatt és mily eljárás mellett állítandók fel, 5. a szabályrendelet hatályba lépte előtt létesített és annak rendelkezéseitől eltérő állandó határjelek, mely esetekben és mennyi idő alatt igazítandók ki.

Ezen részletezést a főrendiház kihagyta, a kihagyást azzal indokolván, hogy az alkotandó szabályrendeletben a főkellék, hogy magánjogok ne sértessenek és a célszerűség követelményei kielégíttessenek. Miután pedig a most közölt részletezés a fentebbi szempontokból aggályos, de a részletezés nem is szükséges, az első bekezdés kivételével abban a §-ban foglaltakat törölte.

A szabályrendelet határozmányai végrehajtásának mindenesetre olyannak kell lenni, hogy a birtokhatárok minél rövidebb idő alatt minden tvhatóságban megjelölve legyenek, de a jelzés minőségének megválasztásánál az egyeseknek a lehető legnagyobb szabad mozgás engedendő meg, sőt a szabályrendelet kényszerítő intézkedéseinek is lehetőleg mérsékelteknek kell lenni és számolni kell a tvhatóságban lakók vagyoni viszonyaival szokásaival és mindazon más körülményekkel, a melyek egy törvényhatóság területén mérlegelendők. (V. ö. a végr. rend. 33. §-ával.)

34. §.

A határjelek felállítása, kijavitása és megújítása körül felmerülő vitás kérdések elintézése a községi előljáróságnál kérendő.

Az előljáróság (városi tanács, Budapesten kerületi előljáróság) a vitás kérdésnek egyezség útján való elinté-

zését megkísérli s ha az nem sikerül, Budapesten a kerületi előljáróság elsőfokulag határoz, egyéb helyeken az előljáróság a feleket az elsőfoku közigazgatási hatósághoz utasítja.

Az elsőfoku közigazgatási hatóság a vitás kérdésre nézve az érdekelteknek, a helyi viszonyokkal ismerős egyéneknek, esetleg szakértőnek meghallgatása és szükség esetében helyszíni szemle megtartása után, az egyévi békés és háborítatlan birtoknak épségben tartása mellett határoz.

Ha a határ vitás, ebben az esetben a határozat ellen közigazgatási uton felebbezésnek helye nincs; de az abban meg nem nyugvó fél 30 napi záros határidő kitűzése mellett birói utra utasítandó.

Ha ez alatt a határidő alatt a kereset be nem adatik, a határjelek a határozat értelmében azonnal felállítandók.

Azon határozat ellen, mely a határjelzések módozataira, vagy közös határjeleknél a költség viselésére vonatkoznak, közigazgatási uton felebbezésnek van helye, mely esetben a másodfoku hatóság végérvényesen határoz.

A 34. § szelleme az, hogy a határjelek felállítása, kijavitása és megújítása körüli kérdések, sőt ha ezen kérdések tárgyalása alkalmával a határ is vitásnak találtatnék, ez a kérdés is ha csak lehet, a felek kölcsönös egyetértése mellett a közigazgatási hatóság közbejöttével végkép rendeztesék és csak akkor kerüljön a határ vitás volta iránti kérdés birói eldöntés alá, ha a közigazgatási hatóság előtt erre nézve is a békés egyezkedés eredményre nem vezetett.

A tvajvaslatban a földm. minister által előterjesztett szakasz következőleg hangzott:

»A határjelzés szükségessége és módja, nevezetesen a felállítandó határjelek száma, minősége, továbbá a határjeleknek szabályellenes felállítása, kicserélése, vagy kijavitása, esetleg a közös határjeleknél a költség megosztása iránt felmerülő kérdésekben a közigazgatási hatóság határoz.
— Minden más birtok- és határkérdés a birói utra tartozik.

A közigazgatási utra tartozó vitás kérdések elintézése a községi előjáróságnál kérendő.

Az előjáróság (városi tanács, Budapesten kerületi előjáróság), a vitás kérdésnek egyezség útján való elintézését megkísérli s ha az nem sikerül, a feleket az elsőfoku közigazgatási hatósághoz utasítja.

Az elsőfoku hatóság szükség esetén helyszíni szemlét tart és az érdekelteknek s a helyszíni viszonyokkal ismerős egyéneknek, esetleg szakértőnek meghallgatásával határoz.

Ezen határozat ellen felebbezésnek van helye a másodfoku hatósághoz, a mely végérvényesen határoz.

A minister által előterjesztett szöveg határozottabbnak látszik, a mennyiben meg van mondva benne, hogy mi tartozik a bíró hatáskörébe. A törvényben elfogadott szöveg szerint ugyan szintén meg van mondva ez, de nem azzal a határozott kifejezéssel, mint az eredeti javaslatban az tétetett. A törvény jelen szövege szerint a közigazgatási hatóságnak joga van abban a kérdésben is határozni, ha a határ vitás. Ha mind a két fél a határozatban megnyugszik, akkor a dolog úgy tekintetik, mintha az ügy békés uton egyenlítettet volna ki. A közigazgatási hatóságnak azonban ily esetekben a feleket figyelmeztetni kötelessége, hogy a telekkönyvi állapotot rendezzék, mert ellenkező esetben magánjogi szempontból az egyezség jogerős nem lesz. Másrészt pedig kötelessége a feleket figyelmeztetni arra is, hogy ha a határozatban meg nem nyugszanak, 30 napi záros határidő alatt a jogviszony rendezése végett bíróhoz forduljanak, mert ha ez alatt az idő alatt a kereset egyik fél részéről sem adatik be, a határjel a hozott közigazgatási hatósági határozat értelmében állítandó fel. Az ekként felállított határjel, a mennyiben az által maga a földbirtok-tulajdon határvonala is jeleztetik, magánjogi szempontból különös értékkel nem bír, mert magán jogi tulajdont a közigazgatási határozat akkor se adhat, hogyha a felek 30 napon belül a bíró előtti eljárást meg nem indítják.

A közigazgatási hatóság ezen eljárásának, mindamelllett, hogy magánjogilag is érvényesíthető eredményeket ez által elérni nem lehet, mégis meg lesz az a kedvező hatása, hogy a felek a közigazgatási hatóság közbenjövete mellett megtartott helyszíni tárgyalás alkalmával a kölcsönös felvilágosítás és kapacitáció alapján egyezségre lépnek és ez által egyrészt az egymás közti viszálynak, másrészt a hosszadalmas bírói perlekedésnek eleje fog vétetni.

A törvény ezen §-ának utolsó bekezdése szerint mindazon kérdésekben, melyekben a határjelzések módozatairól vagy közös határjeleknél a költség viselésére vonatkozólag határozat hozott, közigazgatási uton ter-

mészetszerűleg felebbezésnek van helye, a midőn azonban a másodfoku hatóság végérvényesen határoz.

35. §.

A földbirtok határjeleinek a szabályrendelet értelmében leendő felállítására és fentartására a községi előjáróság (városi tanács, Budapesten kerületi előjáróság) ügyel fel, mely a megszabott idő alatt fel nem állított, megrongált vagy megsemmisült határjeleket, ha azok a felszólítás után tizenöt nap alatt elfogadható indok nélkül nem állítatnak fel, az illető tulajdonos költségére állíttatja fel.

A törvény kimondja itt a határjelek felállítására és fentartására a községi előjáróság felügyeleti jogát, a melyet egyuttal felhatalmazott, hogy a határjeleket, ha azok megrongáltattak vagy megsemmisültek és azok tulajdonosai a felszólítás után 15 nap alatt elfogadható indok nélkül fel nem állítják, az illető tulajdonos költségére állíthassa fel. Csak ilyen ellenőrzés és felügyelet mellett lehetséges az, hogy a határjelek minden községben rendben tartassanak. A községi előjáróság ezen felügyeleti jogát a mezőúr útján gyakoroltatja, a kinek utasításába ezen kötelesség is felveendő. (L. a végrehajtási rend. D) mellékletét.

V. FEJEZET.

A mezei közös dűlő-utakról.

36. §.

A mezei közös dűlő-utaknak rendeltetése az, hogy más utak hiányában, egy község határában, az egyes birtokokhoz hozzá lehessen jutni.

A mennyiben az 1890 : I. törvényczikk 1. §-ában felsorolt utak ezen igényt nem elégítik ki, a tagosítás alkalmával kell ilyen utak kihasításáról gondoskodni.

Hol a tagosítás már megtörtént s a mezei dűlőutak nem aként lettek kijelölve, hogy birtokához mindenki

hozzájuthasson, a még hiányzó útvonalakat a község az érdekelt tulajdonosok kérelmére étesíteni tartozik.

Mily utakat tekintünk mezei dűlő-utaknak? A közutakról és vámokról szóló 1890:I. törvénycikk végrehajtásának eredményéhez képest a föltett kérdésre legegyszerűbben aként felelhetünk, hogy: mindazon a mezőn átvonuló közös használatu utak, a melyek az idézett törvény 47. §-a értelmében a községi közutak hálózatába föl nem vétettek^s nem képezik valamely vállalatnak vagy társaságnak tulajdonát.

A községi (közdűlő) utak községi közmunkával tartatnak fenn; a mezei dűlő-utak föntartása az érdekeltek kötelessége. Általánosságban meghatározni azt, hogy valamelyik út mikor tartozik a közdűlő — mikor a mezei dűlő-utak kategóriájába, alig lehet. A hatóság ezen kérdések eldöntésénél a helyi viszonyok által megjelölt czélszerűségi momentumokat veszi figyelembe. Hosszú útvonal fenntartása az érdekeltség szervezését szükségeli, körülményes administratív ügyvezetést és ellenőrzést igényel. Az ilyen útvonalakat czélszerűbb a községi közmunkával fenntartandó utak közé osztani, mert ha tisztán csak mezőgazdaságilag használatnak is; fenntartásuk a község érdekkörébe esik. Sok helyütt azonban, az ily utak fenntartását is czélszerűbb lesz az érdekeltségre bízni — vagy mert a községi közmunka erő elégtelen, vagy mert az érdekeltség teljes garanciát nyújt arra, hogy az utak jól lesznek gondozva.

A törvény ezen fejezete által tárgyalt utak kategóriájába tehát csak a kisebb, néhány birtokos által közösen mezőgazdasági czélokra használt utak fognak föltétlenül esni.

A fenntartásra vonatkozólag lásd a 38. §-hoz fűzött jegyzeteket illetve a végrehajtási rend. 37 §-át.

37. §.

A mezei közös dűlő-utak létesítésére, valamint azoknak és azok tartozékainak jókarban tartására a község előljáróság ügyel fel.

A létesítés és jókarban tartás költségeihez, más megállapodás hiányában mindazok kötelesek haszonaránylag hozzájárulni, a kiknek érdekében az út létesítetett vagy fentartatik.

Ha a községi előljáróság a hozzájárulási arányra

nézve egyezséget létre nem hozhatna, a hozzájárulási arány felett a hatóság határoz.

Új mezei dülő-utak létesítését illetőleg l. a törv. 39. §-hoz fűzött jegyzeteket.

A jókarban tartás költségeihez való hozzájárulásra nézve l. a végrehajtási rend, 37-ik §-át.

38. §.

A posta a mezei közös dülő-utakon is bármikor² szállit-
a nélkül, hogy ezért az állam az előállítás vagy jókarban
tartás költségeihez hozzájárulni tartoznék. Azok mentén
az 1888:XXXI. t. cz. által tárgyalt közhasználatu beren-
dezések vezetőkeinek támszerkezetei is felállithatók.

L. a végr. utasítás 38. §-át.

39. §.

A község által közérdekből létesítendő új mezei
közös dülő-utak céljaira vagy a létezők kiszélesítésére
szükséges területek, ha az érdekelt tulajdonosokkal meg-
egyezés nem jön létre, kisajátítás útján vehetők igénybe.

A kisajátítási eljárásra, az 1881:XXI. t. cz. intézke-
dései azon módosítással alkalmazandók, hogy a ki-
sajátítási jogot a földmivelésügyi minister adja meg.

Új mezei utak létesítésének helye van: a törvény 37. §-a utolsó ki-
kezdése értelmében ott, a hol egyes birtokosoknak nincs birtokukhoz ve-
zető útja és a fenti szakasz szerint közérdekből kell ilyet létesíteni. A
közérdek kriteriumát e helyen csak abban kereshetjük, hogy az új utak
kihasítása vagy a meglévők szélesítése egy nagyobb érdekcsoport cél-
szerű gazdasági üzemvitele érdekében föltétlenül szükséges-e vagy nem.
Ehhez képest indítja meg a községi előjáróság az *egyezségi*, vagy ha ez
nem vezet célhoz a *kisajátítási* eljárást.

A törvény 37. §-a azt mondja, hogy a hol a tagosítás után sincs
a birtokosnak birtokához vezető útja, a még hiányzó útvonalakat a község
az érdekelt tulajdonosok kérelmére létesíteni tartozik. Az ily utaknak
azonban nemcsak létesítési költségei terhelik a községet; mert hiszen
degen földterületek is lesznek megszerzendők, hogy az utak létesithetők

legyenek a mi természetesen ugyan csak a község feladata. A szükséges terület megszerzése iránt az egyezségen kívül csak akkor lehet lesz más módot t. i. a kisajátítási eljárást igénybe venni, ha a szükséges út létesítése a közérdek körébe esik.

A kisajátítás megindítása. A községi előljáráóság a kisajátításra mindenkéül előtt a jogot tartozik megszerezni. Az ennek megadása iránti kérvény a földmivvelésügyi miniszterhez terjesztendő föl a fölöttes hatóságok utján.

A kérvényben részletesen föl kell sorolni a kisajátítás indokait, és igazolni kell a kisajátítást szükségesül mezőgazdasági közérdeket.

A jog megnyerése után az előmunkálatokra kell az engedélyt kérni még pedig a vármegye alispánjától. (1881: XLI. t. cz. 7. §.) Az előmunkálatokkal az út iránya és szélessége jelölitetik meg.

Azután készítendő el a kisajátítási terv azon módon amint az 1881: XLI. t.-cz. 31. §-ában van részletesen körülírva.

L. a végr. rend. 39. §-át.

40. §.

Az új mezei közös dülő-utak kihatásánál vagy a létezőknek szélesítésénél vagy áthelyezésénél felmerülők kártalanítási kérdésekben határozni, az 1881: XLI. t.-cz. a kártalanításra nézve megállapított eljárás megfelelő alkalmazásával, a birtokbiróság illetékes.

41. §.

Minden községben meghatározandók azok az utak (marhacsapások), a melyeken szarvasmarhák, lovak, juhok, sertések stb. szabadon hajthatók.

I. a végr. rend. 41. §-át.

42. §.

A birtokos engedélye nélkül vert mezei, szekér vagy gyalogutak tilalmát az illető birtokos kérelmére az elsőfoku hatóság a község területén és a szomszédos községekben kihirdettetni tartozik.

A tilalom megszegése a törvény 94. §-a *h*), 95. §-a *f*) és *n*) pontai értelmében büntetés alá esik.

VI. FEJEZET.

A faiskolákról és fásításokról.

43. §.

A községek kötelesek, a határ kiterjedéséhez és a befásítandó utak és területekhez mért, de legalább egy negyed kataszteri hold nagyságu, kellően berendezett faiskolát fentartani.

A mely községben faiskola még nem volna, köteles a község a faiskolát a jelen törvény életbeléptetése után egy év alatt, alkalmas helyen kijelölni és annak a szükséges kellékekkel leendő ellátása iránt intézkedni.

Mennyiben menthetők fel egyes községek, a faiskola területének kijelölése és a faiskola berendezése alól, vagy mely esetekben szövetkezhet több szomszédos község, egy faiskola létesítésére és fentartására, azt a törvényhatóság határozza meg.

Oly községben, a hol állami, tvhatósági, iskolai vagy magán faiskola már van, községi faiskolák létesítését a törvény nem kívánja, miután ezen szakasz második kikezdésében határozottan az mondatik, hogy a mely községben faiskola még nem volna, csak ott köteleztetnek a községek községi faiskolák felállítására.

L. a végrehajtási rend. 43-ik §-át.

44. §.

A községi faiskola létesítéséről és kezeléséről, valamint az utakra és közhelyekre kiültetett fák gondozásáról, a községi előljáráóság gondoskodik.

A faiskola kezelésével, ha arra külön szakértő közeg nem alkalmaztatik, méltányos díjazás mellett a néptanító bizható meg.

A hol több néptanító van, az bizandó meg, kit a községi képviselőtestület választ.

A tanuló gyermekek oktatása szempontjából rendelkezik a törvény akként, hogy a faiskolában végrehajtandó munkálatok szakszerű ellenőrzésével a néptanító bizassék meg és pedig ha egy községben több van, azon néptanító, a kit a községi képviselőtestület e czélra választ.

Olyan községekben, a hol községi faiskola azért nem létesítettik, mert már magán vagy népiskolai faiskola áll fenn, a községnek gondoskodni kell arról, hogy ezen faiskola a községbeli facsemeteszükséglet fedezetére szükséges csemetéket is előállítsa és méltányos árban a lakosság rendelkezésére bocsássa.

L. a V. R. 44. §-át.

45. §.

A faiskola kezelője köteles, a községi tanköteles gyermekeket, a vallás- és közoktatásügyi minister által, a földmivelésügyi miniszterrel egyetértőleg kiadandó utasítás és tanterv szerint, a fatenyésztésben gyakorlatilag oktatni.

A községi tanköteles gyermekek oktatása iránt a vallás- és közoktatásügyi és a földmivelésügyi minister által egyetértőleg kiadott utasítás és tanterv a törvény végrehajtása tárgyában 48.000 sz. a kiadott rendelet C) mellékletét képezi.

A hol községi faiskola azért nincs, mert abban akár iskolai, akár más magán vagy állami faiskola van, a községnek kötelessége gondoskodni arról, hogy a községben lévő, faiskolában a községi tanköteles gyermekek oktatást nyerjenek.

L. a V. R. 45. §-át.

46. §.

A törvényhatóság szabályrendelettel állapítja meg, hogy a vidéken legjobban díszlő fa- és gyümölcsfajokból a községi faiskolában melyek tenyésztessenek és hogy mindenütt, hol a szederfatenyésztésre (*Morus alba*) úgy a talaj, mint az éghajlati viszonyok alkalmasak, selyemtenyésztés űzetik, vagy meghonosítása remélhető, a selyemtenyésztés érdekében a szederfa- (*Morus alba*) tenyésztésre különös gond fordítottassék.

Hol a kosárfonás mint házi ipar meghonosítható, a kosárfüzb vessző tenyésztésére is gond fordítandó.

Selyemtenyésztésünk fejlődése érdekében, mely termelési ág a népre nézve valóban nagy fontossággal bír s mely termelési ág fejlődésének ezidőszerint a szederfák elégtelen volta komoly akadályát képezi, különös súlyt fektet a törvény a szederfatenyésztésre is, a midőn elrendeli, hogy mindenütt, hol a selyemtenyésztés üzetik, vagy meghonosítása az ágalji viszonyok mellett lehetséges, a község a faiskolákban a szederfatenyésztésről is gondoskodni köteles.

Szederfacsemetéket egyszerű kérvény alapján ingyen ad mindazon vidékekre, a melyek selyemtenyésztésre alkalmasak a földművelésügyi minisztérium vagy az országos *selyemtenyésztési felügyelőség Szegszárdon*, másféle gyümölcsfa vagy erdősítésre alkalmas csemetéket részint ingyen, részint igen mérsékelt áron a földművelésügyi minister szokott az állami fatenyésztésekben rendelkezésre álló anyaghoz képest engedélyezni, ha ez iránt a foyamodványok hozzá az év végeig benyujtának.

47. §

A faiskolákból nyert csemeték első sorban a 13. és 14. §§-okban körülírt területek befásítására, a futóhomok megkötésére, továbbá a meredekebb partok, szakadások biztosítására és megvédésére — azután pedig a közutak, utcák, terek és növények termelésére alkalmatlan más területek, valamint a község tulajdonát képező legelők befásítására szolgálnak.

A község által nem igényelt csemetéket az előljáróság, a községi lakosoknak mérsékelt áron eladhatja, és pedig első sorban azoknak, kik a csemetéket a 13. és 14. §§-okban körülírt területek, a birtokuk mellett elhaladó utak mellékének vagy befásítandó futóhomok és más növények termelésére alkalmatlan területeik, továbbá meredekebb partok és szakadások beültetésére használják. Ezen igények kielégítése után, a felesleges csemeték szabadon áruba bocsáthatók.

A csemeték eladásából befolyó összeg csak a faiskola céljaira fordítható.

L, a V. R. 47. §-át.

48. §.

Ha valamely községben, a faiskolának kijelölt terület a 43. szakaszban megállapított határidő alatt megfelelően be nem rendeztetik, a faiskola a hibás községi előljárásság költségére a hatóság által rendeztetik be, illetőleg hozatik rendbe.

A faiskolák létesítését és fenntartását e § szerint a községi előljárásság anyagi felelősségének kimondásával biztosítja a törvény.

A hatóságnak, azaz kis- és nagyközségekre nézve a főszolgabírónak kötelessége felügyelni arra, hogy a községek a faiskolának kijelölt területet a végreh. rend. 46-ik §-a szerint az 1896. évi január hó 1-ső napjában megállapított határidő alatt megfelelően berendezték-e, valamint arra is, hogy a faiskolák el ne hanyagoltassanak. Mulasztás esetén a főszolgabíró kötelessége a községet meginteni és utasítani, hogy a faiskolát megszabott határidő alatt hozza rendbe, mit ha nem tenne, a faiskola rendbehozatalát a hibás községi előljárásság költségére a főszolgabíró foganatosíttatja.

49. §.

Az 1890. évi I-ső t.-cz. 134. §-a, mely szerint a fák az útarok külső szelétől számítva félméter s egymástól legalább tizenöt méter távolságra ültetendők akként, hogy egyik fa ne a másik oldalon lévő fával, hanem a fák közötti tér közepével legyen átellenben, hatályon kívül helyeztetik.

Mely utak minő határidők alatt fásíttassanak be, továbbá hogy a fák bizonyos utaknál az úttestre vagy azon kívül és egymástól minő távolságra ültetessenek, s milyen fanemek ültetendők az összes utakra, tehát az

államutakra nézve is, a törvényhatóságok határozzák meg.

Minthogy az útakon túl fekvő terület gyakran félméter távolságra sem tartozik az útterülethez az 1890. I. t.-cz. 134. §-át hatályon kívül kellett helyezni, mert az idézett törvénynek azon határozott rendelkezése, hogy a fák az utárok külső szélétől fél méter távolságra ültetendők, a felmerülő számtalan nehézségek miatt kivihetetlen volt. Azon távolságokat tehát, a melyekre az út mentén a fák ültethetők legezészerűbb mindenütt a helyi viszonyok szerint s a szerint meghatározni, hogy az útmenti földek birtokosai átengedik-e az esetleg tulajdonukat képező földet a fák ültetésére? Több helyütt a birtokosok ezt, a fák haszonélvezete (gyümölcse, időszaki galyazása) ellenében megengedték.

A § második kikezdésében foglaltak szabályrendeleti úton oldandók meg a törvényhatóságok által. A szabályrendeletek alkotásánál a szakszerű útmutatásokat a kormány szakközegei fogják megadni.

L. a végr. rend. 46-ik §-át.

VII. FEJEZET.

A kártékony állatok és növények irtásáról s a hasznos állatok oltalmazásáról.

A káros rovarok elleni védekezés gazdaközönségünknek mindegyre nagyobb gondot okoz. A rovar-tani ismeretek terjedésével a rovarkárok élénkebb figyelemben részesülnek. Sok, a kulturnövényekben szenvedett kárról sült ki újabb időben, hogy azok rovarok által okozottak, a mely károkat pedig elébb a gazdák a fagy, rosz trágyázás, melegség nedvesség stb. kedvezőtlen természeti körülmények rovására irták.

A káros ravarok elleni védekezésnél hathatósan támogatja a gazdaközönséget a *m. kir. rovar-tani állomás*. (Budapest, Nádor-utca). A törv. 52. §-hoz fűzött jegyzetekben a nálunk eddig nagyobb károkat okozott rovarfajták s az ellenük való védekezés ismertetését közöljük. Nem győzzük azonban eléggé ajánlani, hogy mindenki, a ki valamely kártékony rovarnak nagyobb mérvű föllépését tapasztalja, a rovarokból néhány példányt, a megsérült növény-nyel vagy növényrészszel együtt küldjön be a rovar-tani állomásnak; még pedig a lepkéket és hernyókat kis dobozban, egyéb rovarokat pedig borszeszes üvegcében. A rovar-tani állomás megadja aztán a kellő útmutatást s ha szükséges, egyik alkalmazottja ki is száll a helyszini vizsgálat megejtésére esetleg a védekezési munkálatok vezetésére. (L. a törvény 54. §-át).

50. §.

Minden birtokos köteles a fák rügyeinek fakadása előtt legkésőbbben azonban márczius hó végeig, a belső-ségeken, majorokban, szőlőkben, gyümölcsösökben és kertekben levő fáit és bokrait, a kártékony hernyóktól, illetőleg hernyófészkektől és lepketojásoktól megtisztítani s az összegyűjtött hernyókat, hernyófészkeket és hernyótojásokat elégetni.

A később mutatkozó kártékony hernyók, valamint a cserebogarak tömeges megjelenésök alkalmával is megfelelő módon pusztítandók.

A legtöbb kárt okozni szokott hernyók: *a fehér galagonya pillangó, a sárga farkú pille, a gyapjas pille és gyűrűs pille.*

A fehér galagonya pillangó és sárga farkú pille hernyói egyes ágakon pókháló forma szövetbe huzódva telelnek ki; ezeket a hernyó fészkeket a magasabb ágakról is aránylag könnyen lehet póznára kötött u. n. hernyózó ollók segítségével levágni és megsemmisíteni.

A gyapjas pille petéit a fák törzsére és vastagabb ágaira csomókban szokta letojni, a petecsomók könnyen fölismerhetők, mert barnasárga, bársonyszerű szőszbe vannak burkolva; irtásuk abból áll, hogy a körülbelül tallérnagyságú petecsomók valamely alkalmas eszközzel levakartatnak, összegyűjtetnek és elégettetnek.

A gyűrűs pille irtása a gyűrűalakban petéikkel berakott éves vesszőknek ollóval való eltávolítása és elégetése által történik.

Ezen hernyófajok márczius 20-ika után bujni kezdenek s ezután pusztításuk alig lehetséges.

51. §.

Minden birtokos köteles birtoka egész területén a szerb tövist (*xanthium spinosum*) virágzása előtt, az arankát pedig megjelenése után azonnal alkalmas módon irtani. Az irtás módját a földmivelésügyi minister rendeletileg állapítja meg.

Lóher és luczerna-magvakat, ha azok nem teljesen

arankamentesek, termesztés céljából forgalomba hozni tilos.

Az aranka irtásának módja iránt a végrehajtási rend. 51. §-a intézkedik.

A lóher és luczernamagvak arankamentessége. A törvény 94. §-ának *k*) pontja az arankától nem mentes lóher vagy luczernamagvaknak termesztés céljából, tehát vetőmagként való forgalomba hozatalát kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel rendeli büntetni.

A lóher és luczerna mag drága; az egyszer megfészkelődött arankát kiirtani igen nehéz. A gazdának tehát igen nagy elővigyázattal kell eljárni nemcsak akkor, ha elád magot s esetleg büntetés alá eshetik, hanem akkor is, ha vesz.

A földművelésügyi kormány, hogy a gazdáknak az aranka ellen való védekezését megkönnyítse, Budapesten, továbbá a m.-óvári gazdasági akadémián, a kolozs-monostori, keszchelyi, kassai és debreczeni gazdasági tanintézetben vetőmagvizsgáló állomásokat létesített, a melyek a lóher és luczerna magvakat az *arankára és csirázó* képességre díjtalanul vizsgálják meg, s az eredményről az illetőket értesítik. A budapesti és kolozsmonostori állomás ezenkívül a tisztított heremagvakat zsákonként leplombozza s az aranka mentességet igazoló bárczával látja el; ez által módot ad a vetőmagvásárló közönségnek, hogy teljesen megbízhatóan arankamentes vetőmaghoz jusson.

Kolozsváron, az erdélyi gazdasági egyesület, Budapesten a »Magyar mezőgazdák szövetekezte« kezelésében, állami segélylyel heremagtisztító-intézet létesített, melyek a megtisztított lóhere és luczerna magvakat — az intézetektől megtudható föltételek mellett — értékesítik is.

Megjegyezzük, hogy a törvény szövegének világos értelme szerint a gazda kereskedőnek tisztítatlan lóhere vagy luczerna magot is adhat el; mert ez esetben az eladás nem közvetlenül termesztés céljából történik. A tisztítás kötelessége ily esetekben a kereskedőre hárul, a ki a vetőmagot már tisztítani köteles, ellen esetben, illetőleg ha arankás vetőmagot hoz forgalomba, büntetés alá esik.

A szerb tövis és aranka irtásra való hatósági felügyeletet illetőleg l. a végrehajtási rend. 52-ik §-át.

52. §.

Az utak mentén, valamint az úttesten a szerb tövist, továbbá egyéb gyomot és gatz irtani az útfentartó, a

gyümölcsfákat pedig a kártékony hernyóktól megtisztítani a gyümölcsfa birtokosa köteles.

Ki a kártékony állatokat és növényeket a meghatározott időben (50. §.) irtani elmulasztja, helyette, az irtást a községi községi előljáróság, a mulasztó költségére köteles végeztetni.

A kártékony állatok és növényeknek az állami, törvényhatósági és községi utakon való irtásaért az útfelügyeleti személyzet felelős. A községi előljáróság felügyeleti hatásköre azonban a törvény ezen szakasza szerint a határában levő összes utakra kiterjed, tehát az állami és törvényhatósági utakra is, melyeknek felügyelő-személyzete az előljáróságnak egyébként alárendelve nincs. A közszolgálatban álló személyek esetleges mulasztásainak megtorlásánál természetesen nem a kihágási eljárás veendő igénybe, hanem a mulasztások az illetékes felsőbb hatósághoz jelentendők föl, a melynek az illető személyzet felett feygelmi hatalma van.

Kártékony állatok a törvény szerint: a hernyók és cserebogarak. Kártékony növények: a szerb tövis és aranka. A hernyók márczius hó végeig, a szerb tövis virágzása előtt, az aranka rögtön megjelenése után irtandó. A büntető eljárásnak csak előzetes intés után van helye. (L. a törvény 95. §-ának *k*) pontját).

A kártékony rovarok közül azokat, a melyek hazánkban gyakrabban fordulnak elő s esetleg igen nagy károkat tehetnek, sőt közcsapás módjára is léphetnek fel — a mely esetben a törvény 54. §-a lép alkalmazásba — valamint az azok elleni védekezés módját a következőkben ismertetjük.

A kolumbácsi légy. (*Simulium columbacense*.) Az alsó Duna mentén fekvő és szomszédos vármegyék szarvasmarha tenyésztésének nagy csapása azonban néha távoli vidékekre is ellátogat. Már Ung és Beregben is volt föllépésére példa. Az ellene való védekezés tárgyában a volt földm. ipar- és kereskedelmi ministerium 1886-ban a következő figyelmeztetést bocsátotta közzé:

A kolumbácsi legyek ellen czélszerűeknek bizonyult védekezés módokat és óvó eljárásokat már elejétől fogva mindjárt alkalmazni kell, még mielőtt a legyek nagyobb rajokban megjelenének. E védekezésmódok és óvó eljárások közül leginkább a következők ajánlhatók:

a) Még mielőtt a legyek nagyobb tömegekben mutatkoznának, a marhákat csak este naplemente után kell a legelőre hajtani és onnan már napfelkelte előtt ismét hazaterelni.

b) Nappali istállózás ideje alatt az istálló elé ganéjból, nedves rőzsé-

ből stb. erősen füstölő, lassan égő tüzet kell rakni, melynek füstje a legyeket az istállóba való betolakodástól visszatartja.

c) Ha a marhát a sürgős mezei munka miatt nem nélkülözhetjük s a kolumbácsi legyek daczára is a szabadba kell hajtanunk, akkor az állatnak kevésbé szőrös részeit vagy a hol a szőr kevésbé simán lapul le pl. fejét, nyakát, lábait, szügyét, hasát és ivarszerveit petroleummal, zsírral (akár friss, akár avas, olajjal vagy másféle zsíros anyagokkal kenjük be; a bekenésre különböző bódító növényeket és azoknak főzeteit (pl. beléndek, nadragulya, dohány stb.) is fel lehet használni.

d) Ha a marhák nappal is a szabadban legelnek, akkor azokat a bekenésen kívül — melyet semmi esetre sem szabad elmulasztani — szétszórva kell legeltetni és pedig a mennyire lehet patakok közelében; itt-ott erősen füstölő tüzeket is tanácsos rakni, a melyeknek sűrű füstjét a legyektől kinzott marhák ösztönszerűleg felkeresik.

A mi a kolumbácsi legyektől megtámadott marhák gyógykezelését illeti, erre nézve egészen biztos szerrel nem rendelkezünk; de mindemellett vannak némely könnyen alkalmazható szerek, a melyek az összecsiptett marhák kezelésére és megmentésére gyakran czélszerűeknek bizonyulnak.

Ilyen szerek: a hideg víz, mely borogatás vagy fürdő gyanánt alkalmaztatik, valamint mindenféle zsíros és olajos anyagok, ha tiszták és nem avasak. E zsirokat vagy olajokat 1—2%-os karbol- vagy salicylsavval kell keverni s a keverékkel az állat testét bedörzsölni, különösen ügyelve a legyek csipésétől támadt daganatokra és sebekre.

Ajánlatos szer továbbá a mézvíz és olaj, egyenlő arányokban elkeverve, melylyel a megtámadott állat az előbbi módon kezelendő. E mellett a beteg állatnak jó táplálékot kell adni és azt hideg friss tiszta vízzel gyakran megkinálni.

2. *A vetésfehéritő bogár.* (Lema melanopus.) Kicsiny, 5 milimeter hosszú, karcsú, megnyúlt testű bogár, melyet nem nehéz fölismerni aczélkék, fényes szárnyfedőiről és vereses-sárga, szintén fényes nyakáról. Mint kifejlődött bogár a telet a földben tölti. Az első tavaszi melegek beálltával kibújik. Párosodni csak akkor kezd, ha a tavaszi árpa és zabvetés már kikelt. Április és május hóban neki esik ezeknek a gabonaféléknek és hosszúkás lyukakat rág a levelükbe. Kora tavasszal tojnak s álczáik május elejétől kezdve egyre sűrűbben mutatkoznak. Az álczák alakja a *meztelen csigára* emlékeztet, mert testüket fekete, fényes, ragadós réteggel vonják be, mely ha újjaink közt kissé megnyomjuk őket, letörlődik róluk s maga a halvány felső bőr válik láthatóvá. Megjelenésükkor sok helyütt *meztelen csigáknak* hívja őket a gazda. Az álczák a levelek zöldjét tartal-

mazó részét rágják le, úgy, hogy a vetéslevelek olyanokká válnak, mintha papirosból volnának, *megfehérednek*.

Az álcák ellen lehet úgy is védekezni, ha még nem nagyon hatalmasodtak el, hogy a megtámadott vetésfoltokat lekaszáljuk, s a földről azonnal elhordva, szárazon a marhával fölétetjük, zölden az ily inficiált zabot és árpat nem szereti a marha. (Sajó Károly tanárnak: A vetésfehérítő bogár tanulmánya után.)

A hol erősebben elhatalmasodott, legcélszerűbben a dohánylúgviz-kivonat alkalmazásával védekezhetünk ellene. A dohánylúgviz alkalmazására a kártékony rovarok ellen a földművelésügyi minister 1893-ban a következő *útmutatást* adta ki:

A dohánylúgviz-kivonat sűrű, nehezen folyó, barnás-fekete anyag mely körülbelül 14.5% nikotint tartalmaz s e miatt nagy óvatossággal kell vele bánni. Nagy nikotintartalmánál fogva hathatós irtószer és sok kártékony rovar, nevezeten a *Lema melanopus* nevű vetéspusztító bogár, továbbá különféle hernyók, levéltetvek stb. ellen jó sikerrel használható.

A dohánylúgviz-kivonatot a káros rovarok ellen vízben hígítva alkalmazzuk és pedig rendszeren oly arányban, hogy 100 liter vízre két kilogramm dohánylúgviz-kivonatot veszünk. A dohánylúgviz-kivonatot a megfelelő mennyiségű vízbe öntve, abban szorgos keveréssel lehetőleg tökéletesen és egyenletesen feloldjuk.

Az így elkészült híg oldatot aztán alkalmas permetező készülékkel hintjük szét a rovaroktól megtámadott és megvéendő növényekre. A permetezés ugyanazokkal a permetező készülékekkel történik, a melyekkel a szőlőket a peronospora ellen szokás permetezni.

A permetezésnek akkor van a legjobb hatása, ha utána néhány napig száraz idő következik; mert az eső a szétpermetezett oldatot többé-kevésbbé lemossa a növényzetről.

A mi a *Lema melanopus* irtását illeti, annak álcái (»meztelen csigák«) májusban szokták az árpa- és zabvetéseket pusztítani. Azért a dohánylúgvizzel való permetezést májusban (az álcák kikéltése után), kell ellenük alkalmazni. A hol csak foltokban mutatkoznak, ott csak a foltok permetezendőek. De néha megtörténik, hogy egész táblák egyformán megvannak támadva; ilyen esetben az egész vetést egyenletesen be kell permetezni.

Egy kat. holdnyi vetés egyenletes bepermetezésére körülbelül 400 liter folyadék, illetőleg 8 kilogramm dohánylúgviz-kivonat szükséges.

A dohánylúgviz-kivonat »*Thanaton*« név alatt a magyar dohánykereskedelmi részvénytársaságnál (Budapest, V., Nagy-korona-utcza 16.) bádog dobozokban, doboza egy forintjával kapható. A dobozok 1300 grm.

dohánylúgviz-kivonat tartalmaznak. — Nevezett részvénytársaság az elárulást a m. kir. dohányjövédéki központi igazgatóság megbízásából díjtalanul eszközli. Eladásánál az 1869. évi 2789. és az 1875. évi 26033. számú belügyministeri körrendeletek határozmányai szigorúan betartandók lévén, ezt az anyagot a magyar dohány-kereskedelmi-részvénytársaság a gazdáknak csakis hatósági engedélyre szolgáltatja ki.

A dohánylúgviz-kivonatot mindig hűvös helyen kell tartani, mert melegben könnyen oly erős erjedésnek indulhat, hogy a bádogdobozt is szétveti.

3. *A marokkói sáska.* (Stauronotus maroccanus.) A közelmúlt években Pest, J.-N.-Kun-Szolnok, Csongrád és Torontál vármegyék területén lépett föll óriási mennyiségben. Irtására egyetlen hathatós eszköznek a ciprusi sövény bizonyult. Ezen irtási mód lényege abban áll, hogy a még szárnyatlan fiatal sáskák tömegei vászonsövényekkel bekerített helyekre tereltetnek és ott gödrökbe hajtának. Ezen irtási mód csak is a sáskák szárnyasodásáig, körülbelül június 10-éig alkalmazható. A ciprusi sövények alkalmazása tárgyában a földm. ministerium 1891-ben a következő tartalmú utasítást adta ki:

A ciprusi sövények 1 méter széles és 50 méter hosszú juta-szövetből vagy durva vászomból készült szövetdarabok, melyeknek felső szélére viaszvászonszegély van varrva. Mielőtt a vászonsövényeket felállítanók, meg kell ásatni egyikét azoknak a gödröknek, melyekbe a sáskák bele lesznek hajtva; és pedig azt a középső gödröt, a melyik a *V* betű alakjában felállítandó sövények belső szögletében foglal helyet. A gödröknek nagysága attól függ, hogy mekkora sáskatömegeg van dolgunk; rendes körülmények között elegendő, ha a gödrök egy méter mélyek és 2—3 méter hosszúak és ugyanily szélesek. A gödör nagyságát legkényelmesebben úgy szabjuk ki, hogy a gödör szélére alkalmazandó bádoglemezeket — melyekről alább lesz szó — a földre fektetve, velük mérjük ki a gödör nagyságát.

A gödör ásásánál arra kell ügyelni, hogy a kihányt föld a felállítandó vászonsövény külső oldalára essék; mert ha a belső oldalon maradna, ott a sáskák haladását gátolná. Mikor a középső gödör meg van ásva, akkor a vászonsövényeket a következő módon állítjuk fel:

Két sövényt *V*-betűformán illesztünk össze, úgy hogy a *V*-nek mindakét lábát egy-egy 50 méter hosszú sövény alkossa. De ügyelnünk kell arra, hogy a viaszos vászonnal borított rész kerüljön a *V* belső oldalára.

Hogy a vászondarabok függélyes sövény gyanánt megálljanak, karókhoz erősítjük őket. A vászonsövény alsó részét azonban mindig vagy egy

arasznyi szélességben a földre kell fektetni s a lefektetett alsó szegélyre kapával földet hányni, hogy a szél föl ne lebbenthesse és így a sáskák a sövény alatt ki ne menekülhessenek. Különösen vigyázni kell arra, hogy ott a hol a *V* sarkában a két vászonsövény összeér, semmiféle rés ne maradjon, mert különben aztán a sáskák ott kiszökének. Azért a két vászondarabot az összeillesztés helyén zsinag vagy háziczérna és fűzőtő segítségével össze is kell varrni. Mikor a vászonsövények felállításánál a *V* betű két szétálló végéhez jutottunk, akkor — mielőtt a végső karókat levernők — még itt is mind a két sövény végénél egy-egy gödröt szokás ásni és csak ez után állítjuk fel a sövény legvégét. Megjegyzendő, hogy ezeknek a szélső gödröknek csak akkor van szerepük, ha igen nagy sáskatömeeggel van dolgunk. Kisebb sáskatömegeknél azonban elég egy középső gödör a *V* sarkában; a két szélső gödör ez esetben mellőzhető. Nem elég a gödröket csak megásni, hanem ezenkívül még úgy fel kell szerelni, hogy a beléjük került sáskák belőlük ki ne szökhesse. E célra bádoglemezek szolgálnak, melyek hosszanti irányukban meg vannak hajlítva, és melyeket vasszögekkel úgy erősítünk a gödör szélére, hogy a bádoglemezeknek lefelé hajlított széle befelé álló gallér alakjában nyulják be a gödör szájába.

Ha az egész sövény fel van állítva, akkor egy vagy két munkás olajba mártott ruhával jól végig keni a sövény felső viaszvaszonszegélyét, hogy az minél sikamlósabb legyen.

Igy történik a vászonsövény felállítása. Némi magyarázatot igényel azonban még az is, hogy *hol* és *minő fekvéssel* állítsuk fel a sövényt.

A fiatal sáskák nem egyenletesen, hanem foltokint (ugyszólván szigetzerűleg) lepik el a területeket. Egyes foltokon tömegesen hemzsegnek, míg másutt vag; épen nem, vagy csak igen szórványosan lehet őket találni.

A sövényeket tehát mindig úgy kell felállítani, hogy egy-egy vagy esetleg több ilyen sáskafoltot kényelmesen be lehessen hajtani. Ezért a sáskalepett folt széleit már előre pontosan ki kell jelölni, illetőleg földhantokkal köröskörül láthatóvá tenni s a sövényeket a folt közelében felállítani, még pedig úgy, hogy belső nyílásuk a sáskatömeg felé legyen fordítva. Erre nézve a nap állása sem közönyös. Az eddigi tapasztalás ugyanis azt mutatta, hogy a sáskák akkor mennek a legszívesebben a vászonkerítésbe, ha a nap egyenesen belé süt. Mihelyt árnyékot találnak, már sokkal nehezebben lehet őket terelni.

A bozótos és bokros helyeket lehetőleg kerülni kell, mert azokban a menekülő sáskák meghúzódnak, úgy hogy alig lehet őket onnan kiker-

getni. Ha az ilyen helyek egyáltalán ki nem kerülhetők, akkor legjobb a bozótokat hajtás előtt kivágnati. Különösen sok bajt okozhatnak a bozótok akkor, ha a sövények között a gödrök közelében vannak.

A sáskáknak a sövények által befogott gödrökbe való hajtása, a V nyílását elzáró hajtók sora által történik, kik a hajtást legcélszerűbben esernyők vagy sötét ruhadarabok lengetésével eszközlik. A hajtás lassan eszközzendő, s míg a sáskarajok a kívánt irányban meg nem indulnak csak bizonyos időközönként szabad a hajtóknak egy-két lépést előre tenni. A sövényre seregestől kapaszkodó sáskákat, a sövényen kívül levő, a mögött elbúvó emberek levergetik. Lassanként az egész tömeg behullik a gödrökbe. Szükség esetén egy területet kétszer is meg lehet hajtani.

Ez az irtási mód nálunk gyakorlatilag ki lett próbálva s kitűnően bevált.

A ciprusi vászonsövénynyel való sáskairtáshoz a következő tárgyak szükségesek:

1. A vászonsövények, megfelelő számú bádoglemezekkel és az ezek megerősítésére szolgáló vasszögekkel együtt.

2. Körülbelül 2 méter hosszú, egyik végükön hegyes karók, megfelelő mennyiségben, melyekhez a sövényeket kötni lehessen. E célra legalkalmasabbak a fenyőfa-végek, minők minden épületfa-kereskedésben kaphatók.

3. A karók leveréséhez való szerszámok.

4. Ásók; ha pedig a talaj köves és kemény, még csákányok is, a gödrök megásásához.

5. Kapák, hogy a vászonsövénynek földre fektetett alsó szélére földet lehessen hányni.

6. Olaj és szövendarabok a sövény viasszosvászon-szegélyének beolajozásához.

7. Vékonyabb és vastagabb zsineg, fűzőtűvel együtt, az esetleg szükséges varrásokhoz vagy az elszakadt zsinegek pótlásához.

8. Egy szekér, vizes káddal és vödörrel, hogy a gödörbe hajtott sáskákat vízzel lehessen leönteni.

9. Minden hajtó a hajtáshoz vagy elhasznált ócska esernyőt vagy botra erősített sötétszínű kendőt vagy kötényt hozzon magával.

A vászonsövények és bádogokból a földmivelésügyi miniszteriumnak nagy készlete van. Szükség esetén tehát ezen szerek onnan kérhetők.

A marokkói sáska petéi melyek tollszár alakú tokokban vannak lerakva a föld felszántásával pusztíthatók el.

4. *Az olasz sáska.* (*Caloptenus italicus*) elleni védekezés tárgyában a földm. ministerium a következő útmutatást tette közzé:

Az olasz sáskát (*Caloptenus italicus*) a közönség több helyütt összetévesztette a marokkói sáskával. A kettő között leginkább az a különbség ötlük szembe, hogy a marokkói sáska elömlékasának (a nép nyelvén: nyakának) háti oldalán már álczakorában egy sárga X-alku jegy van, míg az olasz sáskánál ezen a testrészen semmiféle ilyen rajz nincsen. Ha már megszárnasodtak, akkor az olasz sáskát könnyen meg lehet ismerni arról hogy szárnyai (az alsó, a szárnyfedők alá rejtett szárnyak, melyeket csak repüléskor feszít ki) szép pirosak, mint az őszi barackvirágja; míg a marokkói sáska alsó szárnyai színtelenek.

A marokkói sáska ellen, a mig nincs még szárnya, az u. n. «ciprusi vászonsövény»-ekkel védekezünk; az olasz sáska ellen azonban ez az eljárás azért nem alkalmas, mert ezt a sáskafajt nem lehet jól hajtani. Egynéhány lépésnyi terelés után már csökönös kezd lenni és utoljára inkább agyonvereti vagy agyontapostatja magát, mintsem hogy a kívánt irányban haladna.

Az olasz sáska ellen tehát csak a következő védekezési módokat lehet ajánlani:

1. A rovarfogó hálókkaal való összehálózás. Ezek fanyélbe erősített 30—35 cm. átmérőjű vaskarikák, melyekre házi vászomból készült 50—60 cm. hosszú kis zsákok vannak varrva. Ezekkel folyton föl és alá járva és a hálót kaszáló mozdulatokkal folytonosan jobbra-balra himbálva, sokat össze lehet fogni. Ha a kéz kifáradt, akkor a hálóvásznat a nyílásnál hamar összefogjuk, hogy a sáskák ki ne szökhessenek. A munkások után menő szekéren vízzel félig telt hordó van, melybe azután a hálók tartalmát beleöntik. A fogat kocsisa pedig örködik, hogy a hordóba öntött sáskák a vízből ki ne mászhassanak, melyben különben néhány perc múlva megfulladnak. Az összehálózást szárnyatlanok és szárnyasak, kicsinyek és nagyok ellen is lehet használni. Vigyázni kell arra, hogy a hálózók a sáskalepett terület széléről haladjanak a közepe felé.

2. Hajtás által. Ámbár az olasz sáska nehezen halad és gödörbe nem is terelhető, mégis lehet ellene a hajtással is működni, ha sok hajtó áll rendelkezésre. Ilyenkor kisebb területrészletet (1—2 holdat) körülfognak a hajtók és a sáskákat lassan a közép felé terelik. Ha már oly sűrűen vannak, hogy a talaj fekete tőlük, akkor seprőkkel, vagy hajlékony vesszőkötetekkel agyonverik. A hajtással az égetést is össze lehet kapcsolni ott, hol bőven van szalma: ilyenkor a hajtókör közepén egy nagyobb (15—20 lépés átmérőjű) kerek foltot jó vastagon szalmával kell borítani, melyre a sáskák igen szívesen rámennek. Ha már elhelyezkedtek rajta, akkor a szalmát egyszerre kell körös-körül meggyújtani. A hajtással való védekezés csak addig alkalmazható egész napon át, mig a sáskáknak nincsen

szárnyuk; ha a sáskák már szárnyasak, akkor ez a védekezés mód csak a reggeli és esti órákban vagy borult időben vezet sikerre.

3. A legjobb eredményt adja a tavasszal, mindjárt a petéből való kikelés után alkalmazott irtás. E végből az előbbi évben sáskákkal lepett dülőkben a fel nem szántott területeket figyelemmel kell ellenőrizni, mert a még csak néhány napos sáskák (melyekből ilyenkor 14 ezer fér el egy literbe) ez időtájban négyszögméternyi nagyságú foltokon vannak méhraj-szerűleg összezsomósodva. Ezeket az összehalmozódott társaságokat különösen a hűvösebb órákban seprőkkel egészen agyon lehet verni. Hálókba is bele lehet őket seperni és az 1. alatti módon megsemmisíteni.

4. A pulykáknak a sáskalepett területre való hajtása a legkitűnőbb módja az irtásnak. Mikor a sáskák még kicsinyek, igen sokat elfogyaszt belőlük a pulyka egy nap alatt. Azért sáskák által károsított vidékeken a tömeges pulykanovelést nem kellene elmulasztani.

5. A talajmiveléssel is sok sáska elpusztul. Megfigyeléseink alapján ugyanis meggyőződünk a felől, hogy a mély szántással föld alá került petékből kikelő álcza nem bír a föld színére vergődni, hanem a fölötte levő földréteg alatt elpusztul. Azért április közepéig minden ugarföldnek mely a sáskalepett dülőkben van, egyszer föl kellene szántatni. A második szántást azonban jobb akkorra hagyni, mikor az álczák már kikeltek a petékből; mert megeshetik, hogy a második szántásnál az első szántással föld alá került petetokok egy része megint a föld színére kerül és a benne levő peték kikelnek.

5. *A gabnazzsizsik.* (*Calandra granaria.*) Rosz, repedéses padlójú és falu, nem tisztogatott magtárakban szokott tenyészni és kárt tenni. Kiirtására a legjobb mód: a magtárt alaposan kitisztogatni, a falakat karbolsavas mészszel bemeszelné, a repedéseket gyenge (1:1000) szublimát oldattal bekenni és gipszszel betömni, a farészek repedéseit pedig a szublimáttal való bekenés után enyvvvel kevert fűrészporral betömni.

6. *Hesszeni légy.* (*Cecidomya destructor.*) Irtására a m. kir. rovar-tani állomás utasítást dolgozott ki, mely a következőleg szól:

A hesszeni légy egy szúnyogforma kis legyecské, mely ugy Európában, mint Amerikában a buzatermésben már többször egész vidékekre, sőt országokra terjedő pusztításokat okozott. A jelentéktelen kinézésű rovar oly módon válik kártékonyná, hogy kukacjai a fiatal buzaszárakat megrongálják és tönkreteszik; csekélyebb mértékben élőködnek a rozs- és árpavetésekben is.

A rovar nősténye ugyanis parányi petéit ősz elején szeptember havában a vetések levelein tojja: a peték kikelvén, a körülbelül 3 mm. hosszú fehér kukacok a szár és a levélhüvely közé levándorolnak és a

levélhüvely tövében megtelepedve, a gyöngye szár nedvét kiszívják. Az ily nagyobb mértékben megtámadott zsenge növények ennek folytán elsárgulnak, elfonnyadnak és kivesznek. A kukacok a szárakban a levélhüvely védelme alatt telegyűlnek át és ott hosszukás idomu barnás bábokká változnak, melyekből a 3 mm. hosszú fekete legyecke április havában buvik elő. Alig hagyta el a kis légy bábkaróját, csakhamar párosodik s a nőstény aztán haladéktalanul megkezdi a peterakást. E célra a már szárba indult őszi vetéseknél az alsó leveleket, a tavasziaknál pedig a gyökérleveleket választja ki és barnás petéit azoknak felső lapjára helyezi. A párányi petékből, melyek szabad szemmel alig láthatók, a fiatal kukacok már néhány nap múlva kikelnek és azonnal az illető levél tövéhez vándorolnak; oda érve megállapodnak s a levélhüvely védelme alatt töltik áleza-állapotuk egész idejét.

Az őszi vetéseknél tehát ilyenkor alulról felfelé az első vagy második bütők felett találhatók; a tavasziaknál ellenben épen úgy, mint az őszkor az őszi vetéseknél tapasztalhatjuk, közvetlenül a gyökér felett vannak megtelepedve. Mig azonban ősszel a megtámadott gyöngye szárak mint említve volt, mind kivesznek, tavasszal az nem esik meg, mert a kukacoknak rendesen nem sikerül már a megerősödött növényt előlni. A növény szár tovább nő tehát, de a tápnedvét szívó kukacok állomáshelyein annyira meggengül, hogy későbbben nem bírja el kalászát, hanem előbb-utóbb megtörik. Az ilyen gabonaföld aztán úgy néz ki, mintha valaki készakarva összevissza gázolta volna; a gyöngén fejlődhetett kalászok is jóformán mind üresek.

Junius második felében a kukacok bábbá alakulnak és belőlük július és augusztusban buvik elő a második vagyis a nyári nemzedék. Ennek a nyári nemzedéknek a nőstényei azután az őszi vetésekre tojják a petéiket s az ezekből fejlődő kukacok ismét az őszi vetéseket károsítják.

A hesszeni légynek e szerint évenként két nemzedéke van. Az első nemzedék tavasszal a zöld őszi vetésekben, a második pedig aratás után a tarlóban éri tökéletes kifejlődését.

A mi az ellenszereket és óvrendszabályokat illeti, azok a következőkben foglalhatók össze:

a) Minthogy a légy második, nyári nemzedéke szeptemberben petéit szokta lerakni, tanácsos az őszi vetést minél későbbre halasztani, hogy mire a vetés kikel, a legyeknek már semmi nyoma se legyen.

b) A nagyobb mértékben megrongált és tönkretett vetéseket legezélszerűbb kora tavasszal minél előbb jó mélyen beszántani; ezzel nem csak azt érhetjük el, hogy a légy bábjai megsemmisülnek, hanem, hogy az

illető földterületet, a melyről különben is silány termés lett volna várható, még másképen is ki lehet használni és nevezetesen kapásnövények termesére fordítani.

c) A nyári nemzedék kipusztítására ajánlható a tarló leégetése; a mennyiben pedig a bábok a gabonaszárak alsó bütykén vannak elhelyezkedve, előnyösebb hosszú tarlót hagyni, hogy ekként lehetőleg valamennyi báb elégethető legyen.

d) Sokkal czélszerűbb ennél a tarlót aratás után azonnal minél mélyebben beszántani, a mely eljárással a legyek további fejlődése megakasztván, az őszi vetések a légy támadásaitól lehetőleg megóvatnak.

Mindezeknek a védekezéseknek azonban csak akkor lesz meg a kellő eredménye, ha azokat nemcsak egyes gazdák követik, hanem a megtámadott vidéknek lehetőleg valamennyi birtokosa alkalmazza.

7. *A gabona futrinka.* (Zabrus gibbus). Pusztító föllépését különösen Győr, Moson, Sopron, Temes, Bars és Zemplén vármegyékben konstataálták. A futó bogarak családjába tartozik. Többi rokonától abban különbözik, hogy torpajzsa széles, pupos, egész testalkata tojásdad idomu, hosszukás. Felső oldala sötétbarna, fekete, alsó oldala, különösen lábai vörösesek. Junius első felében szokott megjelenni. Nappal nem pusztít, elbuvik. Este a gabona szárán ül s a tejes gabonát pusztítja. Az álczája a leveleket rágja meg, úgy hogy némelyiken csak az erzet marad. A megtámadott helyek hasonlítanak messziről a tavaszi fagy által megkárosított vetésekhez. Ellene legczélszerűbben okszerű vetésforgó által lehet védekezni. Mindenütt ott lépett fel legpusztítóbban, a hol kalászosra kalászosot vetettek. Eredményrel, ha már fellépett, csakis álczái ellen védekezhetni oly módon, hogy a megtámadott foltokon a földet fölszántjuk, s $1\frac{1}{2}$ —2 láb mély árokkal bekerítjük. Az álczák az árokba fognak huzódni, a mint táplálékuk a fölszántott földön elfogyott. Álczája viaszfényrel bir, s csak kevésé szőrözött. Élénken mozog; feje fekete vagy sötétbarna, jól kifejlett rágókkal. A test 12 gyűrűből áll, barna; a lábak világos sárgásak. Májusban bebábozza magát az álca, s mélyebben a talajba huzódik. A báb színe világos fehérsárgás, előre álló lábakkal.

8. *A szőlő-ilonca.* (Tortrix pilleriana.) Ezen pille hernyója a szőlő levelét és gyenge hajtásait megrágja s a leveleken bábozódván be, azokat összesodorja. Ez által a tőkét elsatnyítja, elrontja. Az ellene való védekezésre hathatós szernek bizonyult a tőkék téli leforrása, mely hordozható kis kályhákban forralt vízzel történik. A védekezéshez szakértő vezetés kell. A tortrix fellépésekor tehát legczélszerűbb az illetékes szőlőszeti és borászati felügyelőséghez, vagy a kir. rovar-tani állomáshoz fordulni.

9. A vértetű. (*Schizoneura lanigera*) irtása tárgyában 1884-ben a következő utmutatás bocsáttatott közre.

> A vértetű (*Schizoneura lanigera*) nevét onnan kapta, hogy e rovar, ha szétnyomják, vérszinű foltot hagy maga után. Nevezik továbbá gyapjas tetűnek is, mert a hátát és testének végét sűrű fehér, gyapjuszerű pehely borítja.

A vértetűt a fán könnyen észre lehet venni, ezen hófehér gyapjuszerű pehely folytán, mely viasznemű gyapjuhoz hasonló izzadmányból áll, a vizet fel nem veszi és úgy látszik arra való, hogy a rovar az eső, hideg és a rovarévő madarak támadásai ellen védje. A hol a rovarok nagyobb számban ülnek egy csomóban, ott az említett fehér gyapju szembetűnő fehér foltokat képez, melyeket magasabb fákon is annál könnyebb észrevenni, mivel a rovarok leginkább az ágak alsó, föld felé néző oldalán szeretnek összecsoportosulni.

Ha ezen gyapjut tüvel eltávolítjuk, akkor meglátjuk a fa kérgén a sűrűn egymás mellé sorakozott és szorosan a fához lapult tetveket, nagyot-kicsit vegyest egy halmazban. A nagyobbak s egyszersmind legöregebbek 1½ mm. hosszúságot érnek el, színük sötétbarnás, alakjuk körteidomu. Fejükön két vörhenyes szem és két aránylag rövid csáp látható. A fej alsó részén van a három izüleből álló szipóka, melynek segítségével a rovar a fák kérgét megiszurja és nedveit szivogatja.

Ezen, tavasztól fogva az általuk megtámadott almafák kérgén észlelhető tetvek mind nőivaruk, de a him hozzájárulása nélkül nemzöképesek (szűznemzők) és eleven fiakat szülnek. A fiatal tetvek még nem pelyhesek és élénken mászkálnak a fa kérgén ide s tova, a míg táplálkozássukra alkalmas helyet találnak, hol azután megtelepedvén, néhány vedlés után már maguk is a leirt módon tovább szaporodnak.

Nyár derekán azután a vértetűnél is, úgy mint a többi növénytetveknél, megjelenik a szárnyas alak, melyek ivadékaiból a tökéletesen kifejlett ivarszervekkel bíró rovarok, s ezekből a téli peték keletkeznek,

A mint már említve volt, e tetvek leginkább az almafákat támadják meg, és csak kivételesen található nagy ritkán körtefákon is.

Kártételük lényegében abban áll, hogy a fiatal ágakon szurásaik következtében dudorodások támadnak, melyek laza szerkezetűknél fogva könnyen korhadásba mennek át és így az illető ágat tönkre teszik, a mi később az egész fa elgyengülését és esetleg kiveszését idézi elő.

Minthogy e kártékony rovar Nyugat-Európában már igen el van terjedve, és nevezetesen számos németországi kertészeti telep el van általa lepve, mindenek előtt óvakodnunk kell az almafacsemetéknek külföldről való behozatalától.

Ha pedig azt tapasztaljuk, hogy fáinkon minden elővigyázat dacára a rovar megjelent, úgy a meglepett fák azonnal fertőtlenítendőek. E célból a következő eljárások javasolhatók:

A meglepett fiatal csemeték és oltógalyak fertőtlenítésére legcélszerűbb egy 50 gramm fekete szappan, 100 gramm kozmaszesz (amylal-kohol), 200 gramm borszesz és 650 gramm vízből álló keveréket használni, melylyel a galyaknak és csemetéknek a rovar által ellepett részei gondosan bekenendők.

Öreg fáknál a következő eljárás ajánlható:

A meglepett fák petroliummal beecsetelendők és nyomban utána bemeszelendők. Fiatalabb fáknál a petrolium 25 rész vízben föleresztendő.

A hol a vértetű már a fiatalabb ágakat is ellepte, ott azok lenyesendők és elégetendőek. Ez az eljárás mindannyiszor ismétlendő, valahányszor a vértetű az illető fákon újra mutatkozik. Ősszel az illető fák töve körül oltatlan mész helyezendő, mert a rovarok egy része az almafák felső gyökerein telet át és tavasszal onnan mászik fel a törzsre és ágakra. Az oltatlan meszet, melynek mennyisége a fa korától függ, mintegy másfél arasznyi mélységre kell a fa töve körül helyezni és azután földdel bekapálni.«

10. *A vetési bagolypillére* nézve közöljük a m. kir. rovar-tani állomás következő közleményét:

A vetési bagoly-pille (*Agrotis segetum Schiff.*) hernyója az őszi és tavaszi vetésekben jelentékeny károkat szokott okozni. Kártékonyága annál jelentékenyebb, mert e falánk természetű hernyó majdnem valamennyi kultivált gazdasági növény-nyel táplálkozik és elszaporodhatik annyira, hogy egyes helyeken tönkre teheti az összes kultivált növényzetet.

A vetési bagoly-pille hernyójának alapszíne szerfelett változó és majdnem azt lehetne mondani, hogy a hány példánya van, annyi a változata, a mire valószínűleg nagy befolyással van az állat által elfogyasztott táplálék.

A kikelt kis hernyó sötét színű és pedig feketés-szürke, csak több vedlés után kezd világosabb színt ölteni, de akkor sem lesz állandó vagy határozott színű. Jellemző színétől talán azt lehetne mondani, hogy az földszürke, némi zöld árnyalattal. Van azonban barna és sötétszürke színű változata is. Felülete kifejlődött korában csupasz, bőre nem igen fénylő, hanem úgy látszik, mintha egy keveskét be volna zsirozva, vagy vékony viaszréteggel volna bevonva; csak a feje és a közvetlenül mellette lévő nyakpaizs fényes. Teste olyan, mintha fel volna puffadva és körülbelül olyan vastag, mint a libatoll szára, de eleje és vége felé némileg vékonyul; úgy hogy rendszerint testének közepe a legvastagabb. Feje és a mellette

lévő nyakpaizs sötétebb, mint a test többi színe; ezenkívül a fej két oldali hátsórésze fekete, míg a fej elülső része világosabb, de mindig sötétebb, mint a test többi színe; A fej sötétebb foltjai, kivált az előre-húzódnó és elágazó két fekete vonal között, van két V-alakjában összeérő csík is, mely aztán a nyakpaizson tovább vonul és Y alakot nyer.

A test egyes izein semmi feltűnő rajz sem látható; azok színe szemmel alig észrevehető foltokban olvad össze. A hernyó háta közepén egy sötétebb vonal látható, mely mintegy folytatása az elébb említett fehér Y-nak és nem más, mint a hernyónak a bőrén átlátszó főere.

E vonal vagyis főér mentén vagy minden testszelvényen négy sötét pont; ezek úgy vannak elhelyezve, hogy a vonal mindkét oldalára 2—2 pont esik, az elülső pont közel van az érhez, míg a hátsó valamivel távolabb esik. Ámde ezek a pontok ritkán vehetők ki jól és legkevésbé a sötét színezetű példányoknál. E pontokon kívül látható sokszor még két, párhuzamosan haladó keskeny sárgás-barna, vagy feketés-szürke sáv, mely úgy a pontokat, mint a főeret maga közé fogja és majdnem a hernyó háta és oldala között húzódik végig. Ez az utóbbi két sáv is csak ritkán látható és legtöbbször el van mosódva, de jól láthatók a lábak felett lévő pontalaku lélegző nyílások. A hernyó hasi oldala világosabb színű, min az állat felső része.

A vetési bagoly-pille hernyója 16 lábú.

Fejlődésének első hat hetében csak igen nehezen növekedik és csak vagy 2 centiméter hosszú. Életének ez a szakja abba az időbe esik, a mikor kártételeit a gazda nem igen veszi észre, mert nemcsak hogy élete csupa bujkálás, hanem mert akkor aránylag keveset is eszik és jelenlétét még a megrágott növény sem árulja el. De ha megnőtt, akkor falánsága nem ismer határt és ha számuk jelentékeny, holdakat letarol holdak után. Nem válogat a növényben: rozs, buza, árpa, zab, takarmány és cukorrépa levele meg gumója, tavaszszal burgonya, dohánypalánta, nyáron káposzta, saláta, hagyma, borsó, spinát, retek, sárgarépa, karórépa, olasz-káposzta, mind áldozatul esik.

Pusztító munkáját csak éjjel végzi, nappal a megrágott növény tövéhez húzódik, apróbb földi rögök, kövek, növényi hulladékok alá, vagy ha a föld porhanyós, két-három centiméter mélyre a földbe bujik, hol a nap fénye ellen védve van. Uglátszik, hogy a nappali pihenőhelyét mindig, vagy legalább hosszabb ideig egy és ugyanazon a helyen keresi. Néha azonban el sem hagyja a kikezdett növényt; hogyha pl. a takarmányrépában egy kis lyukat kirágott, e lyukban benne marad nappal is. Félkör alakban összekunkorodva, itt tölti el a nappali időt és csak késő este hagyja azt el, hogy az éjjeli homályban folytassa a növény-falást.

A falása október közepéig, vagy végéig tart, enyhe időjárás esetén azonban még tovább is. Akkor aztán ellomhul és mert a téli hideg is közeleg, a pusztítást abba hagyja; 12—15 centiméter mélyre a földbe vonul, hol kerekded, vagy tojásalaku fészket készít és abban összekunkorodva tölti el a telet.

Tavaszzal, melegebb áprilisi napokon, mikor a tenyészet ismét felébredő félben van, felébred a bagolyféle hernyója is. Most megvedlik még egyszer és ezzel, mint hernyó, elérte fejlettségének teljes nagyságát (5—5,5 centiméter hosszú). Némely kevésbé kifejlődött példány azonban, kivált azok, melyek a petéből az előző év őszének végén keltek ki, megvedlenek többször, mi alatt pusztító munkájukat úgy folytatják, mint őszszel. Így tehát a károsítás folytatása bekövetkezhetik és be is következik, tavasszal is s eltarthat kisebb-nagyobb változatossággal májustól júniusig.

Utolsó vedlés után, ha a hernyó már eleget falt, eltűnik, a földbe huzódik újra. Nem egyszerre tűnnek el a hernyók, hanem fokozatosan; mindenik akkor, mikor teljesen kifejlődött. Akkor a földben ismét mintegy 10—15 centiméter mélyen kis odut készít, hol vörhenyes színű bábbá alakul át. E báb 1,9—2 centiméter hosszú és potroha végén két elálló és tompa fog van. Ha a talaj, melyben a hernyó behábozódott, igen porhanyós, akkor odva helyett egy kis és laza gubót is készít.

A báb rendszeren négy hétig vesztegel a földben és csak aztán kel ki belőle a pille. A mint nem egyszerre huzódott földbe a hernyó, úgy nem is egyszerre száll ki a bábból a kifejlődött állat sem, a melynek saját erejéből kell áthatolnia a felette fekvő földrétegen. Ez a munka, kivált ha a föld száraz és kemény, nem sikerül minden pillének, sok belevész. Az első lepkék már május végén láthatók és aztán gyakoriak egész nyáron át, de augusztusban számuk gyérül, míg őszszel már csak elvétve egyes megkésett példány található.

E pillét, mely különben kárt már nem tesz, ritkán lehet látni, mert éjjeli állat lévén, nőténye csak éjjel, legfeljebb este felé röpködik, míg himje olyor, bár ritkábban nappal is. Rendszeren homályos, árnyékos helyeken huzódnak meg és mert a pille színezete is sötét, a gazda ritkán veszi észre azokat, ha pedig egyiket-másikat helyéből ki is zavarja, az hirtelen röpléssel eltűnik és mielőtt a gazda sejténé, hogy mi az, már ismét elbujt.

A milyen változatos színű volt a hernyó, épp annyira változatos lesz a pilléje is. Testének és szárnyainak alapszíne sárgás-szürke, hamvas-szürke vagy barna lehet, de szárnya mindig sötétebb színű; e pille egész felülete sárgás-selyemfényű. A pille feje és mellkasa, mely egyforma színű, legtöbbször hamvas-szürke; a csáp világos-barna, mely a nőténynél egy-

szerű sertealaku, míg a himnél tövétől kezdve a közepéig fogas. A pillére nézve igen jellemző a felső szárnyainak rajza, a mely azonban az igen sötétbarna színű nőstényeknél (melyek különben is sötétebb színűek mint a himek) csak igen ritkán vehetők ki tisztán.

A szárny felületét zeg-zugos két sáv három részre osztja; a szárny tövétől kezdve az első rész tiszta, vagy csak egy-két elmosódott folt látható rajta; a középső részben van három folt: a legnagyobb folt vesealaku, melynek közepe barnás-fekete, vagy egész barna, de szegélye világosabb színű s e folt közel van a második sávhoz; a második folt kisebb és kerekded alaku, közepe világosabb, széle pedig sötétebb; a harmadik folt, mely egészen közel az első sávnál van; tulajdonképen nem más, mint e sávnak egy kiálló sarka. A harmadik részben van egy hullámos kettős vonal, melynek belső vonala sokkal sötétebb színű, mint a külső vonal. A szárny szélét sárgás-barna rojt veszi körül; ennek felületén szintén két finom vonal húzódik.

Az alsó szárnya világosabb, a himnél teljesen fehér, míg a nőstény-nél valamivel szürkébb, kivált annak hátsó része. Ez a szárny is sötétebb színű rojttal van körülvéve.

Lába szürke színű; elülső lábszárai kívül és belül tövisekkel vannak felszerelve. Potroha szintén világos-szürke. A pille 1.9—2 centiméter hosszú, míg ellenben kiterjesztett szárnynyal 4.2 centiméter széles.

E pille éjjel pázrik és petéit lecsüngő levelekre, földön levő gazokra, sőt növényhulladékokra és magára a földre is rakja.

Tíz—tizennégy nap mulva kikel belőlük a hernyó.

A vetési bagoly-pille hernyója a mezőgazdaság legnagyobb ellensége, de kártételeit a gazda csak őszi felé veszi észre. Leginkább a meleg és porhanyós talajt kedveli és abban a vetéseket olykor már augusztusban is kikezdi, de pusztításának legnagyobb mértékét szeptember havában és október elején fejt ki: akkor lerágja a vetés föld feletti részét és megesi még annak a gyökerét is. Kártétele nemcsak egy-két holdra terjed ki hanem megsemmisítheti az a holdak százait is.

Habár e hernyónak sok állati ellensége van, ezek mégsem bírnak rajta mindig annyira erőt venni, hogy a kártételeit megakadályozzák; ilyenkor magának a gazdának is hozzá kell látni a védekezéshez.

E végből szükséges először, hogy nyáron át, mikor a vetési bagoly-pille röpködik, földjén és mesgyéin a gazda semmi gazos-gyomos részeket meg ne tűrjön. A pille ilyen helyeken tojja petéit és itt kelnek ki az apró hernyók is. Ennek megakadályozása végett *az ilyen gyomos helyeket nem szabad meghagyni, hanem föl kell szántani.* Az ugarokra pedig sertéseket kell hajtani, melyek a hernyókat kiturják és felfalják.

A fő az, hogy az őszi vetés, földje és a hozzá közel eső részek a vetés előtt hosszabb ideig tiszták legyenek.

A hernyók számát szedéssel is lehet apasztani, de ez inkább csak akkor lehetséges, ha a hernyó kis számmal, vagy csak foltonként, pl. dohány földéken mutatkozik. Az ilyen szedési munkát gyerekekre és asszonyokra is lehet bízni, csak meg kell neki mutatni, hogy hol tartózkodik és milyen színű a hernyó. Fel kell keresni a nappali tartózkodási helyét is, a mely rendszeren a megrágott növényhez közel van, vagy éppen annak tövén.

A szedést meg lehet könnyíteni azzal is, hogy a megtámadott növények közé apróbb köveket, vagy félig hervadt gyomot dobunk; a hernyó akkor inkább ezek alatt húzódik meg és nem vonul a földre. E kitett köveket és gazokat aztán meg kell reggelenként vizsgálni és az ott talált hernyókat megsemmisíteni.

Ezt a hernyót éjjel is lehet szedni és pedig úgy, hogy a megrágott helyeket a szedő munkások késő este, vagy éjjel lámpával bejárják és a falatozó hernyókat a növényekről leszedik.

Ugyancsak így kell eljárni tavasszal is, hogy a tavaszi vetemény földje szintén tiszta legyen. A hol pedig réparól van szó, ezt korán kell vetni és ültetni, hogy jókor megerősödjék.

A tisztán tartott földben nem szaporodik el a hernyó. De szükséges, hogy az irtást ne csak egyesek végezzék: *a siker csak akkor teljes, ha az érdekelt gazdák együttesen közre működnek, mert különben a hernyók egyik földről a másikra húzódnak át.*

11. *Az apionok.* A m. kir. állami rovar-tani állomás kiküldött szakközegének szemléje alapján kitünt, hogy Kolozs, Szolnok-Doboka, Alsó-Fehér és Maros-Torda vármegyék maglóheréiben az apionokhoz tartozó apró orrmányosbogarak igen jelentékeny károkat okoztak. A kárnak csökkentése és a magtermésnek megmentésére nézve egyelőre a következők ajánlatnak: *a)* Azokon a helyeken, a hol a maglóhere az apionoktól jelentékeny károsodást szenved, szükséges, hogy a herének első és általában azt a kaszálását, a mely nem szolgál megnyerésre, az apionnak a lóheregubókból való kibuvása előtt zölden bevermeljék, vagy zombolyai kazalba rakják. *b)* Szükséges továbbá, hogy a maglóhere boglyáiból kibuvó és a boglyák körül a hereleveleket szitaformára kirágó orrmányosbogarak szalmával borítottassanak be, mely aztán a boglya elszállítása után felgyújtandó hogy a leborított apionok elpusztuljanak. *c)* Tekintettel arra, hogy a kifejldött bogarak a herének leveleit eszik, czélszerű volna a bogarakat a here leveleinek alkalmas módon való megmérgezésével is irtani. A herelevelek megmérgezésére használható anyagul a dohánylugviz ajánlatos.

Ennek az anyagnak 2 $\frac{1}{2}$ %-os vizes keverékével be volna permetezendő a herés akkor, a mikor a kifejlődött opionok már kibuvó félben vannak, tehát körülbelül augusztus végén és szeptember elején.

53. §.

Aratás vagy kaszálás alkalmával a gaz- és gyomfoltokat meghagyni tilos.

A foltokban levő, már magba ment gyomok, aratás vagy kaszálás után azonnal összegyűjtendőek és elégetendőek.

Ezen törvényszakasz alapján a gazdaközönség oly gyomok kiirtására is igénybe veheti a hatóságok ellenőrző és megtorló közreműködését, melyek a törvényben felsorolva ugyan nincsenek, de az ellenük való védekezés közérdekű. Így például, hogy a vetésekben kárt okozó gyakoribb gyomok közül csak egyet hozunk föl: az aczat, másutt gordonnak nevezett tövises gyom valamely határrészből csak úgy irtható ki, ha minden gazda foganatosítja az irtást. Egy hanyag gazda irtatlan földje az egész határrészt újra inficiálhatja, s a védekező gazdák költsége és fáradsága kárba vész. Ezen törvényszakasz s a 95. §. *h*) pontjának büntető határozata megadja a módot arra, hogy a mulasztók a hatóság közbejöttével szoríttassanak az irtásra.

54. §.

Ha a káros állatok vagy növények a község határában oly tömegesen lépnek fel, hogy azoknak irtása csak törvényhatósági közérővel vagy az államsegély igénybevételével sikerülhet, ez esetben a törvényhatóság első tisztviselője azonnal foganatosítja a szükséges intézkedéseket és egyuttal haladéktalanul jelentést tesz a földmivelésügyi miniszterhez, ki az esetet szakközegeivel megvizsgálta, azok által a szakszerű irtási eljárást megállapíttatja és a végrehajtást szakközegeivel ellenőrizteti.

Állami segély esetén az irtást állami szakközeg vezeti.

Felhatalmaztatik továbbá a földmivelésügyi minister, hogy az állami segély és intézkedéssel foganatosított irtások alkalmával, a ministeri szakközeg által elrendelt óvintézkedések következtében felmerülő és indokolt károkat megállapíttassa és állami költségén megtéríttethesse.

55. §.

Hatósági engedély és a tulajdonos előzetes értesítése mellett az erdőtulajdonos tűrni tartozik, hogy a szomszédos gyümölcsös birtokosa a hernyót az erdőben is harmincz méter széles területen saját költségén kiirthassa.

L. a végr. rend. 55. §-át.

56. §.

Ha a kártékony növények vagy rovarok elhurczolása által valamely növénytermelési ág veszélyeztetnék, növények, növényrészek, továbbá bizonyos gyümölcsök vagy magvak forgalmát a földmivelésügyi minister megtilthatja, illetőleg korlátozhatja.

A filloxera terjedése ellen teendő óvintézkedésekről az 1882 : XV. és 1883 : XVII. törvénycikkek intézkednek.

57. §.

A hasznos madarak pusztítása tilos. Azok fészkeinek és tojásainak elszedése, valamint a hasznos madaraknak és tojásaiknak forgalomba hozása hatósági engedély nélkül tilos.

Ezen tilalom a lakóházakon levő madárfészkekre nem terjed ki.

A hasznos madarak oltalmazására szükséges intézkedések iránt a földmivelési minister a végrehajtási rendelet 57. §-a szerint azután fog rendelkezni, ha a törvényhatóságok, a területükön hasznosoknak ismert

madarokról jelentést tesznek. Ugyanezen szakaszban van szó a hatósági engedély adhatásáról is.

A törvény előkészítésének folyamán, a javaslat szövegében a hasznos madarak névszerint is felsoroltattak, — még pedig a következőkben:

a) a ragadozók rendjéből a kizárólag egerekkel és apróbb emlősökkel táplálkozó ölyvek a vércsék és baglyok;

b) a párújjas madarak, u. m. harkályok, nyaktekercsek és kakukok;

c) az éneklő madarak, névszerint: a fecskék minden faja u. m.: a füstös fecske, házi fecske, és parti fecske, a kőfali fölleg, a lappantyú, a legyészek, a gébicsek, a pintyek, a czinkék, a pacsirták, a zenérek, seregélyek fakúszók gyurgyalagok.

Azonban a javaslat tárgyalásai folyamán kitűnt, hogy a mely madár egyik vidéken hasznos, ugyanaz más vidéken kártékonynak ismertetik. Ennélfogva úgy a törvény mint a végrehajtási utasítás mellőzte a hasznos madarak felsorolását s azoknak az egész országra kiterjedő védelmezését.

58. §.

A földmivelésügyi minister felhatalmaztatik, hogy ha a jelen törvényben említett állatokon és növényeken kívül a mezőgazdaság érdekében más káros állatok vagy növények irtása válnék szükségessé vagy a kimélandó hasznos madarak és állatok megnevezése kívánatosnak mutatkoznék, ezek iránt rendeleti úton intézkedhessék.

A hasznos homokkötő növények védelméről a földmivelésügyi minister hasonlókép rendeleti úton intézkedik.

A helyi hatóságok, a mennyiben egyes káros állatok vagy növények közkötelező irtását szükségesnek s tömeges vagy állandó csapásszerű föllépésük folytán indokoltnak tartják, a törvény ezen szakasza értelmében leendő intézkedés végett a földmivelésügyi ministerhez fölterjesztést intéznek. Az ezen szakasz szerinti rendelkezés egyes káros állatok és növények irtását s a hasznosok védelmét rendszeresíti és hatósági felügyelet alá helyezi.

59. §.

Kirepült méhraját a tulajdonos, ha a keresést nyom-

ban eszközözi, másnak telkén szükség esetén a községi előjáróság közbejötté mellett is keresheti és elfoghatja, tartozik azonban a netán okozott károkat megtéríteni.

Ha a méhraj tulajdonos raját két nap alatt nem kereste s el nem fogta, a raj annak tulajdonává válik, kinek birtokán letelepült, vagy ki azt a két napon túl elfogta.

Ezen §. első kikezdése azon esetekre veszi hatósági oltalom alá a méhraj tulajdonosát, ha az a keresésben az idegen telek tulajdonosa által akadályoztatnék. Ezen esetekben jogositva van a méhraj tulajdonosa az előjáróság aszszisztenciájával folytatni a keresést.

60. §.

Ha valamely méhesben ragadós költés-rothadás üt ki, a rothadásos törzsek a baj felismerése után azonnal megsemmisítendők. Ha ez elmulasztatnék, a községi előjáróság köteles a megsemmisítés iránt intézkedni.

VIII. FEJEZET.

A hegyközségekről.

61. §.

A szőlőmivelés érdekeinek előmozdítására alakított hegyközségek az ezen törvény rendelkezése szerint érdekükbe tartozó ügyekben önkormányzati alapon maguk intézkednek.

A filloxa által elpusztított szőlőink felujtása a kormánynak egyik főgondját képezi és ez irányban számos intézkedés követte egymást, melyeknek azonban csak az újabb időben vannak eredményei, a mennyiben az állami szőlőtelepek és az állam által támogatott magánszőlőtelepek nagyobb mennyiségben képesek egyeseknek úgy eredeti amerikai mint amerikai alanyba oltott európai szőlőfajokat mérsékelt áron rendelkezésre

bocsátani. De mindezen intézkedések nem elégségesek arra, hogy a szőlőművelés érdekeit kellőleg előmozdítsák, ha a törvény egyébként nem gondoskodik arról, hogy egy szőlővel beültetett terület tulajdonosainak módjában legyen saját érdekeik előbbrevitelére és ápolására testületté szervezkedni s közös céljaikra rendes szervezetben egyesített erővel törni. Ez indította a földm. ministert arra, hogy a hegyközségek alakulását, működését és azoknak hatáskörét a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény keretébe felvenni javasolja a törvényhozásnak.

A hegyközség fogalma hazánk szőlőbirtokosainak körében nem új, mert azon vidékeken, a hol a szőlőművelés eddig is, mint egyik főtermelési ág gyakorlatban volt, a hegyközségek szervezetét ismertük és a törvény intézkedéseinél a hegyközség szervezetére nézve hazánk sok vidékén elfogadott szervezkedés vétetett alapul. Az egész törvénynek vezérfonala az, hogy az érdekeltek társulásának joga biztosítassék és csak is az érdekeltek számarányának meghatározásánál rendelkezik a törvény eltérő módon. Így pl. míg a fordulás gazdálkodás fentartásához az érdekeltek két harmad többségét kívánja meg a törvény (2. §), mert a cél az, hogy az ország minden részében tért foglaljon a szabad gazdálkodás, addig a hegyközségek megalakítását már az érdekelteknek egy harmadrésze is kötelező módon eszközölheti, mert szőlőinknek felújítása és jó karban tartása oly közzgazdasági cél, a melyet a törvényhozónak a kisebbség egyesült akarata mellett is elő kell mozdítani.

A végrehajtási rendelet a szőlőszeti és borászati felügyelőségeket kötelezi, hogy a szőlő területek kimutatását elkészítsék és a szőlőbirtokosok névsorát összeállítsák. (V. ö. a végrehajtási rendelet 62 és 63 §§-aival.

62. §.

Hegyközségek az alább megállapított feltételek mellett alakíthatók:

a) oly területeken, a melyek szőlővel vannak beültetve, vagy a melyek eddig szőlőművelésre használtattak, de a filloxera pusztítása következtében vagy más okból parlagon hevernek, vagy jelenben más művelésre használtatnak;

b) eddig más művelésre használt oly területeken, a melyeken új szőlők létesülnek.

A hol egy határban száz kataszteri hold vagy ennél

nagyobb összefüggő ilyen terület van s e terület birtokosainak száma husznál nem csekélyebb, a birtokosoknak birtokarány szerinti egyharmada a hegyközség alakítását kimondhatja, midőn az érdekelt terület többi birtokosai is kötelesek a hegyközség alakításához hozzájárulni.

Ha a száz kataszteri hold terület összefüggését egy vagy több helyen oly közbeeső kisebb, de az egész terület térfogatának egy negyed részénél nem nagyobb birtokrészletek szakítják meg, a melyek sem eddig nem használtattak szőlőmivelésre, sem jelenben nincsenek szőlővel beültetve, a hegyközség ennek daczára az egész területre megalakítható s ez esetre az ily közbeeső részletek birtokosai, ha a hegyközség megalakításához szükséges kellékek egyébként megvannak, a hegyközségi kötelékbe bevonandók.

A száz kataszteri holdnál kisebb összefüggő terület birtokosai csak a hegyközségi kötelékbe bevonható összes terület tulajdonosainak beleegyezése mellett alakíthatnak külön hegyközséget.

Az egészen különálló kisebb területek birtokosai kivánságukra a határban levő hegyközség kötelékébe felveendők, de ezek csak annyiban járulnak a hegyközség közös terheinek viseléséhez, a mennyiben a hegyközségi kötelékben szolgáltatható előnyöket igénybe veszik.

A hegyközségeknek a jelen törvény értelmében való alakulása érdekében a hatóságok részéről teendő intézkedéseket illetőleg l. a végreh. rend. 62. §-át.

63. §.

Ha egy községben több határrészben két vagy több egészen különálló szőlőterület van, a melyek külön-külön nagyobbak ötven holdnál s külön-külön legalább husz birtokos kezén vannak, ezeknek birtokosai az összes bir-

tokosok számszerinti általános többségének határozata alapján külön hegyközségekké vagy a határ egyéb részeinek bevonása nélkül közös hegyközséggé alakulhatnak.

Ugyanazon törvényhatóság több községében fekvő szőlőterületek tulajdonosai is alakíthatnak egy hegyközséget, ha ezek a szőlőterületek egy összefüggő területet képeznek.

Ha a birtokosoknak az egyik vagy másik alakulási mód mellett nyilatkozó száma egyenlő, a külön hegyközség alakítása iránt a hatóság határoz.

E szakaszban a törvény azon szőlőterületek közös vagy külön hegyközséggé alakulásáról rendelkezik, a melyek ugyanegy község határában fekszenek, de 100 holdnál kisebbek, 50 holdnál azonban nagyobbak.

Ugyancsak megakarja a törvény könnyíteni a hegyközségek alakulását, ha a szőlőterületek több községben fekszenek, de ugyanazon törvényhatóság területén vannak és a szőlőterületek összefüggnek. Épen azért, hogy a hegyközségek megalakítása minél biztosabb legyen, ruházta a törvény a határozat iránti jogot a hatóságra akkor, ha a közös vagy külön hegyközségek mellett nyilatkozók száma egyenlő.

Rendes körülmények között ezélszerűbb, hogy több kisebb területű hegyközség helyett nagyobb területre kiterjedő egy hegyközség alakíttassék, mert a nagyobb hegyközségeknél az igazgatási, felügyeleti és más a hegyközségek szervezetéből folyó költségek az egyes birtokosokra aránylag kisebb teherrel fognak járn.

L. a végreh. utasítás 63. §-át.

64. §.

A hegyközségek kötelesek intézkedni:

1. a közös őrzés és a hegyrendészeti szervezkedés iránt;

2. a filloxera által elpusztított szőlők felujításának vagy új szőlők ültetésének, továbbá a szőlőpenész (*peronospora viticola*) ellen való közös védekezésnek előmozdítása iránt.

Intézkednek továbbá:

3. minden egyéb szőlőbetegség ellen való közös védekezés elősegítése,

4. az okszerű szőlőmivelés és szüretelés s a szőlők jövedelmezőségének fokozása érdekében szükséges vagy kívánatos közös gazdálkodási és kezelési szervezkedés iránt.

Ezen intézkedések legcélszerűbben a hegyközségi (rendtartás szervezeti szabályzat) keretében részletezhetők. Alább közlünk egy mintát, mely a törvény ezen s következő §§-aira való tekintettel dolgoztatott ki.

(L. a végreh. rend. 64. §-át).

.....*hegyközség szervezeti és rendszabályai.*

1. §.

A hegyközség kötelékébe tartoznak a következő birtokok és birtokosok: (fölsorolandók a birtokosok nevei és birtokok telekjegyzőkönyvi és helyrajzi száma).

Továbbá a következő, a fölsorolt birtokoktól külön fekvő birtokok és birtokosaik: (a fölsorolás mint fentebb).

2. §.

A hegyközség ügyeit intézi:

1. a közgyűlés;
2. a választmány;
3. a hegybíró.

3. §.

A közgyűlés tagja minden birtokos, a ki a hegyközség kötelékébe tartozik.

Gyámság vagy gondnokság alatt levők helyett a közgyűlésen a gyám vagy gondnok vesz részt. Minden tagnak joga van a közgyűlésen magát megbízott által képviseltetni. A megbízott neve a közgyűlés megnyitására a hegybírónak írásbelileg bejelentendő.

4. §.

Rendes közgyűlés évenként szer és pedig tartatik. Rendkívüli közgyűlés 5 tag kívánatára, vagy a választmány határozatából bármikor összehívható.

A közgyűlés határnapja előtt legalább 8 nappal hívandó össze s a

tárgysorozat a tagokkal közlendő. Más községben lakó tagok föltétlenül rásbelileg hivandók meg.

5. §.

A közgyűlés határozatait szótöbbséggel hozza.

Nyolczszáz négyszögöl vagy ennél csekélyebb terület birtokosa egy szavazattal, az ennél nagyobb terület birtokosa pedig annyi szavazattal bir, a hányszor nyolczszáz négyszögöl területe van.

Az összes hegyközségi birtokosok szavazatainak egy negyed részénél több szavazatot saját nevében senki sem gyakorolhat.

A közgyűlés hatáskörébe tartozik:

1. a jelen szabályok módosítása hatályon kívül helyezése és újak alkotása;
2. a választmány tagjainak és a hegybírónak választása;
3. a hegyközségi évi munkaterv és költségelőirányzat megállapítása.
4. a számadások felülvizsgálása, jóváhagyása;
5. a köteleesség ellenesen működő választmányi tagok és hegybíró elmozdítása;
6. választmány intézkedései elleni felszólamlások elbirálása;
7. új hegyközségi tagok fölvétele, vagy tagoknak a hegyközség kötelekéből való kibocsátása;
8. a hegyközség föloslzásának kimondása.

7. §.

A hegyközség rendes kiadásai:

1. a hegybíró tiszteletdíja;
2. a hegyközségi vinczellérek és hegyőrök díjazása;
3. a hegyközség területén átvonuló utak, vízvezetők, és a hegyközség által létesített kerítések fenntartási költségei;
4. a (^{vármegyei szabályrendelet}/_{közgyűlési határozat})..... értelmében a peronospora elleni védekezés céljából beszerzendő permetező anyagok beszerzési költségei.

A (telekkönyvi és helyrajzi szám) birtokok nem a hegyközségi hegyőr által őriztetvén, ezek birtokosai a hegyőr díjazásához nem járulnak.

A (telekkönyvi és helyrajzi szám) birtokok tulajdonosai, mindaddig mig földjüket szőlővé nem alakítják, a vinczellérek díjazásához és a 4. alatt említett költségekhez uem járulnak.

A hegyközség rendkívüli kiadásai:

1. a permetező eszközök beszerzése;
2. szőlőoltványok beszerzése;
3. a hegyközség által létesített amerikai anyatelep és oltványtelep berendezési és fenntartási költségei;

4. a nagyobb mérvben föllépett szőlőpusztító rovarok vagy egyéb állatok ellen való védekezés költségei.

Ezen költségekhez a fönt elsorolt, nem szőlőként mivelt területek birtokosal kivételével, az összes tagok hozzájárulni tartoznak.

Rendkívüli kiadások továbbá:

5. a közös pincze építési és fenntartási költségei;
6. a közös szüretelő edények beszerzési és javítási költségei;
7. a közös borkezelés költségei.

Ezen kiadásokhoz csak azon tagok járulnak, a kik a vonatkozó közgyűlési jegyzőkönyv aláírása által az 5., 6., 7. pontban foglaltak létezését elhatározták.

8. §.

Az évi költségelirányzat évenként a február hó végéig tartott közgyűlésen állapítandó meg.

9. §.

A hegyközségi tagoknak a hegyközség kötelekeiből való kibocsátása, jú tagok fölvétele és a fozoslás kimondása tekintetében az 1894: XII. t.-cz. 66., 71. és 73. §§-ainak határozmányai irányadók.

10. §.

A hegyközségi közgyűlés jegyzőkönyvét a választmány egy tagja vezeti. A jegyzőkönyv hitelesítését a választmány eszközli.

A közgyűlésen egy tárgyhöz rendszerint mindenki csak kétszer szólhat. Többször csak az elnök engedélyével.

11. §.

A hegyközségi választmány áll:

1. a hegybíróból mint elnökből;
2. a pénztárosból;
3. (7—15) választmányi tagból.

Tagjai a közgyűlés által (3—6) évre választatnak.

12. §.

A választmány hatáskörébe tartozik:

1. a közgyűlések tárgysorozatának megállapítása, és a tárgyalás előkészítése;
2. az évi költségelirányzat szerkesztése;
3. a munkaterv tekintetében javaslatétel;
4. a számadások összeállítása;
5. a közgyűlési határozatok végrehajtása;

6. a költség járulékoknak birtokarány szerint való kivetése;
7. a szüret kezdete időpontjának megállapítása.

13. §.

A hegybíró hatáskörébe tartozik:

1. elnökölni a köz- és választmányi gyűléseken s ezen gyűléseket összehívni;
2. fölfogadni és elbocsátani a vinczelléreket, csőszöket, szóval a hegyközségi őrző és munkásszemélyzetet;
3. ezen személyzet működését vezetni, ellenőrizni;
4. a pénztárost a pénzkezelés tekintetében ellenőrizni;
5. a kiadásokat és bevételeket utalványozni;
6. a hegyközségi járulékok kivetését behajtás végett a községi előjáróságnak átadni;
7. eszközölni és felügyelni a hegyközségi munkálatokat a közgyűlési határozat értelmében;
8. az —ik §-ban foglalt szabályok ellen vétőket a községi előjáróságnak följelenteni.

(Ezeken kívül ideoszthatók a helyi viszonyok szerint még teljesítendő köteleességek).

14. §.

A tagok kötelesek:

1. a reájuk szabályszerint kivetett pénz vagy munkabeli járulékokat lefizetni, illetve teljesíteni;
2. a hegybírónak saját hatáskörében tett meghagyásait teljesíteni;
3. a szüretelést a választmány által kitűzött határidő előtt, a választmány különös engedélye nélkül meg nem kezdeni;
4. a —ik §-ban foglalt szabályokat megtartani;

A tagoknak joguk van:

1. a hegyközségi vinczellérek munkáját, a hegybíró által megállapított sorrend és időben igénybe venni;
2. a hegyközség által beszerzett permetező anyagból szükségletüket fedezni és a permetező készülékeket használni;
3. a közös pinczét és szüretelő edényeket használni.

Ez utóbbi joguk azonban csak azoknak, van a kik a létesítés, illetve beszerzés és fenntartás költségeihez hozzájárultak;

4. az anyatelep és oltványtelep vesszőiből birtokarány szerint részesedni.

15. §.

A közgyűlés intézkedései, illetve határozatai ellen a járási főszebíróhoz felebbezni lehet.

A hegybíró és választmány intézkedései ellen csak az esetben van a közgyűléshez való felelősség helye, ha azok hatáskörüket túllépték s a közgyűlés illetve választmány határozatait megszüntették volna.

A hegybíró és a választmány tagjai az ily intézkedések folytán szenvedett károkért felelősek.

16. §.

A hegyőrök alkalmazása és szolgálatára nézve a földmivelésügyi miniszter úrnak 1894. évi 48000 sz. a. kiadott rendeletében foglalt szabályok irányadók.

17. §.

A vinczellérek kötelezései és szolgálati szabályai:

(a helyi viszonyok szerint szabandók meg. Ugyanaz áll a hegyközség többi alkalmazottaira nézve is.)

18. §.

A szőlő érése idején idegeneknek, azaz azoknak, a kik nem tagjai a hegyközségnek, s nem a tagok hozzátartozói, a hegyközség területén járnival vagy tartózkodni csak az illető hegyőr engedélyével, vagy a hegybírótól nyert igazolvánnyal szabad.

Ha valamely birtokos szőlőjéből szőlőt szed, erről az illető hegyőrt értesíteni köteles.

Gyümölcs vagy egyéb fákat ültetni a mesgyéktől egy csak 1 méter távra szabad.

A közös mesgyéket a tulajdonosok jó karban tartani kötelesek. Elhanyagolt mesgyék, a melyek gyalogúttal is használatnak, a hegybíró által kitűzött sáros határidőben megigazítandók.

(Ide iktatandók a helyi viszonyokhoz képest szükséges hegyrendőri szabályok.)

Ezen szabályok megsértése a földmivelésügyi miniszter úrnak 1894. évi 48.000 sz. rendelete 70-ik §-a értelmében kihágást képez s 100 koronaig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

65. §.

A hegyközségek a feladatuk teljesítéséhez szükséges költségek fedezése végett hegyközségi járulékot vehetnek ki.

A közös őrzési és hegyrendészeti költségekhez a hegyközségi kötelékbe tartozó minden birtokos tekintet

nélkül arra, hogy tényleg foglalkozik-e szőlőmiveléssel vagy sem, köteles birtokaránylag hozzájárulni; az önként belépett birtokosok azonban (62. §. utolsó bekezdése) csak akkor, ha területeik őrzése a hegyközségi szervezetben teljesített vagy teljesíthető.

A filloxera által elpusztított szőlők felujításának vagy új szőlők ültetésének előmozdítására és a szőlőbetegségek ellen való közös védekezésnek elősegítésére (64. §. 2. és 3. pont) szükséges költségekhez a hegyközségi kötelékbe tartozó birtokosok közül azok kötelesek hozzájárulni, a kiknek tényleg szőlővel beültetett területeik vannak, illetőleg, a kik elpusztult szőlőiket felujítják vagy új szőlőket létesítenek, avagy a kik a hegyközségnek a jelzett célok elérése érdekében teljesített vagy teljesítendő működéséből egyébként hasznot húznak.

Az okszerű szőlőmivelés és szüretelés s a szőlők jövedelmezőségének fokozása érdekében szükséges vagy kívánatos közös gazdálkodási és kezelési szervezkedésre (64. §. 4. pont) a hegyközség az összes tagokat kötelező módon nem intézkedhetik.

L. a végr. rend. 65. §-át.

66. §.

Azok a birtokosok, a kik az elpusztult szőlők felujítását vagy új szőlők létesítését a hegyközség megalakulása után határozzák el, valamint azok, a kik a hegyközség kötelékébe annak megalakulása után vétetnek fel, kötelesek azon létesítmények költségeinek, a melyeknek a jövőben hasznát vehetik (64. §. 2. és 3. pont) birtokarány szerint rájuk eső részleteit a hegyközségi pénztárba pótlólag befizetni.

A pótlagos befizetés összege, ha a hegyközség három

évnél rövidebb idő óta áll fenn, nem lehet nagyobb annál az összegnél, a mely az illető birtokosra akkor esett volna, ha az a jelzett létesítményekhez a hegyközség megalakulásától kezdve hozzájárul, ellenben, ha a hegyközség három évnél hosszabb idő óta áll fenn, a hegyközség határozza meg azt, hogy minő mértékben és minő feltételek mellett részesíti az ilyen hegyközségi tagot előnyökben, illetőleg, hogy a multból származó oly létesítmények czimén, a melyeknek a jövőben az ilyen tag is hasznát veheti, tőle minő hozzájárulást kíván.

67. §.

A hegyközségi járulékok oly községekben, a melyekben községi póttadó van, a közadók módjára a községi póttadóval egyszerre vettetnek ki és ezekkel egyszerre szedetnek, illetőleg hajtatnak be, de külön számolandók el és szolgáltatandók át a hegyközségi előljáróságnak; a hegyközségnek azonban szabadságában áll a járulékokat saját előljárósága által is beszedetni.

A hol községi póttadó nincs, ott a járulékok külön vetendők ki és a hegyközségi előljáróság által szedetnek be.

A hegyközségi munkálkodás megkönnyítése érdekében rendeli ezen szakasz a hegyközségi járulékok kivetésére és behajtására vonatkozó intézkedéseket. — Ha a hegyközség a járulékokat saját előljárósága által nem akarja beszedetni, azokat a községi előljáróság köteles beszedetni. Hogy a községi előljáróság ezt tehesse, a kivetési lajstrom a községi előljáróságnak megküldendő.

Azon kevés községben, a hol községi póttadó nincs, az előljáróság a hegyközségi járulékok beszedésére azért nem kötelezhető, mert annak az a közege, a mely a községi póttadót kivetí és behajtja nincs, a hegyközség miatt pedig ilyen egyének alkalmazására a község nem kötelezhető.

Nagyon természetes azonban, hogy a hegyközségi járulékok ez esetben is községi póttadók módjára hajtandók be.

(L. a végrehajtási rend. 67-ik §-át.)

68. §.

A hegyközség ügyeit intézi:

1. a hegyközségi közgyűlés;
2. a hegyközségi választmány;
3. a hegyközségi hegybíró.

(L. a törv. 64. §-hoz fűzött jegyzeteket.)

69. §.

A közgyűlésnek tagja minden birtokos, a ki a hegyközségi kötelékbe tartozik.

A közgyűlés határozatainak érvényességéhez a szavazatok általános többsége szükséges. Nyolczszáz négyszögöl vagy ennél csekélyebb terület birtokosa egy szavazattal, az ennél nagyobb terület birtokosa pedig annyi szavazattal bír, a hányszor nyolczszáz négyszögöl területe van.

Az összes hegyközségi birtokosok szavazatainak egy negyed részénél több szavazatot saját nevében egy birtokos sem gyakorolhat.

(L. a törv. 64. §-hoz fűzött jegyzeteket.)

70. §.

A közgyűlés alkotja meg a hegyközségi rendtartást, megállapítja a szükséges teendők és intézkedések érdekében való működés tervét és az évi költségvetést, megvizsgálja az évi számadást s határoz mindazokban az ügyekben, a melyeket a hegyközségi rendtartás hozzá utal.

A hegyközségi rendtartásban meghatározandó azon terület, a melyre a rendtartás érvénnyel bír, a hegyközségi tagok jogai és kötelességei, a hegyközségi választmány s a hegyközségi előljáró kötelességei és hatás-

köre, az ügyrend, a csőszök vagy hegyőrök felfogadásának és alkalmazásának módja és feltételei, a nekik adandó utasítás s általában mindaz, a mi a hegyrendészeti szervezkedés és rend érdekében szükséges.

Ha a hegyközség a filloxera által elpusztított szőlők felújításának, az új szőlők ültetésének előmozdítását és a szőlőbetegségek ellen való közös védekezésnek elősegítését is (64. §. 2., 3. pont) feladatai körébe vonja, a hegyközségi rendtartásban az is megállapítandó, hogy e feladatok miként, minő terv szerint, mi módon s minő eszközökkel valósíttassanak meg.

Az ezen rendtartásnak végrehajtására vonatkozó kezelési részleteket és módozatokat s ama működési mozzanatokát, a melyek a hegyközség állapotának és helyzetének fejlődéséhez képest időszakonként esetleg változtatásokat s a viszonyokhoz való alkalmazkodást igényelnek, a hegyközség időről-időre határozza meg.

A rendtartás a hegyközség megalakulása után fél év alatt megalkotandó és hatósági jóváhagyás alá terjesztendő.

(L. a törv. 64. §-hoz fűzött jegyzeteket.)

71. §.

Az a birtokos, a kinek birtoka az összefüggő hegyközségi terület szélén fekszik, a hegyközség megalakulásától számított hat év után, a hegyközségi kötelekből kiléphet:

- a) ha kilépésével a hegyközségnek kárt nem okoz
- b) ha a hegyközség irányában fennálló esedékes tartozásainak eleget tett.

A hegyközségen fekvő, az egész hegyközségi területet egyetemlegesen kötelező terhek, a kilépő birtokost

mindaddig terhelik, a míg azok véglegesen törlesztve nincsenek.

Ha azonban a kilépni kívánó tag birtokát addig szőlőmivelésre használta, a hegyközségi kötelékből tényleg csak akkor bocsáttatik ki, ha más mivelésre szándékozik áttérni s ebbeli szándékát a szőlő kiirtásával igazolta is.

Ha az összefüggő hegyközségi terület be van kerítve vagy körül van árkolva, a kilépő szélső birtokos, ha a hegyközséggel más megegyezésre nem jutna, tartozik a létező kerítést vagy árkot saját költségén oda áthelyeztetni, a hol az ő kilépése következtében a hegyközségi területnek új határa lesz.

A hegyközségbe önként belépett birtokos (62. §. utolsó bekezdés) a hegyközség irányában fennálló tartozásának lerovása után a hegyközségi kötelékből bármikor kiléphet.

A hegyközségekből kilépett tag a közös létesítményekből részt nem követelhet.

72. §.

A hegyközségi közgyűlés határozatai ellen az elsőfoku közigazgatási hatósághoz felebbezésnek van helye.

73. §.

A már megalakult hegyközségek csak a megalakulás után 3 év múlva oszolhatnak fel és pedig csak akkor:

a) ha ezt a száz holdra vagy ennél nagyobb összefüggő területre nézve az e célból külön összehívott közgyűlésen a hegyközség kötelékébe tartozó összes birtokosok birtok és számszerint háromnegyed részét túlhaladó többsége kívánja

b) ha a feloszlást a száz holdnál kisebb, összefüggő területen alakult hegyközségre nézve a hegyközségi kötelekbe tartozó birtokosok birtok és számszerinti többsége kívánja.

A feloszlás iránti határozat csak a hatóság jóváhagyása után lép hatályba.

Ámbár a hegyközség alakítása teljesen az érdekeltek akaratától függ és így a feloszlás sem függhet mástól, mint az érdekeltek akaratától, a hatóság (a törvény 102 §-sa) jóváhagyása a felosztáshoz is szükséges, mert a hegyközségek alakulása hatóságilag nyilvántartatíván, azoknak feloszlásáról tehát a hatóságnak is tudomással kell birnia. — Ha a feloszlásnak minden feltétele, a mit a törvény előir, megvan, a hatóság a feloszlást nem tagadhatja meg, a feloszlás jóváhagyása előtt azonban köteles megvizsgálni azt, hogy az alaki feltételek megvannak-e s ha ezek megvannak, kötelessége azt is megvizsgálni, hogy a feloszlás nem-e valami jogosulatlan agitácziónak-e az eredménye, a mely esetben a hatóság kötelessége az érdekelteket a feloszlással járó károkra és hátrányokra jóakarátúlag figyelmeztetni. — Ha az érdekelteknek a szakaszban előirt szármaránya, a jóakaratu figyelmeztetés daczára is a feloszlás mellett marad, a hatóság a feloszlás jóváhagyását nem tagadhatja meg.

IX. FEJEZET.

A mezei rendőrségről.

74. §.

A községek kötelesek, a határ őrizetére a viszonyok által kívánt számban mező-, minden hegyközség pedig megfelelő számú felesketett hegyőrt alkalmazni s javadalmazásukról gondoskodni.

Mennyiben menthetők fel egyes községek az állandó mezőőr alkalmazása alul, mennyiben szövetkezhet több szomszédos község közös mezőőr tartására, vagy mennyiben bizhatók meg egyes erdőőrök mezőrendőri teendők ellátásával is, azt az illetékes hatóság határozza meg.

A mezei vagyon őrizetéről a törvény szerint a község köteles gondoskodni. A község ezen kötelezettségében részt vehetnek 100 holdnál többel,

illetve bekerített helyek, szőlők, kertekkel bíró birtokosok (l. a törv.75. §.) és a hegyközségek. A hegyközségek a törvény életbeléptekor még megalakulva nem lesznek, addig tehát, a míg megalakulnak, a szőlőbirtokosok egyénileg kötelesek nyilatkozni, hogy szőlőterületeiket a községi mezőőr vagy saját közegük által akarják-e őriztetni. Az ugyanazon vagy több szomszédos községben 100 kat. holdnál nagyobb birtokosoknál a külön mezőőr tartása teljesen tetszésükre van bízva. A mezőőrök tartása tehát, a felsorolt kivételektől eltekintve, tényleg oly teher, mely kizárólag a községi háztartást terheli. (l. v. h. r. 74. §.)

A mezőőrök számának meghatározásánál tekintetbe veendő szempontokat a végrehajtási rend. 74-ik §-a foglalja magában.

Azon eseteket, a melyekben a községek állandó mezőőr tartása alól fölmenthetők, illetve más községgel közösen tarthatnak mezőőrt, vagy a mezőőri teendőkkel erdőőrt is megbizhatnak, a végrehajtási rendelet 74-ik §-a szabja meg. Ugyanez, a külön mezőőr tartása alól fölmentett községek az aratási időre ideiglenes örök alkalmazására kötelezi.

75. §.

A mezőőrök javadalmazása az érdekelt birtokosok terhére történik.

Kinek egy vagy több szomszédos község határában száz kataszteri hold vagy annál nagyobb birtoka van, az külön mezőőrt is tarthat és ha külön mezőőrt tart, a községi mezőőr tartási költségeihez hozzájárulni nem köteles.

A száz holdnál kisebb birtokosok akkor is kötelesek a községi mezőőr tartási költségeihez hozzájárulni, ha külön pásztort tartanak. Az ilyen pásztorok a mezőőröknek a jelen törvényben biztosított jogokkal nem ruháztatnak fel.

Bekerített helyek, kertek, gyümölcsösök és szőlők tulajdonosainak, tekintet nélkül a terület nagyságára, joguk van felesketett mezőőrt tartani s ha ilyeneket tartanak, az illető területre a községi mezőőr költségeivel nem terhelhetők.

Ha a községi előjáróság által kitűzendő záros határidő alatt (v. h. r. 75. §.) nem nyilatkoznak a külön mezőőr tartására följogosított birtokosok az iránt, hogy kívánnak-e a törvény ezen §-a által megadott jogokkal élni, megtörténhetik, hogy a községi határ egy része őrizetlen marad s az illető birtokosok a költségek viselése alól kivonják magukat.

A mezei vagyon kellő megőrzése nem bizható tisztán az érdekeltek tetszésére, mert az közérdek. A közterhek megosztásában is egyenlőségnek kell lenni. A könnyebb gondolkozású birtokosok a törvény által adott jogot arra használhatnák föl, hogy a mezőőr tartáshoz való járulás terhe alól kivonják magukat, abban bizván, hogy terményükben kár nem esik. A törvény által adott jog, az esetre ha az illető birtokosok élni akarnak vele, kötelezettséggé válik. Ezt fejezi ki konkrét módon a végrh. rendelet 75-ik §-a.

A törvény a mezőőr forgalmához a fölesketést köti. A magán-birtokosok is csak fölesketett mezőőrt tarthatnak. L. a végrehajtási rendelet 77-ik §-át.

A mezőőrök fölfogadásánál úgy a község, mint a hegyközség vagy magán-birtokos által figyelembe veendőket l. a végr. rendelet 77-ik §-ában

76. §.

Mezőőri szolgálatra csak az eskethető fel:

a) a ki a község által a községi határnak vagy egyes részeinek őrizetére, vagy

b) a ki egyes birtokos által száz kataszteri hold vagy annál nagyobb birtok, továbbá bekerített helyek, kertek, gyümölcsösök és szőlők őrizetére fogadtatott fel.

A törvény ezen szakasza lehetlenné teszi azt, hogy a mezőőr tartási kötelezettség alól, csupán a fölesketés formalitásával ki lehessen bujni.

Nem tekinthető e §. szerint a mezőőr tartási kötelezettség betöltésének ha pl. valamely birtokos belső cselédjét, béresét, kocsisát stb., valamely község egyik alkalmazottját fölesketteti mezőőrnek, s azután nem mezőőri minőségben alkalmazza, de azt sem zárja ki a törvény, hogy a mezőőr a birtokosnak más gazdasági munkát is ne végezhesen, csak ez a munka ne legyen olyan, a mely őt az őrzésben gátolja.

A mezőőrnek — ezen szakasz folyamánaképpen — őrzésére bizott területen kell tartózkodni s mezőőri szolgálatot teljesíteni.

77. §.

Mező- (hegy-) őrként az eskethető fel, a ki magyar állampolgár, gondnokság vagy csőd alatt nem áll, büntett vagy vétség miatt vád alá helyezve vagy általában szabadságvesztés büntetése alatt nincs, bármely büntett vagy nyereségvágyból eredő vétség miatt elítélve nem volt, hivatalvesztésre szóló ítélet hatálya alatt nem áll, erkölcsi tekintetben kifogás alá nem esik és huszonnégy évet betöltött. A felesketés megtagadható még az oly elmebeli, testi vagy erkölcsi fogyatkozás esetén, a mely az illető egyént hivatása teljesítésére képtelenné teszi.

Irni, olvasni tudók hasonló minősítés mellett mások felett elsőbbséggel bírnak.

L. a végrehajtási rend. 77-ik §-át.

78. §.

Az eskü a főszolgabíró (polgármester, Budapesten a kerületi előljáróság) előtt teendő le, ki az eskületételről jegyzőkönyvet vesz fel és bizonyítványt állít ki, mely a kirendelő nevét és az őrizendő terület leírását is tartalmazza. E bizonyítvány az esküt tett mezőőr igazolására szolgál.

Ugyanakkor átadja a felesküdtött mezőőrnek a földmivelésügyi minister által rendeleti uton meghatározott szolgálati jelvényt, melyet a mezőőr szolgálat közben látható helyen viselni tartozik.

A szolgálat megszűntekor úgy a bizonyítványt, mint a jelvényt a mezőőr a községi előljáróságnak köteles átadni, mely azt 15 napon belül azon hatóságnak, mely azt kiadta, beszolgáltatja.

A felesküdtött mezőőrök, illetőleg a szolgálatadó a községi előljáróság és a főszolgabíró által is nyilvántartandók.
L. a végrehajtási rend. 78-ik §-át.

79. §.

A mezőőrök szolgálatba lépésük alkalmával a következő esküt teszik le:

»Én esküszöm a mindenható és mindentudó Istenre, hogy az őrizetem alá bízott határra, (dülőre, vadászati, halászati területre stb.) s mind arra, mi hozzá tartozik, hűségesen felvigyázok és azokat, kik az őrizetem alá bízott területen kárt okoznak vagy kárt okozni megkísérlik, késedelem nélkül feljelentem, ha szükséges megzalogolom vagy letartóztatom, minden kárt tehetségemhez képest gátolok s az okozott károkat legjobb tudomásom és lelkiismeretem szerint megbecsülöm, ártatlant hamisan nem vádolólok s nem gyanúsítok, az őrizetet és szolgálásomat gazdám tudta és beleegyezése avagy mellőzhetlen szükség nélkül el nem hagyom s mindarról, a mi gondviselésem alá bízatik, mindenkor felelős leszek. Isten engem úgy segítjen!«

80. §.

A mezőőr mezőrendőrségi kihágási ügyekben, saját érzéki észleletek alapján letett esküjére való hivatkozással tett vallomása, a mennyiben a bíró által aggályosnak nem találják, ellenbizonyíték hiányában teljes bizonyító erővel bír.

81. §.

A mezőőri szolgálatra felesketett személyzet ezen szolgálat gyakorlásában nyilvános örnek tekintetik s a

törvényen alapuló mindazon jogokat élvezzi, melyek a közbiztonsági közegeket megilletik.

L. a végrehajtási rend. D) mellékletének 3-ik §-át.

82. §.

A mezőőr a bizonyítási képességet azonnal elveszti, a mint a 77. §-ban felsorol kizárási okok vagy hiányok valamelyike — kivéve hivatása teljesítése közben előállott testi fogyatkozást — beáll és ebben az esetben állásából azonnal elbocsátandó.

83. §.

A mezőőrnek hatáskörébe tartozó hivatalos felszólítására mindenki engedelmeskedni köteles, viszont azonban a mezőőrnek felelősség terhe alatt kötelessége minden törvényellenes eljárástól tartózkodni.

L. a végreh. rend. D) mellékletének 3. és 4. §§-ait.

84. §.

A mezőőr megzálogolhatja, vagy alkalmas zálog hiányában, valamint, ha az illető alkalmas zálogot adni vonatkozik, a községi előljáróság elé bekisérheti azt, kit az őrizetére bízott területen a mezei lopáson vagy az őrizete alatt levő tárgyak rongálásán rajta ért, ha az előtte ismeretlen vagy állandó lakhelye nincs.

Más egyént csak akkor tartóztathat le, ha az a mezőőr felszólításának ellenszegül, azt gyalázó szavakkal illeti vagy jelentékeny kárt okozott.

L. a végreh. rend. D) mellékletének 3. §-át.

85. §.

Ha az, a kit a mezőőrnek letartóztatni joga van, el akar menekülni, azt a mezőőr üldözőbe veheti és a felügyeletére bízott terület határán kívül is letartóztathatja.

86. §.

A mezőőr köteles a mezei lopás elkövetésén vagy a mezei vagyon egyéb rongálásán ért egyénektől a lopott tárgyakat és a lopás vagy rongálás elkövetésére használt eszközöket lefoglalni, jogában áll továbbá a mezei kár elkövetésével alaposan gyanúsítható személyektől, ha ezek más földjén éretnek, a föld terményeinek előállítására közönségesen használt szerszámokat elvenni, ha az illető igazolni nem képes, hogy azokat minő okból hozta magával.

L. a végreh. rend. D) mellékletének 3. §-át.

87. §.

A községi előjáróság a hozzá bekisért egyént haladéktalanul az illetékes hatóság elé állítja. A lefoglalt tárgyak, szerszámok és zálogok a magán mezőőrök által (75. §.) szolgálatadójuknak, a községi mezőőrök által pedig a községi előjáróságnak haladéktalanul átadandók.

A tilosban talált állatokat köteles a mezőőr behajtani és azokat a magán mezőőr szolgálatadójának, a községi mezőőr pedig a községi előjárónak átadni.

A mezőrendőri kihágás miatt való előzetes letartóztatást illetőleg l. a végreh. rend. 103. §. 6. pját.

88. §.

A mezőőrnek kötelessége minden tudomására jutott mezei kárt vagy elidegenítést a községi előjáróságnak vagy szolgálatadójának lehetőleg azonnal, de legfeljebb huszonnégy óra alatt még akkor is bejelenteni, ha a tettes előtte ismeretlen.

Ha a magán mezőőrök által szolgálatadójuknak átadott tárgyakat vagy állatokat a kárt tevő három nap

alatt nem váltja ki, azok is a községi előljárásának adandók át.

89. §.

A földbirtokosnak, bérlőnek, családtagjainak vagy alkalmazottjainak joguk van a mezei lopáson vagy a mezei vagyron rongálásán ért egyénektől a lopott tárgyakat és a lopás vagy rongálás elkövetésére használt eszközöket lefoglalni, vagy a tilosban talált állatokat behajtani, kötelesek azonban a tárgyakat vagy állatokat, ha azok három nap alatt ki nem váltatnak, a községi előljárásának átadni.

90. §.

A tilosban talált baromfi, ha behajtása nehézségekbe ütközik, megölhető. A kóbor ebeket és macskákat saját birtokán mindenki elpusztíthatja.

91. §.

A mezőrendőri kihágások által okozott károk megbecslése közvetlenül a mezőőr kötelessége.

A kár újabb megbecslését annak bejelentésétől számított három nap alatt, ha a mezőőr által eszközölt becsléssel megelégedve nem volna, mind a kárttevő, mind a károsított a községi előljárásánál kérheti.

A midőn a mezőőr a kárról jelentést tesz, egyttal azt is bejelenti, hogy mennyire becsüli a kárt.

A becslési eljárásra nézve l. a végreh. rend. 91. §-át.

92. §.

A mező-, hegy- és erdőőrök fegyelmi, fegyverviselési és fegyverhasználási ügyeire nézve a belügyi és a földmivelésügyi ministerek rendeleteileg intézkednek.

Lásd a végreh. utasítás D) mellékletét.

X. FEJEZET.

Kihágások és büntetések.

93. §.

Kihágást követ el és kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az:

a) a ki gazdasági terményeket gyümölcsös kertből, szőlőből, faiskolából vagy a mezőről lop, vagy a ki másnak földtől el nem választott termékét jogosulatlanul leszedi, levágja vagy ellopja, a mennyiben a dolog értéke hatvan koronát meg nem halad. De ha ezen esetek valamelyikénél azon körülmények forognak fenn, melyeknél a lopás, tekintet nélkül a dolog értékére, a büntető törvénykönyv 336-ik §-a szerint büntettnek minősítettik: az eset büntettet képez akkor is, ha a lopott tárgy értéke a hatvan koronát meg nem haladja, azon kivétellel, hogy ha a gazdasági terményeknek az itt felsorolt helyekről való ellopása bemászás által bekerített helyekről vitetik véghez, mely esetek kihágást képeznek, ha a lopott dolog értéke hatvan koronát meg nem halad;

b) a ki magán határ- és tilalmi jeleket jogosulatlanul szándékosan megsemmisít, elvisz, más helyre átesz, megrongál vagy kiás;

c) a ki a gazdasági terményeket, a fákat és a csemetéket vagy gyümölcsseit jogosulatlanul rongálja, levágja, kitördeli, legalyazza vagy kiássa, a mennyiben az általa okozott kár hatvan koronánál nem nagyobb.

Ezen esetekben az eljárás csak a károsult fél indítványára indítandó meg. A c) pont esetében az eljárás, ha a kihágás köztereken vagy közutakon levő fákon és csemetéken követtetett el, hivatalból indítandó meg.

A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény büntető határozatainak a mezei gazdaság érdekében az a célja, hogy a mezei tulajdonnak védelme a büntetésnek gyors kiszabása és a kihágásnak gyors megtorlása által mennél inkább biztosítottassék. Fennálló törvényeink szerint eddig is megbüntettetett az, a ki mezőgazdasági terményeket lopott, jótalanul másnak területén legeltetett vagy a ki más gyümölcsfájáról a gyümölcsöt leszedte, stb., és mégis a tapasztalat azt mutatja, hogy fennálló büntető törvényeink és eljárási rendszerünk mellett az ilyen kisebb károsításoktól a gazda megóva nem volt, mert az elkövetett kihágásnak megbüntetése annyi kellemetlenséggel és idővesztéssel volt a károsult tulajdonosra nézve összekötve, hogy annak üldözését inkább abba hagyta, minthogy a körülményes büntető birói eljárás rá nézve nagyobb kárral járt volna, mint a lopás vagy rongálás által szenvedett kár. Akkor tehát mikor egy külön törvény a mezőrendőrséget szervezi, hézagossá lett volna az, ha egyúttal a mezőrendőri kihágások gyorsabb és egyszerűbb eljárás szerinti megtorlásáról nem gondoskodott volna. Ezen célból az 1894. XII. t. cz. az 1878: V. t. cz.-be foglalt büntető törvénykönyv egyes intézkedéseit módosítja.

Az 1894. XII. t. cz. 93. §-ban idézett B. T., K. törvény 336. §-a vonatkozó részében következőleg szól:

Tekintet nélkül a lopott dolog értékére, büntetést képez a lopás, ha: 3. épületben, *bekerített helyen*, vagy hajón követtetik el, *hová a tolvaj betörés* vagy *bemászás* által jutott, vagy ha a lopás céljából a zár, vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készület feltörtetett; 5. csata, tüzvész, vízáradás, vagy más közveszély színhelyén, vagy közelében követtetik el; 6. elkövetésénél rabló- vagy tolvaj szövetségnek két vagy több tagja működött közre; 7. szolgálatban álló személy azon, kinek szolgálatában áll, vagy annak házához tartozó személyen követi el; 8. a tolvajjal házközösségben vagy közös háztartásban élő személy ellen követtetik el; 9. a lopást közhivatalnok közhivatalnoki jellegének felhasználásával követi el; 10. a tolvaj, vagy ha többen volnának, ezek egyike a lopás elkövetése végett közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbízást szinlel.

Ha a B. T. K. ezen §-a érintetlenül marad, minden kis kerti gyümölcslopás, vagy bármily bekerített helyről való lopás kriminális eljárás alatt maradt volna. A törvény 93. §-ának a.) pontja tehát azért mondja határozottan, hogy gazdasági terményeknek, kert, szőlő, faiskola vagy mezőről való ellopása, ha 60 koronánál nagyobb kárt nem okoz, még akkor is kihágást képez, ha a lopás helye be van kerítve s a tolvaj bemászott, mert ezeket az eseteket kisebb büntetéssel, de egyszersmind gyorsan akarja sujtani.

94. §.

Kihágást követ el és kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az:

a) a ki gazdasági célra szolgáló megfigyelő eszközöket, hatósági jeleket vagy mérnöki jelvényeket jogosulatlanul rongál, megsemmisít, elvisz vagy más helyre áttesz, a mennyiben az általa okozott kár hatvan koronát meg nem halad;

b) a ki jogosulatlanul zálogol;

c) a ki jogos zálogolást megghusítani törekszik, a mennyiben cselekménye a büntető törvénykönyv 165. és 368. §. értelmében súlyosabb beszámítás alá nem esik;

d) a ki mezei közös dülő-utat jogosulatlanul megszükit, másfelé irányít, elszánt vagy megrongál;

e) a ki, bár tulajdonát képező, szabadban lévő kórót, tárgyát, tarlót, avart, nádast, tőzeget oly helyen meggyújt, hogy abból másnak kára származhat és azt felügyelet nélkül hagyja, vagy a ki másnak hasonló tulajdonán gondatlanságból tüzesetet idéz elő;

f) a ki másnak területén jogosulatlanul legeltet;

g) a ki apaállatot tenyész-igazolvány megszerzése nélkül másoknak tenyésztési célokra átenged vagy a ki ily állatot másnemű állatokkal együtt a közös legelőre hajt;

h) a ki másnak földjén jogosulatlanul szekerez vagy azon marhát hajt;

i) a ki a vetésforgóra és legeltetésre nézve megállapított rendelkezéseket nem tartja meg;

k) a ki nem arankamentes luczerna vagy lóhere-magot termelés céljából forgalomba hoz;

l) a ki kendert vagy lent nem a hatóság által kijelölt helyen és megállapított módozatok mellett ázfat.

Az eljárás a *b), e), f), h)* esetekben a károsult fél indítványára, az *a), c), d), g), i), k), l)* esetekben pedig hivatalból indítandó meg.

A B. T. K. 165. §-a következőleg szól: A hatóság elleni erőszak büntettét követi el és három évig terjedhető börtönnel büntetendő az is: a ki valamely hatóságnak küldöttségét, válaszmányát, bizottságát, hivatalnokát vagy más közegét, vagy a küldöttség, válaszmány, bizottság valamely tagját vagy közegét, a törvény, vagy a hatóság meghagyásának végrehajtásában, erőszak, vagy veszélyes fenyegetés által akadályozza, vagy valamely intézkedésre kényszeríti, vagy pedig hivatalos eljárása alatt tetteleg bántalmazza. Ugyanezen büntetés alkalmazandó, hogy ha a cselekmény a fentebb megjelölt testületek vagy személyek védelmére rendelt vagy megjelent személyek ellen követetik el.

Ha tehát valaki a *mező ör* által a törvény 94. §-a értelmében jogosan fogamatba vett zálogolást erőszak, veszélyes fenyegetés, vagy tetteleges bántalmazás által törekszik meghiusítani, nem az ezen §. alapján minősülő kihágást, hanem a B. T. K. idézett 169 §-ába ütköző büntettet követ el. Kihágási eljárás alá inkább csak azon zálogolásoknak meghiusítása fog tartozni, melyet a törvény 89. §-a alapján magán egyének vettek fogamatba.

A B. T. K. 468. §-a következőleg szól: «Vétséget követ el, és hat hónapig terjedhető fogházzal, valamint ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő; a ki saját- vagy a tulajdonos beleegyezésével, vagy annak számára más ingó dolgot a haszonélvezőtől, vagy zálogbirtokostól, vagy attól, a ki a dologra nézve használati vagy megtartási joggal bir, jogtalanul elveszi.»

Ezen vétség ismérveit a *jogosulatlan zálogolás* öltheti föl, ennél fogva nem a *c)*, hanem a *b)*, pontra bir vonatkozással a mint hogy a törvény eredeti szövegében a *b)* és *c)* pont egy pontot képezett és csak a képviselőházi tárgyalások alkalmával választatott el két ponttá, a nélkül azonban, hogy a B. T. K.-re való hivatkozás helyesbítettett volna.

A tekintetben, hogy a jogosulatlan zálogolás, mikor kihágás mikor vétség, nézetünk a következő: ha a zálogvevő a zálogot szabályszerűleg átadta a községi bírónak, tehát bebizonyíthatólag nem azért zálogolt, hogy a zálogtárgyat, a zálogolás örve alatt magának vegye el, azonban mégis kiderül, hogy a zálogolásra az illető ellenében sem oka, sem joga nem volt, cselekménye az 1892. XII. t. cz. 94. §-a *b)*, pontja alapján minősül.

Ellen esetben a jogtalan elvétel esete forog fön, a mi már a B. T. K. 368. §-ába ütközö vétséget képez, s megtorlása a bíróságokhoz tartozik.

A 94. §. a) pontja alatti kihágást azért vétetett fel az 1894. XII. t. czikkbe, mert az 1891. évi XLI. t. cz. nem az ezen törvényben említett gazdasági célra szolgáló megfigyelő eszközökről, hatósági vagy mérnöki jelvényekről szól, hanem azt rendeli büntetni, a ki az ország határának megjelölésére és a polgári vagy katonai hatóság által elrendelt földmérés (háromszög-mérés) céljából alkalmazott szobrot, kő- vagy faoszlopot, árkot, kő- vagy földhalmot, gulát, czöveket vagy más jelzöt szándékosan és jogtalanul meg-rongál, megsemmisít, elvisz vagy áthelyez. A mezőgazdaságról és mező-
rendőrségről szóló törvényben tehát gondoskodni kellett arról, hogy a tago-
sitási, vagy a tulajdonos által felállított más jelvények vagy megfigyelő
eszközök, minők a csapadékmérő eszközök is, szintén védelemben része-
süljenek.

95. §.

Kihágást követ el és száz koronáig terjedhető pénz-
büntetéssel büntetendő:

a) a ki idegen szántóföldről, rétről, legelőről, kertből, gyümölcsösből vagy szőlőből füvet, trágyázó vagy fütő-
anyagot jogosulatlanul szed;

b) a ki állatokat felügyelet nélkül legeltet;

c) a ki közös vagy községi legelőkön és oly határo-
kon vagy határrészeken, hol a nyomásos gazdálkodás
van elfogadva, engedély nélkül külön csordákban, csür-
hékben és ménesekben legeltet;

d) a ki a közutakon, köztereken vagy utczákon levő
szederfákról (*morus alba*) selyemtenyésztési célra a lomb-
szedést jogtalanul megakadályozza, vagy a lombot meg-
fertőztetés által selyemtenyésztési célra használhatlanná
teszi;

e) a ki szántóföldön hátrahagyott mezőgazdasági esz-
közöket jogosulatlanul használ;

f) a ki idegen területre jogosulatlanul megy vagy
jogtalanul azon átjár és onnét az illető felhívása folytán

el nem távozik, vagy a ki tilalmi jelzéssel ellátott idegen területre jogosulatlanul megy vagy jogszerűen azon átjár, a mennyiben cselekménye a büntető-törvény 421. §-a értelmében súlyosabb beszámítás alá nem esik;

g) a ki másnak mivelés alá vett földeire állatokat gondatlanságból bemenni enged vagy betiltott mezei utat használ;

h) a ki jogosulatlanul tarlóz vagy böngész;

i) a ki másnak földjére jogosulatlanul trágyát, csontot, döglött állatot, követ, cserepet és szemetet visz, illetőleg elás; avagy ha másnak földjén gödröt ás, vásznat fehérit, ruhát szárít vagy kendert áztat;

k) a ki a káros állatokat, illetőleg növényeket a hatóság figyelmeztetése dacára a kitűzött határidő alatt irtani elmulasztja;

l) a ki a homok-, agyag-, kő-, mész- és egyéb gödröket vagy kutakat bekeríteni a hatóság utasítása ellenére elmulasztja;

m) a ki parancsoló szükség nélkül a rábizott állatokat kellő felügyelet nélkül hagyja;

n) a ki az utak vagy bekerített földek elzárására szolgáló kerítéseket, sorompókat, kapukat és más hasonló készülékeket jogosulatlanul kinyit;

o) a ki a hasznos madarakat pusztítja, azoknak fészkeit és tojásait, fiait elszedi vagy azokat hatósági engedély nélkül forgalomba hozza;

p) a ki a rothadásos méh törzseit a baj felismerése után azonnal meg nem semmisíti;

r) a ki saját területén bárminemű döglött állatot tudva elásatlanul hagy, vagy bármely területen elásott döglött állatot jogosulatlanul kiás;

Az eljárás az *a), e), f), g), h), i)* és *n)* pontok alatti esetekben a károsult fél indítványára, a *b), c), d), k), l) m), o), p)* és *r)* pontok alatti esetekben hivatalból indítandó meg.

A B. T. K. 421. §-a következőleg szól: »A ki másnak ingatlan vagytonát jogtalanul elfoglalja, vagy szándékosan és jogtalanul megrongálja, vagy annak a földtől el nem választott termékét fölhasználja, a mennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fön és az okozottk ár öt forint értéket fölülmül: vétséget követ el és három hónapig terjedhető fogházzal, valamint kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. A bünvádi eljárásnak csak a sértett fél indítványára van helye.«

Ennélfogva a jelen szakasz *f)* pontja értelmében csak akkor büntethető kihágási uton a jogtalan eljárás, ha vagy semmi, vagy 5 frton alól levő kár okoztatott. A K. B. T. K. (1879: XL. t. cz.) a büntetés és az eljárási illetékesség tekintetében az 1894.: XII. t. cz. szóban levő rendelkezésével ellenkezvén, az utóbb idézett törvény 121. §-a értelmében, mezei kártételeknél figyelembe nem jöhet.

96. §.

A mennyiben a jelen törvény 78-ik §-ában foglalt intézkedés szerint a szolgálatból elbocsátott vagy kilépő mezőőr esküjének letételéről tanuskodó bizonyítványát és szolgálati jelvényét, legkésőbbben a szolgálatból való eltávozása előtti napon a községi előljáróságnak át nem adná, kihágást követ el és egyszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

97. §.

A 93., 94., és 95. §§-okban felsorolt cselekmények, ha a kár hatvan koronánál nagyobb, a büntetőtörvények alapján bírálандók el, ha ellenben a károsult fél panaszára megindítandó ügyekben, a károsult fél kártérítési igényét hatvan koronára szállítja le, a cselekmény felett a mezőrendőri kihágások elbírálására a jelen törvény szerint illetékes hatóság ítél.

Az eljárás és hatósági illetékességre nézve l. a végr. 103. rend. §-át

98. §.

Mezőrendőri kihágásnál a cselekmény súlyosabb be-
számítás alá esik, ha a kihágás vásár- és ünnepnapon
vagy a vásár- és ünnepnapot megelőző hétköznapon,
továbbá ha éjjel, bekerített helyen vagy határozott figyel-
meztetés ellenére követtetett el; vagy ha a mezei lopás
elkövetésére valaki a lopás helyszínén szekérral jelent
meg.

E §-ban új és más törvényeink hasonló intézkedéstől eltérő azon
rendelkezés, hogy a mezőrendőri kihágásnál a cselekmény súlyosabb be-
számítás alá esik akkor is, ha a kihágás vásár- vagy ünnepnapot meg-
előző hétköznapon követtetett el vagy ha a mezei lopás elkövetésére valaki
a lopás színhelyén szekérral jelent meg. Az első minősítés hazai külön-
leges viszonyainkból következik, a mennyiben élvezeti czikkeket, mint
gyümölcsöt és veteményt rendszerint az ünnepnapot megelőző napon
szoktak lopni. A második pedig azon nem ritkán előforduló esetek meg-
torlására lett a törvénybe fölvéve, hogy egyes vidékeken különösen aratás
és a termények betakarításának idején a lopások azon módja se hallatlan,
hogy a helyszínére szekérral mennek és több tulajdonosnak terményeiből
szekérszámra lopnak.

99. §.

Visszaesés esetében, ha az utolsó büntetés kiállá-
sától két év még nem telt el, a 93., 94. és 95. §§-okban
meghatározott legmagasabb büntetés kétszerese is meg-
állapítható.

A községi eljáróság a törvény 117. §-a értelmében 40 koronánál
súlyosabb büntetést ki nem szabhat. Az ennél súlyosabban büntetni vélt
eseteket köteles a főszolgabíróhoz fölterjeszteni.

100. §.

A jelen törvény szerint büntetendő cselekményekre
is, a mennyiben az eltérő határozmányokat nem tartal-
maz, a kihágásokról szóló büntető-törvénykönyv (1879:
XL. t.-cz.) általános határozmányai érvényesek.

A K. B. T. K.-nak ezen törvényvel kapcsolatosan figyelembe vehető
ntézkedéseit l. a végr. rend. 100. §-ában.

101. §.

A mezőrendőri kihágásokból befolyó pénzbüntetések felerészben az országos közgazdasági alapot, felerészben pedig azon községet illetik meg, melynek területén a kihágás elkövetett.

A mezőőr szegődségében a befolyó büntetéspénzek bizonyos, de azok 25%-át meg nem haladható része is biztosítható. Ebben az esetben a befolyó büntetéspénzből első sorban a biztosított százalék vonandó le s csak a fennmaradó rész osztandó meg.

A mezőrendőri kihágásokból a községet megillető pénzbüntetéseknek felhasználása iránt a belügyi és a földmivvelésügyi ministerek rendeletileg intézkednek.

A mezőrendőri kihágások után a községet megillető pénzbüntetéseknek elszámolása és felhasználása iránt l. a végr. rend. 101. §-át.

XI. FEJEZET.

Hatóságok és eljárás.

102. §.

Mindazon ügyekben, a melyek a jelen törvény szerint hatósági intézkedést igényelnek, ha a jelen törvény egyes szakaszaiban külön illetékesség nem állapított meg, a kihágási ügyeket kivéve, a következő hatóságok illetékesek:

Első fokban:

1. a székes fővárosban a kerületi előljáró;
2. rendezett tanácsú városokban a polgármester, törvényhatósági joggal bíró városokban a tanács;
3. kis- és nagyközségekben a járási főszolgabíró.

Másodfokban:

1. vármegyékben az alispán;

2. törvényhatósági joggal bíró városokban a közigazgatási bizottság; a székes fővárosban a tanács.

Harmadfokban:

a földmivelésügyi minister.

Lásd a végrehajtási rend. X. és XI. fejezetét.

Az ezen szakaszban felsorolt hatóságoktól eltérő hatósági forumok vannak megállapítva a törvény 9., 10., 11., 12., 14., 29., 34., 35. és 72 §§-aiban; a felelősségi jog pedig korlátolva van a törv. a 10., 11., 29. és 34. §§-aiban foglalt esetekben.

103. §.

A jelen törvény szerint minősített kihágási ügyekben illetékes:

Első fokban:

1. a székes fővárosban a kerületi előljáró;
2. a törvényhatósági joggal bíró városokban a rendőrkapitány vagy a tanács által e célra megbízott tisztviselő, rendezett tanácsú városokban a polgármester, vagy helyettese;

3. kis- és nagyközségekben:

ha a kár negyven korona értéket meghalad, a járási főszolgabíró;

ha ellenben a kár negyven korona értéket meg nem halad, vagy a károsult a 110. §-ban jelzett kárdijjal megelégszik;

a) nagyközségekben a bíró az előljáróság egy tagjával és a jegyzővel vagy helyettesével;

b) kisközségekben a bíró az előljáróság két tagjával.

Másodfokban:

a) a székes fővárosban, a rendezett tanácsú és törvényhatósági joggal bíró városokban a közigazgatási bizottság;

b) vármegyékben:

1. nagy- és kisközségekől érkező és első fokban az előljárárság által elbirált esetekben a főszolgabíró;

2. a főszolgabíró által első fokban elbirált esetekben a közigazgatási bizottság.

Harmadfokban :

a közigazgatási bizottság a főszolgabíró másodfokú határozata ellen és a földmivelésügyi minister, közigazgatási bizottság másodfokú határozata ellen.

A közigazgatási bizottságot e törvény vonja be a rendőri kihágási ügyek ítélkező forumai közé.

Az eljárási szabályok a mezőrendőri kihágásokra nézve a végr. rend. X. fejezetében foglaltatnak, melynek I. része a kis és nagy községi előljárárságok, II. része pedig a járási főszolgabírák, a törvényhatósági városi rendőrkapitányok vagy a tanács által megbízott tisztviselők és a rendezett tanácsú városok polgármestereinek eljárását szabályozza.

A belügyministernek a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágások eseteiben követendő eljárás szabályozása tárgyában 1880. évi 38,547. sz. a. kelt rendelete mezőrendőri kihágási ügyeknél hatályát vesztette.

104. §.

A községi előljáró az átadott állat elhelyezése iránt intézkedik s a zálogként letartóztatott marha tulajdonosát és a károsultat, ha azok előtte ismeretesek, legkésőbb negyvennyolcz óra alatt értesíti, hogy ha ez utóbbi nyolcz nap alatt igényét nem érvényesíti, a marha a tulajdonosnak kiadatik.

Ha a károsult igényét nyolcz nap alatt érvényesítette, a községi előljáró, a marha tulajdonosa és a károsult közt a kártérítésre nézve a békés kiegyezést megkísérli s ha ez nem sikerül, meghatározza az állattartásért járó díjat és a leteendő biztosíték összegét s ezek lefizetése mellett a zálogba vett marhát a tulajdonosnak kiadja.

Az előljáró ebbeli intézkedése ellen a megállapított

összeg letétele után az összeg nagyságára nézve felebbezésnek van helye.

A törvény ezen §-a folytatását képezi a 86., 87., 88., 89. §§-aiban foglalt intézkedéseknek.

L. a végr. rend. 104. §§-ait.

105. §.

Ha a zálogban levő állat tulajdonosa a községi előljáróság intézkedésétől számítva nyolcz nap alatt nem jelentkezik vagy más biztosítékot nem nyújt, a zálogba vett állatok kellő közhirrététel után, nyilvános árverés útján eladandók.

Az ekként befolyt pénz első sorban a tartási költségek, a hajtópénz és az eljárási költségek fedezésére, azután a kárdijak, illetőleg a károk megtérítésére fordítandó.

Az esetleg fenmaradó összeg az állat tulajdonosának, ha az a kár megtörténtétől számítandó egy év alatt jelentkezik, visszaadandó, ellenkező esetben felerészben a községet, felerészben pedig az országos közigazdasági alapot illeti.

Ugyanazon eljárás alkalmazandó abban az esetben is, ha gazdátlan állat találtatott.

A jelen törvény alapján, a mezei kártételekkel kapcsolatosan három nemű pénzek folynak be a községi előljáróshoz:

1. A zálogba vett s ki nem váltott, vagy gazdátlan állatokból befolyó pénzek; (a törv. 105., 106. §-ai);

2. az elkobzott tárgyak eladásából befolyó pénzek (a törv. 106 §.);

3. a mezőrendőri kihágások miatt kirótt büntetéspénzek (a törv.

114. §.)

Az 1. és 3. alatt említett pénzek felerészben a községet, fele részben az orsz. közigazdasági alapot, a 2. alatt említettek a községi szegény alapot illetik. (Kezelésükre nézve l. a végr. rend. 105 §-át.) A talált tárgyakra vonatkozólag a jelen törvény nem intézkedik, az azok után befolyt összegek tehát mint eddig, úgy jövőre is az államkincstárt illetik.

106. §.

Az elvett és a községi előljárásnak átadott tárgyakat, eszközöket és zálogokat a községi előljáróság őrizetbe veszi és azoknak tulajdonosát és a károsítottat, ha előtte ismeretese, legkésőbb negyvennyolcz óra alatt értesíti, hogy ez utóbbi, ha igényét nyolcz nap alatt nem érvényesíti, a zálogtárgyak a tulajdonosnak visszaadatnak.

Ha a károsult igényét nyolcz nap alatt érvényesítette, a községi előljáró a zálogtárgy tulajdonosa és a károsult közt a békés kiegyezést megkísérli s ha ez nem sikerül, meghatározza a leteendő biztosíték összegét és ennek lefizetése mellett a zálogba vett tárgyat a tulajdonosnak kiadja. Az előljáró ebbeli intézkedése ellen felelősségnek nincs helye.

A romlásnak kitett tárgyakat a községi előljáróság haladéktalanul értékesíti.

A romlásnak kitett tárgyakért befolyt pénz aként használandó föl, mint a törv. 107. § értelmében a 8 napi határidőn túl eladott állatok vagy zálogtárgyak után bevett összegek.

107. §.

Ha a károsult kártérítési igényét nyolcz nap alatt nem érvényesítette és ezen idő alatt a zálogtárgy tulajdonosa nem jelentkezik vagy más biztosítékot nem nyújt, a zálogba vett tárgyak eladandók.

Az ekként befolyt pénz első sorban a hajtópénz és a költségek, azután pedig a kárdijak, illetőleg károk megtérítésére fordítandó.

Az esetleg fenmaradó összeg a zálogtárgy tulajdonosának, ha az a kár megtörténtétől sázmitandó egy év

alatt jelentkezik, visszaadandó, ellenben pedig a községi szegényalap javára bevételezendő.

L. a végr. rend. 107. §-át.

108. §.

A büntetéssel egyidejűleg a hatóság a költségek és a kártérítés érdemében is határoz.

109. §.

Állatok által okozott kárnál a károsultnak jogában áll az okozott kár megtérítése helyett a kárdij megfizetését kivánni, ezen esetben a kár mennyiségének bizonyítása nem szükséges.

A kárdij az elkövetés idejétől számítva négy hétig követelhető.

110. §.

A kárdij legelőkön:

1 drb lóért, öszvérért, szamarért vagy szarvasmarháért . . .	egy korona
1 drb kecskéért	hetven fillér
1 » sertésért	ötven »
1 » juhért	harmincz »
1 » lúdért	tíz »
1 » más baromfiért	öt »

Ha a legeltetés bevetett, illetve beültetett földeken, réteken, árvédelmi vagy csatornatöltéseken történt, a kárdij kétszeres, ha pedig a mezei termények érési idejében avagy kertekben, faiskolákban vagy szőlőkben, avagy általában éjjel történt, a kárdij háromszoros összege állapítandó meg.

111. §.

A hajtópénz lovak és sertéseknél darabonként negyven, szarvasmarháknál, szamaraknál, öszvéreknél és kecs-

kéknél darabonként husz, egyéb gazdasági állatnál darabonként tiz fillér. Éjnek idején a hajtópénz kétszeresen számítandó.

Husz darabot meghaladó csapatoknál az első husz darabon felül a hajtópénznek csak fele jár.

Ezen összeg a behajtót illeti s fizetésre, ha a behajtott állatok többeknek tulajdonát képezik, a behajtott állatok tulajdonosai egyetemlegesen kötelesek.

112. §.

Családtagok, továbbá gyámság és gondnokság alatt álló egyének által elkövetett károkért a családfők, gyámok és gondnokok, a cselédek által okozott károkért pedig gazdáik felelősek, ha a kötelességszerű felügyeleti jog gyakorlását elmulasztották.

A visszkereseti jog a cseléd ellenében a gazda számára fenmarad.

Állatok által okozott károkért azok gazdája felelős.

113. §.

A mezei kárnak érvényesítése iránti jog, a kár megtörténtétől számítandó hat hónap alatt elévül. Az ítéletben megállapított kártérítés elévülésére nézve a polgári törvények rendelkezései irányadók.

114. §.

Az ítéletben a pénzbüntetéssel együtt meghatározandó egyszersmind az elzárás tartama, mely a pénzbüntetés behajthatlansága esetén ennek helyébe lép.

Öt koronáig terjedő pénzbüntetés helyett egy napi elzárás állapítandó meg, az elzárás azonban tizenkét óránál kevesebb nem lehet.

115. §.

A hatóságnak joga van a pénzbüntetést akként átváltoztatni, hogy elzárás helyett a büntetés közmunka teljesítése által is leróható legyen, midőn egy napi elzárás helyett egy napi közmunka teljesítendő.

Ha az elítélt az első felszólítás után huszonnégy óra alatt a közmunka teljesítését meg nem kezdené és a kiszabott egész közmunkát egymásután le nem szolgálná, ellene az ítéletben kiszabott elzárás ugy alkalmazandó, mintha semmi közmunkát sem teljesített volna.

L. a végrehajtási rend. 115. §-át.

116. §.

Azon költségek, melyek a hatóságok által ezen törvény alapján a birtokosok terhére elrendelt munkákból merülnek fel, közadók módjára hajtandók be.

117. §.

Mindazon esetekben, midőn a felebbezés magában a törvényben kizárva nincs vagy más felebbezési határidők nincsenek megállapítva, a felebbezésnek a határozat kézbesítésétől számított tizenöt nap alatt van helye.

Két hatóság egybehangzó határozata után felebbezésnek csak az esetben van helye, ha vagy az eljárt hatóság nem volt illetékes, vagy nem a jelen törvény szerint minősülő cselekmény felett ítélezett vagy pedig, ha a felebbezés a közérdek megóvása céljából indokolt.

A községi előjáróság 40 koronánál súlyosabb büntetést ki nem szabhat, az ennél súlyosabban büntetni vélt eseteket tartozik elbirálás végett a főszolgabíró elé terjeszteni, ki is abban ítélezni köteles.

A községi határozatok csak a közigazgatási bizottságig, a fõszolgabírói határozatok pedig a földmivelésügyi ministerig felebbezhetõk.

A felebbezés ki van zárva:

1. az elsõ fokú hatóság határozatai ellen a törvény 34. §-ában említett esetekben;
2. a másod fokú hatóság határozatai ellen a törvény 10., 11. és 29. §§-aiban említett esetekben.

118. §.

A földmivelésügyi minister felhatalmaztatik, hogy a belügyi és igazságügyi ministerekkel egyetértõleg a kár-terítésekre és kihágásokra vonatkozó részletes eljárási szabályokat kiadhassa.

A részletes eljárási szabályok a végrehajtási utasítás X. és XI. fejezete alatt foglaltatnak.

XII. FEJEZET.

Zár határozatok.

119. §.

Felhatalmaztatik a földmivelésügyi minister, hogy Fiume városára és kerületére nézve ezen törvényt külön rendelettel léptethesse hatályba és a kibocsátandó rendeletben a jelen törvényben az ottani viszonyoknak megfelelő módosításokat tehessen meg.

120. §.

A földmivelésügyi minister fölhatalmaztatik, hogy a jelen törvény végrehajtására vonatkozó rendeleteket kiadhassa, azokat hatályon kívül helyezhesse vagy módosíthassa.

121. §.

Jelen törvény életbeléptével a mezőrendőrségről szóló 1840: IX. törvenyczikk, valamint általában mindazon törvények, rendeletek és szabályok, melyek a jelen törvény tárgyára vonatkoznak és annak határozataitól eltérnek, hatályon kívül helyeztetnek.

A közutakról és vámokról szóló 1890: I. törvenyczikknek a jelen törvény által nem módosított határozatai érintetlenül hagyatnak.

A hatályon kívül helyezett törvények és rendeletek az illető szakaszokhoz fűzött jegyzetekben meg vannak említve. Az egyes szakaszoknál említettekén kívül hatályon kívül helyeztettek az osztrák polg. törvénykönyvnek a határjelzésekre vonatkozó s a jelen törvény intézkedésével analog határozmányai, az ország azon részében természetesen, a hol az osztrák polgári törvénykönyv érvényben van, nemkülönben a belügyi miniszternek az erdélyi részekre és a polgárosított határőrvidékre vonatkozó, a mezei hites rendőrszemélyzetről és mezőrendőri kihágásokról szóló 1885. évi 2357. sz. rendelete.

Ezen §. intézkedése, a törvény határozmányjaival rokon tárgyú szabályrendeletek revízióját teszi szükségessé. A végrehajtási utasítás ezt az állattenyésztési, legeltetési, faiskolai és befásítási, valamint a pásztorokra vonatkozó szabályrendeletekre nézve kifejezetten elrendeli.

A közutak és vámokról szóló 1890: I. t.-cznek csupán egy intézkedését érinti ezen törvény, a 134. §-t, melyet a 59. §-ban hatályon kívül helyez.

122. §.

Jelen törvények végrehajtásával a földmivelésügyi- belügyi- és igazságügyi ministerek bizatnak meg.

123. §.

Jelen törvény életbelépésének idejét a földmivelésügyi minister rendelettel állapítja meg.

RENDELET

A

MEZŐGAZDASÁGRÓL ÉS MEZŐRENDRŐRSÉGRŐL

SZÓLÓ

1894. ÉVI XII-IK TÖRVÉNYCZIKK

VÉGREHAJTÁSA TÁRGYÁBAN

1851

/1866/

48,000

VII/I/a 894.

Valamennyi törvényhatóságnak.

(Fiumme kivételével).

A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. XII. t.-cikket az ugyanezen törvény 123. §-ában nyert felhatalmazás alapján folyó évi november hó 1-én léptetem életbe.

Az ezen törvény végrehajtása tárgyában, jelen szám és kelet alatt a belügyi és igazságügyi miniszter urakkal egyetértőleg kiadott rendeletemnek . . . *példányát*, idezárva oly felhívással küldöm meg a közönségnek, hogy azt tekintettel a törvény gyakorlati jelentőségére és nagy fontosságára, az egyes községekben hirdesse ki, — a községi, illetve körjegyzők által a községi képviselőtestületi üléseken olvastassa fel és részletesen magyaráztassa meg.

A szóban levő törvény végrehajtására vonatkozólag hatáskörébe utalt intézkedéseket pedig a jelen rendeletben foglalt utasítások szerint mielőbb foganatosítsa.

A törvény végrehajtásával kapcsolatos teendők közül határidőhöz vannak kötve a következők:

1. A nyomásos gazdálkodásban érdekelt birtokosok összehívására szolgáló hirdetmény (l. mellékelt rendeletem 2-ik §-át) kibocsátása: 1895. évi február hó 1-ig.

2. A közös legelő használatában érdekelt birtokosok összehívására vonatkozó hirdetmény (l. a mellékelt rendeletem 6. §-át) kibocsátása: 1895. évi február hó 1-ig.

3. A káros vizmosásokra vonatkozó bejelentések megtevétele (l. a mellékelt rendelet 13. §-át) 1895. évi november hó 1-ig.

4. A haszonállatok összeírása (l. a mellékelt rendelet 23. §-át) évenként márczius hó 31-ig.

5. Az állattenyésztési szabályrendeletek átdolgozása: (l. a mellékelt rendelet 24. §-át) 1895. évi április 30-ig.

6. A járási mezőgazdasági bizottságok szervezéséről szóló szabályrendeletek megalkotása (l. a mellékelt rendelet 38. §-át) a jelen rendeletem vétele után következő törvényhatósági közgyűlésig.

7. A birtok határainak jelzésére vonatkozó szabályrendelet megalkotása (l. mellékelt rendeletem 33. §-át) 1895. évi november hó 1-ig.

8. A községi faiskolák rendbehozatalára vonatkozó intézkedések megtételére (l. a mell. rend. 43. §-át) 1895. évi november hó 1-ig.

9. Az 1894. XII. t-cz. 46. és 49. §-ában említett s a községi faiskolák művelési irányára, illetve a közutak befásítására vonatkozó szabályrendeletek megalkotása (l. mell. rend. 46. §-át) 1896. évi január hó 1-ig.

10. A mezőgazdaságra hasznos állatok tekintetében hozzám való jelentéstétel (l. mell. rend. 58. §-át) 1895. évi november hó 1-ig.

11. A megalakult hegyközségekről való jelentéstétel (l. mell. rend. 62. §-át) 1896. évi január hó 1-ig.

12. A mezőőrök javadalmazásának az 1895. évi községi költségvetésekbe való fölvétele, pótköltségvetés útján (l. mell. rend. 75. §-át) rendeletem vétele után azonnal.

13. A szabályszerűen alkalmazott fölesketett mező (hegy) örök alkalmazása (l. mell. rend. 75. §-át) legkésőbb 1895. évi április hó 1-ig.

14. A szóban forgó törvény alapján fölmerült kihágási ügyekkel kapcsolatosan és a gazdátlan jószágok eladásából befolyt pénzek nyilvántartására vonatkozó könyvek berendezése (l. mell. rend. 101. §-át) jelen rendeletem vétele után azonnal.

Ezen teendőkre a törvényhatóság figyelmét ezennel különösen fölhívom.

A törvény végrehajtásával kapcsolatos nyomtatványok, valamint a mező (hegy) őri szolgálati jelvények beszerzésére vonatkozólag a következőkről értesitem a közönséget:

a) a mező- és hegyöröknek a mellékelt füzet alakjában kiállított szolgálati könyvei darabonként tíz fillérért az »Országgyűlési Értesítő« kő- és könyvnyomdája részvény-társaságtól (Budapest, vármegye-utca 11—13. sz.) szerezhető meg. A társaság ezen könyvecskéket állandóan készletben fogja tartani s a törvényhatóság által tett megrendeléseket bérmentesen fogja teljesíteni.

A törvényhatóság által ezen szolgálati könyvek darabonként 30 fillérért adandók a mező (hegy) örököt alkalmazóknak. Az árkülönbözet a szóban forgó törvény végrehajtásával kapcsolatos nyomtatványok előállításának költségeinek fedezésére fordítandó és a törvényhatóság által szabályszerűen elszámolandó.

b) A többi nyomtatványokból, t. i. az állatösszeírási lapokból, az apaállatok beszerzésénél használandó szemle jegyzőkönyvekből és a kihágási jegyzőkönyvekből az első szükséglet fedezésére a példányokat külön fogom megküldeni.

c) A mező (hegy) őri jelvények a mellékelt minták szerint kiállítva, az 1894: XII. t. cz. 102. §-ában említett elsőfoku hatóságok hivatalos megkeresésére, valamennyi kir. adóhivatalnál darabonként 50 fillér, a mező- (hegy) örököt alkalmazók által fizetendő árban lesznek kaphatók s a megkereső hatóságoknak a kir. adóhivatalok által hivatalosan megküldendőek.

Végül értesitem a törvényhatóságot, hogy a mezőrendőri kihágásokból befolyó pénzbüntetések és a gazdátlan állatok eladásából befolyó pénzek kezelése és elszámolása iránt jelen rendeletem másként intézkedvén, hivatali elődömnök 1889. évi 39,441. sz. a. e tárgyban kiadott rendeletét hatályon kívül helyezem. A hatóságoknak azon kötelezettsége tehát, hogy az említett pénzekekről hozzám havonként jelentést tegyenek, megszűnik.

Budapest, 1894. évi október 17-én.

Festetits s. k.

A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII-ik törvénycikket, 1894. évi november hó 1-én, a törvény 123. §-ában foglalt fölhatalmazáshoz képest életbe léptetem s annak végrehajtása tárgyában a belügyi és az igazságügyi minister urakkal egyetértőleg a következőket rendelem.

I. FEJEZET,

A földbirtok gazdasági használatáról.

1. §.

A törvény 1. §-a kimondja, hogy mezei földbirtokát a törvény korlátai között gazdaságilag mindenki szabadon használhatja.

A midőn a törvény e szerint a birtok szabad használatának elvi alapjára helyezkedik, tekintettel van egyszersmind az ország egyes vidékeire és azon községeire, a hol a fennálló gazdasági viszonyok közepette az ugynevezett nyomásos gazdálkodás fönntartása a birtokosok érdekében áll: következőleg a külső birtok mezőgazdasági kezelésének egyes részletei, közös elhatározással állapítandók meg.

2. §.

1. A törvény 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10. és 11. §-ai szabályozzák azon módozatokat, melyek szerint az érdekelt birtokosság, mindazon községekben, a hol a nyomásos (fordulós) gazdálkodás jelenleg is gyakorlatban van, azt továbbra is fenntarthatja, üzheti s az ezen gazdálkodásból fölmerülő, közös elhatározást igénylő kérdéseket eldönt-

heti, a határozatokat végrehajtatja s a költségeket fedezi. A törvény 2. §-a a nyomásos gazdálkodásnak azon községekben való fentartásáról szól, a melyekben a külső birtok:

a) tagosítatlan határookban vagy határrészekben fekszik;

b) tagosított határookban fekszik, de több dülőben van kiosztva;

c) réteknél oly kis parcellákból áll, hogy azok egyenkint nem alkalmasak a legeltetésre

Hogy az ily községek legnagyobb részében a birtokhasználat tekintetében jelenleg fennálló rendezetlen állapot mielőbb megszüntetessék, jelen törvény életbe léptétől számított három hó alatt a járási főszolgabírák által utasítandók a törvény 2. §-a alá eső községek előljáróságai, miszerint a községben szokásos módon a következő hirdetményt tegyék közzé:

Minta.

Hirdetmény.

A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. törvényezikk 2. §-a értelmében fölhivatlak azon birtokosok, a kik a községi határnak nyomásokba osztott részeiben földbirtokkal bírnak, hogy a jelen hirdetmény keltétől számított 30 nap mulva azaz:

189 évi.....hó.....ik napján.....helyiségében tartandó közgyűlésen jelenjenek meg.

Ezen közgyűlésen a birtokosság a fölött fog határozni, hogy a nyomásos gazdálkodás a községben továbbra is fenntartassék-e?

A következő birtokosok:

.....

.....

.....

minthogy a nyomásba eső területen bekerített területük, szőlőjük, önálló tagjuk, önálló pusztájuk van, ezen közgyűlésen csak az esetben bírnak szólás és szavazatjoggal, ha birtokukat a nyomásba osztatni akarják.

Tudnivalók: 1. A nyomásos gazdálkodás a törvény szerint csak akkor tartható fenn, ha az érdekelt birtokosoknak birtok arány szerint számított két harmadtöbbsége a nyomásos gazdálkodás fentartására szavaz.

Ha a nyomásos gazdálkodás fenntartását az érdekelt birtokosság

birtokarány szerint számított két harmad többséggel elhatározza, ezen határozat hat éven belül meg nem változtatható.

Az 1894-ik évi XII. t. cz. 3. §-a szerint egyes területek a nyomásokba való beosztásból az esetre, ha ezáltal a többi birtokrészekben a nyomásokos gazdálkodás meg nem nehezítették, akkor is kibocsáthatók, ha nincsenek bekerítve, vagy szőlővel beültetve, vagy nem képeznek önálló puszta, illetőleg különálló gazdasági területet vagy tagot.

Fölhivatnak azon birtokosok, a kik a törvény ezen engedélyével élni akarnak, hogy eziránti igényüket a községi előljárásnak a közgyűlés határideje előtt egy nappal jelentsék be. Bejelentéseik fölött a közgyűlés birtokarány szerint számított szavazattöbbséggel dönt.

A közgyűlésen (főszolgabíró, szolgabíró, főszolgabíró által megbízott) fog elnökölni.

Kelt.....

..... község előljárása.

(P. H.)

A községben nem lakó érdekelt birtokosok ezen közgyűlésre írásban hivandók meg.

2. Ezen a közgyűlésen a főszolgabíró, vagy helyettese köteles elnökölni. A mennyiben a főszolgabíró vagy helyettese az elnöki tisztt ellátásában elháríthatlanul akadályozva lenne, a közgyűlésen való elnököléssel alkalmas egyént bizhat meg s annak nevét a hirdetmény kibocsátása előtt esetleg a gyűlés megtartása előtt a községi előljárással közli.

A jelen törvény alapján tartott többi birtokossági közgyűléseken a főszolgabíró akkor elnököl, vagy e célból akkor küldi ki helyettesét, ha szükségét látja; egyébként a mennyiben a birtokosság a törvény 11. §-a értelmében szervezve nem volna, a községi bíró köteles elnökölni.

A birtokossági közgyűléseken a jegyzői teendőket a községi vagy körjegyző, esetleg a közgyűlés által a jegyzői teendők elvégzésére megválasztott egyén teljesíti.

3. A birtokossági közgyűlésen az elnöklő hatósági személy mindenek előtt figyelmezteti a megjelentekeket a hozandó határozatok gazdasági fontosságára s fölolvassa az előljárással által kibocsátott hirdetményt.

Ezután egyszerű birtokarány szerinti többséggel azon

bejelentések fölött határoz a közgyűlés, melyek szerint egyes birtokosok birtokuknak a nyomásokból való kivonását kérik. Azok a birtokosok, a kiknek birtoka a nyomásos beosztásból a közgyűlés által kivétellett, a további határozatok hozatalában részt nem vesznek.

Másodszor azon kérdés fölött rendelendő el a szavazás, hogy kívánja-e a birtokosság a nyomásos gazdálkodás fönntartását vagy sem?

A szavazatok akként állapítandók meg, hogy az igennel és nemmel szavazók birtoka terület szerint külön-külön összegeztetik. Az összegezésnél a katasteri egyéni birtokívek összesítése (summáriuma) használandó.

A mely községben a községnek mint jogi személynek telekkönyvi tulajdonát képező földbirtoka a nyomásba esik, a községi képviselő-testület a birtokossági közgyűlést megelőzőleg köteles határozni az iránt, hogy a község mint birtokos a nyomásos gazdálkodás fenntartása mellett szavaz-e vagy sem?

Ha a nyomásos gazdálkodás fönntartása mellett szavazók birtokterületének összege, az egész a nyomásokba eső határnak két harmadánál több, a törvény 2. §-a értelmében kimondandó azon határozat, hogy a községben a nyomásos gazdálkodás fönntartatik.

Ezen határozat meghozatala után birtokarány szerinti többséggel az döntendő el, hogy a birtokosság a nyomásos gazdálkodás ügyeinek vitelével a községi előljáróságot szándékozik-e megbizni, vagy pedig a törvény 11. §-a alapján külön tanácsot és végrehajtó szerveket választ.

Ez utóbbi esetben a birtokossági tanács a közgyűlés által birtokarány szerint számított szavazattöbbséggel megválasztandó.

Ha az igennel szavazók birtokterülete a nyomásokba eső határ $\frac{2}{3}$ részénél kisebb, határozatként az mondanó ki, hogy a birtokosság a nyomásos gazdálkodás fönntartását nem kívánja s a közgyűlés föloszlatandó.

4. A hol a nyomásos gazdálkodás fönntartatott, az első birtokossági közgyűlésen, miután határozat hozatott az

íránt, hogy az ügyvitellel az előjáróság vagy a birtokossági tanács bizassék-e meg s az meg is választatott: a törvény által rendelt további teendők tekintetében való javaslattételre az előjáróság, illetve a birtokossági tanács kiküldendő, s a közgyűlés föloszlatandó.

Minthogy pedig ezen határozat a törvény 2. §-a szerint a törvényhatóság jóváhagyása alá bocsátandó, a birtokossági gyűlésről fölvett jegyzőkönyv, a gyűlésen részt vett birtokosok név és birtokszerint való föltüntetésével, s a gyűlés szabályszerű összehívását igazoló előjárósági jelentéssel együtt rendes közigazgatási uton a törvényhatósági közgyűlés elé terjesztendő.

5. Az első birtokossági közgyűlés fentebb említett határozatának jóváhagyása után az előjáróság, illetve a birtokossági tanács javaslatot dolgoz ki a következőkre nézve:

a) miként osztassanak be a nyomásokba a határ egyes részei?

b) mely időponttól kezdve lehet a közös dűlőben levő rétre, tarlóra, ugarra marhát és mennyit kihajtani?

c) hány pásztor fogadtassék föl?

d) az apaállatokat a birtokosság szerezzé-e be, vagy azoknak megszerzését a községre bizza?

e) mi legyen az ügyvitellel megbízottak javadalma? s végül

f) javaslat teendő a nyomásos gazdálkodás folytán az érdekeltek által fedezendő költségek teljes előirányzata nézve.

A javaslat a birtokosoknak újlag, legalább 30 napi határidőre összehívandó közgyűlése elé terjesztetik, mely a fölött birtokarány szerint számítandó többséggel dönt.

A javaslat tekintetében hozott határozat végrehajtás végett a községi előjáróságnak, illetve a birtokossági tanácsnak adatik ki, mely a költségeket kiveti s behajtásuk íránt intézkedik.

Az apaállatok beszerzése és tartása folytán felmerült költségek az anyaállatok létszáma, a többi költségek birtokarány szerint osztandók föl s a községi előljáróság által közadók módjára hajtandók be.

A községi előljáróság, illetve birtokossági tanácsnak az ezen szakaszban körvonalozott javaslatára nézve a következő minta vehető irányadoul.

Minta.

..... } község előljáróságának }
 } községi birtokosság tanácsának } *javaslata*
 a nyomásos gazdálkodás ügyében.

I. *A határnak nyomásokba való beosztása.* A határnak
 része, (dülője) a jövő gazdasági
 éven őszivel, a része, (dülője) tavaszival vettetik
 be, a rész ugarnak marad.

A határnak
 része a nyomásból kivéttetik s a birtokosok által tetszés szerint
 használható.

II. 1. *A legeltetés módozatai és a legelő rendtartás.* Minden birtokos-
 nak hold külső birtoka után drb lovat, tehenet, bikát,
 ökröt, drb csikót, borjút, drb juhot
 drb sertést van jogában a nyomásos gazdálkodásban résztvevők
 által használt legelő területre kihajtani.

Egy ló, tehen, bika, ökör helyett drb csikó, borjú, drb
 sertés drb juh hajtható ki.

Legelődíj címén egy ló, tehen, bika, ökör után (k. f.)
 egy csikó, borjú után f., egy drb juh után f.,
 egy drb sertés után f. fizetendő.

Szopós állatokért legelődíj nem jár.

A kihajtás idejét évről-évre a $\frac{\text{községi előljáróság}}{\text{a birtokossági tanács}}$ határozza meg.

Minden birtokos köteles, mielőtt marháját a legelőre kihajtaná, a
 legelődíjat a $\frac{\text{községi}}{\text{birtokossági}}$ pénztárnál befizetni.

Az ugar és tarló legeltetés megkezdésének idejét minden évben a
 $\frac{\text{községi előljáróság}}{\text{birtokossági tanács}}$ határozza meg.

Az ugar és tarló legeltetésben csak is azon birtokosok vehetnek részt,

a kiknek birtoka a nyomásokba esik s kik birtokukat a nyomásokba beosztás szerint használják. Az ugar és tarló legeltetésért díj nem fizetetik.

2. A nyomásos gazdálkodásban résztvevők által használt legelő terület
 részén hó től hó ig a
 szarvasmarha és ló legel. Juh legelőül hó től
 hó ig a legelő része
 jelöltetik ki, sertés legelőül hó től hó
 ig része.
 A szarvasmarha hó től kezdve a legelő
 részére hajtatik. A sertés és juh a tarlónak
 részére. A juh hó től kezdve a tarlónak
 részére.

A szarvasmarhának tarlóra és az ugarlegelőre hajtása után a juh és sertés a tarló és az ugar azon részein legel, a melyet a szarvasmarha elhagyott.

A szóban levő területnek fönt meg nem jelölt részein ez éven legeltetni tilos.

3. Annak meghatározására, hogy a szóban levő legelőre hány szarvasmarha, ló, juh és sertés legyen a jövő gazdasági éven kihajtható NN.....,.....,....., tagokból álló bizottság küldetik ki. Ezen bizottság kötelessége lesz ahhoz képest, hogy a legelőn hány marha lesz képes táplálkozni, meghatározni a legelőre kihajtható szarvasmarha, ló, juh és sertés számát. Ha a birtokosság állatállománya nagyobb lenne, mint a mennyit a legelő táplálni tud, a $\frac{\text{közszézi előljáróság}}{\text{birtokossági tanács}}$ az 1894 : XII. t.-cz. végrehajtása tárgyában sz. a. kiadott rendelet 23-ik §-a értelmében jár el.

4. A birtokosság..... pásztort fogad föl. Azok fizetése a következő:

.....

.....

5. Azon birtokos, a ki nem hajt ki annyi marhát a nyomásos gazdálkodásban résztvevők által használt legelőre, mint a hánynak kihajtására joga van, egy szarvasmarha után k., egy ló után k., egy sertés után k., egy juh után k. kárpótlásban részesíttetik.

A $\frac{\text{közszézi előljárásnak}}{\text{birtokossági tanácsnak}}$ joga van, a ki nem használt legeltetési jogoknak megfelelő számú marhát a legelőre befogadni olyanoktól, a kiknek legeltetési joga nincs, vagy pedig több marhát tartanak mint a mennyire joguk van. Az így a legelőre fölvetett szarvasmarha után darabonként k., ló után darabonként k., sertés után darabonként k., juh után darabonként k. díj fizetendő:

A javaslat alapján hozott határozatot a birtokossági közgyűlés a 3. és 4. alatt említett esetleg más hasonló természetű s kivetés tárgyát képező bevételek kivetése és közadók módjára leendő behajtása végett a községi előljáróságnak adja át.

Ezen határozatnak csak azon részei veendőek évenként újra tárgyalás alá a birtokossági közgyűlés által, a melyek természetüknél fogva évenként változásnak vannak alávetve.

3. §.

A törvény 3-ik szakaszában ama birtok területek vannak megjelölve, a melyek a nyomásos gazdálkodás rendszerének elfogadására nem kötelezhetők.

Ezekre a nyomásos gazdálkodásokból eredő előnyök, mint az ugar és tarló legeltetésben való részvétel, a birtokosság apaállatainak használata stb. sem terjednek ki.

A nyomásos gazdálkodás alól leendő felmentés kérdésében, a törvény 8-ik §-nak rendelkezése szerint a birtokossági közgyűlés határoz.

4. §.

Ott, hol a nyomásos gazdálkodás jelen törvény életbe léptetése óta hat éven át fenntartott, ezen idő lejáratával — vagyis 1901-ik évben — az érdekelt birtokosok tizedrésze ennek a gazdálkodási rendszernek megszüntetését kérheti.

Az első foku hatóság teendőjét képezi a törvényben meghatározott kellékek és feltételek mellett a közgyűlést egybe hívni.

5. §.

A fennebbi szakasz engedélye alapján egybe hívott közgyűlésen a főszolgabíró vagy polgármester, illetve ezeknek törvényszerinti helyettese elnököl. Ha a közgyűlés a szabad gazdálkodást kimondja, abban az esetben az átmenettel kapcsolatos intézkedéseket a főszolgabíró illetve a polgármester foganatosítja, s erről a törvényhatóságnak jelentést tesz.

6. §.

A törvény 6. §-a értelmében, osztatlan közös tulajdont képező legelőknél az érdekelt birtokosok közgyűlése állapítja meg a legelő rendtartást, a legeltetés, az állattenyésztés és apaállattartás módozatait.

A törvény ezen határozmányának végrehajtásánál különbség teendő azon községek között, melyekben a nyomásos gazdálkodás fentartatott s a birtokosságnak külön osztatlan, csakis legeltetésre használt területe van és azok között, melyekben a gazdálkodás szabad, csupán a legelő birtoklás és használat közös.

Az első helyen említett községeknél a legelő rendtartás s ezzel együtt a legeltetés és apaállat tartás módozatai tekintetében az ezen törvény alapján tartott első birtokossági közgyűlés által megbízott községi előljáróság illetve birtokossági tanács tesz javaslatot, mely fölött a második birtokossági közgyűlés (lásd a jelen rendelet 2. §-ának 5 pontját) határoz.

Az utóbb említett községekben, vagyis a hol a gazdálkodás szabad, csak a legelő közös, az érdekeltek illetve jogosultak közgyűlése a községi előljáróság által a törvény életbeléptétől számított 3 hó alatt a következő hirdetmény utján hivandó össze.

Minta.

Hirdetmény.

Az 1894. XII. törvényczikk 6. §-a értelmében a községi határban levő osztatlan közös legelőn a legelő rendtartást s a legeltetés módozatait a legelőt osztatlanul bíró birtokosság állapítja meg.

Fölvihvatnak tehát mindazon birtokosok, a kiknek az osztatlan legelőben részük van, hogy az ezen hirdetmény keltétől számított 30 nap mulva azaz

189.....évi.....hó.....án tartandó közgyűlésen jelenjenek meg.

Ezen közgyűlésen az iránt fog határozat hozatni hogy:

1. a fennálló legeltetési jogosultságok értelmében ki hány és minő állatot van jogosítva a legelőre kihajtani. A vitás legeltetési jogosultságok fölött addig is, míg azok bíróilag rendeztetnek a törvény 6. §-a értelmében a közigazgatási hatóság (első fokon a járási főszolgabíró) határoz.

2. mily föltételek alatt ruházhatja át valaki legeltetési jogosultságát másra;

3. a birtokosság a legelő használatából kifolyó ügyek intézésére szervezkedjék s külön végrehajtó szervezetet válasszon-e?

4. mily összegben állapittassanak meg a közös legelő fenntartásávar ápolásával s a pásztorok tartásával járó költségek.

A hozandó határozatra nézve a javaslatot a községi előljáróság fogja a birtokosság elé terjeszteni.

Kelt stb.

(P. H.)

községi előljáró.

A közgyűlésen ha szükségét látja a járási főszolgabíró, egyébként a községi előljáró elnököl.

A legeltetés módozatára vonatkozó javaslat tekintetében az önként folyó különbségekkel, hogy t. i. közös ugar és tarló legeltetés nincs a jelen rendelet 2. §-ával kapcsolatosan közölt minta II. része, — a birtokosság szervezeti szabályai tekintetében a jelen rendelet 11. §-ánál közölt minta használható.

A szervezési szabályzat jóváhagyás végett a rendes uton a törvényhatósághoz, — onnan pedig tudomásvétel, esetleg a kormányzati főfelügyeleti jog gyakorlása céljából hozzám fölterjesztendő.

Ezen közgyűlés a jelen szakaszban körülírt módon, a birtokossági szervezet és a legelő rendtartásnak az 1894: XII. t. cz. értelmében való ujjaalakítása végett azon községekben is összehívandó és megtartandó, a hol a közös legelőt bíró birtokosság már a törvény életbelépte előtt szervezkedett s a legelő rendtartást megállapította. A közgyűlés határozatai a jelen szakasz fönnebbi kikezdésének határozmányai alá esnek.

A legelő használatával és ápolásával kapcsolatos költségek a legelő használatához való jogosultság árnyában, vagy a községben divó más kulcs szerint vetendők ki s a községi előljáróság által közadók módjára hajtandók be.

A kik a közös legelőre állatot nem hajtának, azokra ezen költségek ki nem vethetők.

7. §.

Közös legelőkre nézve az érdekelt birtokosok közgyűlése állapítja meg;

a) a legelőre bocsájtandó állatok mennyiségét és minőségét;

b) s annak kötelezettségét a ki a legeltetéshez való jogát másnak átengedi.

A törvény 7. §-a alapján a községi előljáráóság illetve birtokossági tanácsra a közbirtokossági legelők használása tekintetében háramló teendők iránt részletesen jelen rendeletem 2-ik szakaszának 5. pontja valamint a jelen rendeletem II. fejezete intézkedik.

8. §.

A törvény 8-ik szakasza a birtokossági közgyűlés illetékességét szabja meg az elősorolt ügyekben, szervezi annak egyetemét s végül a közgyűlés vezetése, illetőleg összehívása és hirdetése iránt rendelkezik.

Erre vonatkozólag jelen rendeletem 2-ik és következő szakaszai szolgálnak irányt adóul.

Azok, a kik szavazat jogukat nem személyesen gyakorolják, igazolt meghatalmazottjaik által vehetnek részt a közgyűlés határozatában.

Az ily esetekben kiállított meghatalmazások szabadságának, valamint a nem önjogu személyek képviselőtének kérdése a magánjog elvei szerint bírálandó el.

9. §.

A birtokossági közgyűlés határozatai ellen bejelentett jogorvoslatok fölött:

első fokon a közigazgatási bizottság,

második és végső fokon a földmivelésügyi minister határoz.

10. §.

A birtokossági közgyűlés határozatainak végrehajtása a törvény 11. §-ban foglalt eltérés kivételével a községi előljáráo-

ságra van ruházva. Hatáskörébe utaltatott továbbá azoknak az ügyeknek intézése, melyek a 10. §-ban részletesen felsorolva.

Minthogy eme teendők ellátásának költségei a községi költségvetéssel együtt — bár külön tételek alatt állapítandók meg, — az első foku hatóságoknak rendelkezni kell az iránt, hogy ezek a költségek abban az időben állitassanak össze, a mikor a község költségvetése az 1886. : XXII. t.-czikk intézkedései szerint tárgyalás alá kerül.

A mennyiben a község képviselő-testülete a törvény ezen szakaszában nyert felhatalmazás folytán a tenyész állatok után bizonyos díjakat állapitana meg, abban az esetben ebből az intézkedésből előirányozható reménybeli bevétel a községi költségvetés tárgyalása alkalmával a kiadások fedezésénél számba veendő.

11. §.

A birtokossági közgyűlés által választott birtokossági tanács áll elnökből, jegyzőből, pénztárosból és a birtokossági közgyűlés által megállapított számu, de legalább 4 tagból.

A községi előljáróság tagjai a tanács tagjaiul megválaszthatók; a községi vagy körjegyző a jegyzői tisztet, a község pénztárosa a pénztárosi tisztet az esetre, ha a községi képviselő testület megengedi, elfogadni köteles.

A községi képviselő testület tagadólagos határozata ellen a törvényhatósági közgyűléshez lehet föllebbezni.

A törvény 11. §-a szerint, az esetben, ha a birtokosság az ügyvitelre külön tanácsot választ, szervezési szabályokat kell alkotnia.

A szervezési szabályzat megalkotásánál a következő minta használható:

Minta.

A.....i birtokosság szervezési szabályai.

..... községben a nyomásos gazdálkodás fentartatván, a nyomásokba eső földeket biró birtokosok az 1894: XII. t.-cz. 11. §-a alapján a következő szervezési szabályokat alkották:

1. §. A birtokosság ügyeinek intézése céljából összehitt közgyűlé-

seken szólás- és szavazatjoggal bir minden a községi határ — — — —
 — — — — — — — — — —
 részében biró birtokos.

Kivéve a következőket: (Fölsorolandók itt, a törvény 2. §-a értelmében a nyomásos gazdálkodásból kivett birtokok és azok tulajdonosai.)

Minden birtokosnak jogában van magát a közgyűléseken meghatalmazott által képviseltetni. A képviselő neve a közgyűlés megnyitásaig a birtokosság elnökének írásbelileg bejelentendő.

2. §. A közgyűlések rendszerint évenként . . . -szer és pedig . . . hóban tartatnak. Rendkívüli közgyűlés a birtokossági tanács határozatából, vagy a birtokosság birtok arány szerint számított $\frac{1}{10}$ -ed részének kívánatára bármikor összehívandó.

3. §. A rendes közgyűlések határnapja legalább 30, a rendkívülieké *legalább 15 nappal hirdetés útján*, a községben nem lakó érdekeltekkel pedig levél útján közlendő.

A közgyűlés határnapja 8 nappal előbb a járási főszolgabírónak bejelentendő.

4. §. A közgyűlésen a szavazatok birtokarány szerint gyakoroltatnak, még pedig aként, hogy ugy az igennel, mint a nemmel szavazók birtoka külön-külön összegeztetik s a határozat a szerint mondatik ki, a mint az igennel vagy nemmel szavazók birtokának összege nagyobb.

Hogy a közgyűlés határozatképes legyen, a jelenlevők birtokának az összes birtokossági tagok birtoka legalább ($\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$) részét kell kitenni.

Ha az első izben összehívott közgyűlés határozatképes nem lenne, 15 napi határidőre újabb közgyűlés hívandó egybe. Ezen közgyűlésen a jelenlevők határoznak.

5. §. A közgyűlésen csak önjogu személyek szavazhatnak; kiskorúak, gyámság, vagy gondnokság alatt levők helyett gyámjuk vagy gondnokuk szavaz.

6. §. A közgyűlés hatáskörébe tartozik:

1. a vetésforgó (a nyomások) meghatározása;
2. a birtokossági tanács tagjainak megválasztása;
3. a közös apa-állattartás, pásztor-tartás, mező-örtartás költségeinek, egyszóval a birtokosság egyetemét érdeklő közös kiadásoknak s a járulékok befizetési határidejének megállapítása;

4. a birtokossági tanács intézkedései ellen beadott felebbezések fölött való határozathozatal;

5. egyesek birtokának a nyomásból való kibocsátása;

6. a pénztári számadások megvizsgálása;

7. megállapítani a tisztviselők javadalmazását;

8. elbocsátani az arra okot adott tisztviselőket.

7. §. A közgyűléseken egy tárgyhoz csak kétszer lehet szólni.

8. §. A közgyűlést zavarókat az elnök egyszeri megintés után a közgyűlésből kiutasíthatja.

9. §. A birtokossági tanács áll:

elnökből,

elnökhelyettesből,

pénztárnokból,

jegyzőből

és legkevesebb 4, legfeljebb 12 tagból.

Ugy a tisztviselők, mint a tagok a közgyűlés által 3 évre választatnak.

10. §. A birtokossági tanács hatáskörébe tartozik:

1. a közgyűlési határozatok végrehajtása;

2. gondoskodás az irodai helyiségről és eszközökről;

3. a birtokossági számadások vezetése;

4. a pénztárnok ellenőrzése;

5. a birtokossági költségek kivetése; még pedig az apa-állatok beszerzési és tartási költségeit az anyaállatok létszáma, a többit a földbirtok arányában; földadata továbbá

6. beszerezni az apaállatokat és tartásukról gondoskodni.

7. fölfogadni és elbocsátani a pásztorokat, mezőőröket és a birtokossági szolgálókat,

8. megállapítani a közgyűlések tárgysorozatát és a tárgyalást előkészíteni,

9. intézni a nyomásos gazdálkodás, közös legeltetés és apa-állattartás folytán fölmerült s a birtokossági közgyűlés hatáskörébe nem tartozó ügyeket.

11. §. Az elnök kötelességei különösen:

1. összehívni, vezetni és bezárni a köz- és birtokossági tanácsgyűléseket,

2. állandóan ellenőrizni a pénzkezelést és a számadások vezetését.

3. hatóságok és magánfelekkel szemben a birtokosságot képviselni,

4. felügyelni arra, hogy a tisztviselők kötelességüket pontosan teljesítsék.

12. §. A pénztáros köteles a birtokosság pénzét a tanács utasításai értelmében kezelni, a számadásokat vezetni, a tagok kivetett járulékait beszédni s a határidőre be nem fizetett járulékok összegét behajtás végett a községi előljárásának átadni. Kifizetéseket csak az elnök utalványára eszközölhet.

13. §. A jegyző vezeti a köz- és birtokossági tanácsi gyűlések jegyzőkönyveit és végzi az összes írásbeli teendőket.

14. §. Ha a nyomásos gazdálkodás a birtokossági közgyűlés határozatából megszűnik, az esetleg létező birtokossági vagyon hova fordítása fölött azon közgyűlés határoz, a melyen a nyomásos gazdálkodás megszűnése kimondatott.

15. §. Ha a birtokossági közgyűlés vagy tanács az alapszabályokban megállapított hatáskörét túllépi, szervezete a hatóság által fölfüggeszthető vagy megszüntethető. Ez esetben a birtokosság ügyeinek vitelét a községi előljáróság veszi át.

A szervezési szabályzat a járási főszolgabíró útján, jóváhagyás végett a törvényhatósághoz terjesztendő.

A mennyiben a törvényhatóságnak a jóváhagyásra vonatkozó határozata ellen felebbezés nyújtatnék be, a szabályzat érdemleges felül bírálat végett, egyébként pedig tudomásvétel és a vezetésem alatt álló tárczát illető kormányzati főfelügyelet gyakorlása céljából hozzám fölterjesztendő.

12. §.

A törvény 12. §-a kimondja, hogy osztatlan közös tulajdont képező legelők csak is engedélyem alapján oszthatók föl.

Ehhez képest, mielőtt a fölosztási eljárás az illetékes bíróság előtt folyamatba tétetnék, a fölosztás iránti kérvény összes mellékleteivel együtt a járási főszolgabíróhoz nyújtandó be, ki azt véleményes jelentéstétel végett a járási mezőgazdasági bizottsághoz teszi át.

A járási mezőgazdasági bizottságnak véleményyt kell mondani az iránt, vajjon:

1. a fölosztandó legelő más használati illetve művelési módra alkalmas-e?

2. a legelő fölosztása, a fennálló viszonyok között nem hátrányos-e a község állattenyésztésére s gazdasági üzemére?

Havasi legelőknél az is igazolandó, hogy más művelési módok alkalmazása esetén sem a fölosztás alá kerülő legelő, sem pedig az az alatt elterülő földek vizmosások képződése, vagy a feltalajnak más módon való eltünése

által állagukban veszélyeztetve nem lesznek. A havasi legelők fölosztására vonatkozó kérvény a járási főszolgabíró és a vármegye alispánja útján a vármegyei közigazgatási bizottság erdészeti albizottságához, ez által pedig véleményes jelentésével együtt hozzám terjesztendő föl.

A fölosztás iránt a további törvényes lépések csak az engedély megadása után tehetők meg.

13. §.

A törvény 13. §-ában említett káros vizmosások megszüntetése céljából a jelen törvény életbe léptétől számított egy év alatt minden község előljárósága köteles a határában levő állandó vizmosásos helyeket a járási főszolgabírónak írásban bejelenteni.

A járási főszolgabírák a községeket ezen rendeletem vételeután a bejelentés megtételére haladéktalanul utasítani kötelesek.

A bejelentésben körülírandó a vizmosások fekvése, hozzávetőleges kiterjedése, valamint az általuk károsodásnak kitett terület hozzávetőleges nagysága.

A főszolgabíró a bejelentések alapján mindenekelőtt helyszini szemlét tart, s a mennyiben a vizmosásos terület legeltetésre használatnák, a legeltetést, ha ez veszélyes vagy a vizmosás terjedését előmozdítja a törvény értelmében megtiltja. A mennyiben a vizmosások mások birtokát (közutakat, vízműveket stb.) károsítanak vagy kárral fenyegetnék és megkötésük csakis befásítással volna elérhető, a vonatkozó intézkedéseknél a főszolgabíró az illetékes kir. erdőfelügyelőséget igénybe veheti. Ha pedig a vizmosások elleni védekezés szempontjából messzebb menő kulturmérnöki munkálatok szükségesek, ezek tervezése és foganatosítása iránt az illetékes kerületi kulturmérnöki hivatal keresendő meg.

Törvényhatósági joggal bíró és rendezett tanácsú városok saját hatáskörükben kötelesek gondoskodni az iránt, hogy a törvény szóban forgó rendelkezésének érvényesítettessék.

14. §.

A törvény 14. §-a értelmében a törvényhatóság közigazgatási bizottsága szabja meg a határidőt, mely alap a korlátolt forgalmu (egyházi, közalapítványi, községi, közbirtokossági, törvényhatósági) birtokokon létező kopár területek befásítandók.

Ehhez képest minden járási főszolgabíró köteles utasítani a községi előljáróságokat, hogy a községük határában levő ily területeket nagyságuk és fekvésük föltüntetésével hozzá záros határidő alatt írásban jelentsék be, illetve a kat. birtokivek alapján, kimutatást terjesszenek föl.

A járási főszolgabíró a bejelentéseket közli a járási mezőgazdasági bizottsággal, mely esetleg az illetékes kir. erdőfelügyelőség meghallgatásával is, véleményt mond vajjon:

1. alkalmasak-e a bejelentett területek a befásításra?
2. más módon okszerűbben nem művelhetők-e?
3. mily határidő tűzessék a befásításra illetve más művelési mód alkalmazására?

A bejelentéseket a járási főszolgabíró a járási mezőgazdasági bizottság véleményes jelentésével együtt a vármegye közigazgatási bizottságához terjeszti.

Törvényhatósági joggal fölruházott városok közigazgatási bizottsága, a szóban forgó területek fölött jelen rendeletem vétele után közvetlenül intézkedik.

Rendezett tanácsu városok, a bejelentést, saját szakközegük véleményével terjesztik föl a vármegyei közigazgatási bizottsághoz.

A közigazgatási bizottság az idevonatkozó bejelentéseket mindig a legközelebbi ülésében tartozik tárgyalás alá venni s annak eredményéhez képest a megfelelő művelési módra való áttérést, illetve befásítást záros határidő és a törvény 14. §-ában említett birság alatt elrendelni. Rendelkezése foganatosításának ellenőrzésével a törvény szerint első fokban eljáró hatósági közegeket bizza meg.

15. §.

A törvény 15. §-ában foglalt rendelkezésnek célja az, hogy a községek telekkönyvi tulajdonát képező birtokok helyesen, az okszerű mezei gazdálkodás elveinek megfelelőleg kezeltessenek, a község gazdáinak mintául szolgáljanak s a községnek a lehető legnagyobb jövedelmet biztosítsák.

Ezen cél elérésére a kis és nagyközségek birtokainál hathatósan közreműködni a járási mezőgazdasági bizottságok hivatvák.

A járási főszolgabíró köteles ennél fogva ezen bizottságoknak közreműködését mindenütt, a hol ezt szükségesnek látja, igénybe venni.

Főadatuk lesz a bizottságoknak különösen:

a községi birtokok jelenlegi kezelését megvizsgálni s a mennyiben az, a fentebb körvonalozott céloknak meg nem felel, a szükséges utmutatásokat megadni, a melyek szerint a községi birtok házilag kezelendő, illetve a községi birtokok bérbeadása esetén oda hatni, hogy a bérleti szerződésben a talaj termő erejének fenntartását biztosító és az okszerű gazdálkodás követelményeinek megfelelő kikötések fölvétessenek.

A mennyiben a község birtokát szakszerűen megállapított üzemterv szerint kívánja kezelni, az üzemterv kidolgozása végett a területileg illetékes gazdasági tanácsadó bizottsághoz fordulhat. Ezen tanácsadó bizottságok szervezete, igénybevételük módja és föltételei hivatali elődömnök 1893. évi 68,293. szám alatt kiadott rendeletében vannak szabályozva.

A jelenleg fennálló, a községi birtokokra vonatkozó bérleti szerződéseket a törvény nem érinti; a törvény életbelépte után azonban a törvényhatóság, a midőn a községi birtokokra vonatkozó bérszerződések az 1886. XXII. t.-cz. 24. §. b) pontja, 25. és 120. §-a értelmében hozzá fölterjesztetnek, köteles azt is megvizsgálni, hogy a bérbeadás föltételei mennyiben felelnek meg az 1894: XII. t.-cz.

15. §-a határozmányainak s a mennyiben a bérszerződések a czélszerű gazdasági hasznosítás és jövedelmeztetés követelményeinek meg nem felelnének, azokat a megfelelő új megállapítás végett az illető községeknek visszaadni.

A rendezett tanácsu városok birtokai kezelésének ellenőrzését, szükség esetén a vármegyei gazdasági bizottság vagy az illetékes gazdasági tanácsadó bizottság szakvéleményének kikérésével, közvetlenül a törvényhatóság teljesíti.

Törvényhatósági városok birtokainak kezelése fölött az ellenőrzést a belügyi minister ur velem egyetértőleg fogja gyakorolni.

16. §.

A haszonbérbe adott birtokokkal járó jogok és kötelezettségek érvényesítésénél az eljáró hatóságoknak különös figyelmébe ajánlom a kellő gondoskodást arra nézve, hogy a birtok állagát érintő kérdések elintézéséhez mindenkor a birtokost hívják meg.

Egyéb ügyek tárgyalásához rendszerint a birtok bérlője hivandó meg, — kivéve ha erre nézve a község előljáráságánál bemutatott szerződés másként nem intézkedik.

17. §.

A törvény 17. §-a szerint kendert és lent áztatni csak a hatóság által e czélra kijelölt helyeken és megállapítandó módozatok mellett szabad.

Minthogy a kendernek és lennek folyóvizekben s általában a községek belterületén vagy közvetlen a községek közelében levő vizekben való áztatás a közegészségügyi és halászati szempontból meg nem engedhető, másrészt pedig mivel a kender értéke s ennél fogva a termelés jövedelmezősége a helyes áztatás által jelentékenyen gyarapodik, a hatóságoknak s a járási mezőgazdasági bizottságoknak oda kell törekedniök, hogy — esetleg több község termelőinek szövetkezésével is — alkalmas helyeken mesterséges áztatók létesüljenek.

A mely községekben mesterséges áztatók vannak, illetve létesítenek, a kender vagy len-áztatás más helyen meg nem engedhető.

Egyáltalán nem engedhető meg az áztatás:

1. a község belterületén vagy közvetlen közelében levő vizekben;
2. azon vizekben, a melyek rendszeren ivásra vagy állatok itatására használtatnak;
3. azon vizekben, a melyekben rendszeres halászat vagy haltenyésztés űzetik.

A kender illetőleg lenáztató helyeket ezen határozmányok figyelemmel tartásával minden községben, és pedig évenként május hó végéig a községi vagy kör-orvos meghallgatásával a járási főszolgabíró jelöli ki közhírré tétetvén egyuttal, hogy a ki hatóságilag meg nem jelölt helyeken áztat, a törvény értelmében büntetés alá esik.

A járási főszolgabíró engedélye nélkül kenderáztató gödrök senki által nem áshatók még saját birtokán sem. A járási főszolgabíró az ily gödröknek tisztán tartását vagy behányását az áztatás befejezése után elrendelheti s foganatosíthatja.

II. FEJEZET.

A legeltetésről.

18. §.

A törvény ezen számu szakasza rendőri tilalmat szab a felügyelet nélkül nyílt helyen, vasutak mentén és a közutakon való legeltetés tekintetében.

Az első foku hatóságok köteletségévé teszem a megfelelő rendelkezéseket foganatba venni, s azoknak következetes fenntartásáról kellően gondoskodni akként, hogy a községi rendőrök az ut-, a mező- és hegyőrök, ez irányból reájuk háromló szolgálati kötelességeiket pontosan teljesítsék.

Tekintettel a kecskék legelése által okozható nagy mérvű károkra, utasítom az alább megállapított szabályok értelmében eljárando közlegelő tulajdonosokat és a legel-

tetési szabályok megtartására felügyelő hatóságokat, hogy a kecske legeltetés módozatait szigoruan írják körül.

19. §.

A törvény 19. §-a értelmében a pásztorokra, valamint az állatok legelésénél való felügyelet módozataira nézve a törvényhatóság szabályrendeletileg intézkedik.

Ezen szabályrendeletben elő kell írni:

1. milyen minősítéssel (kor, előélet) biró egyének fogadhatók föl pásztorokul;
2. minő legyen a pásztorok igazolási jegye?
3. a pásztorok nyilvántartásának módját;
4. a fogadalom mintáját, melyet a közös csordák, nyájak stb. őrzésére fölfogadott pásztorok letenni kötelesek;
5. a pásztorok szolgálati szabályait.

A pásztorok által leteendő fogadalom mintáját, az 1888. VII. t. cz. végrehajtása tárgyában akkori hivatali elődöm által 1888. évi 40,000 sz. a. kiadott rendelet 53. §-ában foglalt fogadalmi minta helyett is — a következőleg állapítom meg:

«Én N. N. községben alkalmazott pásztor (csikós, gulyás stb.) ezennel ünnepélyesen fogadom, hogy a rám bizott nyáját (csordát, gulyát stb.) hűségesen fogom őrizni; idegen vagy tiltott területen nem legeltetek, a gondjaimra bizott állatokat tiltott területre bemenni szándékosan nem engedem; a nyájba gazdám tudta nélkül állatot semmi szín alatt föl nem veszek, a gondjaimra bizott állatok bármelyikén észlelt megbetegedést azonnal bejelentem s a beteg vagy gyanus állatot a többitől azonnal elkülönítem.»

A törvényhatósági szabályrendelet megalkotásánál a következő minta használható:

Minta.

.....vármegye szabályrendelete a pásztorokról.

1. §.

Közösen legeltetett állatok felügyeletére pásztorokul csakis
évet betöltött, megbízható egyének fogadhatók föl.

2. §.

Az 1. §. értelmében alkalmazott pásztorok az alábbiak szerint összeállított könyvecskét kapnak, mely egyuttal igazolási okmányul is szolgál.

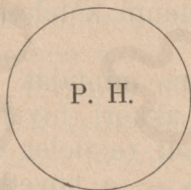
A könyvecske első lapján a következő szöveg foglaltatik.

Pásztorkönyv.

..... pásztor részére.
 község előljárósága ezennel igazolja,
 hogy a fentnevezett pásztor.....(községi,
 közbirtokossági, legelőtársaság tulajdonát képező stb.) legelőn közösen
 legeltetett (szarvasmarha, ló, sertés, juh) (csorda, nyáj, falka) legeltetésére
 fölfogadtatott s a szabályszerű fogadalmat az előljáróság előtt letette.

A legelő, illetve határrész megjelölése, melyen a fentnevezett pásztor
 legeltet.....

Szolgálatba lépésének ideje:

.....

 (aláírás.)

A könyvecske többi számozott lapjain a jelen szabályrendeletnek a pásztorok szolgálati kötelességeire vonatkozó határozmányai foglaltatnak. A két üres lapra a felfogadó (község, birtokosság, legelőtársaság stb.) által különösen megállapított szolgálati szabályok irandók.

Ezen könyvecskék a vármegye házipénztárából darabonkint..... fillérért kaphatók.

3. §.

A község tulajdonát képező közös legelőkön alkalmazott pásztorok a községi alkalmazottak névjegyzékébe iktatandók.

A közös legeltetésre használt egyéb területeken alkalmazott pásztorok a községi előljáróságnak a szolgálatadó által bejelentendők s az előljáróság által nyilvántartandók.

(A mely törvényhatóságokban ezt rendőri szempontok követelik, a szabályrendeletben kimondható, hogy a pásztorok nyilvántartás végett a járási főszolgabíróknak jelentendők be.)

4. §.

Minden a jelen szabályrendelet határozmányai alá eső pásztor szolgálatába lépése előtt a községi előljáróság előtt a következő fogadalmat tartozik letenni.

(Ide iktatandó a fogadalomnak a rendelet jelen szakaszában megállapított szövege.)

5. §.

1. A pásztor köteles a felügyeletére bízott állatokat napkeltével azonnal legelőre hajtani s tilos neki azokat napnyugta előtt háló helyükre visszahajtani. Az állatok déli . . . órától délutáni . . . óráig a delelő helyen tartandók.

2. Tilos bottal, kővel és más ily tárggyal a marhát megdobálni egyáltalában bármi módon bántalmazni.

3. Ha valamely marha megbetegszik, köteles a pásztor erről azonnal, de legkésőbb . . . óra alatt a megbetegülés észrevétele után a tulajdonost értesíteni.

4. Kötelesek a pásztorok megfelelő segédszolga-személyzetet tartani, a melyért teljes vagyoni- és személyi felelőséggel szavatolnak.

5. A pásztorok kötelesek arra felügyelni, hogy a legelőről a trágyát el ne hordják; kötelesek továbbá a trágyát a községi előljáróság által megszabott módon a legelőn elteregetni.

6. A pásztorok a hatóság által kijelölendő helyen minden kártékony tövist és bogáncsot gyökeresen kiirtani tartoznak.

7. Legeltetési bárca nélkül marhát a csordába hajtani, vagy befogadni tilos.

8. A pásztor úgy saját, valamint szolgálinak mulasztása vagy hibája által az őrzetére bízott marhában, vagy a marha által okozott kárért felelős.

9. A folyató és megfolyatott tehén állapotát köteles a pásztor a tulajdonosnak haladéktalanul tudomására juttatni.

10. Méneket egy éven felüli ménésikókat és egy évet meghaladott bika-borjukat a legelőn tartani szigoruan tilos.

11. Tilos idegeneket, vagy mészárosokat a legelőre bocsátani s általuk a marhákat a legelőn vizsgálni hagyni.

Ezen határozmányokon kívül minden községnek joga van a pásztorok szolgálatára nézve szabályrendeletileg, saját viszonyaihoz alkalmazott intézkedéseket tenni.

6. §.

A jelen szabályrendelet 5. §-a 5., 6., 7., 10. 11. pontjának határozmányaiiba ütköző cselekmények, vagy mulasztások az 1894. évi XII. t.-cz. 94. §-ának *i*) pontja értelmében kihágást képeznek s kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők.

A mennyiben egyes törvényhatóságoknak a pásztorokra vonatkozólag érvényben levő s a szóban forgó

törvény és a jelen rendelet határozmányainak megfelelő szabályrendelete volna, újnak alkotása nem szükséges.

20. §.

A legeltetés módjának a törvény 20-ik §-ban megjelölt esetekben való korlátozása a 18-ik §-hoz hasonlóan rendőri felügyelet tárgyát képezvén: az első foku hatóságokat a megfelelő eljárásra e helyt is utasítani kívánom.

21. §.

Az osztatlan közös tulajdont képező legelők használatának, továbbá az ugar és tarló legeltetésének rendszabályairól a törvény 21.§-ának határozmányaihoz képest a jelen rendelet 2. és 6. szakaszaiban van szó.

A törvény 21. §-ában foglalt határozmányok kiterjednek még:

1. a községek telekkönyvi tulajdonát képező, továbbá
2. azon magán tulajdont képező legelő területekre, a melyek rendszeresen, több birtokos állataiból álló csordák, nyájak, falkák, csürhék és ménések legeltetésére használatnak.

A törvény ezen szakasza a községeknek, törzsvagyonuk kezelésénél biztosított önkormányzati hatáskörét nem érinti. Az állattenyésztés érdekei, továbbá az állategészségügy követelményei szempontjából kötelezi azonban a községi képviselőtestületet annak megállapítására, hogy:

- a) a legelőre hány állat bocsátható,
- b) a területnek mely részei, mely időben és minő sorrendben felváltva kerüljenek legeltetés alá,
- c) egymást a legeltetésben hátráltató állatnemek a legelőnek, mely részeiben és minő sorrendben legelhessenek,
- d) hol nem szabad állategészségi vagy más okokból legeltetni,
- e) hol legyenek a kutak, itatók, delelők és védhelyek stb. készítendőik,

f) egy állat után legeltetési költségek (pásztorbér, legelő bér stb.) czimén mily összeg fizetendő,

g) mely esetekben engedhető meg az, hogy a 20. §-ban elrendelt legeltetési módtól eltérőleg egyesek külön legeltethessenek.

A jelen szakasz 2. pontjában említett legelő-területeken a legelő állatok fölfogadása, a legeltetési díjak meghatározása, az itató, delelő és védhelyek kijelölése teljesen a tulajdonosok birtokhasználati jogkörébe esvén, a községi hatóság felügyeleti hatásköre ezek tekintetében csak azon legelő részletek kijelölésére terjed ki, a melyeken állategészségügyi vagy más közérdekű szempontokból legeltetni nem szabad.

3. A tagosítás után a legelő terület közös használatára alakuló ugynevezett legeltetési társulatok alapszabályai megalkotásánál a szóbanlevő törvény vonatkozó határozmányai értelmében figyelemmel kell lenni arra, hogy:

a) a közösen használt legelőn, külön engedély nélkül lovat, szarvasmarhát és sertést legeltetni csak közös ménesekben, csordákban, nyájokban, falkákban szabad (1894: XII. t. cz. 20. §. és 21. §. *g)* pont),

b) egy évnél idősebb méncsikók és félévnél idősebb bikaborjuk közös legelőkön csak elkülönített helyeken legeltethetők. (1894: XII. t. cz. 22. §.),

c) pásztorokra és a legeltetésnél való felügyelet módozataira nézve törvényhatósági szabályrendelet intézkedik (1894: XII. t.-cz. 19. §.) Az alapszabályokba tehát ennek megfelelő határozmányok veendőek fel.

Meghatározandó az alapszabályokban továbbá:

d) a legeltetési haszonélvezet kulcsa, vagyis hogy a közösen használandó területből birt hány hold föld hány marha legeltetésére jogosít.

A társulat közgyűlésének, illetve választmányának hatáskörébe utalandó:

e) annak meghatározása, hogy a legelőre a tulterhelés megakadályozása végett időszakonként hány állat bocsátható,

f) annak meghatározása, hogy a legelő területnek mely részei, mely időben és minő sorrendben felváltva kerüljenek legeltetés alá,

g) annak meghatározása, hogy egymást a legeltetésben hátráltató állatnemek a legelőnek mely részein és minő sorrendben legelhessenek,

h) megjelölése a legelő azon helyeinek, a hol állategészségügyi okokból vagy a mezei károk megakadályozása, esetleg a legelő ápolása érdekében legeltetni vagy bizonyos ideig, vagy az egész legeltetési évadban vagy egyáltalában nem szabad,

i) az intézkedés az iránt, hogy az állatok egészséges itatása, delelő és védő helyeiről, a hol pedig az állatok a legelőn éjjelre is künn maradnak, éjjeli menhelyekről is gondoskodva legyen.

j) megszábása a legelő használatáért járó díjaknak,

k) engedélyadás arra, hogy egyes birtokosok külön csordákban legeltessenek,

l) megállapítása a legelő ápolással, esetleg a tenyész apaállatok beszerzésével járó évi költségek előirányzatának, kivetésének és beszédésének.

Az alapszabályok büntető határozmányokat meg nem állapíthatnak, hanem hivatkozniok kell a törvény 94. §-a i) pontjára, mely a legeltetésre megállapított rendelkezések megszegését kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel rendeli büntetni.

A törvényhatóságoknak jelen rendeletem vétele után, a lehető legrövidebb idő alatt intézkedni kell aziránt, hogy a területökön működő ily társulatok alapszabályai a fent foglalt határozmányok értelmében átdolgoztassanak s jóváhagyás végett hozzám felterjesztessenek.

22. §.

Egy évnél idősebb méncsikók, és félévnél idősebb bikaborjúknak, közös legelő területen elkülönített helyre leendő kihajtásáról és őrzéséről, a községi képviselő testület, illetve birtokossági tanács tartozik kellően gondoskodni.

23. §.

A törvény 23. §-a szerint minden községben, a községbeli összes haszonállatok létszáma, faj és kor szerint megkülönböztetve, a legelőre való kihajtás előtt, de minden esetben márczius hó végéig összeírandó és a legelőre kihajtandók, a községi előljáróság közbenjöttével egészleg megvizsgálandók.

Az összeírásnál használandó űrlapok alakja a következő:

.....^{község}.....^{város}.....járás,.....vármegye.

Az állatok megnevezése.	Felnőtt állat drb.	Növendék állat drb.	Közleelőre megy drb.	A közös legelőre használt terület nagysága az ugar és tarló külön feltüntetésével.
Ló				
Szamár és öszvér				
<i>Szarvasmarha</i> : tisztavérű magyar				
» borzderes				
» tarka				
Bivaly				
Sertés				
Juh				
Kecske				
Összesen				

Tenyézmén:.....db. Tenyészbika: magyar.....db. Idegen fajta bika.....db. Bivalybika.....db. Tenyészkan.....db. Tenyészkos.....db.

P. H.

(A kitöltő aláírása.)

Ezen összeírási lapot a községi előljáróság két példányban állítja ki; az egyik példány a község saját használatára, irattárában helyezendő el, a másik pedig legkésőbb április hó 10-éig a járási főszolgabíróhoz beküldendő.

A járási főszolgabíró az összes járásabeli községek összeirási lapjait egy lapra összegezvén, ezen összegezést legkésőbb április hó végéig a vármegyei alispánhoz juttatja. A vármegye alispánja a járási, valamint a rendezett tanácsu városok által fölterjesztett összegező lapokból az egész vármegye állatállományát föltüntető kimutatást készít s azt legkésőbb június hó 1-éig hozzám terjeszti.

Törvényhatósági joggal bíró városok az összeirást legkésőbb június hó 1-éig hozzám, rendezett tanácsu városok pedig legkésőbb április 15-éig a vármegye alispánjához terjesztik föl.

A járási főszolgabíró a kis- és nagyközségek összeirási lapjait összegezés után átteszi a járási mezőgazdasági bizottsághoz.

A bizottság azon községek összeirási lapjait, a melyek határában osztatlan közös, vagy községi tulajdont képező legelő van, azon szempontból vizsgálja meg: nem mutatkozik-e valamely községben a törvény 21. §-ának a) pontjába ütköző legelő-tulterhelés? Továbbá valamennyi községét azon szempontból: van-e a községekben a törvényhatóság által az anyaállatok aránya szerint megállapított számú apaállat?

Ha legelő-tulterhelés mutatkozik, a bizottság erről a főszolgabírót értesíti, a kinek utasítani kell a birtokossági tanácsot illetve községi előljáróságot, hogy a legelőre kihajtott állatok létszámát megfelelőleg kevesbitse.

A mennyiben egyes birtokosok, megfelelő kárpótlás mellett önként nem vállalkoznának arra, hogy a közös legelő használatáról lemondjanak, a legelőre hajtott állatok számának apasztása azon birtokosokra nézve foganatosítandó, a kik egynél több állatot hajtanak ki a közös legelőre.

A közös legelőről eként kimaradt állatok részére, ha a tulajdonosok úgy kívánják, legelő terület bérelhető, esetleg a tulajdonosok, a közös legelőről kimaradt állatok legeltetése értékének megfelelő kárpótlásban részesíthetők. A kárpótlásba az esetleg fizetendő közlegelő használati díjak be kell hogy számíttassanak.

A legelő-bérlet, illetve kárpótlás költségei, a közös legelőre kihajtott állatok száma arányában, a közös legelőt használó birtokosok között osztandók meg.

A községi előljáróság köteles gondoskodni arról, hogy a községi apaállatok a közös legelőről kiszorult anyaállatok fedezésére is használhatók legyenek.

Ha a járási mezőgazdasági bizottság azt találja hogy valamely községben nincs kellő számú apaállat; a jelen rendelet III. fejezetének határozmányai szerint jár el.

III. FEJEZET.

Az állattenyésztésről.

24. §.

A szarvasmarhára nézve megállapított és az 1894. XII. t.-cz. 24. §. szerint érintetlenül hagyott tenyészkörletek, vagyis vármegyénkint annak megjelölése, hogy mely szarvasmarha fajták tenyésztése részesülhet kormányzati támogatásban, továbbá, hogy köztenyésztési célokra mely fajta tenyész bikák használhatók, a következők:

I. A piros tarka szarvasmarha fajták tenyészkörlete: Baranya, Fejér, Győr, Komárom, Moson, Somogy, Sopron, Tolna, Veszprém, Zala, Árva, Bars, Esztergom, Hont, Liptó, Nógrád, Nyitra, Pozsony, Trencsén, Turóc, Zólyom, Abauj-Torna vármegyék, Borsod, és Heves vármegye hegyes és dombos részei, Gömör-Kis-Hont, Sáros, Szepes és Zemplén vármegye a Bodroghöz és déli síkrész kivételével. Krassó-Szörény, Hunyad, Szeben, Fogaras vármegyék Brassó vármegye hegyes része, Temes vármegye dombos és hegyes része.

II. Borzderes fajta szarvasmarha tenyészkörlete: Beszterce-Naszód, Máramaros vármegyék egészen, Bereg, Ugocsa, és Ung vármegyéknek dombos és hegyes része.

III. A magyar fajta szarvasmarha tenyészkörlete: Bács-Bodrog, Csongrád vármegyék, Heves vármegye sík része, Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun, Békés, Bihar, Hajdu, Szabolcs, Szatmár, Szilágy, vármegyék, Ugocsa vármegye sík része, Arad, Csanád vármegyék, Temes vármegye sík része, Torontál vármegye, Bereg, Borsod, Zemplén sík része. Alsó-Fehér, Csik, Háromszék, Kis-Küküllő, Kolozs, Maros-Torda, Nagy-Küküllő, Szolnok-Doboka, Torda-Aranyos, Udvarhely vármegyék.

A törvény 24-ik §-a és illetőleg III. fejezetében foglalt többi szakaszai fölhatalmazza a törvényhatóságokat, hogy :

1. az előző szakasz szerint a szarvasmarhára nézve fenálló tenyészkörműveket a változott viszonyoknak megfelelőleg módosíthatják, s kötelezi

2. annak meghatározására, hogy területén az egyes vidékeken, az egyes állatnemeknél hány anyaállathoz szerzendő be egy apaállat;

végül elrendeli, hogy

3. a köztenyésztésre szánt apaállatok évenként a járási mezőgazdasági bizottság által megvizsgáltassanak, az alkalmasak tenyészigazolvánnyal ellátassanak, az alkalmatlanok pedig a tenyésztésből kizárassanak.

Egyes törvényhatóságok érvényben levő szabályrendeletei a vármegyének a tenyészkörművekbe való beosztása, az apaállatoknak az anyaállatokhoz való számaránya, továbbá a köztenyésztésre használt apaállatok megvizsgálása iránt intézkedéseket tartalmaznak.

Ezen szabályrendeleteknek az 1894. : XII. t.-cz. és a jelen rendelet vonatkozó határozásaiával egyező részeit érintetlenül kívánom hagyni; hogy azonban a törvény végrehajtásában a szükséges egyöntetűség legyen, ezennel föl hívom a törvényhatóságokat, hogy állattenyésztési szabályrendeletüket a törvény életbeléptétől számított hat hónap alatt vegyék átvizsgálás alá s azokat a következő általános irányelvek szerint dolgozzák át.

a) Minden szabályrendeletnek, a vármegye illető vidékei pontos megjelölésével és a jelen rendelet 24. §-ában foglalt tenyészkörműleti beosztásnak figyelembe vételével, meg kell határozni azt, hogy köztenyésztésre minő fajta tenyészbikák használtassanak. Az egyes tenyészvidékek lehetőleg úgy osztandók be, hogy határvonalaik vagy politikai vagy földrajzi határokkal essenek össze.

b) Meg kell szabni a kort, a melyen alul és felül, a hibás tulajdonságokat, melyek mellett a tenyészbikák köztenyésztésre nem használhatók.

c) Megállapítandó a vármegye különböző vidékeinek

viszonyaira való tekintettel, hogy hány anyaállathoz szükséges egy apaállat?

d) Fölveendők a szabályrendeletbe a törvény 25, 26, 27, 29, 30, 31. §§-ainak megfelelő, a törvényhatóság viszonyaihoz alkalmazott határozmányok.

e) A törvény 28. §-ában említett járási mezőgazdasági bizottságok alakítása és működési körének megállapítása iránt a jelen rendelet külön intézkedvén, az állattenyésztési szabályrendeletben ezen bizottságoknak csupán a tenyészállat vizsgálatnál s a törvény 25. és 31. §§-aiban említett esetekben való eljárása s az eljárási költségek fedezési módja szabályozandó.

A tenyészállatok vizsgálatánál vezérfonalul veendő szakszerű utmutatásokat jelen rendeletem A) melléklete tartalmazza.

f) A törvény, az apaállatok beszerzési és tartási költségének fedezése tekintetében csakis a nyomásos gazdálkodásban résztvevő és osztatlan közös legelővel bíró birtokosokra nézve intézkedvén, a törvényhatósági szabályrendeletnek az iránt is intézkedni kell, hogy a hol az apaállatokat a község szerzi be és tartja, a beszerzés és tartás költségei miként fedeztessenek, továbbá, hogy a tartás kellő gondozás és jóerőben való tartásért ki felelős s a tartási költségek esetleg mily kulcs szerint rovandók ki az érdekeltekre?

A fönnebb foglaltakon kívül helyt foghatnak a szabályrendeletben a sertés és juhtenyésztésre vonatkozó határozmányok is.

A lovakra nézve a tenyészkerületeket külön fogom a törvényhatóságok meghallgatása után megállapítani; ugyancsak külön rendeletben fogok intézkedni a tenyészmének vizsgálata és beszerzése iránt is. Ennélfogva a hol a jelen rendeletben apaállatokról van szó, azok alatt csupán tenyészbikák, kanok és kosok értendők.

A törvényhatóság által alkotandó szabályrendeletre nézve, illetve a meglevő szabályrendelet átvizsgálásánál a következő minta vehető vezérfonalul.

Minta.

Szabályrendelet

a szarvasmarha-, sertés- és juhtenyésztésről.

1. §.

..... vármegye területén a községek és azon magánenyének tulajdonát képező bikák, kanok és kosok, a kik azokat mások állatainál is tenyésztésre használják, évenként megvizsgáltatnak.

Minden község és mindazon apaállat-tulajdonos, a ki apaállatait köztenyésztési célra is szándékozik használni, köteles apaállatait évenként hó ik napjáig, az azután beszerzetteket azonnal a járási főszolgabírónak (polgármesternek) bejelenteni.

2. §.

A vármegye területén köztenyésztésre csakis fajta tenyészbikák használhatók.

Vagy:

Köztenyésztési célokra a vármegye járásában csakis fajta, járásában csakis fajta stb. tenyészbikák használhatók.*)

3. §.

Minden községben (40—70) tehénre egy tenyészbika, 30 koczára egy kan (45—60), anyajuhra egy kos kell hogy essék.

Ha valamely községben a kellő számú apaállat nincs meg, a hiányzó beszerzéséről az 1894. XII. t.-cz. 25. §-a értelmében a község, illetve a járási mezőgazdasági bizottság közreműködése mellett hivatalból a járási főszolgabíró gondoskodik.

4. §.

Az apaállatoknak a járási mezőgazdasági bizottság által való megvizsgálása évenként márczius hó végéig befejezendő.

A vizsgálatnak községek szerinti sorrendjét a bizottság állapítja meg s erről a községeket értesíti.

A községi előljárásság köteles intézkedni az iránt, hogy a községben levő és vizsgálat alá eső apaállatok a kitűzött határidőben a bizottság elé vezetessenek.

*) A lovakra, sertésekre és juhokra nézve a tenyészközületek a vármegyei szabályrendeletben nem határozhatók meg.

5. §.

A járási mezőgazdasági bizottságnak az apaállatok megvizsgálásával megbízott küldöttsége az elnökön kívül egy hatósági állatorvosból és egy, az állattenyésztésben jártas gazdából kell hogy álljon.

A küldöttség elnöke a járási főszolgabíró, vagy hivatali helyettese.

Ha a járás nagy, s több küldöttségnek kell működni, azon küldöttségek elnökeit, melyeknél az elnöki tisztet a főszolgabíró, vagy hivatali helyettese nem teljesítheti, a főszolgabíró jelöli ki.

6. §.

A fölmerült költségek fedezésére minden megvizsgált vagy vizsgálat alá tartozó bika után (2—4) korona, kan vagy kos után (1) korona vizsgálati díj szedetik a községektől illetve az egyes tulajdonosoktól. Ezen díjakat a járási főszolgabíró szedi be s a vármegyei házi-pénztárba szállítja be.

A vizsgálatban részt vevő tisztviselők rendes illetményeiket, a közszolgálatban nem álló egyének pedig (4) korona napdíjat és egy kocsira két egyént számítva 40 fillér kilométer pénzt számíthatnak fel.

A számlákat a vármegyei házipénztár fizeti ki.

A mennyiben a költségek a vizsgálati díjak által fedezve nem volnának, a még szükséges összeg a vármegye valamely erre a célra fordítható más (állattenyésztési, ebadó stb.) alapjából fizetetik ki.

7. §.

A vizsgálat a tenyésztésre alkalmazandó apaállatnak testalkatára, öröklő vagy olyan hibáira, melyek tenyésztésre alkalmatlanná teszik, — korára, egészségére és fajtájára terjed ki.

Öröklő hibákkal bíró s a fajtajellegnek meg nem felelő állatok a tenyésztésből kizárandók.

A vizsgálatnál vezérfonalként a földmivelésügyi minister 1894. évi 48,000. számú rendeletének A) melléklete szolgál.

8. §.

Azon apaállatok, melyek tenyésztésre alkalmasoknak találtattak, (a bélyeg megjelölése) bélyeget kapnak, még pedig a bikák a bal szarvon, sertések a bal fülön, s rájuk a bizottság bélyegmentes tenyészigazolványt állít ki, a következő minta szerint:

Igazolvány

			község
			birtokos

.....nevü,számufajtájú	

a község köteles beszerezni, a beszerzés és tartás költségei az előljáróság által az egyes állattulajdonosokra arányában vetendők ki. A kivetés helyességeért az előljáróság felelős.

A kivetés ellen a járási főszolgabíróhoz főlshózlamlással lehet élni.

A községi előljáróság jogosítva van a község által beszerzett apaállatok után fedeztetési díjakat megállapítani.

A fedeztetési díjkból befolyt jövedelem csakis az apaállatok tartási és beszerzési költségeinek fedezésére fordítható.

A beszerzési és tartási költségek a községi költségvetésben, de a többi kiadásoktól elkülönítve irányozandók elő s a községi számadásokban számolandók el.

Minden községben megállapítandó az apaállatok takarmányozási módja, az apaállatoknak naponként nyújtandó takarmánymennyisége; valamint az is, hogy az apaállatok tartása, kellő gondozása és jó erőben tartásáért ki felelős.

13. §.

Kihágást követel és az 1894. XII. t.-cz. 94.: §-a *g)* pontja értelmében 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

az a ki tenyészigazolványval el nem látott apaállatot másnak tenyésztési czélokra átenged, vagy a ki ily állatot másnemű állatokkal együtt a közös legelőre hajt;

kihágást követ el továbbá és 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

a) azon anyaállat tulajdonos, a ki másnak tenyészigazolványval el nem látott apaállatját tenyésztésre használja;

b) azon apaállat tulajdonos, a ki köztenyésztési czélra használni szánt apaállatját vizsgálat végett a kitűzött határidőben, elfogadható ok nélkül elő nem vezeti.

A községi tulajdont képező apaállatokra nézve a jelen szabályrendeletben megállapított szabályok megtartásáért a községi előljáróság felelős, s mulasztás esetén fegyelmi uton büntetendő.

25. §.

A törvény 25. §-a elrendeli, hogy ha a községek a törvény 26. §-ában, illetve ennek keretén belől a törvényhatósági szabályrendeletben vagy külön határozatban megállapított idő alatt a kellő számú apaállatokat be nem szereznék, azok beszerzéséről az illető községek terhére a hatóság gondoskodjék.

Hogy a hatóságok ezen föladatukat sikeresen meg-

oldhassák, kötelességévé teszem minden község előljáróságának, hogy évenként november hóban, az apaállatoknak az anyaállatokhoz való számarányát vizsgálja meg s az esetleges hiányról, nemkülönben arról, hogy ha a községben apaállat egyáltalán nincs a járási főszolgabirónak jelentést tegyen. A járási főszolgabiró ezen jelentéseket a járási mezőgazdasági bizottsággal közli.

A járási mezőgazdasági bizottságnak tehát két időpontban leend alkalma a községek tenyészállatokkal való ellátását ellenőrizni s a hiányok pótlásáról gondoskodni, vagyis november hóban és a tenyész évad kezdetén, a midőn a jelen rendelet 23. §-a értelmében a községi állatlétszám-kimutatások a bizottságok elé terjesztetnek illetve a midőn a törvény 29. §-a és a vármegyei szabályrendelet határozmányai értelmében, a köztenyésztésre szolgáló apaállatok megvizsgálatnak.

Állattenyésztésünk jelenlegi viszonyai mellett az apaállatok tömegesebb beszerzése előreláthatólag a tenyészévad előtti két hónapra fog esni, mert legsürgősebben azon községeket kell ellátni apaállatokkal, melyekben nagyobb számú anyaállatok vannak s a tenyésztés a megfelelő apaállatok hiánya miatt akad föl.

A járási mezőgazdasági bizottságoknak ismerniük kell, nemcsak az illető járásban és vármegyében, hanem az egész országban levő apaállat beszerzési forrásokat, illetve a megbízható állattenyészeteket, s ezeket azon községekkel, melyek saját közegeik útján óhajtják az apaállatokat beszerezni, közölniük-, egyébként pedig az apaállatok beszerzése iránt intézkedniük kell.

Hogy a bizottságok a fenti irányban tájékozva legyenek a törzskönyvezett tenyészeteket, az állami tenyészetekben s egyébként rendelkezésemre álló tenyész bikák számát, fajtáját és árát időközönként a törvényhatóságokkal közölni fogom.

Értékesebb apaállatok (mének, bikák) kiválasztásával és megszerzésével legczélszerűbben a községnek egy, az állattenyésztésben jártas gazdája, illetve a vármegyei állatorvosi személyzet, vagy a járási mezőgazdasági bizott-

ságok alkalmas tagjai bizandók meg. Különösen indokolt esetekben, a törvényhatóság útján hozzám intézett kérelemre, a beszerzéssel szakközegeimet is meg fogom bízni.

A bikák, kanok és kosok kiválasztása és meg szemlélésével megbízott közegek a *B*). alatt csatolt minták szerint szemlejegyzőkönyvet vesznek föl. A meg szemlélt állatok megvásárlása iránt, a járási mezőgazdasági bizottság, az érdekelt községek meghallgatása után határoz.

A tenyészmének beszerzése és vizsgálata iránt külön rendeletben fogok intézkedni.

A beszerzési költségek megosztása érdekében célszerű egy szemlélő közeget mennél több község apaállatainak kiválasztásával megbízni.

Azon vármegyékben, a hol a vármegyei gazdasági egyesület vagy vármegyei gazdasági bizottság kezelésében állattenyésztési alap van, az apaállatok beszerzésénél az egyesület, illetve bizottság közvetítése is igénybe veendő.

A mely községekben állattenyésztési szövetkezet van, s ez a lakosság tenyészállatszükségletét fedezi, a kellő számú és fajtájú apaállatokat tartja, a törvény által az apaállattartás tekintetében, a községekre rótt kötelezettség érvényesítésének szüksége önként megszűnik.

26. §.

Hogy a járási mezőgazdasági bizottságok az állattenyésztés terén rájuk bízott földadataikat rendszeres és tervszerű tevékenységgel oldhassák meg, s hogy a törvényhatóság a törvény 26. §-a szerint, a községek apaállatokkal való ellátásának határidejét a viszonyoknak megfelelőleg állapíthassa meg, az egyes járásokban levő községek meghallgatása után, ezen bizottságok tesznek javaslatot a törvényhatóságnak az iránt, hogy évről-évre mely községek kötelesek apaállatokat beszerezni s hogy eként fokozatosan, a törvény 26. §-ában megjelölt határidőn belül az összes községek el legyenek apaállatokkal látva.

Az apaállatok beszerzésére vonatkozó s elhatározásomat igénylő fölterjesztések, — kivéve azon eseteket,

midőn ezen fölterjesztések a tavaszi állatösszeírás vagy tenyészállatvizsgálat eredményéhez képest szükségesek, mindenkor január hóban teendők meg.

27. §.

Oly községeknek, a melyekben az anyaállatok létszáma csekély, vagy az apaállat önálló beszerzése és tartása nehézségekkel járna, a törvény 27-ik §-ában meg van adva a lehetőség, hogy hatósági engedély mellett más községekkel erre a célra egyesülhessenek.

Az első foku hatóságok feladatává teszem, hogy a 23-ik §. szerint megejtett összeírásnak ily viszonyokat feltüntető adatai nyomán, vagy felmerülő egyéb nehézségek eseteiben, a járási mezőgazdasági bizottság véleményének meghallgatása után az engedély megadása végett a törvényhatósági bizottságnak indokolt jelentést tegyenek.

28. §.

Azon teendők ellátására, a melyeket az 1894: XII. t.-cz. és a jelen rendelet a járási mezőgazdasági bizottságok hatáskörébe utal, minden vármegyében járási mezőgazdasági bizottságok szervezendők.

A szervezési szabályrendelet a jelen rendeletem vétele után következő törvényhatósági bizottsági közgyűlésen megalkotandó.

A szabályrendelet szerkesztésénél a következő irányelvek veendőek figyelembe.

A járási mezőgazdasági bizottság tagjai:

a járási főszolgabíró, vagy helyettese mint elnök;

a járási állatorvos;

a járás területén esetleg létező gazdasági szakiskola tanító személyzetének egy tagja;

a járás területén lakó közszolgálatban álló erdész illetve a járás területén székelő erdészeti hatóság főnöke, s 4—6, a törvényhatósági bizottság által 6 évre

választott tag, kik közül legalább kettőnek az állattenyésztés terén alapos ismeretekkel bíró gazdának kell lenni.

A választott tagok fele 3 évi tagság után kisorsolattatik, de újra megválasztható.

Az írásbeli és ügyviteli teendőket a járási főszolgabírói hivatal látja el s a hozott határozatokat ugyanaz hajtja végre.

Megállapítandó továbbá a szabályrendeletben:

1. A bizottság ügyrendje. (Az ülések miként való összehívása, a határozatképesség föltételei stb.)

2. a bizottság fegyelmi szabályai;

3. minő esetekben és mily költségeket vannak jogsítva a bizottságok tagjai fölszámítani;

4. a költségeknek fedezési módja;

5. azon föladatok, melyeket a törvényhatóság a törvény és a jelen rendeletben foglaltakon kívül a bizottság hatáskörébe utal.

A törvényben és a jelen rendeletben a bizottságok hatáskörébe utalt teendők a szabályrendeletben egyenkint fölsorolandók.

A szabályrendelet alkotásánál a következő minta szolgálhat vezérfonalul:

Minta.

Szabályrendelet a járási mezőgazdasági bizottságok szervezetéről és ügyrendjéről.

1. §.

..... vármegye minden járására nézve, az 1894: XII. t.-cz. és az annak végrehajtása tárgyában kiadott 1894. évi 48.000₁sz. földmivelésügyi ministeri rendelet értelmében járási mezőgazdasági bizottság szerveztetik.

2. §.

A járási bizottságnak hivatalból tagjai:

a) minden járásban a főszolgabíró mint elnök, vagy hivatalból küldött helyettese és a járási állatorvos;

b) a.....i járásban a járási faiskola felügyelő,

ai járásban a.....

(földmives iskola, vinczellér iskola) igazgatója,

a i járásban a kir. erdőgondnokság, erdőhivatal stb. vezetője.

Választott tagja van a bizottságnak a i járásban hat, a többi járásban 4—4 rendes és minden járásban 3—3 póttagja.

Ezen tagokat a törvényhatósági közgyűlés választja hat évre a járás területén állandóan lakók közül.

A választott tagok fele három évenként kisorsoltatik, de újra megválasztható.

Az időközben megüresedett tagsági helyekre a póttagok hívané dók be.

A rendes tagok közül kettőnek, a póttagok közül egynek az állattenyésztés terén alapos ismeretekkel bíró gazdának kell lennie.

3. §.

A járási mezőgazdasági bizottságok írásbeli és ügyviteli teendőit a járási főszolgabírói hivatal látja el s a hozott határozatokat ugyanaz hajtja végre.

A járási mezőgazdasági bizottsághoz szóló minden beadvány vagy hivatalos megkeresés a járási főszolgabírónak küldendő.

4. §.

A járási mezőgazdasági bizottság annyszor tart ülést, a hányszor ezt teendői szükségessé teszik.

Az üléseket a járási főszolgabíró mint elnök hívja össze. Az ülések a járás bármely községében tarthatók.

5. §.

A bizottságban az előadói teendőket rendszerint a járási főszolgabírói hivatal személyzete látja el.

Egyes szakkérdésekben a bizottság az előadókat saját kebeléből küldi ki.

6. §.

A bizottság határozatait szavazattöbbséggel hozza. A bizottság határozatképes, ha az elnökön kívül legalább két tagja jelen van.

Állattenyésztési szakkérdésekben a határozatképességhez a járási állatorvos és egy az állattenyésztésben jártas tagnak jelenléte szükséges.

7. §.

A járási mezőgazdasági bizottság hatásköre a következő:

1. Tjeljesíti az 1894: XII. t.-cz. 28. §-a s a ló, szarvasmarha, sertés

és juhtenyésztésről szóló szabályrendet értelmében a tenyészállatvizsgálatot;

2. véleményt ad a felebbezett birtokossági közgyűlési határozatokra nézve;

3. véleményt ad a közös legelők felosztása kérdésében;

4. véleményt mond a korlátolt forgalmu birtokokon létező kopár területek befásítására vonatkozólag;

5. ellenőrzi a községi földbirtokok kezelését; e tekintetben a szükséges utmutatásokat megadja;

6. ellenőrzi azt, hogy a közös legelők legelő állatokkal tul ne terheltessenek;

7. ellenőrzi azt, hogy a községekben a kellő számu és fajtájn alkalmas apa állat legyen;

8. intézkedik a hiányzó apa állatok beszerzése iránt;

9. véleményt mond mindazon ügyekben, melyeket véleményezés végett a járási főszolgabíró elé terjeszt;

10. működéséről s a felsőbb hatósági intézkedéseket igénylő dolgokról negyedévenként a vármegye alispánjához jelentést illetve javaslatokat tesz stb.

8. §.

Azok, a kik a bizottságnak hivatalból tagjai, ha mint ezen bizottság tagjai kiküldetésben járnak el, szabályszerű illetményeiket élvezik.

A választott tagok egyenkint 4 K. napi díjat és kettesével egy kocsiban utazva, 40 filier kilométerpénzt számíthatnak föl.

Ezen illetmények a bizottság elnöke által láttamozott nyugtára az alispán utalványa alapján a vármegye házi pénztára által fizettetnek ki.

A járási mezőgazdasági bizottság költségei:

1. a tenyészapaállatok vizsgálatánál befolyó díjkból;

2. a vármegye alapjánál fedeztetnek.

A fedezetlenül maradt költségek évenként a járásban levő községekre, községi határok nagysága arányában vettetek ki.

9. §.

A mely bizottsági tag, a bizottsági ülésekről egymásután három ízben igazolatlanul elmarad, tagságától megfosztható.

Az ez iránti határozathozatalra, a járási főszolgabíró előterjesztése alapján a vármegye alispánja illetékes.

A tagságtól való megfosztás iránt hozott határozat a törvényhatósági közgyűlésnek bejelentendő.

29. §.

A járási mezőgazdasági bizottságnak az apaállatok megvizsgálására terjedő hatásköre és eljárása a törvény ezen szakasza által szabályoztatik.

Jelen rendeletem előbbi szakasza alapján alkotandó szabályrendelet keretébe foglalandó tehát az a módoszat, a mely szerint a törvényhatóság a törvény 29-ik §-ában megjelölt rendelkezéseket a járási mezőgazdasági bizottság által végrehajtani kívánja.

30. §.

A közös tenyésztésre használt apa állatok létszámának kötelező fentartása tekintetében jelen rendeletem 25-ik §-a során történik intézkedés.

31. §.

A törvény ezen szakasza arról rendelkezik, hogy a tulajdonos által használható apaállatok párzás végett másoknak csak akkor engedhetők át, ha az ily állatok tulajdonosai a járási mezőgazdasági bizottság által kiállított igazolványnyal bírnak.

Erre vonatkozólag a 24. §. intézkedései irányadók.

IV. FEJEZET.

A birtok határ megjelöléséről.

32. §.

Minden birtokost arra kötelez a törvény 32-ik szakasza, hogy földbirtokának határait ott, hol természetes határjelzés nincsen, látható módon megjelölni tartozik.

Ennek a rendelkezésnek végrehajtása iránt a 35-ik §-nál intézkedem.

33. §.

A törvényhatóságok tartoznak a birtok határainak jelzése tárgyában az 1894: XII. t.-cz. életbeléptétől számított egy éven belől szabályrendeletileg intézkedni.

Ebben a szabályrendeletben meg kell allapítani különösen azt:

- 1) mik és minő alaku tárgyak lehetnek a határjelek;
- 2) a birtoktestek melyik határpontjain alakalmazandók ezek;
- 3) mily határidő alatt állítandók föl, illetve pótlandók a határjelek.

34. §.

Ha kétséges volna az, hogy:

a határjel melyik szomszédos birtokos által állítandó föl, illetve javítandó ki;

vagy a fölállítás illetve javítás költségei mily arányban legyenek a szomszéd birtokosok által fedezendők; ha a megjelölendő birtokhatár vitás, végül egyáltalán ha a határjelek kijavitása és megujitása körül vitás kérdés merül föl;

a törvény 34. §-ában körvonalazott eljárásnak van helye.

A törvény 34. §-a a következőleg szól:

A határjelek felállítás, kijavitása és megujitása körül felmerülő vitás kérdések elintézése a községi előljárásnál kérendő.

Az előljáráóság (városi tanács, Budapesten kerületi előljáráóság) a vitás kérdésnek egyezség útján való elintézését megkísérli s ha az nem sikerül, Budapesten a kerületi előljáráóság elsőfokulag határoz, egyéb helyeken az előljáráóság a feleket az elsőfokú közigazgatási hatósághoz utasítja.

Az elsőfokú közigazgatási hatóság a vitás kérdésre nézve az érdekelteknek, a helyi viszonyokkal ismerős egyéneknek, esetleg szakértőknek meghallgatása és szükség esetében helyi szemle megtartása után, az egyévi békés és háborítatlan birtoknak épségben tartása mellett határoz.

Ha a határ vitás, ez esetben a határozat ellen közigazgatási uton

fellebbezésnek helye nincs; de az abban meg nem nyugvó fél 30 napi záros határidő kitűzése mellett birói utasítandó.

Ha ez alatt a határidő alatt a kereset be nem adatik, a határjelek a határozat értelmében azonnal felállítandók.

Azon határozat ellen, mely a határjelzések módozataira, vagy közös határjeleknél a költség viselésére vonatkoznak, közigazgatási uton fellebbezésnek van helye, mely esetben a másodfokú hatóság végérvényesen határoz.

35. §.

A törvény 35. §-a szerint a határjelek fölállítása, kijavítása és megújítására közvetlenül a községi előljáróság (városi tanács, kerületi előljáró) ügyel föl.

A községi előljáróság (városi tanács, kerületi előljáró) ezen hatáskörében csak azután járhat el, ha a birtok határainak jelzése tárgyában, a törvény 33. §-ában említett törvényhatósági szabályrendelet megalkottatik.

A községi előljáróság köteles a községi határban levő határjeleket a mezőri személyzet által, vagy más alkalmas módon évenként a tavaszi hó olvadás után, de legfőlebb május hó 1-ig megvizsgáltatni.

A mennyiben a vizsgálat eredményéhez képest, a törvényhatósági szabályrendeletnek meg nem felelő határjelzések találtatnának, az előljáróság (városi tanács, kerületi előljáró) záros határidő alatt elrendeli a határjelzések szabályszerű fölállítását, pótlását, esetleg javítását.

Az előljáróság (városi tanács, kerületi előljáró) ezen rendeletével kitűzött határidőn belül elfogadható indok nélkül föl nem állított, vagy ki nem javított határjeleket a törvény 35. §-a értelmében tizenöt nap alatt a mulasztó költségére, a községi előljáróság állítja föl, illetve javítja ki s a költségeket közigazgatási uton hajtja be.

V. FEJEZET.

A mezei közös dülő utakról.

36. §.

A törvény 36-ik §-ában foglalt és a mezőgazdasági közlekedés szükségletének biztosítására irányuló rendelkezés a hatóság közreműködését igényli egy felől ott, hol a tagosítás meg nem történt, s a meglévő állapot szerint a dülő utak rendeltetésüknek meg nem felelnek, másfelől ott, a hol a tagosítás már megtörtént, de az utak nem akként lettek kijelölve, hogy birtokához mindenki hozzá juthasson.

Az előbbi esetben az elsőfoku hatóságok kötelesek felügyelettel lenni, hogy a birtokos ebbeli jogos igénye a kihasítás alkalmával kielégítést nyerjen.

Az utóbbi esetben a községek feladatát képezi arról gondoskodni, hogy az érdekelt birtokosok kérelmére és a szükséges terület átengedése mellett ily utak létesíttessenek.

37. §.

A törvény 37. §-a értelmében a mezei közös dülő utak létesítésére, valamint azoknak és tartozékainak jókarban tartására a községi előljáróság ügyel föl.

Ezen felügyeleti hatásköréből kifolyólag, köteles a községi előljáróság (városi tanács, kerületi előljáró) a tavaszi hóolvadás s minden nagyobb esőzés után a mezei utak állapotát, a mezőőri személyzet által vagy más alkalmas módon megvizsgáltatni s a szükséges javításokra az érdekelteket kötelezni.

A mezei utak fenntartási költségeinek viselése tekintetében a községi előljáróság az érdekelteket egyezség létesítése útján tartozik kötelezettségeik teljesítésére szorítani. A mennyiben az előljáróság ezt egy év alatt nem

eszközölhetné, tartozik az eljárásra vonatkozó iratokat megfelelő véleményezés s kidolgozott tervezet kapcsán határozathozatal végett a járási főszolgabíróhoz fölterjeszteni.

A községi előljáróság köteles ellenőrizni azt, hogy a mezei közös dülő-utak és ezeken a hidak az egyesség illetve a határozat értelmében jókarban tartassanak. Ha az érdekeltség az utakat vagy hidakat elhanyagolná és az utak évszakonkénti rendes gondozását elmulasztaná a községi előljáróság köteles az érdekelteket utasítani, hogy a szükséges munkálatokat 8 nap alatt foganatosítsák. Ha az érdekeltek kötelezettségüket a kitűzött határidőben nem teljesítenék, az előljáróság a szükséges munkálatokat a következő 8 nap alatt az érdekeltek költségére végrehajtatni tartozik. Azt hogy a közös mezei dülő-utak jókarban vannak-e vagy sem, s hogy az érdekeltség által foganatosított munkák megfelelnek-e a karban tartás követelményeinek vagy sem, a községi előljáróság bírálja és állapítja meg. A községi előljáróság ezen bírálata illetve eljárása ellen, a mezei út állapotával meg nem elégedő fél a főszolgabíróhoz emelhet panaszt.

38. §.

A mezei közös dülő utakon való pósta szállítás, valamint az 1888-ik XXXI. t.-cz. általt tárgyalt közhasznu berendezések vezetékeinek támszerkezete abban a kedvezményben részesül a törvény ezen intézkedése által, hogy ezért az állam utfenntartási költség hozzájárulásával nem terhelhető.

A törvény eme kedvezményes intézkedése a 37-ik §. esetében felmerülő hatósági intézkedések alkalmával figyelembe veendő.

39. §.

A törvény 39-ik szakasza, a közérdekből létesítendő új mezei közös dülő utak területének kisajátítás mellett való megszerzése iránt rendelkezik, a kisajátításról szóló

1881: XLI. t. cz. intézkedéseinek oly módosításával, hogy ennek az eljárásnak megindításához a jogot én adom meg.

Kisajátítás esetén a kisajátítás alá kerülő területek telekkönyvi rendezéséről a község tartozik gondoskodni.

40. §.

A fennebbi szakasz alapján létesített új utak elfoglalása által felmerülő kártalanítási kérdések elbírálásánál a törvény a birtok bíróság illetékességét fenntartván, ily kérdések megoldásába tehát ezen törvény szerint eljárni hivatott hatóságok nem bocsátkozhatnak.

41. §.

A törvény 41-ik szakaszának rendelkezéséből folyólag kötelességévé teszem a községek előjáróságainak, hogy évenként a legelőre való kihajtás előtt és a 23-ik §-ban előirt összeírás alkalmával — a mennyiben a községnek erre vonatkozó szabályrendelete nem intézkednék, — a marhahajtó utakat, csapásokat szabatosan megállapítsák s erről az állat-tulajdonosokat s az állatorzással megbízottakat, valamint a mező-őröket kellően értesítsék.

42. §.

Az illető birtokos kérelmére, tartozik az első foku hatóság a birtokos engedélye nélkül vert gyalog utak tilalmát az illető község területén, és a szomszédos községben kihirdetni.

Felmerülő esetekben, a birtokos indokolt kérelmére a kihirdetést az első foku hatóság kellően foganatosítottja s ennek megtörténte felől a birtokost 8 nap alatt írásban értesíti.

VI. FEJEZET.

A faiskolákról és fásításokról.

43. §.

A törvény 43. §-ának rendelkezése szerint a községekben létesítendő és fenntartandó faiskolák művelési iránya (lásd a törvény 46. §-át) csak azután lesz megállapítható, ha a törvényhatóság, a törvény 49. §-a értelmében meghatározza, hogy mely utak minő határidők alatt fásíttassanak be, valamint a törvény 46. §-a értelmében azt, hogy a községi faiskolákban mily fanemek tenyésztendők?

Az 1894: XII. t.-cz. életbeléptétől számíthatandó egy év alatt föltétlenül szükséges tehát:

1. a meglevő, de a minimális 400 □ ölnél kisebb területű faiskolákat ily területre kibővítettetni;

2. a meglevő, de elhanyagolt faiskoláknak okszerű művelése iránt intézkedni;

3. a mely községekben még a faiskolai terület nincs kijelölve, azt kijelölni s a berendezést megkezdeni; szükséges végül

4. megjelölni azon községeket, a melyek a faiskola fenntartása alól fölmenthetők, illetve a melyek más községekkel együtt létesíthetnek faiskolát s ezek jegyzékét a törvényhatósági közgyűléshez határozathozatal végett fölterjeszteni.

A törvényhatóságnak e tárgyban hozott határozatai jelentés kíséretében hozzám, tudomás végett fölterjesztendők;

A járási főszolgabírák (törvényhatósági joggal bírósági és a rendezett tanácsú városok tanácsa) haladéktalanul utasítandók, hogy a fönt megjelölt irányban intézkedjenek. A foganatosított intézkedésekről a törvényhatóság 1896. évi január hó 1-ig hozzám jelentést teend.

44. §.

A törvény 44-ik szakaszának rendelkezései ott, a hol ennek megfelelő faiskolák fenntartatnak, haladéktalanul végrehajtandók.

Ott azonban, a hol még a 43-ik §. szerinti eljárás szükséges, csak annak befejezésével lesz a megfelelő intézkedés a község által fogatosítandó.

45. §.

A községi tanköteles gyermekeknek a fatenyésztésben való gyakorlati oktatása iránt a jelen rendeletem C) mellékletében foglalt külön utasítás intézkedik.

46. §.

A törvény 46. §-a szerint a törvényhatóság szabályrendelettel állapítja meg, hogy a vidéken legjobban diszlő fa és gyümölcsfajokból a községi faiskolákban melyek tenyésztessenek és hogy mindenütt, hol a szederfa (*Morus alba*) tenyésztésre úgy a talaj, mint az éghajlati viszonyok alkalmasak, a selyemtenyésztés üzetik, vagy meghonosítása remélhető, a selyemtenyésztés érdekében a szederfa (*Morus alba*) tenyésztésére különös gond fordítassék; a törvény 49. §-a szerint pedig a törvényhatóságok határozzák meg, hogy mely utak minő határidők alatt fásíttassanak be, továbbá, hogy a fák bizonyos utaknál az uttestre vagy azon kívül és egymástól minő távolságra ültetessenek s milyen fanemek ültetendők az összes utakra, tehát az állam utakra nézve is. A vonatkozó intézkedések egy törvényhatósági szabályrendelet keretében lesznek megteendők, a mely szabályrendelet megalkotásának határidejét, 1896. évi január hó 1-ső napjában állapítom meg.

A közutak befásítására vonatkozó határozmányok megállapításánál figyelemmel kell lenni a következőkre:

1. A fák oly karban tartandók s nyesésük aként

eszközleendő, hogy az utmentén esetleg fennálló távirda vagy távbeszélő készülékeket ne érintsék. Ezen kötelezettség azt terheli, a kit a fák fenntartásának kötelezettsége illet.

2. A közutak mentén a fasorok ültetésénél ügyelni kell arra, hogy egyik fa ne az ut másik oldalán levő fával, hanem a fák közötti tér közepével legyen átellenben.

3. A fák koronájának, a földszinétől való magasságát a közlekedésnek akadálytalan biztosítása végett a szabályrendeletben meg kell állapítani. A tett tapasztalatok szerint ezen magasság gyümölcsfáknál 2·2 méterben, erdei fáknál 2·5 méterben állapítható meg.

4. Az egymás mellé ültetett két fa koronája között legalább is a kifejlett korona szélességének megfelelő szabadteret hagyandó.

5. A fáknak az ut közlekedésre használt részétől való távolsága állami és törvényhatósági utaknál lehetőleg aként állapítandó meg, hogy azok az utpadkán, az utszélétől mintegy 30 centiméterre legyenek.

A jelen szakaszban tárgyalt szabályrendeletek alkotásánál a szükséges szakszerű utmutatásokat a m. kir. kertészeti tanintézet (székhelye: Budapest) fogja megadni. A mennyiben a szabályrendelet egyes határozmányainak szakszerű megállapítása végett szakközegem kiküldetése válnék szükségessé, ez iránt hozzám fölterjesztés intézendő.

Az állami utak befásítására vonatkozó határozmányok tekintetében, a szabályrendelet megalkotása előtt az illetékes kir. államépítészeti hivatal is meghallgatandó.

A szabályrendeletek a kitűzött határidő alatt, a kereskedelemügyi minster ural egyetértőleg való jóváhagyás végett hozzám fölterjesztendők lesznek.

47. §.

A faiskolákból nyert csemeték felhasználása, továbbá a község céljaira nem igényelt csemeték értékesítése, a

törvény 47-ik §-ában előirt feltételek mellett a község előljáróságának gondozására van bízva.

A járási főszolgabírókat kötelezem arra, hogy az előljáróságot egyfelől ebbeli kötelességük buzgó teljesítésében, másfelől a csemeték értékesítéséből nyert jövedelmeknek a törvényben megszabott célra leendő fordítása körüli eljárásában ellenőrizzék.

48. §.

A törvény 48-ik szakasza azon következményeket szabja meg, a melyek az előljáróságokat netáni mulasztás esetében terhelik.

49. §.

A közutak befásításainak módozatai tekintetében jelen rendeletem 46-ik §-ában foglaltak szerint kell a hatóságoknak eljárni.

VII. FEJEZET.

A kártékony állatok és növények irtásáról s a hasznos állatok oltalmazásáról.

50. §.

A törvény 50. §-a kimondja, hogy minden birtokos köteles a fák rügyeinek fakadása előtt, legkésőbbben azonban márczius hó végeig, a belsőségekbén, majorokban, szőlőkben, gyümölcsösökben és kertekben levő fáit és bokrait, a kártékony hernyóktól, illetőleg hernyófészkektől és lepketojásoktól megtisztítani s az összegyűjtött hernyókat, hernyófészkeket és hernyótojásokat elégetni. A később mutatkozó kártékony hernyók, valamint a cserebogarak tömeges megjelenésük alkalmával is megfelelő módon pusztítandók.

A kártékony hernyók irtása tárgyában 1891. évi február hó 18-án 6412. szám alatt, a marokkói sáska irtása tárgyában 1890. évi 22,414. sz. a. kiadott rende-

teket a törvény VII. fejezetének illetve 50. §-ának határozmányai folytán ezennel hatályon kívül helyezem.

A Colorado bogár behurczolásának megakadályozása tárgyában 1875. évi ápril hó 20-án 8064. sz. a. kelt földmivelés-, ipar- és kereskedelmi ministeri rendelet továbbra is hatályban marad.

Az országban nagyobb mérvű károkat okozott egyes rovarfajok és az ellenük való védekezés ismertetése tárgyában a vezetésem alatt álló ministerium szakközegei által utasítások dolgoztattak ki.

Azon rovarok, a melyek irtására nézve utasítások vannak, a következők:

1. Kolumbácsi légy. (*Simulium columbacense*.)
2. A vetésfehéritő bogár. (*Lema melanopus*.)
3. Marokkói sáska. (*Stauronotus maroccanus*.)
4. Olasz sáska. (*Caloptenus italicus*.)
5. Gabna zsizsik. (*Calandra granaria*.)
6. Hesseni légy. (*Cecidomyia destructor*.)
7. Gabona futrinka. (*Zabrus gibbus*.)
8. Szőlő ilonczá. (*Tortrix pilleriana*.)
9. Vértetű. (*Schizoneura lanigera*.)
10. Vetési bagoly-pille. (*Agrotis segetum*.)
11. Az apionok (lóher pusztító rovar)
12. Csikos lábu búza légy. (*Chlorops taeniopus*.)
13. Szalma darázs. (*Cephus pygmaeus*.)

51. §.

A szerb tövis a törvény 51. §-a szerint minden birtokos által birtoka egész területén irtandó. A szerb tövis irtási módja általánosan ismeretes lévén, ez iránt jelenleg nem rendelkezem.

Hasonlólag kötelezővé teszi a törvény 51. §-a az aranka irtását is, a melynek módját a törvényben nyert fölhatalmazáshoz képest a következőleg állapítom meg.

Kisebb aranka foltok, ha épen kezdődnek s még csupán néhány aranka szálból állanak azonnal, azonban

minden esetre a virágzás előtt az ott lévő növényekkel együtt közvetlenül a föld színe felett lesarlózkodók s a felt talaja is felásandó vagy felkapálandó. Az ily módon kitisztított folt közepére az arankával együtt levágott zöld növényzet halmocskába összerakandó, jól megtaposandó és teljes elrothadásáig vagy ott hagyandó vagy pedig a levágás után azonnal zsákba rakva, vagy ruhába bekötve eltávolítandó és elpusztítandó.

Ez utóbbi esetben a lekaszált terület szalmával beborítandó és a szalma elégetendő. A kiégetett terület, ha felkapáltatott, újból bevethető.

Az arankával jelentékenyebb nagyságban ellepített foltokon az aranka az egész növényzettel együtt azonnal, mindenesetre azonban az aranka virágzása előtt lekaszálandó. Biztosság okáért egy kaszavágással tovább kell vágni, mint a meddig az aranka indája mutatkozik.

Ezután a levágott arankás zöld takarmány körülbelül tizenöt centiméter vastagon szalmával behintendő és az, a folt felszínén levő növényzettel együtt, elégetendő, vagy ha az égetés könnyen gyuló dolgok közelsége miatt veszélylyel járna, a levágott takarmány nedves hamureggel borítandó be. Égetés után a foltok felásandók vagy jól felkapálandók s a felásott vagy fölkapált folt szalmával újból behintendő és felégetendő. — Az égetés és felásás után néhány napra, a foltot újból belehet vetni.

Ha a községi előljáróság (polgármester) a mezőöri személyzet jelentéséből vagy más módon tudomására jut annak, hogy valamelyik birtokos az aranka irtását elmulasztotta, a mulasztót záros határidő alatt — melynek azonban az aranka virágzását föltétlenül meg kell előznie — az irtás foganatosítására, a mezőöri személyzetet pedig az irtás ellenőrzésére és jelentéstételre utasítja.

Ha az illető birtokos az aranka irtást a kitűzött határidő alatt sem teljesítette, az előljáróság az irtást az 1894: XII. t.-cz. 52. §-a értelmében a mulasztó költ-

ségére teljesített s ellene a büntető eljárást az idézett törvény 95 §-a *k)* pontja értelmében megindítja.

Jelen rendeletem ezen intézkedéséről ott, hol lóherét és luczernát termelnek, a mezőőri személyzet kioktatandó és az az érdekelt községekben időnként a szokásos módon ismételve kihirdetendő.

A törvény 51. §-ának második kikezdése szerint lóhere és luczerna magvakat, ha azok nem teljesen arankamentesek, termesztés céljából forgalomba hozni tilos. Ezen tilalom áthágóit a törvény 94. §-ának *k)* pontja kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel rendeli büntetni.

Ezen intézkedésnek célja az, hogy az aranka ne csak a lóher és luczerna termelésnél irtassék, és az aranka irtással ne csak a termelő gazdák termeltessenek, hanem az aranka terjedése a magvak kereskedelmi forgalomba hozatalánál is hathatósan megakadályoztassék, ezért a törvény ezen rendelkezése a lóher és luczerna magkereskedéssel üzletszerűen foglalkozókat terheli.

Hogy a termelő közönség a vásárolni szándékoló lóhere vagy luczerna magvak arankamentessége tekintetében megbízható tájékoztatást nyerhessen, intézkedtem az iránt, hogy az összes gazdasági tanintézeteknél, a m. óvári gazdasági akadémiánál, valamint Budapesten fennálló kir. vetőmagvizsgáló állomások, gazdák részére a lóhere és luczerna magvakat az aranka tartalom tekintetében díjmentesen vizsgálják. Ugyanezen állomások a lóher és luczerna magvakat tartalmazó zsacszkókat akár a termelők, akár a kereskedők kérelmére az arankamentességet igazoló okmányokkal és ólomzárral látják el.

52. §.

A törvény 52. §-a a kártékony állatok és gyomok, gazok, a fákról illetve az uttesten, utárokban, utpadkán való irtásának közvetlen ellenőrzésével a községi előjáróságot bizza meg s fölhatalmazza, hogy az elmulasztott irtást a mulasztó költségére foganatosítsa.

Hogy a községi lakosság a törvény 50. 51., 52., 53., és 95. §-a k., pontja alatt foglalt rendelkezésekre idejekorán figyelmessé tétessék, a községi előljáróság köteles azokat dobszó útján, vagy más szokásos módon (városokban a hatósági hirdetések szokott módja szerint) évenként márczius hó első napjaiban közhirré tétetni.

A szerb tövis és aranka, valamint az utak mentén levő fákon mutatkozó hernyók irtásának foganosítását a község a községi mezőőri személyzet által, a község belterületén levő fákon fellépő hernyók irtását pedig belső rendészeti közegei által ellenőrizteti.

53. §.

Aratás és kaszálás alkalmával gaz- és gyom foltokat meghagyni a törvény 53-ik szakasza tiltja, megjelöli a magba ment gyomok irtásának módját; a 95. §. k) pontja pedig ezen rendelkezés foganosításának elmulasztását kihágásnak minősíti.

A községi előljáróság tartozik gondoskodni, hogy a mező-őrök a szolgálati szabályzat 8-ik §. 18. pontjában megszabott ez irányú kötelességeiket pontosan teljesítsék, s ennek nyomán a mulasztások megtoroltassanak.

54. §.

A káros állatok vagy növények tömeges fellépése esetén hozzám érkezendő jelentések után, esetről-esetre fogok intézkedni.

55. §.

Az erdővel szomszédos gyümölcsös birtokosa, ha a hernyókat saját érdekében 30 méter széles területen az erdőben is irtani akarja, erre az engedélyt az illetékes községi előljáróságtól kérheti s az erdőtulajdonost az irtás fogantatbavételéről előzetesen értesíteni tartozik.

56. §.

A kártékony növények vagy rovarok elhurczolásának meggátlása iránt, hozzám teendő jelentések nyomán esetről-esetre kívánok intézkedni.

57. §.

A hasznos madarak pusztítása s tojásaiknak forgalomba hozatala a törvény által kihágásnak minősítettven, ennek meggátlására irányuló intézkedések foganatosítását az első foku hatóságok különös kötelességévé teszem. Az illető vidéken hasznosaknak ismert madarak és azok tojásai csakis tudományos vagy oktatási czélokra hozhatók forgalomba. A törvényben említett hatósági engedélyt a járási főszolgabirótól kell kérni, ki az engedély megadásánál jelen rendeletem fent foglalt határozmányára való tekintettel jár el.

58. §.

Hogy a mezőgazdaságra nézve hasznos állatok, különösen a madarak kimélése iránt, a törvény 58. §-a értelmében rendeletileg intézkedhessem, fölhivom a törvényhatóságokat, hogy ide vonatkozólag, a területükön működő gazdasági egyesületek, vármegyei gazdasági bizottság, valamint a járási mezőgazdasági bizottságok meghallgatásával, hozzám a törvény életbeléptétől számítandó egy év alatt javaslatot tegyenek, a melyek alapján a hasznos madarak megnevezése iránt is külön rendeletben fogok intézkedni.

59. §.

A kirepült méhraj felkeresése és befogása körül a községi előjáróság annak biztosítása érdekében köteles közben járni, hogy a tulajdonos a keresést és elfogatást szükség esetében másnak telkén is eszközölhesse.

60. §.

Hogy a méhek ragadós költés-rothadása terjedésének meggátlása érdekében a kellő felügyelet és ellenőrzés eredményesen gyakoroltassék, a községi előjáróság a méhesek időszakonként való megvizsgálásáról, s ennek a bajnak felismerése esetén, a törzsek megsemmisítéséről gondoskodni tartozik.

VIII. FEJEZET.

A hegyközségekről.

61. §.

Az 1894: XII. t.-cz. 61. §-a a szőlőmivelés előmozdítására irányzott törekvések és intézkedések megvalósítását és megtételét a hegyközségi szervezetbe utalja s a hegyközségeket a törvény rendelkezései szerint érdekkörükbe tartozó ügyekben önkormányzati joggal ruházza fel.

A hegyközségek e szerint közvetlen érdekközösség alapján alakuló szervezetek önkormányzati jogokkal és hatáskörrel.

62. §.

A hegyközségek megalakítását a törvény 62. §-a nem rendeli el feltétlenül, vagyis az érdekelteket nem kötelezi arra, hogy szükségkép hegyközségeket alakítsanak, hanem csak megengedi, hogy az érdekeltek ott, ahol a törvény követelte feltételek megvannak, hegyközségi szervezetben egyesülhessenek.

A feltételek, a melyektől a hegyközségek törvényengedte alakulása függ, a törvény 62. §-a szerint — kétféleképes, és pedig olyanok, a melyek a területre és olyanok, a melyek az érdekelt birtokosokra, illetőleg azok számára és akaratnyilvánítására vonatkoznak.

A hegyközségek megalakítása érdekében követendő eljárásra nézve a következőket rendelem:

a) Minden szőlőszeti és borászati felügyelőség a kerületébe eső azon területek kimutatását, a melyeken a törvény 62. §-a a) és b) pontjainak rendelkezései szerint hegyközségek alakíthatók, az 1894: XII. t.-cz. életbeléptetésétől számított legfőlebb három hó alatt készítse el. E kimutatások községenként készítendőek s a midőn egy járásra nézve készen vannak, egy példányban az illetékes járási főszolgabiróknak megküldendőek; hozzám pedig ezzel egyidejűleg jelentés teendő arról, hogy mely járásokban készültek el a kimutatások, hány község határában vannak a szóban forgó területek, mily nagyok azok és hány tulajdonos kezén vannak?

A község közreműködésével elkészítendő továbbá s az illetékes járási főszolgabirónak megküldendő a hegyközségi alakulásra alkalmas területek birtokosainak pontos névjegyzéke is s kitüntető, hogy minden egyes birtokosnak mekkora birtokrésze van (1600 □ öles holdakban és □ ölekben számítva) a hegyközség alakítására a törvény szerint alkalmas területben.

b) Ez összes birtokosok a főszolgabiró által, 30 napi határidőre az illető községbe a községhez alakuló gyűlésre hivandók meg.

A meghívó nemcsak szabályszerű módon közzé teendő és kihirdetendő, hanem lehetőleg minden érdekelt birtokosnak külön is megküldendő, vagy vele más alkalmas módon személyesen közlendő.

Az alakuló gyűlésre meghívandó az illető kerületi szőlőszeti és borászati felügyelő is s az alakuló gyűlés határnapja lehetőleg akként tűzendő ki, hogy az állami szakközeg valamennyin jelen lehessen.

c) Az alakuló gyűlésen az elsőfoku hatóság illetékes tisztviselője, esetleg hivatalbeli helyettese megismerteti az összegyűlt birtokosokkal a törvény hegyközségekre vonatkozó fejezetének tartalmát és rendelkezéseit, megmagyarázza nekik a hegyközségek szervezésének célját, felvilágosítja őket arra nézve, hogy minő nagy előnyök

származnak a szőlőmivelésre a szőlők felujtására s a szőlő veszedelmei ellen való védekezésre az egyesülsből s közös és együttes, vagy legalább egyöntetű s egyirányu működésből s aztán szavazás alá bocsátja azt a kérdést, hogy akarnak-e az érdekelt birtokosok hegyközséget alakítani?

d) A szavazás, illetőleg az érdekelteknek a hegyközség megalakítását eldöntő akaratnyilvánítása kétféle, a szerint, hogy a törvény 62. §-ának negyedik vagy hatodik bekezdése alá tartozó esetben kell határozni.

1. Az előbbi esetben, ha t. i. száz kataszteri hold, vagy ennél nagyobb s legalább husz birtokos kezén levő területről van szó s a birtokosoknak *birtokarány* szerinti egyharmada a hegyközség megalakítására szavazott, a hegyközség azzal már létrejött, habár a terület két harmadának birtokosai a megalakulás ellen is szavaznának. (Például egy 120 holdas területből 40 hold négy birtokosé, a többi 80 hold pedig 60 birtokos kezén van. Ha ez esetben az a négy birtokos, a kié a 40 hold, vagyis az egész terület egy harmada a hegyközség megalakítására szavazott, a többi 80 hold hatvan birtokosa nem akadályozhatja meg a hegyközség létrejövetelét, hanem köteles ahhoz hozzájárulni.)

2. Ha a törvény 62. §-a ötödik bekezdésének rendelkezése alá eső azok a területek, a melyek sem eddig nem használtattak szőlőmivelésre, sem jelenben nincsenek szőlővel beültetve, a hegyközségi kötelékbe törvéynél fogva vonandók be, e területrészek birtokosainak az alakuló gyűlésen az alakulás kérdésében nincs szavazati joguk.

e) A törvény 62. §-a hatodik bekezdése alá tartozó esetben, vagyis ha a hegyközségi kötelékbe vonható összefüggő terület kisebb száz holdnál, a hegyközség csak akkor alakulhat meg, ha az egész terület összes birtokosai a hegyközségi alakulás mellett szavaznak.

f) A törvény 62. §. utolsó bekezdésének rendelkezése alá eső területek birtokosai külön szólitandók

fel az iránti nyilatkozásra, hogy kívánják-e vagy sem a határban levő hegyközség kötelékébe való felvételüket?

Ezek, a nyilatkozatok eredményéhez képest, személyükre és birtokukban levő területekre nézve vagy tagjai lesznek a hegyközségnek, vagy a hegyközségi köteléken kívül maradnak. Előbbi esetben a törvény 62. §-a utolsó bekezdésében megállapított elbánás alá esnek.

g) A szavazást minden esetben, az kezdi meg, a kinek a hegyközségi kötelékbe vonható területen a legkisebb birtoka van, s folytatják a birtokaik térfogata szerint növekedő sorrendben következő birtokosok. Egyenlő területek birtokosai közül a szavazás elsőbbsége azt illeti, a kinek neve betűsorrend szerint előbb sorakozik.

A szavazás meghatalmazott útján is gyakorolható.

Az elsőfoku hatóságok a hegyközségek megalakítása körüli eljárást a jelen rendelet 62. §-ának intézkedéseihez képest lehetőleg rövid idő alatt befejezni s az eredményről az illetékes másodfoku hatóságnak (l. a törvény 102. §-át) részletes jelentést tenni tartoznak.

A másodfoku hatóságok pedig kötelesek 1896. évi január hó 1-ig, s a további jövőre minden következő év januárius hó 1-éig nekem pontos kimutatás felterjesztése mellett bejelenteni, hogy területükön hol alakultak új hegyközségek, mekkora területtel s hány birtokossal.

63. §.

A törvény 63. §-ának első bekezdésében említett egy határbeli különálló szőlőterületek alatt oly területek is értendők, a melyek, habár a terep alakulásának általános viszonyai szerint össze is függenek, természeti alkotások (például hegygerinczek, szakadékok, erdő-, szántóföld, legelőrészek, állandó medrek, patakok stb.) által állandóan határolt és könnyen felismerhető külön részekre

oszlanak. Ha tehát például egy összefüggő hegyoldalon 300 holdas szőlőterület van, a melyet egy helyen egy állandó patak, másik helyen egy mély szakadék szel keresztül úgy, hogy 300 holdat például három, állandóan külön váló 100 holdas részekre osztja, a 300 hold birtokosai, számszerinti általános többségének akaratától függ, hogy az egész 300 holdon egy hegyközséget, vagy hogy 100 holdanként külön-külön, tehát három hegyközséget alakítsanak, feltéve természetesen, hogy meg van a birtokosoknak azon minimális száma (20), a melyet a törvény követel.

Az egy törvényhatóság két vagy több községe határába eső, de összefüggő szőlőterületnek egy, két, vagy több hegyközséggé alakítását a birtokosok számszerinti többsége határozza el. Szavazategyenlőség esetében az egyik vagy a másik alakulási mód iránt a hatóság határoz.

Az ugyanazon törvényhatóság két vagy több községe határába eső, de összefüggő szőlőterületen való *hegyközségi alakulásnál*, ha az összefüggő terület nem tartozik ugyanazon elsőfoku hatóság alá, a jelen rendelet szerinti eljárás azt az elsőfoku hatóságot illeti, a melynek kerületébe az összefüggő terület nagyobb része esik. Ha ez kétséges volna, az illetékes vármegyei törvényhatóság rendeli el, hogy melyik elsőfoku hatóság tartozik a hegyközség megalakítása körül eljárni.

64. §.

A törvény 64. §-a a hegyközségek feladatát határozza meg és pedig:

a) A közös őrzés, (közös csősz vagy hegyőr tartása) s a hegyrendészeti szervezkedés a földek első csoportja. A hegyrendészeti szervezkedés fogalma alá tartozik mind annak a helyi viszonyokhoz képest való meghatározása és megállapítása, a mi a szőlőmivelés érdekében a hegyközségi területen hegyrendőri szem-

pontból megengedhető, vagy eltiltandó, mint például: a hegyközségi terület határai megjelölésének módja; — a határjelek (árkok, kerítések) megvédése; annak meghatározása: — hogy kinek, mikor és minő körülmények közt szabad a hegyközségi területen lakni; — hogy állatok tartása, legeltetése általában, vagy minő állatok tartása s mily feltételek és óvrendszabályok mellett van a hegyközségi területen megengedve; — hogy idegeneknek szabad-e, s ha igen mily esetekben s minő feltételek mellett a hegyközségi területen járkálni; — hogy a hegyközségi területen, tekintettel a szőlőmivelés érdekeire, minő más gazdasági mivelés van, vagy nincs megengedve; — hogy a hegyközségi területen levő utak és utszéli árkok miként használandók, miként tartandók fenn és óvandók meg; — hogy vizmosások keletkezését miként kell megakadályozni; — hogy a szüretelés mikor kezdhető meg; hogy hány csősz (hegyőr) alkalmazandó s mik a kötelességei, s hogy miként gyakorlandó az ellenőrzés; stb.

A törvény s a jelen rendelet IX. és X. fejezetének vonatkozó határozatai a hegyőrre is alkalmazandók.

b) A törvény 64. §-ának 2. pontjában felsorolt feladatok közül a filloxera által elpusztított szőlők felújításának előmozdítása természetesen nem vonatkozik oly hegyközségekre, a melyek a filloxera terjedésének ellenálló homoktalajokon alakultak meg. E feladat tehát csak a kötött talajokon levő szőlőterületeket, illetőleg hegyközségeket érinti, s az annak teljesítése iránti intézkedés legfőképen abból áll, hogy a hegyközség a szőlők felújításához szükséges amerikai fajtájú szőlővesszők termelése végett megfelelő anyatelepet létesít, ott a tapasztalatilag legjobbnak elismert fajtákat szaporítja, a vesszőtermésből a hegyközségi kötelekbe tartozó tagokat megfelelő arány szerint részesíti; — gondoskodik a borvidék jellegének megfelelő európai fajtájú, jó minőségű szőlővessző beszerzéséről oltási czélokra; — intézkedik a szőlőbirtokosoknak s a munkásoknak a szőlőoltási eljárásban való oktatása s kellő begyakorlása, esetleg szak-

képzett vinczellérnek munkavezetőül és oktatóul állandó alkalmazása iránt; -- igyekeznek módot keresni és találni arra, hogy a hegyközségi kötelékben a reá szoruló tagoknak szőlők felújítására hitelt szerezzen, stb. stb.

A törvény 64. §-ának említett pontjában felsorolt másik, az új szőlők ültetésének előmozdítása iránti feladata kiterjed egyaránt minden hegyközségre (a filloxera terjedésének ellenálló homok talajokon alakultakra is) s magában foglalja azon összes tevékenységet, a mely új szőlők létrehozását elősegítheti.

Végül a törvény 64. §. 2. pontjában felsorolt harmadik feladat: a szőlőpenész (vagy szőlőlevélpenezs, szőlőragya, peronospora viticola) ellen való közös védekezés előmozdítása szintén kiterjed kivétel nélkül minden hegyközségre, legczélszerűbben akként valósítható meg, hogy a hegyközségek a védekezéshez szükséges gépeket a hegyközség területének megfelelő számban s a szükséges védekezési anyagot megfelelő mennyiségben előre beszerezik és készletben tartják s a gépeket a hegyközségi tagoknak a szükséges használatra átengedik, a védekezési anyagból pedig a megkívántatott mennyiséget, esetleg a megfelelő ár felszámítása mellett felhasználásra kiszolgáltatják.

c) A törvény 64. §. 3. pontjában felsorolt feladat: minden egyéb szőlőbetegség ellen való közös védekezés elősegítése.

A szőlőbetegségek föllépésére a hegyközségnek különös figyelemmel kell lennie, s gyanúra okot szolgáltató jelenségek esetében szakértőhöz kell fordulnia.

d) A hegyközségek törvényszabta feladatai közt a sorrend szerint utolsó (64. §. 4. pontja) az okszerű szőlőmivelés és szüretelés s a szőlők jövedelmezőségének fokozása érdekében szükséges vagy kívánatos közös gazdálkodási és kezelési szervezkedés.

Azok a teendők, a melyek e feladat körébe vonhatók, a hegyközség összes tagjainak vagy legalább egy részének szövetkezetszerű egyesülését igénylik.

Különösen fontos ez a szőlőtermelésnél, történjek a szőlő értékesítése akár gyümölcs alakjában, akár borra szürve. Az első esetben a szőlő kellően csomagolva és kezelve jó áron értékesíthető s ha kellő mennyiségben állították elő, külföldi piacokra is kiszállítható.

Az utóbbi esetben az által, hogy okszerű mivellel és megfelelő trágyázás alkalmazásával a termés mennyisége szaporíttatik s az által, hogy megfelelő közös présház, erjesztő kamra és pincze állittatik elő, a mire a kisebb birtokos önerejéből nem képes, elérhető az, hogy a bor jellegére és minőségére nézve egyenletes lesz, s így könnyebben és jobb ár mellett akad vevője s a melléktermények is megfelelően értékesíthetők.

Mindezen feladatok megvalósításában kötelessége a kerületi szőlészeti és borászati felügyelőknak a hegyközségeket tanácsaikkal és utmutatásaikkal támogatni s e végett a hozzájuk forduló hegyközségekben a szükséghez képest időről-időre megjelenni.

65. §.

A törvény 65. §-a:

1. rendelkezik amaz eszközök iránt, a melyek szükségesek a végett, hogy a hegyközségek feladataik teljesítésére képesíttessenek s e célra hegyközségi járulék kivetését engedi meg, s

2. meghatározza, hogy a hegyközségi járulék miként és mely hegyközségi tagok terhére vettessék ki.

A közös őrzési és hegyrendészeti költségekhez a hegyközségi kötelékbe tartozó *minden* birtokos, tehát a törvény 62. §-a ötödik bekezdésének rendelkezései alá eső birtokosok is, kötelesek birtokaránylag hozzájárulni. Kivételnek csak az egészen különálló területek birtokosaira nézve (törv. 62. §-a hetedik bekezdése) van helye, a kik azonban e költségekhez csak a törvény által meghatározott esetekben (törv. 62. §-a hetedik bekezdése, s 65. §-a második bekezdése) járulnak hozzá.

Azonban az ily hegyközségi tag sem vonhatja ki magát az említett költségekhez való hozzájárulástól, akkor, ha külön álló szőlőbirtokának őrzése a hegyközségi kötelékben teljesíthető, habár tényleg nem is teljesítetik; például azért, mert az illető birtokos a külön álló szőlőterülete őrzésére külön őr-t tart.

Azokhoz a költségekhez való hozzájárulás módja és mértéke iránt, a mely költségek a törvény 64. §-ának 2., 3. és 4. pontjában megállapított hegyközségi feladatok teljesítéséhez szükségesek, a törvény 65. és 66. §§-aiban foglalt elvek és rendelkezések alapján a hegyközségi rendtartás megállapítása során a hegyközségi közgyűlés határoz. Oly határozatot azonban, vagy oly intézkedést, a mely az összes tagokat a törvény 64. §-a 4-ik pontjában megállapított hegyközségi feladatban való részvételre kötelezné, a hegyközség nem hozhat, illetőleg nem tehet, hanem ily intézkedéshez szükséges, hogy abba minden egyes tag beleegyezzen, a ki a közös intézkedésben részt akar venni.

66. §.

A törvény 66. §-ának rendelkezése meghatározza azt, hogy minő eljárás követendő a multból származó hegyközségi létesítmények költségeinek pótlólagos viselésére nézve azon hegyközségi tag irányában, a ki a hegyközség megalakulása után vétetik fel annak kötelékébe, vagy a ki a megalakulás óta már beletartozik ugyan e kötelékbe, de csak később határozza el magát elpusztult szőlőinek felújítására, vagy a szőlők ültetésére.

A törvény az ily tagot arra kötelezi, hogy azon létesítmények költségeinek, a melyeknek a jövőben hasznát veheti, birtokarány szerint reá eső részleteit a hegyközségi pénztárba pótlólag fizesse be.

E pótlólagos befizetést az illető hegyközségi tag tehát az esetre is tartozik teljesíteni, ha a létesítményeknek a jövőben tényleg nem is venné hasznát, mert ha ily létesítmények vannak, csak tőle függ, hogy azok-

nak az őt illető mértékben jövőre hasznát vegye-e vagy sem.

A pótlólag teljesítendő fizetés mérvének megállapítása iránt a 66. §. második bekezdése rendelkezik.

67. §.

A hegyközségi járulékok oly községekben, a melyekben községi póttadó van, a közadók módjára a községi póttadóval egyszerre szedetnek, illetőleg hajtatnak be (A törvény 67. §-a.)

Minthogy a hegyközségek saját ügyeikben önkormányzati joggal vannak felruházva, a hegyközségi járulékokat tehát önkormányzati alapon maguk állapítják meg és vetik ki, minthogy ez ekből a közadók kezelésével megbízott közegek és hatóságok a hegyközségi járulékok kivetéséről saját ténykedéseik alapján közvetetlen tudomással nem birhatnak, kötelesek a hegyközségek minden évben legkésőbbben addig az időpontig, a mikor a községi adó vettetik ki, saját költségvetésüket s a szükséglet fedezésére megkivántató hegyközségi járulékot megállapítani, azt a hegyközségi tagokra a törvény értelmében kivetni s a jogerőre emelkedett kivetést a községi előjárásnak szabályszerű kezelés végett bemutatni.

A hegyközségi járulék önmagában külön vetendő ki, beszedését és kezelését a közadók módjára kizárólag a hegyközségi előjáróság eszközli. Köteles azonban a hegyközségi előjáróság a hegyközségi járulék kivetésére és előírására vonatkozó teljes jegyzéket ellenőrzés végett minden év elején a községi előjárásnak átadni s az év végén a községi képviselő-testület előtt számolni.

Ha a hegyközségi járulék-tartozásokat végrehajtás útján kellene behajtani, a végrehajtási eljárás foganatosítása a hegyközségi előjáróságot semmi körülmények közt nem illeti, hanem a hegyközségi előjáróság tartozik a végrehajtás foganatosítására szükséges eljárás végett a községi előjáróságot megkeresni, a mely a további lépé-

seket az 1883. XLIV. tvcz. III. része illetőleg az 1886: XXII. tvcz. 139. §-a értelmében megtenni köteles.

A hegyközségi járulékok számadási kezelése s annak ellenőrzése minden tekintetben az 1886: XXII. tvcz. értelmében s annak rendelkezéseihez képest teljesítendő.

68. §.

A törvény 68. §-a meghatározza a hegyközség ügyeinek intézésére hivatott szerveket.

69. §.

A törvény 69. §-a szabályozza a közgyűlés alkatát, s a közgyűlésen való határozathozatal módját.

A közgyűlésnek tagja s azon szavazati joggal bir minden birtokos, a ki a hegyközségi kötelékbe tartozik, tehát a törvény 62. §-a ötödik bekezdésének rendelkezése alá eső birtokosok is.

Nyolczszáz négyszögöl vagy ennél csekélyebb terület birtokosa egy szavazattal, az ennél nagyobb terület birtokosa pedig annyi szavazattal bir, a hányszor nyolczszáz négyszögöl területe van. Arra, hogy valaki két vagy több szavazatot gyakorolhasson, szükséges, hogy birtokának területe kétszer, vagy többször teljes nyolczszáz négyszögöl legyen. A nyolczszáz négyszögölon, vagy annak többszörösén felüli töredékek nem számittatnak.

A közgyűlésnek tagja, jogait a közgyűlésen megbizott utján is gyakorolhatja.

70. §.

A törvény 70. §-ában a közgyűlés teendői vannak körvonalozva. A törvény e tekintetben csak elvi kijelentésekre szoritkozik s a közgyűlésre bizza, hogy ez elveket a viszonyok különféleségéhez s a helyeetek alakulásához képest, megtestesitse s a tág keretekbe a hegyközségi önkormányzatban tartalmat illeszsen bele.

A közgyűlés leglányegesebb teendői:

a hegyközségi rendtartás megalkotása s a működési terv s az évi költségvetés megállapítása.

A hegyközségi rendtartás foglalata a szervezkedésre, a hegyközségi belélet működésére és fejlesztésére, a hegyközségi feladatok teljesítésére, szóval az egész tevékenységre vonatkozó elveknek és rendszabályoknak s ennél fogva a hegyközségre nézve maradandó, vagy legalább hosszabb időre szóló alkotás jellegével bírnak. Ellenben az ezen rendtartás végrehajtására vonatkozó kezelési részletek és módozatok, a melyek a helyzet fejlődéséhez képest a viszonyokhoz való alkalmazkodást igényelnek, a szükséghez képest időről-időre, esetleg évről-évre hozandó határozatokban állapítandók meg.

További lényegesebb teendője a közgyűlésnek a működési terv s az évi költségvetés megállapítása.

Ez a kettő szoros összefüggésben van, mert a költségvetés megállapítása attól függ, hogy minő működési terv fogadtatott el.

Tekintettel arra, hogy a törvény 64. §-ában megállapított hegyközségi feladatok teljesítéséhez szükséges költségek nem vethetők ki egyaránt a hegyközség minden tagjára, a költségvetésbe külön csoportokban veendőek fel azok a költségek, a melyek a törvény 64. §-a 1—4 pontjai alá tartozó feladatok külön-külön teljesítéséhez szükségesek, hogy a hegyközségi járulék kivevése is ennek megfelelően csoportonként külön-külön történjék.

Minden hegyközség köteles a megalakulása után legkésőbb egy fél év alatt a hegyközségi rendtartást megalkotni s azt hatósági jóváhagyás alá terjeszteni.

A szabályszerűleg jóváhagyott és érvénybe lépett hegyközségi rendtartásban megállapított rendszabályok megszegését ezennel kihágásnak minősitem s 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel rendelem büntetni.

71. §.

A törvény 71. §-a az iránt intézkedvén, hogy az egyes hegyközségi tag mikor és minő feltételek mellett léphet ki a hegyközségi kötelékből, a 73. §. pedig a hegyközség feloszlásának módját és feltételeit állapítván meg, ez rendleti uton különleges intézkedést nem igényel.

72. §.

A törvény 72-ik szakasza a hegyközségi közgyűlés határozatának másod fokban leendő felülvizsgálatára illetékes hatóságot jelöli meg.

73. §.

A törvény 73. §-ában a hegyközségek feloszlásának módozata iránt oly tüzetes intézkedés van, hogy erre nézve külön utasítás nem szükséges.

IX. FEJEZET.

A mezei rendőrségről.

74. §.

A törvény 74. §-a értelmében minden község köteles annyi mező- illetve hegyőrt alkalmazni, hogy a mezőn illetve szőlőhegyen levő ingó és ingatlan vagyon ezek által biztosan megőrizhető legyen.

A mely községben hegyközség alakult, ott a hegyközség kötelékébe tartozó területre nézve ezen kötelesség a hegyközséget illeti.

A mezei és szőlőhegyi határ oly terjedelmű és fekvésű járásokra osztandó be, hogy az oda alkalmazott mező- illetve hegyőr az őrzésére bizott területet naponként többször is bejárhassa s eként a felügyeletére bizott mezei vagy szőlőhegyi jószágot a károsításoktól

megvédhesse és a közvetlen hatósági felügyeletet a törvény sok fontos határozmányának teljesítése tekintetében gyakorolhassa.

A járási főszolgabiráknak szoros kötelességévé teszem, hogy a községeket, fent körülvonalozott kötelességük teljesítésében hatályosan ellenőrizzék s a mennyiben mulasztást tapasztalnának, erről a vármegye alispánja útján a törvényhatósági bizottságnak jelentést tegyenek, mely aztán a mulasztó községeket az 1886: XXII. t. cz. 126. §-a értelmében, a községi előirányzat megfelelő emelése által elegendő számú mező-, illetve hegyőr tartására kötelezi.

A törvény 74. §-a a járási főszolgabirót fölhatalmazza, hogy egyes községeket állandó mezőőr tartása alól fölmenthessen, illetve megengedje, hogy egyes községek más községekkel együtt közösen tarthassanak mezőőrt, végül, hogy a mezőőri teendőkkel az erdőőrt is megbizhassák.

Az állandó mezőőr tartása alól fölmentésnek csak akkor lehet helye, ha:

1. a községi határ területe összesen 300 kat. holdnál nem nagyobb;

2. ha a községbeli, legalább 100 kat. holddal, illetve a külső határban bekerített területtel, kerttel, gyümölcsös-sel és szőlővel biró birtokosok külön mezőrendőrt tartván, az ezeken kívül még a határban levő kisebb birtokok összege 300 kat. holdat meg nem halad.

Más községgel közös mezőőr tartásának helye van, az 1. és 2. pont alatt említett eseteken kívül akkor is, ha a községi határnak 300 holdnál nem nagyobb része oly módon szögellik más község határába, hogy azon határrész őrzését czélszerűbb a szomszédos községbeli mezőőrrre bizni.

Erdőőr csak akkor bizható meg a községi mezőőri teendőkkel, ha:

az erdőbirtokos megengedi;

az erdőőr tulajdonképeni hivatásában ez által nem akadályoztatik;

az erdőőr felügyelete alá helyezendő mezei terület 200 kat. holdnál nem nagyobb.

A mely község az állandó mezőőr tartása alól fölmentetett, a termények érése idejére azok teljes betakarításáig a határ őrzésére ideiglenes örök alkalmazására kötelezhető.

75. §.

A község által tartott mezőőrök javadalmazása a törvény 75. §-a szerint az érdekelt birtokosokra kirovandó községi közterhet képezvén, azok számát és javadalmazását a községi költségelőirányzat keretében átfutó tételként a bevételek és kiadások rovatában a községi képviselő testület állapítja meg. A mezőőrök illetményeiről külön kivetés készítendő s az a költségvetéshez csatolandó. Ezen kivetésben a természetbeli, illetve terménybeli járulékok pénzértékben fejezendők ki.

A mezőőrök javadalmazása a községnek 1895. évi költségelőirányzatába még pedig a mennyiben az már elkészült volna, pótköltségvetés útján föltétlenül fölveendő. A mezőőrök legkésőbb 1895. évi ápril. 1-ig fölfogadandók.

A községi előljáráóság a községi előirányzat összeállítására előtt fölhívja mindazon birtokosokat, a kiknek 100 kat. holdnál nagyobb, vagy bekerített birtokuk, illetőleg a külső határban fekvő kertjük, gyümölcsösük vagy szőlőjük van, miszerint záros határidő alatt nyilatkozzanak: kívánnak-e külön fölesketett mezőőrt tartani?

Az előljáráóság a nyert nyilatkozatokhoz képest állítja össze a mezőőrök számára és javadalmazására vonatkozó javaslatát.

Ha a külön mezőőr tartására jogositott birtokosok évenként legfőlebb ápril hó végeig a mezőőrt föl nem fogadnák s föl nem eskettetnék, birtokuk a községi mezőőrök felügyelete alá osztandó; a községi mezőőr-személy-

zet esetleg a szükséghez képest szaporítandó s a mező-örök tartási költségei ezen birtokosokra is kivetendők.

A törvény 101. §-a értelmében a mező- (hegy-) öröknek szegődségében a befolyó büntetéspénzek bizonyos, de azok 25%-át meg nem haladó része biztosítható.

A büntetéspénzeknek a mező- (hegy) örököt illető százalékát a törvényhatóság állapítja meg, s csupán azt rendelem e tekintetben, hogy a magán egyének által tartott fölesketett mező- (hegy-) örök részére is a büntetéspénzeknek ugyanazon százaléka állapítható meg, mint a község által tartott mező- (hegy-) öröknek.

A mező- (hegy-) örök mindenike csak az általa följelentett esetek után befolyt pénzbüntetésekől részeltethető.

76. §.

A törvény ezen szakasza azokat a feltételeket állapítja meg, a melyek mellett a mező-ör feleskethető.

77. §.

A törvény által a mező- és hegyörökre rótt fontos köteleességek betöltése szükségessé teszi, hogy az alkalmazandó egyének értelmeseek, kifogástalan előéletűek, testileg edzettek, erősek és egészségesek legyenek.

A mező- vagy hegyőrt fölfogadó községi előljáró, birtokos, illetve hegyközségi előljáró, igazolni tartozik az örök fölesketés végett a főszolgabirónál való bejelentése alkalmával a törvény 76. és 77. §-aiban megszabott kellékeket, vagyis hogy a fölesketendő:

1. magyar állampolgár;
2. gondnokság vagy csőd alatt nem áll;
3. büntett vagy vétség miatt vád alá helyezve, vagy általában szabadságvesztés büntetés alatt nincs;
4. bármely büntett vagy nyereség vágyból eredő vétség miatt elítélve nem volt;
5. hivatalvesztésre szóló ítélet hatálya alatt nem áll;

van ellátva s aként készítve, hogy a mező- (hegy-) ör mellére vagy fövegére fölerősíthető legyen.

Ezen jelvények a kir. adóhivataloknál, darabonként 50 fillérért kaphatók. Az eladásukból befolyó jövedelem fölött évről-évre fogok határozni.

A főszolgabíró, (polgármester) a fölesketett mező- és hegy-örökről az alábbi minta szerint nyilvántartást vezet.

A mező- és hegy-örök alkalmazói (községek, hegy-községek, birtokosok) kötelesek a mező- vagy hegy-öröknek szolgálatból való kilépését 15 nap alatt a föleskető hatóságnak bejelenteni s a fölesketésről szóló bizonyítványt és szolgálati jelvényt beszolgáltatni.

Kötelesek továbbá mindazon eseteket, a melyek miatt a törvény 77. §-a értelmében a mező- és hegy-örök szolgálatukból azonnal elbocsátandók, legfőlebb 15 nap alatt a föleskető hatóságnak bejelenteni.

Ugyanezen határidő alatt új mező- vagy hegy-ör alkalmazásáról is gondoskodni kell.

Nyilvántartás

Minta.

.....vármegyejárásában alkalmazott mező-örökről.

Sorszám	A bejelentés kelte	A bejelentő neve, lakhelye	A felesketett mező- (hegy)-ör		szolgálat tartama	Az őrzésére bizott terület megjelölése	A szolgálatból elbocsátás napja és oka	Észrevétel
			neve	ír, olvas				

79. §.

A mező-őrök szolgálati esküjének szövegét a törvény 79-ik szakasza tartalmazza.

Az eskü felvételére jogosított hatóság feladata arról gondoskodni, hogy az eskü letétele alkalmával azok az alakiságok megtartassanak, a melyek a községi közszolgálatban álló egyének esketésénél gyakorlatban és szokásban vannak.

80. §.

A mezőőr mezőrendőrségi kihágási ügyekben, saját érzéki észletek alapján letett esküjére való hivatkozással tett vallomása, a mennyiben a bíró által aggályosnak nem találhatik ellenbizonyíték hiányában teljes bizonyító erővel bír.

81. §.

A felesketett mező-őr szolgálatának gyakorlásában nyilvános örnek tekintendő.

Ebben a minőségben a mező-őrt megillető jogok és kötelességek iránt a *D.* alatti mellékletben kiadott szabályok rendjén intézkedem.

82. §.

A mező-őr közhitelü bizonyítási képessége a 77. §-nál felsorolt okok vagy hiányok esetében, s a szolgálati szabályzat 10., 11. és 12. §-aiban körvonalozott eljárás alkalmazása után megszűnik.

83. §.

A mező-örnek a törvény 83. szakaszában megállapított joga és kötelessége iránt a szolgálati szabályzat 3. §. 1. pontjában intézkedtem.

84. §.

A zálogolás, letartóztatás és bekisérésről, a mely eljárásra vonatkozólag a törvény 84-ik szakaszának kapcsán a *D.* mellékletben foglalt szabályzat 3. §. 2-ik és 4-ik pontjában van intézkedés.

85. §.

A törvény 85. §-a alatt tárgyalt esetre a *D.* mellékleten foglalt szabályzat 3. §-a 2-ik pont végső bekezdése ad utasítást.

86. §.

A törvény 86. §. alatt jelzett eljárást illetőleg a *D.* mellékleten foglalt szabályzat 3. §. 3-ik pontjában; és jelen rendeletem 89. §-ában intézkedem.

87. §.

A törvény 87. §-ában megszabott eljárást illetőleg a *D.* mellékleten foglalt szabályzat 7. §. 3., 4. és 5-ik pontjában és jelen rendeletem 89-ik §-ában intézkedem.

88. §.

A mező-őr tudomására jutott minden kéresem vagy elidegenítésre vonatkozó teendők iránt a *D.* mellékleten foglalt szabályzat 8. §-ban; és jelen rendeletem következő szakaszában foglaltatik a kellő utasítás.

89. §.

A törvény 86., 87., 88. és 89. §-a értelmében a mező- (hegy-) őrek a mezőrendőri kihágáson ért, vagy a mezei kár elkövetésével alaposan gyanúsítható egyénektől elvett tárgyakat, valamint a kárban talált állatokat, szolgálatadójuknak, tehát a községi-, hegyközségi előjárásnak vagy birtokosnak adják át.

Ha a lefoglalt tárgyak a hegyközségi előjáró vagy magánbirtokostól három nap alatt ki nem váltattak, azok a községi előjárásnak adandók át.

Ugyanezt rendeli a törvény azon tárgyakra, illetve, kárban talált állatokra nézve, melyeket a földbirtokos, bérlő, azok családtagjai és alkalmazottai vesznek el a lopáson vagy kártételen ért egyénektől, illetve hajtának be.

90. §.

A törvény ezen szakasza felhatalmazza a földbirtokost, bérlőt, azok családtagjait, vagy alkalmazottjait, hogy a tilosban talált baromfit megölhetik, ha annak behajtása nehézségekbe ütköznék.

A kóbor ebeket és macskákat saját birtokán mindenki elpusztíthatja.

91. §.

Ha a mező- (hegy) őrnek a kihágás följelentésével egyidejűleg az előjáróság elé terjesztett becslését akár a kártevő, akár a károsult kifogásolja s a följelentéstől számított három nap alatt a törvény 91. §-a értelmében újabb becslést kér, akkor az előjáróság mindenekelőtt a becslést foganatosíttatja.

A becslés megejtésére úgy a kártevő, mint a károsult egy-egy becslőt jelöl meg. Ezekhez az előjáróság egy harmadik becslőt küld ki. Ha a becslést kérő félnek ellenfele nem jelöl ki becslőt, helyette a községi előjáróság küld ki becslőt.

Ha a becslők a kár értékének meghatározásában megegyezni nem tudnak, akkor az egyes becslők által javasolt kárösszegek összeadandók s hárommal elosztandók. Az osztás eredménye képezi a kár becsértékét.

A becslésről az alábbi minta szerint bélyegmentes jegyzőkönyv veendő föl s a községi előjáróság elé terjesztendő.

Ha a panasz nem a mező- (hegy) őr útján tétetett, az előjáróság haladéktalanul utasítja azon mező- (hegy) őrt, kinek őrzésében a kár történt, hogy a bejelentett kárt becsülje meg; esetleg ha a károsult kívánja, a becslést egyenesen becslők által foganatosíttatja.

A mezőőr az általa eszközölt becslés eredményét szóval jelenti be a községi előjáróságnak.

Minta.

Becslési jegyzőkönyv

fölvétetett.....községben.....év.....hó.....én
 a.....terményeiben okozott kárról.

A terület s a termény megnevezése a melyen a kár tétetett.	Mi által okoztatott a kár?	A kárt becsüli						A kár becsérté-ke kitesz tehát?	Megjegyzés	
		az I. bec süs		a II. bec süs		a III. bec süs				
		frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.			frt
(búza föld, rét, szőlő, gyümölcsös stb.; búza vetés, szőlő termés, gyümölcs stb.)	marha, lopás legázolás, kivágás stb.	6	70	5	—	6		5	90	

I. bec süs,
(a károsult bec süse)

II. bec süs
(a kártevő bec süse)

III. bec süs
(a közs. előljáráóság által kiküldött bec süs)

92. §.

A mező- és hegyőrök szolgálati, fegyelmi és fegyverhasználati szabályzatát a jelen rendelet D) melléklete tartalmazza.

X. FEJEZET.**Kihágások és büntetések.**

93. §.

A törvény 93-ik szakasza azokat a tiltott cselekményeket állapítja meg, a melyek 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntethetők, és a melyek tekinteté-

ben az eljárás a c) alatti kivétellel csak a károsult fél fellépése esetében indítható meg.

94. §.

A törvény 94. §-ában kihágásnak minősített és kétszáz koronáig büntethető itt felsorolt esetekben — a b), e), f), h), pontok alatt foglalt esetek kivételével — hivatalból való eljárásnak van helye.

95. §.

A törvény 95-ik szakaszában meg vannak szabva azok a tiltott cselekmények, a melyek csak száz koronáig terjedő pénzbüntetéssel büntethetők, s a melyeknek az a), e), f), g), h), i) és n) pontjai eseteiben csak a károsult fél panaszára, a többi esetekben pedig hivatalból képezik az eljárás tárgyát.

96. §.

A törvény 96. §-ában említett esetre vonatkozólag a D) alatti szolgálati szabályzat 10. §-ban intézkedtem s az eljárást illetőleg elrendelem, hogy a törvény ezen szakaszában említett mulasztás hivatalból büntetessék.

97. §.

Ha a kihágásnak minősített cselekmények által okozott kár hatvan koronánál többre rúg, akkor a büntető bíróság, ellenben hatvan koronáig, vagy ha a károsult fél az ő panaszára megindítandó ügyben keresetét hatvan koronáig leszállítja, a mezőrendőri jelen törvény szerint megállapított hatóságok illetékesek eljárni.

98. §.

A büntetés kiszabásánál, a törvény 98. §-a szerint súlyosító körülményt képez az, ha a kihágás vásár-

és ünnepnapon vagy a vásár- és ünnepnapot megelőző hétköznapon, továbbá ha éjjel, bekerített helyen, vagy határozott figyelmeztetés ellenére követtetett el; vagy ha a mezei lopás elkövetésére valaki a lopás színhelyén szerkérral jelent meg.

99. §.

A kihágásnak minősített tiltott cselekményeket, visszaesés esetében a törvény a 93., 94. és 95-ik szakaszában megállapított legmagasabb büntetés kétszeresével engedi büntetni. — A községi előjáróság azonban 40 koronánál magasabb pénzbüntetést ez esetben sem szabhat ki.

100. §.

A 100. §. szerint az ezen törvény határozmányai szerint büntetendő cselekményekre is, a mennyiben ezen határozmányok eltérőleg nem intézkednek, a kihágásokról szóló büntető törvénykönyv (1879: XL. t. cz.) általános határozmányai érvényesek.

Ezen törvénykönyv általános határozmányai közül hatályon kívül helyezve nincsenek, illetve az 1894: XII. t. cz. értelmében való büntető eljárásra vonatkozással birnak a következők:

A pénzbüntetés legkisebb összege egy korona (50 krajczár). (17. §.) Az elzárás-büntetés legkisebb mérvét az 1894: XII. t. cz. 114. §-a 12 órában szabja meg.

Az 1879: XL. t. cz. 18. §-át az 1892: XXVII. t. cz. 1. §-a módosította. Az elzárás helyére nézve tehát a jelen rendeletem 103. §-ának 24. pontjában foglaltak irányadók. Az elzárásra ítélt önmagát élelmezheti s ha csak büntetése az ítéletben közmunkára átváltoztathatónak nyilvánítva nem volt, munkára az alább meghatározott eset kivételével nem kényszeríthető.

Olyan helyeken, a hol javító intézet létezik, három napnál hosszabb elzárásra ítélt egyének, a kik életkoruk huszadik évét még nem haladták túl, büntetésüket a

javitó intézetben állják ki s ez esetben a házszabályokban meghatározott munkára kényszerítendők. (19. §.)

Mezőrendőri kihágások miatt kirótt pénzbüntetés csak behajthatatlanság esetén változtatható át közmunkára vagy elzárásra. (1879. XL. t.-cz. 20. §. 1894: XII. t.-cz. 115. §.)

A kihágás az esetben is büntetendő, ha az gondatlanságból követtetett el, kivéve ha a törvény vonatkozó rendelkezése csak a szándékos elkövetést rendeli büntetni. (28. §.)

Ha egy ugyanazon egyén a panasz tárgyát képező cselekményével a törvénynek több, büntetés terhe alatt megszabott rendelkezését sérti meg, a kihágások halmazata áll elő.

Ezen esetben az 1879: XL. t.-cz. 29. §-a értelmében a pénzbüntetés mindenik kihágás miatt külön állapítandó meg, aként azonban, hogy a pénzbüntetések összege 40 koronát meg nem haladhat, s ehhez képest változtatható át a pénzbüntetés elzárásra vagy közmunka teljesítésre.

Ha tehát mezőrendőri kihágások halmazata miatt az eljáró tanács 40 koronánál nagyobb büntetés kiszabását vélné indokoltnak, a panasz a vonatkozó összes iratokkal együtt a járási főszolgabíróhoz terjesztendő föl.

A büntető eljárás megindíthatása hat hó alatt, a kiszabott büntetés pedig egy év alatt évül el. (1879. XL. t.-cz. 31. §.)

101. §.

A törvényben nyert fölhatalmazásom folytán a

pénzbüntetések kezelése

tekintetében a következőket rendelem:

1. Az 1894: XII. t. cz. alapján büntetendő kihágásoknál első fokban eljáró hatóságok, a megállapított pénzbüntetésekről az F mellékleten foglalt minta szerint nyilvántartást vezetnek.

A nyilvántartásnak azon esetekre, a midőn a kihá-

gási ügyből kifolyó pénzbeli szolgáltatások, elárverezett állatok és tárgyakból vétettek be, külön rovata nincs. Az ily esetek az elárverezett tárgy megnevezése és a befolyt összeg, valamint a pénztári napló tételének föl-tüntetésével a jegyzet rovatban jegyzendő föl.

Ezen nyilvántartásba a kihágási ügyek, a jogerőre emelkedés sorrendje szerint bevezettetnek; a megállapított pénzbüntetés összege és a mennyiben a pénzbüntetésnek végrehajtás utján történő beszedésénél költség merül föl s ez az illető féltől szintén behajtandó, ezen költségkárpótlás is a nyilvántartásban az erre szolgáló külön hasábon jegyzendő föl.

A nyilvántartás a folyó évben október hó 1-jétől, azután pedig a naptári év elején 1 sorszámmal kezdendő s szakadatlan sorrendben a naptári év végeig vezetendő.

2. A nyilvántartási könyv a behajtásra előirt pénzbüntetésekön és költség-kárpótlásokon kívül előtűnteti a tetteges befizetéseket, a netáni leírásokat s ezen tényezőkhöz egybevetése mellett a számadási félév végén mutatkozó hátralékokat, mely hátralékok a következő félévi nyilvántartásba új, folytatólagos sorszám alatt az eredeti sorszám megjelölése mellett tételenként átvezettetnek.

3. A tényleg beszedett pénzbüntetések, kártérítések, kárdíjak, eljárási költségek, valamint a törvény alapján kihágási ítéletről kifolyólag, vagy gazdátlanokként eladott tárgyakból befolyt pénzek az alábbi minta szerint vezetett pénztári naplóban bevételeztetnek s azután a nyilvántartási könyvbe az illető tételnél bejegyztetnek, a minek igazolásául a pénztári naplóban a nyilvántartás tételére s a nyilvántartásban a pénztári napló tételeire történik hivatkozás. Ugyanazon pénztári naplóban számoltatnak el kiadásban a netáni végrehajtási költségek is.

Pénztári napló.

az 1894: évi XII. törvényzikk alapján beszedett pénzbüntetésekről, eladott állatok és tárgyak eladási áráról 189.....év.....felében.

Tétel	Az okmányok darabszáma	Kezelési idő	T á r g y	Bevétel		Kiadás		A nyilvántart. könyv vonatkozó tétele
				kor.	fill.	kor.	fill.	
		1888						
1	3	szept. 6	Hajdu Imre végrehajtási költség fejében fizet	8	—	8	—	1
2	—	> 15	Ugyanaz pénzbüntetés fejében . .	20	—	—	—	1
3	4	okt. 14	2 gazdátlan ökör eladási ára, s az ezen alkalommal felmerült árverési költség	102	—	18	50	2
4	1	> 20	A m. i. adóhivatalba a járási főszolgabíróhoz beszállított. 2 és 10 tétel stb			60	50	
Összesen:				—	—	—	—	—

A beszedett pénzbüntetések fele az orsz. közigazgatási alapot, fele pedig azon községet illeti, melynek területén a kihágás elkövettetett.

4. A törvény 101. §-a értelmében a befolyt pénzbüntetések bizonyos része a mező- (hegy) őrnek javadalmasására fordítható. Ezen határozatilag vagy szerződésileg megállapított része a büntetéspénznek a befolyt összegből levonandó, — s az illető mező- (hegy) őrnek nyugta ellenében kifizetendő.

A büntetésekből befolyt pénzt az első fokban eljáró hatóság saját pénztárában kezeli mindaddig, míg az a

fennálló számviteli szabályok szerint ott kezelendő, de minden esetben csak addig, míg annak összege 60 koronát el nem ér; akkor annak az orsz. közgazdasági alapot illető fele része az illetékes kir. adóhivatalba, a másik fele része pedig az illetékes község pénztárába nyugta ellenében beszállítandó, illetve az illető község javára számolandó el s a kifizetett pénz a pénztári naplóban kiadásba helyezendő. A számadási félév végén azonban a meglévő egész pénzkészlet beszállítandó az illetékes pénztárba, úgy hogy a félévi számadás mindig pénzmaradvány nélkül záratik le.

A pénznek az illetékes pénztárba való befizetése az alábbi minta szerinti ellennyugtával történik.

Minta.

Ellennyugta.

..... k. f. azaz korona f.-
ról, mely összeg alólirt.....által, mint az

1894: XII. törvényczikk alapján $\left. \begin{array}{l} \text{beszedett büntetés} \\ \text{eladott tárgyakból befolyt} \end{array} \right\}$ pénz a

..... $\left. \begin{array}{l} \text{kir. adóhivatalba} \\ \text{községi pénztárba} \end{array} \right\}$ mai napon készpénzben

hiánytalanul befizettetett.

Kelt.....

6. A mező- (hegy) örök jutaléka, s a netáni végrehajtási s egyéb költségek, a vonatkozó végrehajtási végzések, esetleg utinaplók és a pénzfölvevők szabályszerű nyugtáinak csatolása mellett számoltatnak el a pénztárnaplóban bevételben, illetve kiadásban.

7. A nyilvántartási könyv és pénztári napló minden félév végén lezárandó s a kezelőhatóság által úgy a könyv mint a naplóról hiteles, aláírt másodlat készítettvén, ezek — a kis- és nagyközségekben eljáró hatóságtól a

főszolgabíróhoz terjesztendők föl, ki által a másodlatok az ezen hatóságnál vezetett könyv és nyilvántartás másodlatával együtt a vármegyei alispán utján, —

rendezett tanácsu városokban vezetett ezen könyv és napló másodlata szintén a vármegye alispánja utján, —

törvényhatósági joggal bíró városokban a tanács által közvetlenül

a vezetésem alatt álló ministeriumhoz fölterjesztendők.

A jogerőre emelkedett s a nyilvántartásba bejegyzett pénzbüntetések esetleges leírására, valamint az eladott tárgyakból befolyt összegeknek a jogosult kezeihez való kifizetésére vonatkozó tárgyiratok szintén csatolandók.

A községek (városok) javára a föntiek szerint befolyt összegek a községi pénztárba vételeztetnek be, s a rendes pénztári naplóban könyveltetnek el; csakis mezőgazdasági célokra fordítandók s a községi számadásokban számolandók el.

XI. FEJEZET.

Hatóságok és eljárás.

102. §.

A törvény 102. §-a azon hatósági fokozatokat jelöli meg, melyek szerint a törvény végrehajtása és alkalmazása folytán felmerült, kihágási eljárás alá nem tartozó esetek hatóságilag intéztetnek, a 103. §. pedig azon hatóságokat sorolja föl, melyek első, másod és harmadfokban a mezőrendőri kihágási ügyekben intézkednek.

A törvény egyes szakaszai a 102. §-ban megállapított hatósági fokozatoktól eltérőleg intézkednek, részben mert külön hatósági fokozatokat állapítanak meg, részben pedig, mert az első fokban való intézkedésre nem a 102. §-ban említett elsőfoku hatóságot utasítják. (Lásd

a törvény 9, 10, 11, 12, 14, 29, 34, 35, és 72 szakaszait.)

Minthogy a hatóságoknak az illetékesség szempontjából kifogás alá eső eljárása az egész eljárás megsemmisítését vonja maga után, a törvény fent körvonalozott határozmányaira az eljáró hatóságok különös figyelemmel kell hogy legyenek.

I. RÉSZ.

A kis- és nagyközségi előljáráóság eljárása mezőrendőri kihágási ügyekben.

103. §.

A törvény 103. §-a értelmében, mindazon tilos cselekmények fölött, a melyeket az 1894: XII. t. cz. 93., 94. és 95 §-a kihágásoknak minősít és az általuk okozott kár 40 korona értéket meg nem halad, vagy pedig a károsult a törvény 110. §-ában említett kárdijjal megelégszik s azon felül kártérítést nem kér, — végül a mennyiben a kihágás már természeténél fogva oly súlyosnak nem látszik, hogy azt 40 koronánál magasabb pénzbüntetéssel kellene sújtani (1894: XII. t. cz. 117. §.):

nagyközségekben a bíró az előljáráóság egy tagjával és a jegyzővel vagy helyettesével;

kis községekben pedig a bíró az előljáráóság két tagjával együtt ítél.

A kis községekben, a kihágások felett ítélő ezen tanácsban a körjegyzőnek rendszerint részt kell venni; a mely esetekben ez nem lehetséges, az írásbeli teendőket egy e célra az előljáráóság által meghívott, alkalmas egyén végzi.

1. A mezőrendőri kihágási ügyekben ítélő előljáráóság tanács mindenek előtt a büntető eljárásnak szükségét s az eljárásra való illetékességét kell hogy megállapítsa.

A büntető eljárásnak szükségét, azon kívül, hogy a panasz az eljárás megindítására egyáltalán kellő alapot nyújt-e, még a törvény 93, 94. és 95. §-ának azon hatá-

rozmányai szempontjából is meg kell állapítani, melyek szerint némely cselekmények csak akkor vehetők büntető eljárás alá, ha azt a károsult kívánja, más cselekményeket azonban az előjáróság a károsult fél kívánata nélkül is, hivatalból köteles büntetni.

Csak a károsult fél kívánatára indítható meg a büntető eljárás a törvény 93. §-ának *a)*, *b)* és *c)* pontja alatt foglalt cselekményeknél. Ha azonban a *c)* pontban említett cselekmény köztereken vagy közutakon levő fákon és csemetéken követtetett el, az hivatalból büntetendő.

Csak a károsult fél kívánatára indítandó meg a büntető eljárás, a törvény 94. §-ának *b)*, *e)*, *f)*, *h)* pontjaiban foglalt cselekmények miatt; az ezen szakasz *a)*, *c)*, *d)*, *g)*, *i)*, *k)*, *l)*, pontjaiban említett cselekmények hivatalból büntetendők.

Csak a károsult fél kívánatára indítandó meg az eljárás a törvény 95. §-ának *a)*, *e)*, *f)*, *g)*, *h)*, *i)* és *n)* pontjaiban foglalt cselekmények miatt; az ezen szakasz *b)* *c)*, *d)*, *k)*, *l)*, *m)*, *o)*, *p)* és *r)* pontjaiban említett cselekmények hivatalból büntetendők.

A törvény 96. §-ában említett mulasztás hivatalból büntetendő.

Ha a mező- (hegy) őr becslésében úgy a kártevő mint a károsult megnyugszik s a kár 40 koronánál nem nagyobb, vagy ha a károsult egyszerően a kárdíjat követeli, az előjárósági tanács illetékessége kétségtelen lévén, az eljárás az alább foglalt szabályok szerint tovább folytatandó.

A *becslési eljárásra* nézve jelen rendeletem 91. §-a intézkedik.

2. Ha a végérvényesen eszközölt becslés szerint a kár értéke 40 koronát meghalad, akkor a községi előjáróság a panasz, — illetve a följelentésről jegyzőkönyvet vesz föl s azt a kár megbecslésének eredményéről szóló jegyzőkönyvvel együtt a járási főszolgabíróhoz terjeszti föl.

Ugyancsak a járási főszolgabíró elé terjesztendő a

panasz, ha az valamely gazdasági termény ellopása miatt tétetett s ha a lopás

a) a zár vagy a megörzésre szolgáló egyéb készülék föltörésével történt;

b) hamis vagy lopott kulcsnak a felnyitásra való használatával történt;

c) csata, tűzvész, vízáradás vagy más közveszély színhelyén vagy közelében történt;

d) a lopásnál valamely rabló vagy tolvajszövetségnek tagjai működtek közre;

e) szolgálatban álló személy által a szolgálat adó vagy annak házához tartozó személy kárára követtek el;

f) a tolvajjal házközösségben vagy közös háztartásban élő személy kárára követtek el;

g) a lopást közhivatalnok, közhivatalnoki jellegének fölhasználásával követi el;

h) a tolvaj, vagy ha többen volnának, ezek egyike a lopás elkövetése végett közhivatalnoki jelleget vagy megbízást szinlel;

még akkor is, ha a lopás bármi csekély értékű.

A járási főszolgabíró elé terjesztendő a panasz:

g) ha az jogosulatlan zálogolás miatt tétetett s kitűnik, hogy az illető zálogolónak zálogvételre sem oka, sem joga nem volt, azaz nem volt olyan egyén a zálogoló, a kit a törvény 84, 86 és 89. §-a zálogolásra fölhatalmaz s a megzálogolt nem követett el oly cselekményt, hogy a törvény fent idézett szakaszai értelmében zálogolható lett volna;

h) végül ha a panasz jogos zálogolás meghiusítása vagy arra való törekvés miatt tétetik s kitűnik, hogy a vádlott a jogosan zálogolót a zálogolás abbahagyására veszélyes fenyegetéssel, vagy egyébként kényszerítette vagy a zálogolás miatt tetteleg bántalmazta.

3. A községi előjáróság illetékességéhez még az is szükséges, hogy a följelentett kihágás azon község határában követtek el legyen el.

Miután a végérvényes becslésből s az elkövetett tilos cselekmény egyéb körülményeiből kitűnt az, hogy a büntető eljárás megindításának alapja van s hogy az eljárásra a tanács illetékes, az a tárgyalásra 8 napon belül határnapot tűz ki s arra úgy a kártevőt mint a károsultat, szükség esetén a följelentőt s a meg nevezett tanukat megidézi.

4. Az idézés szóval vagy írásbelileg eszközendő.

A hadsereg, a hadi tengerészet, a honvédség, a népfelkelés vagy a csendőrség, valamint a rendőrség vagy pénzügyőrség tényleges szolgálatban levő tagjának terhelt gyanánt való előállítása végett az illetékes főlelvaló hatóságot kell megkeresni. Egyéb közszolgálatban állók, vagy olyan magánvállalatnál alkalmazottak, a kiknek akadályoztatása esetében helyettesítésük a közérdek szempontjából szükséges, főlelvalójuknak egyidejű értesítése mellett közvetlenül idézendők.

Ha valaki a szóbeli megidézést vagy az írásbeli idézés kézbesítését saját kezéhez az által hiúsítja meg, hogy elrejtőzködik: a kézbesítendő írásbeli idézés, lehetőleg a szomszédból vett, az illetővel ismerős két nagykorú tanu jelenlétében, a címzett lakásának ajtajára kifüggesztendő s ennek megtörténte a kézbesítési iven a kézbesítő által azon megjegyzéssel igazolandó, miszerint a tanukat fölhevta, hogy az idézettet a határozat kifüggesztésére figyelmeztessék.

5. A károsult fél meghatalmazott által képviseltetheti magát.

A tárgyaló hatósági személyek hozzátartozói (a fel és lemenő ágbeli rokonok és sógorok, a testvérek, unokatestvérek és ezeknél még közelebbi rokonok, az örökbe fogadó és tápszülők az örökbe fogadott és tápgyermek, a házastársak és jegyesek, testvérek házastársai s a házastársnak testvérei.) az előttük folyamatban levő ügyekben feleket nem képviselhetnek.

Ha a károsult fél előadása érthetetlen, vagy illetlen és durva kifejezések által a hatóságok tekintélyét sérti,

az eljáró hatóság kötelezheti őt, hogy magát meghatalmazott által képviseltesse.

A vádlott (kártévő) jogositva van védelmét meghatalmazottra bizni.

Kiskorúak képviselét a törvényes képviselő vagy annak meghatalmazottja teljesíti.

A képviselő védenczével a tárgyalásig és azután is az ítélet jogerőre emelkedéseig, tanuk jelenléte nélkül érintkezhetik. Teheti ezt a tárgyalás alatt is, kivéve ha a vádlottnak a hozzá intézett kérdésekre feleletet kell adni.

Ügyvédi képviselő költségei mezőrendőri kihágási ügyekben meg nem ítéelhetők.

Ha a vádlott (kártévő) az idézés daczára sem személyesen, sem meghatalmazottja által nem jelent meg a tárgyaláson, a hatóság a tárgyalást megtartja és a kiderített tények és fölhozott bizonyítékok alapján hozza ítéletét.

Ha az eljárásra hivatott személyek valamelyike érdekelt, azaz oly ügyben kellene eljárnia és ítélnie:

a) a melyben saját személyénél fogva érdekelve lévén, közvetlenül vagy közvetve kárt vagy hasznot remélhet;

b) mely által felesége vagy jegyese, fel- vagy lemenő ágbeli rokonai, vagy olyan személyek vannak érdekelve, kik vele másodiziglen oldalrokonságban vagy első iziglen sógorságban, továbbá fogadott szülői vagy fölfogadott gyermeki, végre gyámsági vagy gondnoksági viszonyban állanak;

c) melyben mint tanu, szakértő, képviselő vagy közbenjáró működött;

d) a melyben érdekelt felek valamelyikével ellenséges vagy peres viszonyban áll;

az eljárásra és ítélet hozatalra a kihágás elkövetésének helyéhez legközelebb fekvő szomszéd község előljárósága az illetékes.

6. Mezőrendőri kihágás miatt előzetes és pedig legfőlebb 24 óráig tartó letartóztatásnak csak akkor van helye:

a) ha a mező- (hegy) őr által bekisért egyén a községi előljáróság előtt is ismeretlen; rendes lak- vagy tartózkodási helyet igazolni nem tud s megfelelő biztosítékot nem tesz le;

b) ha a szökést (nem megfutamodást), a károsítással vádolt egyén megkísérlette, vagy arra határozottan fölismerhető előkészületeket tett.

Ezen esetekben, ha illetékességét megállapíthatja, az előljáróság tovább jár el, ha nem, a letartóztatott egyént a panaszszal s az esetleg szükséges kárbecslési jegyzőkönyvvel együtt az illetékes hatóságnak adja át.

Minden más esetben, az előljáróság a hozzá bekisért egyént rögtön szabad lábra helyezi, s ha az eljárásra magát illetékesnek nem találná, a panaszt további elbírálás végett az illetékes hatósághoz teszi át.

7. Az előbbi pontban elrendelt előzetes letartóztatás 24 órán túl nem terjedhet s ezen időn belül is rögtön megszüntetendő, ha a községben, vagy bár másutt lakó, de a hatóság által ismert feddhetlen jellemű egyén a kezességet elvállalja.

Cselédekért, szegődöttekért, szolgálatban levőkért a feddhetlen jellemű gazda vagy szolgálatadó kezessége mindig elfogadandó.

Átutazó külföldiek, a hatóság által az okozott kár és vélelmezhető büntetés nagyságának megfelelőleg, kétszáz koronáig megállapítható pénz vagy értékpapirokban leteendő biztosíték mellett is szabadlábra helyezhetők.

Felmentő ítélet esetén az előzetes letartóztatás azonnal és pedig akkor is megszüntetendő, ha az ítélet felebeztek.

Büntetést megállapító ítélet esetén az előzetes letartóztatás ideje az ítélet által kiszabott pénzbüntetésnek megfelelő elzárásnál tovább nem tarthat.

8. Ha akár a följelentő, akár a vádlott tanukat nevez meg, azok — a mennyiben a tényállás felderítésére szükséges — kihallgatandók.

Ha a megidézett tanuk valamely fontos ok miatt a

tárgyalásra meg nem jelenhetnének s ha a kihallgatásukat az érdekelt fél kéri, külön kihallgathatók.

Ha a vádlott és valamennyi érdekelt fél a hatóság előtt együtt megjelenik, az ügy, a tárgyalási határidő különös kitűzése nélkül azonnal tárgyalandó.

9. A mezőrendőri kihágási ügyek tárgyalása szóbeli és nyilvános.

A hallgatóság csak fegyverzet és bot nélkül bocsátható a tárgyaláshoz, az oldalfegyver azonban azon egyéneknél meghagyható, kiknél vannak viselése szolgálati kötelezettséget képez.

10. Minden panasz rendszerint egy tárgyalással befejezendő. Elnapolásnak csak akkor van helye, ha a hatóság érdemleges ítéletet egyáltalán nem hozhat.

11. A kinek hibája folytán a tárgyalást el kellett volna polnia, az a tárgyalás költségeinek megfizetésére végzés által kötelezendő.

12. A tárgyalást az eljáró előjárósági tanács azon tagja vezeti, a kit a tanács saját kebeléből erre kijelöl.

A tárgyalás vezetője gondoskodik a rend és a hatóság iránt tartozó tisztelet fenntartásáról. A feljelentés közlése után kikérdezi a vádlottat, a tanukat és a szakértőket s meghallgatja a többi érdekelt feleket. Kötelessége az igazság földerítésére szolgáló minden adatot összegyűjteni.

13. Az előjáróság azon esetekben, a midőn nem hivatalból üldözendő cselekményről van szó, mindenk előtt felszólítja a feleket, hogy egyezzenek ki. Ha a felek kiegyeztek, az egyességről jegyzőkönyv veendő fel, mely ítélet erejével bir-, még pedig aként, hogy az *E)* mellékleten foglalt minta szerint vezetett jegyzőkönyv 8 rovatába az ítélet helyett az egyesség vezetendő be.

Az esetre, ha a kártevő elvállalt kötelezettségét az egyezségileg kitűzött határidőben, nem teljesitené, az egyesség jogerős ítélettel azonos módon hajtandó végre.

A tárgyalásról az *E)* mellékleten foglalt minta szerint jegyzőkönyv vezetendő.

Ezen jegyzőkönyv rovatai a következőleg töltendők ki

Az 1. rovatba jön a kihágási ügy azon évi sorszama a 2-ikba az ügynek a községi iktató könyvben nyert száma

A 3. rovatba jön a följelentő és károsult neve, állása, lakása.

A 4. rovatba a vádlott (kártevő) neve, kora, állása, foglalkozása, lakása jegyzendő föl. Családtagok, gyámság és gondnokság alatt álló egyének, továbbá cselédek által okozott károknál a felelős családfő, gyám, gondnok, gazda neve följegyzendő.

Az 5. rovatba a följelentés tárgya, azaz a panaszolt cselekmény és annak lényeges mellékkörülményei, a kár esetleges becsértéke és az jegyzendő föl, hogy a károsult megelégszik-e a kárdijjal.

A 6. rovatban az ítélet előtti letartóztatás napja, indoka, megszűnése tüntetendő ki.

A 7. rovatban a tanuk, azok vallomása és egyéb bizonyítékok jegyzendők föl.

A 8. rovatba jön a tárgyalás és ítélethozatal napja, valamint az ítélet (esetleg egyezség) indokai, kihirdetése és az esetleges jogorvoslat.

A 9. rovatba a felsőfoku ítéletek lényege vezetetik be.

A 10. rovatba az ítélet jogerőre emelkedésének napja s az jegyzendő föl, hogy miként és mikor foganatosított a pénzbüntetés végrehajtása, vagy a fogságbüntetés, illetve közmunka teljesítése. Adatott-e halasztás vagy nem és mely okokból?

A 11. rovatba az jegyzendő föl, hogy vétetett-e zálog, kiváltatott-e és mily biztosíték mellett, vagy elárvereztetett? Ez utóbbi esetben az árverés napja és eredménye följegyzendő, az árverési iratok a jegyzőkönyvhöz csatolandók. Hasonlag jegyzendők föl a lefoglalt tárgyak tekintetében tett intézkedések is s a vonatkozó iratok és nyugták csatolandók.

A kihágási ügyre vonatkozólag, az előljáráóság által följegyzendőnek talált azon dolgok, a melyek a jegyzőkönyv rovataiba nem illenek, annak hátlapjára irandók.

A jegyzőkönyv mellékletei az előlapon tüntetendők föl. A beszedett pénzekre vonatkozó nyugtákat illetőleg följegyzendő a pénztári napló azon tételszáma, melyhez a nyugták csatolva vannak.

Az egyes jegyzőkönyvek sorszámuk szerint együtt kezelendők. A mely jegyzőkönyv felsőbb hatóságnál van, annak helyére papírlap teendő s azon a jegyzőkönyv ott nem léteinek oka följegyzendő.

A sorszámok az év végéig azaz december hó 31-ig folynak.

A jegyzőkönyvek minden félév végén a kirótt büntetések végrehajtásának és a befolyt pénzek kezelésének ellenőrzése végett a járási főszolgabíróhoz fölterjesztendők.

A jegyzőkönyvet a tárgyalás vezetője és a jegyzőkönyv vezetője írja alá.

A tárgyalási jegyzőkönyvhöz csatolandó a becslevél s minden az ügyre vonatkozó irat, tehát az esetleges idéző levelek s a kézbesítést igazoló iratok is.

14. Ha a vádlott a feljelentett kihágás elkövetését beismeri, vagy a vád igaztalansága kétségtelen, akkor az ítélet a bizonyító eljárás mellőzésével meghozható.

15. Ha pedig a vádlott a feljelentett kihágás elkövetését tagadja, a tárgyalást vezető hatósági személy a tanukat a vádlott jelenlétében kihallgatja s a vádlottat megkérdezi, mily észrevételeket tesz a tanuk nyilatkozatára.

A tanuk megesketezése rendszerint mellőzendő, s csak akkor foganatosítandó, ha a tárgyaló tanács ezt, tekintettel előadásuknak az ügy miként elintézésére gyakorolt befolyására, szükségesnek tartja, ez esetben azonban az eskü fölvétele iránt a járási főszolgabíróhoz jelentés teendő, ki az esküt fölveszi s erről az előljárást írásban értesíti. Az előljárást az ítéletet ezután meghozza.

A meg nem jelent tanuk, tiz koronáig terjedhető pénzbírság terhe alatt újra idézendők, esetleg elővezetendők.

A tanukhoz az érdekeltek kérdéseket csupán a tárgyalást vezető útján intézhetnek.

Ha a tárgyalás folyama alatt a vádlott cselekményét illetőleg olyasmi derül ki, a mi miatt a panaszolt cselekmény elbírálására a járási főszolgabíró vagy a kir. bíróságok lennének illetékesek, a tárgyalás befejezendő s az iratok a járási főszolgabíróhoz terjesztendők.

16. Ha a tárgyalás folyamán a vádlott a panaszló ellen vizsonvadat emel s a vizsonvád is a községi előjáróság elé tartozik, a vizsonvád egyidejűleg tárgyalandó és elbírálandó. A vádlott az általa emelt panasz tekintetében a sértett felet megillető jogorvoslatokkal élhet.

Ha az egyik fél a panaszt visszavonja, ezen visszavonás a másik fél által tett panaszra nem bír befolyással.

17. A tárgyalást vezető mindazokat, kik a rend és a hatóság iránti tisztelet ellen megintés után ujabban vétének, a tárgyalási teremből kivezetheteti és 20 koronáig terjedhető pénzbírsággal sújthatja.

A tárgyalást vezető ez iránt határozatot hoz és azt indokaival együtt a tárgyalási jegyzőkönyv hátlapjára írja, a hol egyuttal az is megemlitendő, hogy a megintés sikertelen maradt. Ezen határozat ellen jogorvoslatnak nincs helye.

18. A bizonyításra vonatkozó adatok jegyzőkönyvbe vétele után, a tárgyalást vezető hatósági személy meghallgatja a károsultat vagy képviselőjét, hogy kívánja-e a vádlott megbüntetését a kártérítésen kívül, s a kártevőt illetve panaszlottat, vagy képviselőjét, hogy mit hozhat föl védelmére?

19. Ha a tárgyalás befejezése után ujabb bizonyítékok beszerzése nem szükséges, az előjárósági tanács, az ítéletet meghozza, azt indokaival együtt a tárgyalási jegyzőkönyv illető rovatába írja s kihirdeti, figyelmeztetvén az érdekelteket, hogy az ítéletet 15 nap alatt felelbezzhetik.

A tárgyalási jegyzőkönyv hátlapján azok, kik előtt az ítélet kihirdettetett, megnevezendők Főlemlítendő továbbá,

hogy az érdekeltek felebbezési jogukra figyelmeztetve lettek és kitüntetendő, hogy az ítéletben a felek megnyugodtak-e vagy felebbeztek?

20. Minden ítéletnek kell tartalmaznia a vádlott személyazonosságának megállapítására szükséges adatokat (Név, kor, foglalkozás stb.)

A büntető ítélet kell hogy tartalmazza:

- a) a törvény vagy a rendelet szakaszaira való hivatkozással az elítélt által elkövetett kihágás megnevezését;
- b) a kiszabott büntetés nemét és mértékét;
- c) intézkedést a kártérítésre nézve;
- d) intézkedést a bűnjelek gyanánt lefoglalt és zálogtárgyakra vagy biztosítékokra nézve, a mely intézkedés a jegyzőkönyv 11 rovatában jegyzendő föl;
- e) intézkedést az eljárási és tartási költségek megtérítésére nézve;
- f) a pénzbüntetés összegét, ennek behajthatlansága esetén az elzárás tartamát és ha az eljáró hatóság a közmunka teljesítését alkalmazandónak tartja, ennek tartamát is.

A felmentő ítélet a vádlottat minden mellék kitétel nélkül föl kell hogy mentse. Azonban ez is tartalmazzon intézkedést a bűnjelek gyanánt lefoglalt tárgyra, a letétekre és az eljárási költségek megtérítésére nézve.

A följelentést tevő mezőőr az eljárási költségekben csak akkor marasztalható el, ha bebizonyul, hogy a följelentésnél rossz hiszemüleg vagy gondatlanul járt el.

21. A kihirdetés által közölt véghatározatok (ítéletek) ellen a felebbezés határideje 15 nap; egyébként a felebbezés a kihirdetés után azonnal és élőszóval bejelenthető. Ez esetben a véghatározat (ítélet) írásbeli kézbesítése csak akkor eszközölendő, ha azt a panaszló vagy panaszlott kívánná.

22. A felebbezésnek halasztó hatálya van, vagyis az ítélet felebbezés esetén végre nem hajtható.

A midőn a törvény értelmében felebbezésnek nincs

helye, a felebbezés azon felsőbb hatóság által melyhez intéztetik hivatalból visszautasítandó.

A felebbezés a felsőbb hatósághoz mindég felterjesztendő.

Ha az ítélet kihirdetésekor már nyilvánvaló, hogy a pénzbüntetés be nem hajtható, vádlott az annak helyébe lépő elzárást esetleg közmunkát daczára annak, hogy az ítélet megfelebbeztetett, megkezdheti, ha az ítélet büntető része ellen vádlott nem felebbezett.

Ha a felsőbb hatóság az elzárás-büntetés tartamát felemeli, a kitöltött büntetés a felemelt büntetésbe beszámítandó.

A felebbezés azon esetekben, midőn első fokon az előljárósági tanács határozott, ehhez nyujtandó be.

23. Az eljárási költség, ideértve a hajtópénzt, a kártérítést, kárdijat stb. a kártérítés és a pénzbüntetés az ítélet jogerőre emelkedésétől számított 15 nap alatt közadók módjára hajtatik be. Indokolt esetekben 30 napi halasztás engedélyezhető.

Az ítélet jogerőre emelkedett, ha:

a) a felebbezési határidőn belől felebbezés nem nyujtatott be;

b) ha a másodfoku hatóság által egészben jóváhagyatott. Ha csak részben hagyatott jóvá az ítélet, jóváhagyott részében jogerőre emelkedett s végrehajtható.

A harmadfoku hatóság ítélete a kézbesítést követő napon jogerős.

A pénzbüntetés behajtását azon hatóság eszközli, mely azt ítéletileg megállapította. A községi előljáróság által kiszabott pénzbüntetések tehát ugyancsak az előljáróság hajtja be.

Ha a pénzbüntetés lefizetésére halasztás nem engedélyeztetett, illetve a jelen rendelet 103-ik §. 22-ik pontjában említett esetek valamelyike forog fenn, akkor, tekintve, hogy a pénzbüntetésnek szabadságvesztés vagy közmunkára való átváltoztatása (1879: XL. t.-cz. 22. §-a) az elítélt akaratára nem bizható, ellenében, a mennyiben elegendő

vagyonnal rendelkezik, a végrehajtás haladéktalanul folyamatba teendő s folytatandó mindaddig, míg a pénzbüntetés összege és a végrehajtás által netán okozott költségek is hiánytalanul be nem folytak.

A községelöljáróság előtt folyamatba tett kihágási ügyekben a pénzbüntetés és költség behajtása végett ingatlanokra végrehajtás nem vezethető.

A végrehajtási eljárás megindítása mellőzhető vagy ha már folyamatban van, megszüntethető s a vagylagosan megállapított szabadság-vesztés, illetve közmunkateljesítés büntetése haladéktalanul folyamatba vehető, ha:

a) az elítélt teljes vagyontalansága már előzetesen hitelt érdemlőleg igazoltatnék, vagy az a végrehajtás folyamán kiderülne;

b) ha ellene csődeljárás volna folyamatban;

c) ha állandó tartózkodási helye nincs, vagy ez nem a belföldön volna.

Azon ingóságokra, melyek az 1881. évi LX. t.-cz. 53, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66 és 67 §-ai valamint az 1883: XLIV. t.-cz. 60 §-a szerint a zálogolás alól ki vannak véve, végrehajtás nem vezethető.

Ha az ítéletben megállapított teljesítések behajthatósága veszélyeztetnék, az azt megállapító ítélet kihirdetése után ennek jogerőre emelkedése előtt biztosításnak van helye.

Ha a pénzbüntetés és az összes költségek be nem folynának: a befolyt pénz első sorban az esetleges tartási költségek, a hajtópénz és az eljárási költségek fedezésére, azután a kárdijak, illetőleg a károk megtérítésére fordítandó. Az ezen összegek levonása után fennmaradó pénzösszeg a pénzbüntetés lerovására fordítandó. A hiányzó pénzbüntetési összeghez képest azután a megfelelő szabadságvesztés, illetve közmunka teljesítés büntetése fogatósítandó.

Pénzbüntetés lerovására nyilvános gyűjtés útján szerzett pénz el nem fogadható.

A részletfizetések csak oly összegben számíthatók a

pénzbüntetés törlesztésére, a mennyi azokból az okozott végrehajtási költségek fedezése után fönmarad.

Késedelmi kamatok szedésének nincs helye; ugyszintén a vagylagosan megállapított szabadságvesztés büntetés kiállása vagy a közmunka teljesítésének kitöltése után, a netalán sikertelenül alkalmazott végrehajtás költségei be nem hajthatók.

24. Az elzárás mindaddig, mig az 1892: XXVII. t. cz. 1. §-ának teljesen megfelelő fogházak létrehozatnak, a főszolgabíró jóváhagyásával kijelölt községi fogházban, illetve azon fogházban foganatosítandó, a melyben a közigazgatási hatóságok által elítéltek az elzárási büntetést kitöltik. Az elzárás mindenestre ugy eszközlendő, hogy az elzárásra elítéltek, a más okokból letartóztatott egyénekkel egy helyiségbe ne zárassanak

Ha az elítéltek által közmunka teljesítésének van helye, azok első sorban azon munkálatoknál foglalkoztatandók, a melyeket az 1894.: XII. t. cz. értelmében a község köteles végeztetni; egyébként mindazon munkáknál alkalmazhatók, a melyeket a község mint politikai testület végeztet. A mennyiben a községi közmunkára való felhasználás az 1890: I. t. cz. értelmében kiadott közmunka szabályzattól eltérőleg czéloztatnék, — a községek az egy napi munkának veendő teljesítmények meghatározására vonatkozólag külön szabályrendeletet tartoznak alkotni.

A büntetésből kirótt közmunka az elmarasztaltnak az 1890: I. t. cz. alapján való kötelezettségébe be nem tudható.

25. A büntetés végrehajtása föltétlenül elhalasztandó:

a) ha az elítélt súlyos vagy ragályos betegségben szenved, fölgyógyulásáig;

b) ha az elítéltnek vele közös háztartásban élő házastársa, szülője vagy gyermeke súlyos vagy ragályos betegségben szenved, a beteg felgyógyulásáig;

c) ha a b) alatt említett családtagok valamelyike meghalt, a temetés utáni tizennegyedik napig;

d) ha a földmivvelésügyi minister a benyújtott kegyelmi kérvény folytán a halasztást elrendelte, a további rendeletig.

26. Azon mezőrendőri kihágás miatt elítélt egyén, a ki a tárgyaláson nem jelent meg, vagy elkésve felebbezett, ha oly ténykörülményt tud fölhozni, melyből kitünik, hogy a mulasztást elháríthatlan akadály folytán, önhibája nélkül követte el, az elévülési határidőn belől (lásd a jelen rendelet 100. §-ának végső kikezdését) igazolással élhet.

Az igazolási kérelem az akadály megszűntét követő naptól számított három nap alatt a községi előljáróságnál bejelentendő, illetve beadandó.

Az igazolási kérelem tárgyalására, minden érdekelt fél meghívása mellett, az előljárósági tanács határnapot tűz ki; a tárgyalás befejezése után a kérelem érdemében határozatot hoz s azt kihirdeti.

Az igazolásnak helyt adó végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Az igazolást megtagadó végzés ellen azonban a fősolgabíróhoz lehet felebbezni.

Ha az igazolásnak hely adatott, az elmulasztott tárgyalási határnap helyett újabb határnap tűzendő ki; az elmulasztott felebbezési határidő pedig azon naptól számíttatik, melyen az igazolást megengedő végzés kihirdettetik.

Az igazolási kérelem, az igazolás megengedése előtt a végrehajtást rendszerint nem gátolja ugyan, de az előljárósági tanács a fennforgó körülmények kellő figyelembe vétele mellett, a végrehajtást az igazolási kérelem jogérvényes elintézéséig fölfüggesztheti.

27. Az elítélt egyén az eljárási költségek megfizetésére kötelezendő.

Ugyanazon kihágás miatt elítélt több egyén egyetemlegesen kötelezendő a költségek megtérítésére. Valamelyikük által okozott különös költség megtérítésére azonban a többi nem kötelezhető.

28. A becslésnél és végrehajtásnál fölmerülő költségek a közadók behajtásánál e tekintetben fennálló szabályok szerint állapítandók meg.

Tanuként megidézett egyének részére a költségek szintén megállapíthatók.

29. A községi előljáróság, a fent megállapított szabályok szerint csupán azon mezőrendőri kihágási ügyekben jár el, a melyek a törvény életbelépte után tétettek folyamatba.

104. §.

A községi előljáró a törvény 104. §-a értelmében az átadott állat elhelyezése iránt intézkedik s a zálogként letartóztatott marha tulajdonosát és a károsultat, ha azok előtte ismeretesek, legkésőbb 48 óra alatt értesíti, hogy ha a károsult nyolcz nap alatt igényét nem érvényesíti, a marha a tulajdonosnak kiadatik.

Ha a károsult igényét nyolcz nap alatt érvényesítette, vagyis megmondta, hogy kártérítés fejében mily összeget kér, a községi előljáró, a törvény 104. §-ához képest a marhatulajdonosa és a károsult közt a kártérítésre nézve a békés kiegyezést megkísérli s ha ez nem sikerül, meghatározza az állattartásért járó díjat és a leteendő biztosíték összegét s ezek lefizetése mellett a zálogba vett marhát a tulajdonosnak kiadja.

Az állattartási díjak legfőlebb a következő összegekben állapíthatók meg: ló és szarvasmarha után darabonként és naponként télen 1 korona, nyáron 60 fillér; sertés és birka után télen 20, nyáron 10 fillér.

Az előljáró ebbeli intézkedése ellen a megállapított összeg letétele után és csak is az összeg nagyságára nézve lehet a főszolgabíróhoz felebbezni. Ha a főszolgabíró az előljáró határozatát jóváhagyta, további felebbezésnek a törvény 103. §-a értelmében nincs helye.

Ha ugy a károsult, mint a kárban talált marha tulajdonosa ismeretes s a károsult a kihágási eljárás megindítását kívánja, a tárgyalást 8 napon belől meg

kell tartani s a ki nem váltott marha, illetve a biztosítékul letett pénz iránt az ítéletben kell intézkedni.

105. §.

Ha a zálogban levő állat tulajdonosa a községi előjáróság intézkedésétől számított nyolcz nap alatt nem jelentkezik vagy más biztosítékot nem nyújt a zálogba vett állatok a községben leendő kellő közhírré tétel után, nyilvános árverésen eladandók. (1894: XII. t. cz. 105. §.)

Az eladás iránti határozat indokaival együtt írásba foglalandó s az árverési jegyzőkönyvhöz csatolandó.

Hasonlag írásba foglalandó a befolyt pénz hovaforditása iránti határozat is.

A befolyt pénz a törvény értelmében első sorban a tartási költségek, a hajtópénz és eljárási költségek fedezésére, azután a kárdijak, illetőleg károk megtérítésére fordítandó.

Ugyanezen eljárás alá esik az ítélet folytán eladott marha árából befolyt összeg is.

Az eladott marha árából a fent elsorolt költségek kifizetése után fennmaradó összeg, a kifizetett összegekre vonatkozó nyugták s az eladásra vonatkozó iratokkal együtt 8 nap alatt a járási főszolgabíróhoz terjesztendők föl.

106. §.

Az elvett és a községi előjáróságnak átadott tárgyakat, eszközöket és zálogokat a községi előjáróság őrizetbe veszi és azoknak tulajdonosát és a károsítottat, ha előtte ismeretese, legkésőbb 48 óra alatt értesíti, hogy ez utóbbi, ha igényét nyolcz nap alatt nem érvényesíti, a zálogtárgyak a tulajdonosnak visszaadatnak.

Ha a károsult igényét nyolcz nap alatt érvényesítette, a községi előjáró a zálogtárgy tulajdonosa és a károsult közt a békés kiegyezést megkísérli, s ha ez nem sikerül, meghatározza a leteendő biztosíték összegét és ennek lefizetése mellett a zálogba vett tárgyat a tulaj-

donosnak kiadja. Az előljáró ebbeli intézkedése ellen felelősségnek nincs helye. (1894: XII. t.-cz. 106. §.)

A biztosítéki összeg hová fordítása iránt a községi előljáróság s ha büntető eljárás tételtett folyamatba, az eljárásra illetékes hatóság intézkedik.

A romlásnak kitett tárgyakat az előljáróság haladéktalanul értékesíti.

107. §.

Ha a károsult kártérítési igényét nyolcz nap alatt nem érvényesítette és ezen idő alatt a zálogtárgy tulajdonosa nem jelentkezik, vagy más biztosítékot nem nyújt, a zálogba vett tárgyak eladandók.

Az eként befolyt pénz első sorban az eljárási költségek, azután a kárdijak, illetve károk megtérítésére fordítandó. Az esetleg fennmaradó összeg a zálogtárgy tulajdonosának, ha az a kár megtörténtétől számítandó egy év alatt jelentkezik, visszaadandó, ellenben pedig a községi szegény alap javára bevételezendő.

A község határában szabadon, felügyelet nélkül legelő vagy csatangoló lovak, öszvérek, szamarak, szarvasmarhák, kecskék, sertések, juhok és baromfiak, ha kárban nem is találtatnának, a mezőőrök vagy azon birtokosok által, kiknek birtokán, illetve birtoka mellett megtaláltatnak, elfoghatók s a községi előljáróságnak adandók át.

A községi előljáróság, ha az átadott szarvasmarha, ló, szamár, öszvér, felnőtt sertés, kecske vagy juh, tulajdonosát nem ismeri, s oka van azt vélelmezni, hogy az állat más község határából tévedt el, úgy a saját, mint a közvetlenül határos községekben az állat leírását dobszó útján közhirrre téteti s a közhirrre tételtől számított nyolcz napi határidőt tűz ki, mely alatt a tulajdonos jelentkezhet s tulajdonjogát beigazolhatja.

Fiatalsertés, juh, kecske vagy baromfira vonatkozó ilyen hirdetmény csak a községben teendő közzé.

Ha tulajdonjogát beigazolni képes tulajdonos a ki-

tüzött határidő alatt nem jelentkezik, az állat mint gazdátlan jószág, nyilvános árverésen eladandó.

Az árverés növendék kecskék, juhok, sertések és baromfiakra, csupán a községben való közhirrététel után, 3 napi határidőre tüzendő ki.

A felnőtt lovak és szarvasmarhákra nézve az árverés 20 napi-, szamarak, öszvérek, felnőtt juhok és sertésekre nézve pedig 14 napi határidőben tüzendő ki s az árverési hirdetmény egy helyi vagy vidéki lapban is közzé teendő.

Ha a tulajdonos az árverési határidő alatt jelentkezik, s tulajdonjogát beigazolja, az állat, a fölmerült költségek kiegyenlítése után kiadandó.

Az árverésről az előjáróság jegyzőkönyvet vesz föl s az eljárási és tartási költségek levonása és nyugtákkal igazolt kifizetése után az árverésre vonatkozó iratokat és a fölmaradt pénzt 8 nap alatt a járási főszolgabíróhoz terjeszti föl.

108. §.

A kihágási ügyekben eljárni illetékes hatóságok a felmerült és érvényesített költségek, valamint a kártérítés érdemében is a büntetés megállapításával egyidejűleg határoznak.

109. §.

A törvény 109. szakaszának alkalmazása iránt — ha a kárdij a tett elkövetésének idejétől számított négy hét alatt követeltetik — a 103. §. 1. pontjában intézkedtem.

110. §.

A törvénynek a kárdij megállapítására vonatkozó 110-ik szakasza a felmerülő esetekben, akár ítéletileg, akár egyezségileg intéztessék el a kérdés, irányadónak veendő.

111. §.

A törvénynek a hajtópénz megállapítására vonatkozó 111-ik szakasza, a felmerülő esetekben akár ítéletileg akár egyességleg intéztessék el a kérdés, irány adónak veendő.

112. §.

Családtagok, továbbá gyámság és gondnokság alatt álló egyének által elkövetett károkért a családfők, gyámok és gondnokok, a cselédek által okozott károkért pedig gazdáik felelősek, ha a kötelességszerű felügyeleti jog gyakorlását elmulasztották.

A viszkereseti jog, cseléd ellenében a gazda számára fennmarad.

Állatok által okozott károkért azok gazdája felelős.

113. §.

A mezei kár érvényesítése iránti jognak, továbbá az ítéletileg megállapított kártérítési jognak elévülésére vonatkozó eme rendelkezések a 103-ik §. során megállapított eljárás alkalmával különösen figyelembe veendők; minthogy ellen esetben az egész eljárás megsemmisítése következik.

114. §.

A törvény 114. §-a értelmében öt koronáig terjedő pénzbüntetés helyett egy napi elzárás állapítandó meg; az elzárás azonban tizenkét óránál kevesebb nem lehet.

115. §.

Egy napi elzárás helyett az elítélt az 1894: XII. t. cz. 115 §-a szerint egy napi közmunka teljesítésére kötelezhető.

Ez esetben a büntetés foganatosítását az előjáróság elhalaszthatja addig, míg az elítélt munkájára szükség és alkalom leend.

Ha az elítélt az első fölszólítás után huszonnégy óra alatt a közmunka teljesítését meg nem kezdené és a kiszabott közmunkát egymásután le nem szolgálná, ellene az ítéletben kiszabott elzárás úgy alkalmazandó, mintha semmi közmunkát nem teljesített volna.

116. §.

Azokat a költségeket, a melyek az illetékes hatóságok által a birtokosok terhére elrendelt munkák teljesítése következtében felmerülnek, s a melyek teljesítése ezen törvény alapján és jogerős határozattal vagy ítélettel lön elrendelve, — közadók módjára kell behajtani.

117. §.

A hatósági határozatok felebbezésénél figyelembe veendő hogy:

1. két hatóság egybehangzó határozata ellen felebbezésnek csak az esetben van helye, ha vagy az eljárt hatóság nem volt illetékes, vagy nem a jelen törvény szerint minősülő cselekmény felett ítélt, vagy pedig, ha a felebbezés a közérdek megóvása céljából indokolt;

2. kihágási ügyekben hozott községi előljárósági határozatok csak is a közigazgatási bizottságig felebbezhetők;

3. a törvény 10, 11, 29 és 34. §§-ai a felebbezési jogot, az azokban említett esetekben különösen is korlátozzák.

4. A törvény 117. §. a községi előljáróságra nézve kimondja, hogy az 40 koronánál magasabb pénzbüntetést ki nem szabhat.

118. §.

A törvényhatósági joggal bíró és rendezett tanácsú városoknak, továbbá nagy- és kisközségeknek saját önkormányzati hatáskörükben gondoskodni kell az iránt, hogy a városi illetve községi hatóságoknak az 1894:

XII. t. cz. alapján végzendő teendőinél, véleményező illetve közreműködő bizottságokat szervezzenek.

A járási főszolgabírák ezen célra a járási mezőgazdasági bizottságokat vegyék igénybe. A vármegyei alispán, a közigazgatási bizottság, illetve a törvényhatósági bizottság hatáskörébe utalt teendőknél való véleményadás és közreműködés a vármegyei mezőgazdasági bizottságok föladata.

Ezen bizottságok szervezése és ügyrendje iránt külön intézkedtem.

II. RÉSZ.

A járási főszolgabírák, székes-fővárosi kerületi előjárók, törvényhatósági városi rendőrkapitányok, vagy a tanács által megbízott tisztviselők és rendezett tanácsu városi polgármesterek eljárása mezőrendőri kihágási ügyekben. *)

1. A jelen rendelet XI. fejezete I. részének határozmányai értelmében minden rendőri kihágási ügyben a becslést a községi előjáróság foganatosíttatja, ennél fogva a mezei kár tételek miatt folyamatba tett ügyek a becslési jegyzőkönyv kíséretében kerülnek a járási főszolgabíróhoz.

A további eljárásra nézve a jelen rendelet fent idézett fejezete és részének határozmányai irányadók, azon a törvényben gyökerező különbségekkel még is, hogy:

- a) a járási főszolgabírák, mint egyes bírák járnak el.
- b) a törvény 93., 94., 95., 96. és 99. §-ában említett legmagasabb büntetést is kiszabhatják;
- c) a negyven koronát meghaladó értékű károk folytán folyamatba tett kihágási ügyekben is eljárnak, a mennyiben a kár nagysága folytán az eljárásra a törvény 93. §.

*) Jegyzet. Rendeletem ezen része következőleg idézendő: 48,000—894. sz. földm. min. rendelet XI. fejezet, II. rész 1. stb. pont.

a) és c) pontja, 94. §. a) pontja értelmében nem a rendes bíróságok illetékesek ;

d) A jelen rendelet 103-ik §-ának 15. pontjában említett bírságot a meg nem jelent tanukra 100 koronáig, a jelen rendelet 103. §-ának 17. pontjában említett bírságot pedig a rend és a hatóság iránti tisztelet ellen megintés után újabban vétőkre 200 koronáig szabhatják ki.

A mezőrendőri kihágási ügyekből kifolyólag a pénzbüntetés behajtása céljából ingatlanokra végrehajtást ezen hatóságok sem vezettethetnek.

2. A kis- és nagyközségekben mezőrendőri kihágási ügyekben eljáró előljárósági tanács illetékessége tekintetében fölmerült vitás kérdéseket a járási főszolgabíró dönti el.

Az illetékesség elbírálása után a járási főszolgabíró határozatilag vagy a saját illetékességét állapítja meg, vagy a további eljárásra a községi előljáróságot utasítja, vagy pedig a mennyiben a törvényben megállapított közigazgatási hatósági illetékességen a panasz, illetve a kiderített tényállás túlterjed, az ügyet az eljárni illetékes bírósághoz teszi át.

Mínthogy a kis- és nagyközségek előljáróságainak nagy része csak a jelen törvény alapján nyer szabatos eljárési szabályokhoz kötött büntető hatalmat, a járási főszolgabírák kötelesek a kis- és nagyközségi előljáróságoknak ezen hatáskörben való eljárására szorosán felügyelni s gondoskodni arról, hogy azok a törvény és a jelen rendeletben foglalt eljárési szabályokat elsajátítsák.

3. A járási főszolgabírák kötelessége gondoskodni arról, hogy a mezőrendőri kihágások miatt a községi előljáróságok által kiszabott szabadságvesztés büntetések kitöltésére a községekben külön helyiségek legyenek. A mennyiben ilyenek valamely községben nem volnának, a főszolgabíró jelöli ki azon helyet, a hol az illető községben elítéltek a szabadságvesztés büntetését kiállják.

A közmunka teljesítésére saját hatáskörében elítélteknél a büntetés végrehajtását a járási főszolgabíró a községi előljárósággal foganatosíttatja.

Az elsőfokulag általa kiszabott pénzbüntetéseket a járási főszolgabíró közadók módjára hajtja be, még pedig 200 koronáig a községi előljáróság, — azon felül saját küldött közege útján.

Hogy a szabadságvesztésre a járási főszolgabíró mint első foku hatóság által elítéltek büntetésüket a járás székhelyén levő vagy pedig az illetékes község fogházában töltsék-e ki, a főszolgabíró határozza meg.

4. A gazdátlan állatok eladásából befolyt s a községi előljáróság által hozzá fölterjesztett pénzt, a járási főszolgabíró esetről-esetre a vármegyei házipénztárba szolgáltatja be s egy évig nyilván tartja.

A vármegyei házipénztár ezen összeget egy évig letétként kezeli.

Ha egy év alatt az állat tulajdonosa jelentkezik, a járási főszolgabíró a letétet a jogosult kezeihez utalványozza.

Ha az állat tulajdonosa egy év alatt nem jelentkezik, a járási főszolgabíró a pénz felerészét a vármegye alispánjához tett fölterjesztés útján az orsz. közgazdasági alap javára az illetékes kir. adóhivatalba szállítja be, másik fele részét pedig az illetékes községnek, a bélyegmentes nyugta ellenében kifizeti. (Lásd a jelen rendelet 101-ik §. 7. pontját.)

A község az így nyert pénzt csakis mezőgazdasági célokra fordíthatja.

Ugyanezen eljárás követendő a törvény 107. §-a értelmében befolyt pénzösszegekre nézve is, — azon különbséggel, hogy ezen utóbbi pénzösszegek a községi szegényalap javára fordítandók.

A járási főszolgabíró a gazdátlan állatok, illetve tárgyakra vonatkozó iratokat, a pénznek az adóhivatalba és az illetékes község pénztárába történt befizetéséről szóló nyugtával együtt minden félév végén a vármegye alispánja útján köteles a földmivelésügyi m. kir. ministeriumhoz fölterjeszteni. (Lásd a jelen rendelet 101. §-át.)

A gazdátlan jószágok eladási áráról külön nyilván-

tartás vezetése nem szükséges. A vonatkozó ügyiratok azonban külön iratcsomóban együttesen kezelendők.

5. A törvényhatósági városi rendőrkapitányok, vagy a tanács által megbízott tisztviselők, a székes fővárosi kerületi előljárók és rendezett tanácsú városok polgármestereire nézve az önként értetődő különbségekkel a XI. fejezet I. részének határozmányai irányadók.

A gazdátlan állatok és tárgyakból (l. a törvény 105, 106. és 107. §-át) befolyt pénz tekintetében ezen hatóságok úgy járnak el, mint az a jelen rendelet előbbi pontjában a járási főszolgabírákra nézve megállapított, kivéve, hogy a törvényhatósági városokban befolyt ily pénz kezelésénél a vármegyei helyett a városi házi pénztár értendő.

Budapest, 1894. évi október hó 17.

Festetits, s. k.

1851

1866

A tenyészapaállatok vizsgálatánál a következőkre kell a vizsgáló bizottságnak ügyelni.

I. A magyar fajtához tartozó tenyészbikák vizsgálata.

A hazai fehér marhánál első sorban az igazhatás, azután a hizékonyság és csak végső sorban fektetendő suly azon alakulásokra, melyek a nagyobb tejelő képesség átörökítésére engednek következtetni.

Minthogy az utóbbi években a hazai fehér marhatenyésztése a kiscgazdáknál hanyatlott és csak vidékenként vesz ez ismét a kormány támogatásával lendületet, az első időben különösen oda kell hatni, hogy az állomány lényegesen gyarapodjék.

Minthogy a hiányzó kifogástalan bikák kellő mennyiségben eleinte beszerezhetők nem lesznek, a bizottság a selejtelésnél eleintén igen óvatos eljárást kövessen és a tenyészképes bikák közül csakis a teljesen hibás végtag minőségű és állásu — továbbá az öröklő hibákban szenvedő bikákat zárja ki a tenyésztejből.

Később az eladó magyar bikák kínálatának növekedésekor a hibásan alakult, keskeny faru, sekély és nem elég dongás bikák is selejtezendők.

Ha már a fent elsoroltak tekintetében haladás észlelhető, az engedélyezendő állatoknál suly fektetendő, a koponya széles-öblös, az arcz orri rész el nem nyult alakjára, a szarvaknak hosszúságához mért vastagságára, galyas vagy táblásan álló voltára, a fej nagyságának a törzshöz mért helyes arányára; a jó erős járom-(nyak) élre, a szép fodros lebenyre, egyenes feszes hátra. Ezután már a busafejű, a csutak — kecske — és keskenyen álló tulipán szarvu, hegedü nyaku, horpadt ágyékú kecske faru továbbá a homálybikák sem engedélyezendők

Öröklő hibákul tekintendők:

a nem erőművi uton (ütés, dőfés, ostorcsapás stb.) létesült szemhiba vagy vakság; helyi gümőkór.

(Az állatorvos vigyázzon, hogy az actinomycosist — vagy sugárgomba kórt, a »súly« — görvélylyel — föl ne cserélje).

az izületeken előforduló duzzagos csonthibák, hibás herék.

II. Borzderes hegyi fajtához tartozó tenyészbikák vizsgálata.

Azon tenyésztési kerületekben, melyekben a borzderes fajták terjesztetnek az alábbi eljárás követendő:

A borzderes (allgauti-innthal stb.) a tenyészképességén (az állat el nem nehezedett voltán) kívül eleintén csakis a megfelelő jelleg keresendő. És súlyt kell fektetni az erős, de nem durva csontalagra (mely a faroktő alakulásán tünik szembe).

Később öblös koponya, rövid, de nem túlvastag szarvra, kellő hosszúságu feszes hát, — jó állásu és minőségü lábakra fektetendő a fősúly.

Végre ha a tenyésztés már haladt, a rendelkezésre álló bikák száma kellően megszorodott, csakis olyanok engedélyezendők, melyek szép, helyes arányu fejjel, eléggé és puhán lekonyult erős nyakkal, egyenes kellő hosszúságu feszes háttal, csekély mérvben a faroktőig emelkedő vagy egészen egyenes elég széles farral, vékony és jól bojtolt farokkal, kellő hosszúságu, de egyébként is jó méretü törzsszel, oszlopszerű erős lábakkal és finom puha, könnyen mozgatható bőrrel bírnak.

Selejtezendők lesznek ekkor már: a nehéz fejűek, vastak és hosszú szarvuak, gyöngye lebenytelen nyakuak, a hajlott hátú, a gacsos lábállásu és a tarka bikák.

Selejtezendők továbbá mindazon bikák, melyek a hazai fehér marháknál már elsorolt öröklő hibákkal bírnak.

III. A piros-tarka hegyi fajtához tartozó tenyészbikák vizsgálata.

A) A pinzgauiaknál az első szemle évben a tenyészképességen kívül a jelleg meglétele keresendő. Selejtezendők a csüngő hasúak, jellegtelenek és a fehér fejűek.

Ha pinzgauai marhák a tenyésztési területben szaporodnak, már a fentieken kívül az olyanoktól is megtagadandó az engedély, melyek fejalakja kifogásolható és a melyek meg nem felelő háttal birnak; végre ha már van választék, akkor meg kell követelni, hogy az engedélyezendő növendék — vagy már kifejlett bika testalak, bőrminőség, de szinezés tekintetében is kevés kívánni valót engedjen.

Természetes, hogy az elsorolt u. n. öröklő hibákat minden alkalommal figyelemre kell méltatni.

B) A berni-simmenthali jellegűeknél: a tenyészképesség mellett az első időszakban csakis nagy, elég tömeges test, megfelelő erős alapzattal kívánandó meg;

a mikor már haladás észlelhető, a fentieken kívül széles, kevésbé emelkedő far, helyes és bő (széles) lábállás.

A tenyészanyag nagyobb mérvű szaporodása után a fent megjelölt alakulásokon kívül könnyebb arányos fej, erős, eléggé lebenyelt nyak, helyes arányu és feszes hát, tele azaz gazdagon izmolt konczok, jó minőségű és állású lábak követelendők, meg.

A hol a tenyésztés már virágzó, az imént elsoroltakon kívül figyelem fordítandó a származásra, a piros és világossárga közt váltakozó színre, lapos, sárga viaszszerű szarvakra, puha, könnyen mozgatható bőrre.

Selejtezendők lesznek: a nehéz fejűek, túlterhelt nyakúak, hajlott hátúak az olykép tornyos farral birók, melyeknél a faroktő több mint 10 centiméterrel haladja meg a mar-magasságát; a hibás lábakkal és az öröklő hibákkal birók; selejtezendők továbbá az olyanok, melyek

szarvhegyei feketék és melyek térdén, szutyakján fekete*) foltok vannak.

IV. *Sertéskanok vizsgálata.*

Sertéskanok olyanok engedélyezhetők köztenyészésre, melyek:

a) A hazai kondor sertések közül vagy a szőke vagy a fekete, — fecske jellegét birtokolják; fejük arányos nagyságu, tarkóban széles.

A fülek elég nagyok, inkább csüngők és apró csigásodó szőrfürtöcskéekkel benőttek.

Hátuk hosszú, lehetőleg egyenes, faruk széles és dinnye alakú.

A törzsméretek (mélység és dongásság) kedvezők, a lábak erősek, fent husosak és legfőljebb közép hosszúságúak.

Nem engedélyezhetők: a hosszú keskenyfejük, a fennálló fülük, a ponty háttal, keskeny igen csapott farral, — sekély (nem elég mély és dongás) törzsszel bírók, továbbá a hosszú lábuak, az »ordas« színűek (u. n. baris-ok), a kesely orrmányu és szempillájuk, úgy szintén a tüskés szőrűek sem.

Nem engedélyezhetők végre az öröklő hibákban szenvedők, ilyenek:

- a) a görvélyesek,
- b) a szuszkák vagy szuszogók,
- c) az eskórban szenvedők.

A nyugati fajtákba — az úgynevezett hússertések csoportjába tartozó kanoknál megkövetelendő:

hogy származásuk jó legyen,

hogy a fajta jellegét bírják,

testméreteik koruknak megfelelők, lábaik rövidek kellő erősek és állásuk legyenek. Előny adandó a fentiek meglétele mellett az olyan kanoknak, melyek teste

*) A színes szarvhegyek és barnásan márványozott szutyak nem esnek kifogás alá.

puha szálú — de e mellett sűrűebben álló szőrökkel fedett.

Selejtezendők a kivánalmaknak meg nem felelők és az elsorolt öröklő hibákkal birók.

V. *Tenyézkosok vizsgálata.*

J u h o k.

A kis gazdák juhaikat gyapjunyerés, de főleg tejelés céljából tartják.

Kezeik között leginkább két jellegű juhok található, és pedig:

a) merinó jellegűek,

b) raczkák vagy kevert gyapjasok és cigáják.

A merinó jellegűeknél engedélyezendők az olyan kosok, melyek lehetőleg nagy testtel, elég bő (széles) lábállással birnak és habár lazábban álló de elég tömeges gyapjuval birnak.

Selejtezendők az eltörpültek, hibás lábállással, czérnás vagy nemezes gyapjával birók, úgy szintén az egészen kopaszfejúek és hasuak

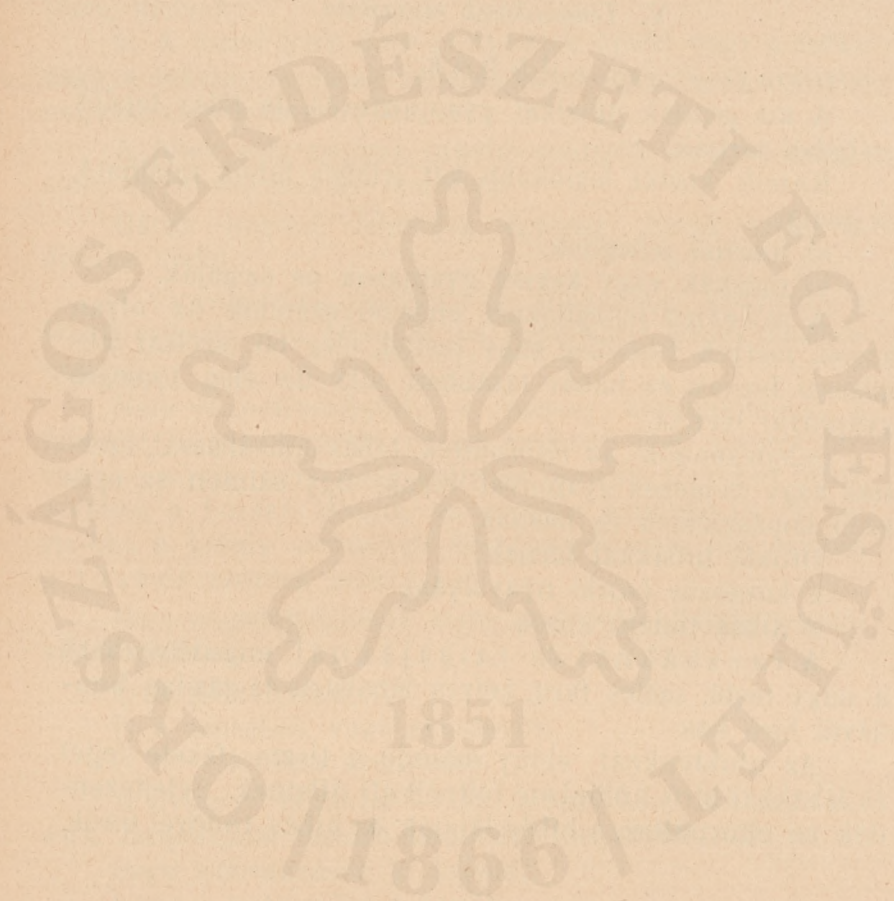
Öröklő hibákkal birnak:

a köszörüs (súrló nyavalyás),

a hibás tüdejű kosok.

A raczkáknál és cigájáknál engedélyezhető a nagy testű, széles faru, helyes lábállású és gazdag bundával biró kos.

Az utóbbiaknál előny adandó a tiszta fekete fejjel és lábakkal biró, különben foltnélküli állatnak. Selejtezendők az eltörpültek, a hibás lábuak és hibás tüdővel birók.

B. mellé

Felvétegett.....

1851

1866

Szemlejegyzőkönyv.

Felvétetett nek

vármegye i járásába kebelezett község

határához tartozó gazdaságában, községnek tenyésztési

célra megvételre ajánlott bikáknak megvizsgálása céljából

által 18 évi

hó n foganatosított szemle alkalmával.

1.	A bika tulajdonosának neve, állása és lakhelye (utolsó posta)	
2.	A bika eladásával megbízott megnevezése (neve, állása és lakhelye utolsó posta)	
3.	állomáshelye	
4.	Állomáshelyéhez legközelebb fekvő, marhafelrakodásra engedélyezett vasuti állomásnak neve	
5.	kora (elletésének éve, hónapja és napja)	
6.	fajtája	
7.	neve	
8.	törzskönyvi száma	
9.	meglevő bélyege (ennek neve, helye és alakja)	
10.	saját tenyésztésű-e, illetve honnan szerzettetett be?	
11.	üzött-e már?	
12.	kívánt ára (az ajánlatban)	
13.	kialkudott ára	

Szemlejegyzőkönyv.

Felvétetett nek

vármegye i járásába kebelezett község

határához tartozó gazdaságában tenyésztési célra

megvételre ajánlott kos nak megvizsgálására az ministeri rendelet alapján

..... által 18 évi hó foganatosított

szemle alkalmával.

1.	A kos tulajdonosának neve, állása és lakhelye u. p.	
2.	A kos eladásával megbízott megnevezése, neve, állása és lakhelye	
3.	állomáshelye	
4.	állomáshelyhez legközelebb fekvő marhafelrakódásra engedélyezett vasuti állomás.	
5.	kora, életésének éve, hónapja	
6.	fajtája	
7.	meglévő fülbélyege	
8.	naját tenyésztésű-e? illetve honnan szerzetett be?	
9.	kialkudott ára	

A kos leírása.

1.	A kos fajta jellege	
2.	A kos külleme	
3.	A kos ^g gyapjura nézve	
4.	A kos élő súlya	
5.	Egyéb észrevételek	

.....
A szemlével megbízott aláírása

Szemlejegyzőkönyv.

Felvétetett nek

vármegyeye járásába kebeleztetett község

határához tartozó gazdaságában tenyésztési célra megvételre ajánlott kan-nak
megvizsgálására által

18 évi hó foganatosított szemle alkalmával.

1.	A kan tulajdonosának neve, állása, és lak-helye, u. p.	
2.	A kos eladásával megbízott megnevezése, neve, állása és lak-helye, u. p.	
3.	állomás helye	
4.	állomáshelyhez leg-közlebb fekvő, marha-fairakodásra engedélyezett vasuti állomás	
5.	kora, elletésének éve, hónapja	
6.	fajtája	
7.	meglévő fülbéllyege	
8.	saját tenyésztésű-e, illetve honnan szereztetett bó?	
9.	kialakított ára	

A kan leírása:

1.	A kan fajta jellege	
2.	A kan külleme	
3.	Szőrözet kondor szálkás	
4.	Egyéb észrevételek	

A szemlével megbízott aláírása.

Utasítás.

A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894: évi XXII. t. cz. 45. §-ának rendelkezése alapján a községi faiskola kezelők részére és a tanköteles gyermekeknek a fatenyésztésben való gyakorlati oktatására kiadatott a m. kir. földművelésügyi miniszterrel egyetértőleg a m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter 1894. évi 2051. eln. sz. rendeletével.

I.

A fatenyésztés nemcsak a népiskola V. és VI. osztályában, hanem folytatólag az ismétlő iskolában is a tanköteles kor befejeztéig elméletileg és gyakorlatilag tanítandó; az V. és VI. osztályokban azonban a fatenyésztés tananyagának már magában is kerek egészet kell képeznie.

Mint hogy a legtöbb faluban a nyári iskolai szünet a törvény által megengedett négy hónapra terjed, úgy az ismétlő iskola, mint a népiskola V. és VI. osztályának tanulói a fatenyésztés gyakorlati oktatására a szünet alatt is ünnepnapokon és vasárnaponként kötelesek megjelenni.

Ott, hol a községi faiskola kezelésével nem néptanító van megbizva, vagy ha néptanító van megbizva de a községben több néptanító van: a községi összes tanköteles gyermekeket a gyakorlati fatenyésztésben — az alábbi tanterv szerint — az köteles oktatni, ki a községi faiskola kezelésével megbízott.

Ha valamelyik község a községi faiskola fentartása alól felmentetett és a községben sem az ottani népiskolának, sem más magánosnak nem volna alkalmas gyü-

mölcsöse vagy faiskolája, a melyben a fatenyésztés gyakorlatilag tanítható lenne, a népiskolában a fatenyésztés elméleti tananyaga mégis tanítandó és a gyakorlati oktatás végett a tanulóknak a legközelebbi községben létező községi vagy népiskolai faiskola megmutatandó.

A tananyag a szerint, a mint egy népiskolában egy vagy több tanító van, akként osztandó be, hogy a fatenyésztést valamennyi osztályban ugyanazon tanító tanítsa.

A fatenyésztés tanítása, általában minden népiskolában kötelező; olyan városokban és községekben azonban, a melyekben a népesség foglalkozása főleg az ipar és kereskedelemre szorítkozik és a fatenyésztésben való oktatás a községi faiskolán igen nagy távolsága miatt különös nehézségekkel járna, a fatenyésztésben való oktatás alól — a községnek indokolt előterjesztése és a kir. tanfelügyelő véleménye alapján — a felmentést esetről-esetre megadom.

II.

A fatenyésztés tanításának anyaga.

1. A népiskolák V. és VI. osztályában.

Az **őszi időszakban**: famagvak gyűjtése és megismeretése, valamint azoknak előkészítése ez elvetésre. Talajkészítés (ásás, gereblyezés), ágyak és sorok kijelölése. Magvetés esetleg más — a községi faiskolában szokásos szaporítási módokat kitanítása (pl. tőosztás, dugványozás.)

Egy éves vadcsemeték felszedése, válogatása, pikirozása, vermelése és kiültetése, azoknak névvel vagy számmal való jelzése, továbbá fagödörásás: a kiültetésre alkalmas fáknak a faiskolákból való felszedése, azoknak ideiglenes elvermelése, vagy kiültetése az állandó helyre. Különféle kötélékek alkalmazása. Gyümölcs-szedés, gyümölcs-értékesítés.

A **téli időszakban**. Rigolozás, trágyázás. Oltási gyakor-

latok füzfavesszőkön, azon oltási módozatok szerint, a melyek a községi faiskolában használatosak (párosítás, lapozás stb.). Oltások kézben, ha ezt a faiskolában rendszeresen alkalmazzák.

Hernyózás, kéregtisztítás a beteg, vagy élősdiék általa megtámadott fákon, ilyeneknek bemutatása és a baj ellen való védekezési eljárásoknak gyakorlása. Anyafák trágyázása, öntözése és nyesése.

A tavaszi és nyári időszakban.

Oltványok kiültetése a faiskolába, oltások helyben. Oltványok tisztogatása, kötelékek feloldozása, egy és két éves oltványok metszése.

Törzsnevelés. A mag-ápoló- és oltványiskola gondozása a nyár folyamán (kapálás stb.). Szemzések alsó szemre.

2. Az ismétlő iskolában.

Az elemi népiskola V. és VI. osztálya számára előírt elméleti és gyakorlati anyagnak folytonos ismétlése és tovább gyakorlása mellett ismerttetendők a következők: az eperfa-tenyésztés, tekintettel a selyemhernyó tenyésztésére. A szőlőművelés tekintettel az amerikai fajok tenyésztésére.

A faiskolák és a gyümölcsösök berendezése, élő sövények készítése. Gazdasági fák ültetése, tekintettel a futó homok területekre, utakra, hegytetőkre és azoknak befásítására. A ták betegségeinek gyógyítása, azok ellenőrzésétől való védekezés.

Gyümölcsfajták ismerttetése (pomologia).

A gyakorlati tanítás mellett és azzal kapcsolatban, alkalomszerűleg a következő elméleti magyarázatok adandók elő: A fákról általában. A fák külső tagjainak ismeretése. Táplálkozás, növekedés, szaporodás külsőleg észlelhető folyamatai. A fák általános életföltételei. A talaj (a különböző talajnemek és ezeknek megmunkálása, talajművelő eszközök, talajjavítás, trágyázás). A nedvesség, a levegő, a meleg és a világosság szerepe a növények

életében teljesen gyakorlati példákon fejtegetve. A csirázás feltételei.

A fák és cserjék leiró ismertetése. A fák és cserjék természetrajzi leírása a talaj és éghajlat iránt való igényeiknek tenyésztésük módjának és különböző célokra való felhasználásuknak ismertetésével.

a) a kerti gyümölcsfák és cserjéknél

b) a gazdasági, erdei és diszfáknál, valamint cserjéknél.

Ezen tantervben felsorolt elméleti anyag tanítható ugyan a népiskolai természettudományi és gazdaságtani oktatás keretében is az erre kiszabott órákban, de sokkal czélszerűbb azoknak a gyakorlat alkalmával és azzal párhuzamban való tanítása, minthogy e téren az elmélet elválaszthatlan a gyakorlattól; az elméleti részek tehát nem képeznek az iskolában önállóan tanítandó külön fejezeteket.

Ugy az elméleti, mint a gyakorlati ismeretanyag folytonosan ismétlendő, egyrészt azért, hogy az ismeretek a tanulók emlékezetébe jól bevésődjenek, másrészt azért, hogy a tanulók a munkát a szokás által megkedveljék és kezűgyességük fejlődjék.

Budapest, 1894. évi október hó.

1851

1866

A mező és hegyörök, szolgálati fegyelmi, fegyver-
viselési és fegyverhasználati

SZABÁLYAI.

A mező (hegy)-örök tisztje, magaviselete, jogai.

1. §.

Az 1894: XI. t. cz. 81. §-a szerint a mező vagy hegyőri szolgálatra fölesketett személyzet ezen szolgálat gyakorlásában nyilvános őrszemélyzetnek tekintetik.

A mező vagy hegyőr ezen állásához képest köteles erkölcsileg kifogástalan életet élni.

Tartózkodnia kell föltétlenül a szeszes italok mértéktelen élvezetétől.

Vadházasságban vagy egyéb a közerkölcsöt sértő módon nem élhet.

2. §.

Szolgálatában a rendes gazdasági foglalkozásaikat üző birtokosok iránt tisztességtudással és előzékenységgel tartozik. A kártevők vagy tilos cselekményeket elkövetők ellenében szigorral kell eljárnia, mely azonban durvasággá vagy az illetők bántalmazásává nem fajulhat.

3. §.

Jogában van bárkit, a ki meg nem engedett módon vagy akként jár el, hogy előreláthatólag kárt okoz, fölszólítani, hogy eljárását hagyja abban, s fölszólításának mindenki engedelmeskedni tartozik.

Jogában van azt, a kit nem ismer, vagy a kinek állandó lakhelye nincs, s mezei lopáson vagy kártételen ér, megzálogolni; ha pedig zálogot nem ad, letartóztatni és a községi előljáróság elé bekísérni. Ha az illető el akar menekülni, üldözőbe veheti s elfoghatja az őrizetére bízott területen kívül is.

Jogában áll a mezei lopás elkövetésén, vagy a mezei vagyon egyéb rongálásán ért egyénektől a lopott tárgyat és a lopás vagy rongálás elkövetésére használt eszközöket lefoglalni, valamint azon személyektől, a kik mezei kár elkövetésével alaposan gyanúsíthatók, ha ezek más földjén éretnek, a föld terményeinek előállítására közönségesen használt szerszámokat (ásó, kapa, fejsze stb.) elvenni, ha csak az illetők nem igazolják, hogy ezen szerszámokat miért hozták magukkal.

Letartóztathat mindenkit, a ki fölszólításának ellen-szegül, őt gyalázó szavakkal illeti vagy jelentékeny kárt okozott.

A mező vagy hegyőrök fegyverviselése és fegyverhasználat.

4. §.

Minden községi vagy hegyközségi mező- (hegy) őrszolgálatadója által forgópisztolyal látandó el. Ugyanily fegyverrel láthatók el a magánosok által tartott mező (hegy) őrok is.

A mezőőr a forgópisztolyt szolgálatában állandóan magával viselni köteles.

A forgópisztolynak a mező- (hegy) őrs által szolgálaton kívül való viselése fegyelmi vétséget képez.

A mely törvényhatóságok szükségesnek találnák, hogy területükön a mező- (hegy) őrok más fegyverrel láttassanak el, ez iránt indokolt határozatot hozhatnak. Ezen határozat azonban a belügyi miniszter ural egyetértőleg leendő jóváhagyás végett hozzám fölterjesztendő.

A forgópisztoly illetve fegyvert a szolgálatadó tulajdonát képezvén, kimérendő s mindig oly állapotban tartandó, hogy szükség esetén használni lehessen.

5. §.

A forgópisztolyt vagy esetleg fegyvert a mező (hegy) őr azonban csak akkor használhatja:

1. ha valaki őt életveszélyt okozható eszközzel (lőfegyverrel, bottal, késsel, fejszével stb.) támadja meg;
 2. ha kártékony állatokat akar elriasztani.
- Vadat lőnie semmi esetben sem szabad.

A mező (hegy) őr szolgálati kötelességei.

6. §.

A mező (hegy) őr esküt tesz arra, hogy:

1. az őrzésére bizott területre hűségesen fölvigyáz;
2. a ki kárt tesz, vagy a kártételt megkísérli, azt haladéktalanul följelenti, ha kell, megzálogolja vagy bebiséri;
3. minden kártételt tehetsége szerint meggátol.
4. a károkat igaz lelkiismerete és tudomása szerint megbecsüli;
5. ártatlant hamisan sem nem vádol, sem nem gyanúsít;
6. az őrzést és a szolgálatot szolgálatadója tudta és beleegyezése, vagy mellőzhetlen szükség nélkül el nem hagyja;
7. mindenért, a mi gondviselése alá bízott, mindenkor felelős lesz.

7. §.

A letett eskü folytán és az 1894: XII. t. cz. rendelkezéseihez képest köteles a mező (hegy) őr;

1. az őrzésére bizott területet naponta többször is.

a termények éréseinek idején pedig éjjel is bejárni, s úgy megismerni, hogy a kártételeket azonnal észrevegye;

2. a talált kárt megbecsülni s szolgáltatadójának 24 óra alatt följelenteni;

3. azt, a kit kártételen kapott, s előtte nem ismeretes, állandó lakhelye nincs, megzálogolni, vagy a mint az a 3. §-ban meg van mondva, a községi előljárósághoz bekisérni;

4. a kártételre használt vagy használható tárgyakat, a mint az a 3. §-ban megmondott, elvenni és a községi előljáróságnak átadni;

5. a kárban talált állatokat behajtani, s ha a mezőőr magánbirtokosnál van alkalmazva, annak, máskülömben a községi előljáróságnak átadni;

6. ügyelni, hogy közutakon ne legeltessenek;

7. a pásztorokra fölügyelni, hogy az őrzendő állatokat el ne hagyják;

8. ügyelni arra, hogy a határjelek meg ne rongáltsanak, el ne vétessenek, s ha ilyet tapasztal, a községi előljáróságnak jelentést tenni;

9. ügyelni a mezei utak állapotára, s ha azok valamelyikén oly romlást vagy rongálást lát, mely a közlekedést akadályozza, erről a községi előljáróságnak jelentést tenni;

10. ügyelni arra, hogy a birtokosok az arankát és szerbtövist irtják-e;

11. ügyelni arra, hogy az őrzésébe eső utak mentén a fákat a hernyóktól ideje korán megtisztítják-e?

12. ügyelni arra, hogy a hasznos madarakat ne pusztítsák.

8. §.

Föl kell jelentenie a községi előljárósághoz mindenkit:

1. a ki gazdasági terményeket gyümölcsös kertből, szőlőből, faiskolából vagy a mezőről lop, vagy a ki másnak

lábon levő termését, fán levő gyümölcsét jogosulatlanul leszedi, levágja vagy ellopja;

2. a ki a szomszédra nézve káros határjelzést alkalmaz, vagy a ki magán határ- és tilalmi jeleket jogosulatlanul szándékosan megsemmisít, elvisz, más helyre áttesz, megrongál vagy kiás;

3. a ki a gazdasági terményeket, a fákat és a csemetéket vagy azok gyümölcseit jogosulatlanul rongálja, levágja, kitördeli, legalyazza vagy kiássa;

4. a ki gazdasági célokra szolgáló megfigyelő eszközöket, hatósági jeleket vagy mérnöki jelvényeket jogosulatlanul rongál, megsemmisít, elvisz vagy más helyre áttesz;

5. a ki mezei dülő utakat jogosulatlanul megszükit, másfelé irányít, elszánt vagy megrongál;

6. a ki szabadban levő kórót, trágyát, tarlót, avart, nádast tőzeget oly helyen meggyújt, hogy abból másnak kára származhat és azt felügyelet nélkül hagyja, vagy a ki másnak eféle gyűlékony dolgát mulasztás vagy gondatlanságból meggyújtja;

7. a ki másnak területén jogosulatlanul legeltet;

8. a ki másnak földjén jogosulatlanul szekerez vagy azon marhát hajt;

9. a ki a kendert vagy lent nem a hatóság által kijelölt helyen és megállapított módozatok mellett áztat;

10. a ki idegen szántóföldről, rétről, legelőről, kertből, gyümölcsösből vagy szőlőből füvet, trágyázó vagy fűtő anyagot jogosulatlanul szed;

11. ki állatokat felügyelet nélkül legeltet;

12. ki a szederfa lombot megfertőzteti;

13. a ki szántóföldön hátrahagyott mezőgazdasági eszközöket jogosulatlanul használ;

14. a ki tilalmi jelzéssel ellátott területre jogosulatlanul megy vagy joggatlanul azon átjár;

15. a ki másnak mivélés alá vett földeire állatokat gondatlanságból bemenni enged vagy betiltott mezei utat használ;

16. a ki a termés teljes betakarítása előtt jogosulatlanul tarlóz vagy böngész;

17. a ki másnak földjére jogosulatlanul trágyát, csontot, döglött állatot, követ, cserepet és szemetet visz, illetőleg elás; avagy ha másnak földjén gödröt ás, vásznat fehérit, ruhát szárít vagy kendert áztat;

18. a ki a káros állatokat, illetőleg növényeket a hatóság figyelmeztetése daczára a kitűzött határidő alatt irtani elmulasztja;

19. a ki a homok-, agyag-, kő-, mész- és egyéb gödröket vagy kutakat bekeríteni a hatóság utasítása ellenére elmulasztja;

20. a ki parancsoló szükség nélkül a rábizott állatokat kellő felügyelet nélkül hagyja;

21. a ki az utak vagy bekerített földek elzárására szolgáló kerítéseket, sorompókat, kapukat és más hasonló készülékeket jogosulatlanul kinyitja;

22. a ki a hasznos madarakat pusztítja, azoknak fészkeit és tojásait, fiait elszedi vagy azokat hatósági engedély nélkül forgalomba hozza;

23. a ki saját területén bárminemű döglött állatot tudva elásatlanul hagy, vagy bármely területen elásott döglött állatot jogosulatlanul kiás.

9. §.

A mező- (hegy-) őr, őrzését szolgálatadójának tudta nélkül csak akkor hagyhatja el, ha:

1. kártevőt üldöz;

2. kártevőt kísér be, kárban talált állatot hajt be vagy kár esetet jelent föl;

3. megbetegszik s ápolás végett megy be a községbe, de szolgálatadóját bármi okból nem értesítheti.

Szolgalatát csak úgy hagyhatja el, ha ezen szándékát szolgálatadójának legalább 14 nappal előbb bejelenti.

10. §.

A mező- (hegy-) őrök, legyenek azok község, hegy-község vagy magán birtokos szolgálatában, alkalmazásukból csakis 14 napi felmondással bocsáthatók el, kivéve, ha:

1. büntett vagy vétség miatt vád alá helyeztetnek, vagy előzetesen letartóztattnak; gondnokság vagy csőd alá kerülnek, erkölcsi tekintetben kifogás alá esnek;

2. az alábbi szakaszban körülírt fegyelmi vétségek valamelyikét követik el.

A szolgálatából kilépő mezőőr szolgálati esküjéről szóló bizonyítványát és szolgálati jelvényét, legkésőbb a szolgálatából való eltávózása előtti napon a községi előjáróságnak átadni köteles; ellen esetben kihágást követ el s 100 koronáig terjedhető büntetéssel büntethető. (1894 : XII. t.-cz. 96. §.)

11. §.

Fegyelmi vétséget követ el az a mező(hegy)őr :

1. a ki valamely mezei kárt, a melyről tudomása van 24 óra alatt föl nem jelent;

2. a ki a kártevővel összejátszik;

3. a ki őrzését a szolgálatadó tudta és fontos ok nélkül elhagyja;

4. a ki kétszeri megintés után szolgálatában oly részegen találtatik, hogy kötelességét teljesíteni képtelen;

5. a ki szolgálatát kétszeri megintés után is hanyagul teljesíti;

6. a ki szolgálatadójával szemben engedetlenséget tanúsított;

7. a ki hivatalos eljárásában bárkit durván megsértett vagy tetteleg bántalmazott;

8. a ki fegyverét szolgálaton kívül hordja.

12. §.

A mező(hegy)őrök fegyelmi vétségeit kis- és nagy-községekben a községi előjáró, a fő- és székvárosban a

kerületi előljáró, törvényhatósági városokban a rendőrkapitány, rendezett tanácsu városokban a polgármester van jogositva megállapítani.

Azon magánbirtokos vagy hegyközségi előljáró tehát, a ki az általa alkalmazott mező(hegy)őrt fegyelmi vétség miatt a 14 napi fölmondási határidő előtt szándékozik elbocsátani, köteles a fegyelmi vétség megállapítása végett a fenti kikezdés szerint illetékes hatóságnál jelentést tenni, mely a följelentést írásbeli határozattal, az esetleg megnevezett tanuk kihallgatása után, elintézni tartozik.

Ha a följelentés még az nap elintézhető nem volna, a birtokos illetve hegyközségi előljáró a fegyelmi vétséggel vádolt mező(hegy)őrt azonnal is elbocsáthatja ugyan, de az esetre, ha a hatóság utólag a fegyelmi vétséget meg nem állapítaná, mező(hegy)őrnek 14 napi felmondási időre eső illetményeit kiszolgáltatni köteles.

a.....ségében a községi előljáróság előtt folyamatba tett

1.	2.	9.	10.		11.	
Sorszám.	Iktató szám.	A		N a p j a		Vétetett-e zálog? Vannak-e lefoglalt tárgyak? Kiváltatott-e a zálog? Mily biztosíték mellett? Ha nem, az árverés eredménye. <i>A lefoglalt tárgyak: elárverezésének eredménye.</i>
		I	III	az ítélet jogerőre emelkedésének.	a büntetés és kártérítés végrehajtása iránt tett intézkedéseknek.	
		kü ítélet lényege.				
1.	275	<i>foku jóvá-atott gy üntetés mára tatott, tettel büntet-életére t, hogy tett be-e.</i>		1895. május 28.	<i>nem volt szükség rájuk.</i>	<i>A 4 tehenet Pál János és Kecskés István a községi bíróhoz behajtották ki azokat vádlottnak 20 korona biztosíték mellett kiadta. 1895 május 28-án az ítélet jogerőre emelkedvén, 3 korona becslési költség, 80 fillér hajtópénz, 16 korona kártérítés kifizettetett. A még szükséges 80 fillér büntetéspénzt az elmarasztalt 1895 május 28-án kifizette. Az 1 korona büntetéspénz a községi pénztárba szállítattott, a nyugták, a pénztári naplótételéhez mellékelve.</i>

láiírások)

.....
alás vezetője.

.....
a tanács tagja.

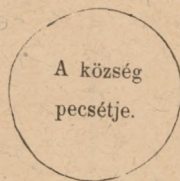
J e g y z ő k ö n y v

a vármegye járása községében a községi előjáróság előtt folyamatba tett

mezőrendőri kihágási ügyekről.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.		
Sorszám.	Iktató szám.	A följelentő és károsult neve, állása, lakása.	A vádlott neve, kora, állása, lakása.	A följelentés tárgya a kár becsértéke, megelékszike a károsult a kérdéssel?	Ítélet előtti letartóztatás napja indoka, megszűnése.	Tanuk neve a kik a tárgyaláshoz megidézettek- és egyéb bizonyítékok.	Tárgyalás, ítélet hozatal napja. Az ítélet mely törvényszakas alapján hozott, annak indokai. Az ítélet kihirdetése. Jogorvoslat.	A		N a p j a		Vétetett-e zálog? Vannak-e lefoglalt tárgyak? Kiváltatott-e a zálog? Mily biztosíték mellett? Ha nem, az árverés eredménye. <i>A lefoglalt tárgyak elárverezésének eredménye.</i>
								II	III	az ítélet jogerőre emelkedésének.	a büntetés és kártérítés végrehajtása iránt tett intézkedéseknek.	
1.	275	Kálmán Péter hites mező-őr. Kis János községi lakos földmives	Fekete Károly földmives 40 éves, nős, helybeli lakos	Vádlott 4 tehene a károsult luczernájában találtatott. Kár becsértéke (mellékelt becslevél, mező-őr becslése szerint) 16 korona.	—	Pál János és Kecskés István károsult cselédei. Tanuk vallják, hogy vádlott négy tehenét a panaszló luczernájában találták. Vádlott beismeri a kártételt.	1895. május 6-án tárgyalás és ítélet: Fekete Károly az 1894. XII. t. cz. 95. §-a g., pontja alapján 5 korona pénzbüntetésben, behajthatlanság esetén 1 napi elzárásban, 80 fillér hajtópénz, 3 korona becslési költség és 16 korona kártérítés 15 nap alatt való megfizetésében elmarasztaltatik. Indokok: Kis János marháját saját földjén őrizvén, elaludt, s így gondotlansága folytán a 4 tehen panaszlónak kárt okozott. Marasztalt felebbezett.	Az I fokú ítélet jóváhagyatott vagy a pénzbüntetés 1 koronára szállítottatott, tekintettel vádlott büntetlen előéletére és arra, hogy a kártételt beismerte.	1895. május 28.	nem volt szükség rájuk.	A 4 tehenet Pál János és Kecskés István a községi bíróhoz behajtották ki azokat vádlottnak 20 korona biztosíték mellett kiadta. 1895 május 28-án az ítélet jogerőre emelkedvén, 3 korona becslési költség, 80 fillér hajtópénz, 16 korona kártérítés kifizettetett. A még szükséges 80 fillér büntetés-pénzt az elmarasztalt 1895 május 28-án kifizette. Az 1 korona büntetés-pénz a községi pénztárba szállítottatott, a nyugtát, a pénztári napló tételéhez mellékelve.	

Mellékelve: 1 becslevél.

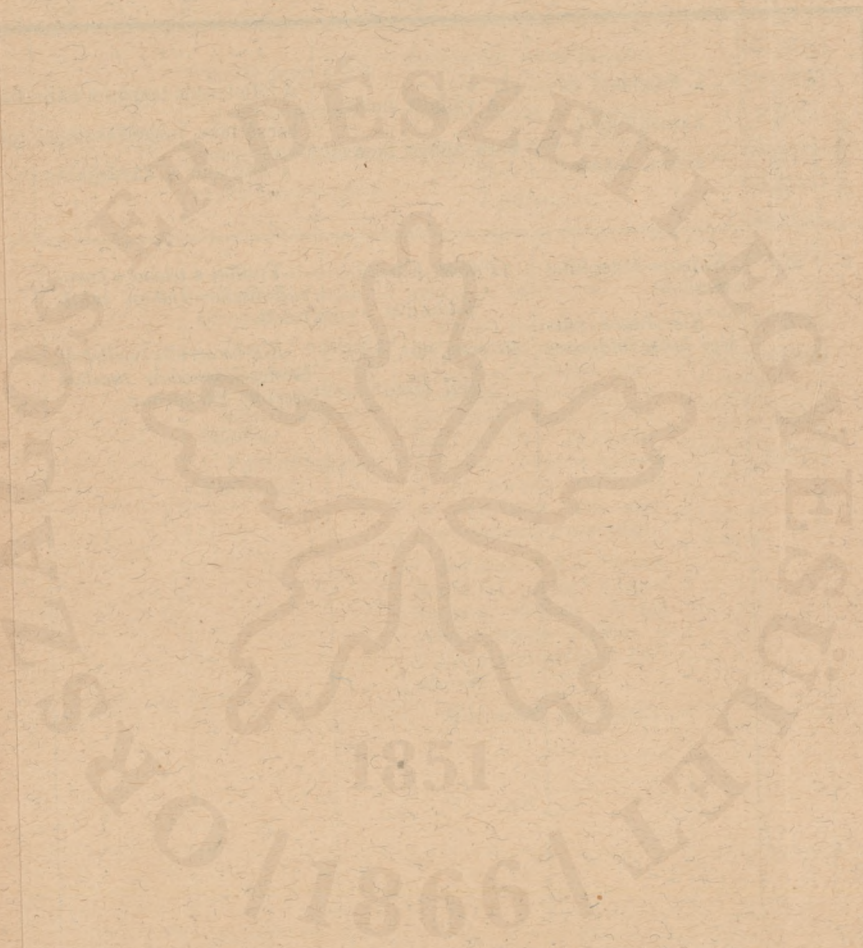

(Aláírások)

.....
a tárgyalás vezetője.

.....
a tanács tagja.

.....
a tanács tagja.

N y i l v á n t a r t á s

az 1894-iki XII. t.-cz. alapján (községjárásban) megállapított pénzbüntetésekről és járulékaikról
 az 18..... évfelében.

Sorszám	A fél neve állása, lakóhelye	A határozat kelte és száma	A megállapított						összesen	A beszédett				Leiratott		A leirt pénzbüntetést helyettesítő eljárás vagy közmunka ideje	Hátralék a félév végén		Jegyzet		
			eljárási költség		kártérítés		pénzbüntetés			összesen	eljárási költség kártérítés pénzbüntetés összesen		végrehajtási költség		oka a leírásnak; a leíró végzés kelte száma		összesen			frt	kr.
			frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.			frt	kr.	frt	kr.			frt	kr.			

